Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

20 a

~~Wijsb. 24 a~~

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

~~IX B 25~~ fd.
KW 232 L 5

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

~~238 C 5~~

RENATI DES CARTES
MEDITATIONES
De Prima
PHILOSOPHIA,

In quibus Dei Exiſtentia, & Animæ humanæ à corpore Diſtinctio, demonſtrantur.

His adjunctæ ſunt variæ objectiones doctorum virorum in iſtas de Deo & Anima demonſtrationes;

CUM RESPONSIONIBUS AUCTORIS.

Editio ultima prioribus auctior & emendatior.

KONINKL.
BIBLIOTHEEK
TE'SHAGE.

AMSTELODAMI,
Apud DANIELEM ELSEVIRIUM,
cIↃ IↃc LXXVIII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

SAPIENTISSIMIS

Clariſſimiſque Viris,

SACRÆ FACULTATIS

Theologiæ Pariſienſis Decano & Doctoribus,

RENATUS DES CARTES

S. D.

TAm juſta cauſa me impellit ad hoc ſcriptum vobis offerendum, & tam juſtam etiam vos habituros eſſe confido ad ejus defenſionem ſuſcipiendam, poſtquam inſtituti mei rationem intelligetis, ut nulla re melius illud hic poſſim commendare, quàm ſi quid in eo ſequutus ſim paucis dicam. Semper exiſtimavi duas quæſtiones, de Deo & de Anima, præcipuas eſſe ex iis quæ Philoſophiæ potiùs quàm Theologiæ ope ſunt demonſtrandæ. Nam quamvis nobis fidelibus animam humanam cum corpore non interire, Deumque exiſtere, fide credere ſufficiat; certè infidelibus nulla religio, nec ferè etiam ulla moralis virtus, videtur poſſe perſuaderi, niſi priùs illis iſta duo ratione naturali probentur: Cúmque ſæpe in hac vita majora vitiis quàm virtutibus præmia propónantur, pauci rectum utili præferrent, ſi nec Deum timerent, nec aliam vitam exſpectarent: Et quamvis omnino verum ſit, Dei exiſtentiam credendam eſſe, quoniam in Sacris Scripturis docetur; & vice verſâ credendas Sacras Scripturas, quoniam habentur à Deo: quia nempe cùm fides ſit donum Dei, ille idem qui dat gratiam ad reliqua credenda, poteſt etiam dare, ut ipſum exiſtere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

credamus: Non tamen hoc infidelibus proponi poteſt, quia circulum eſſe judicarent. Et quidem animadverti, non modo vos omnes, alioſque Theologos affirmare Dei exiſtentiam naturali ratione poſſe probari; ſed & ex Sacra Scriptura inferri, ejus cognitionem multis, quæ de rebus creatis habentur, eſſe faciliorem, atque omnino eſſe tam facilem, ut qui illam non habent, ſint culpandi: Patet enim Sap. 13. ex his verbis: *Nec hic debet ignoſci; ſi enim tantum potuerunt ſcire, ut poſſent æſtimare ſeculum, quomodo hujus dominum non facilius invenerunt?* Et ad Rom. cap. 1, dicitur illos eſſe *inexcuſabiles*. Atque ibidem etiam per hæc verba, *Quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis*, videmur admoneri, ea omnia quæ de Deo ſciri poſſunt, rationibus non aliunde petitis quam ab ipſamet noſtra mente poſſe oſtendi. Quod idcirco quomodo fiat, & qua via Deus facilius & certius, quam res ſeculi cognoſcatur, non putavi à me eſſe alienum inquirere. Atque quantum ad animam, etſi multi ejus naturam non facile inveſtigari poſſe judicarint, & nonnulli etiam dicere auſi ſint rationes humanas perſuadere illam ſimul cum corpore interire, ſolaque fide contrarium teneri: Quia tamen hos condemnat Concilium Lateranenſe ſub Leone 10 habitum, Seſſione 8, & expreſſe mandat Chriſtianis Philoſophis ut eorum argumenta diſſolvant, & veritatem pro viribus probent, hoc etiam aggredi non dubitavi. Præterea quoniam ſcio pleroſque impios non aliam ob cauſam nolle credere Deum eſſe, mentemque humanam à corpore diſtingui, quam quia dicunt hæc quoque à nemine hactenus potuiſſe demonſtrari: Etſi nullo modo iis aſſentior, ſed contra rationes ferè omnes, quæ pro his quæſtionibus à magnis viris allatæ ſunt, cùm ſatis intelliguntur, vim demonſtrationis habere putem, vixque ullas dari poſſe mihi perſuadeam, quæ non priùs ab aliquibus aliis fuerint inventæ: Nihil tamen utilius in Philoſophia præſtari poſſe exiſtimo, quàm ſi ſemel omnium optimæ ſtudioſè quærantur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

tur, tamque accuratè & perſpicuè exponantur, ut apud omnes conſtet in poſterum eas eſſe demonſtrationes. Ac denique quoniam nonnulli, quibus notum eſt me quandam excoluiſſe Methodum ad quaſlibet difficultates in ſcientiis reſolvendas; non quidem novam, quia nihil eſt veritate antiquius, ſed quâ me ſæpe in aliis non infeliciter uti viderunt, hoc à me ſummopere flagitarunt: Ideoque officii mei eſſe putavi nonnihil hac in re conari. Quicquid autem præſtare potui, totum in hoc Tractatu continetur. Non quod in eo diverſas omnes rationes, quæ ad eadem probanda afferri poſſent, colligere conatus ſim: Neque enim hoc videtur operæpretium eſſe, niſi ubi nulla habetur ſatis certa; ſed primas tantùm, & præcipuas ita proſecutus ſum, ut jam pro certiſſimis, & evidentiſſimis demonſtrationibus illas auſim proponere: Addamque etiam tales eſſe, ut non putem ullam viam humano ingenio patere, per quam meliores inveniri unquam poſſint. (Cogit enim me cauſæ neceſſitas, & gloria Dei, ad quam totum hoc refertur, ut hîc aliquantò liberiùs de meis loquar quàm mea fert conſuetudo.) Atqui quantumvis certas, & evidentes illas putem, non tamen ideo mihi perſuadeo ad omnium captum eſſe accommodatas: Sed quemadmodum in Geometria multæ ſunt ab Archimede, Apollonio, Pappo, aliiſve ſcriptæ, quæ etſi pro evidentibus etiam, ac certis ab omnibus habeantur, quia nempe nihil planè continent quod ſeorſim ſpectatum non ſit cognitu facillimum, nihilque in quo ſequentia cum antecedentibus non accuratè cohæreant, quia tamen longiuſculæ ſunt, & valde attentum lectorem deſiderant, non niſi ab admodum paucis intelliguntur: Ita quamvis eas quibus hic utor certitudine & evidentiâ Geometricas æquare vel etiam ſuperare exiſtimem, vereor tamen ne à multis ſatis percipi non poſſint, tum quia etiam longiuſculæ ſunt, & aliæ ab aliis pendent: tum præcipuè quia requirunt mentem à præjudiciis planè liberam: & quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

ſe ipſam à ſenſuum conſortio facilè ſubducat. Nec certè plures in mundo Metaphyſicis ſtudiis quàm Geometricis apti reperiuntur. Ac præterea in eo differentia eſt, quod in Geometria cum omnibus ſit perſuaſum nihil ſcribi ſolere, de quo certa demonſtratio non habeatur, ſæpius in eo peccant imperiti, quod falſa approbent, dum ea videri volunt intelligere, quàm quòd vera refutent: Contrà verò in Philoſophia cùm credatur nihil eſſe de quo non poſſit in utramque partem diſputari, pauci veritatem inveſtigant, & multo plures ex eo quòd auſint optima quæque impugnare, famam ingenii aucupantur. Atque ideo qualeſcunque meæ rationes eſſe poſſint, quia tamen ad Philoſophiam ſpectant, non ſpero me illarum ope magnum operæpretium eſſe facturum, niſi me patrocinio veſtro adjuvetis. Sed cùm tanta inhæreat omnium mentibus de veſtra Facultate opinio, tantæque ſit auctoritatis SORBONÆ nomen, ut non modo in rebus fidei nulli unquam Societati poſt ſacra Concilia tantùm creditum ſit, quàm veſtræ, ſed etiam in humana Philoſophia nullibi major perſpicacia & ſoliditas, nec ad ferenda judicia major integritas & ſapientia eſſe exiſtimetur: Non dubito quin ſi tantùm hujus ſcripti curam ſuſcipere dignemini, Primo quidem ut à vobis corrigatur; memor enim, non modo humanitatis, ſed maximè etiam inſcitiæ meæ, non affirmo nullos in eo eſſe errores: Deinde ut quæ vel deſunt, vel non ſatis abſoluta ſunt, vel majorem explicationem deſiderant, addantur, perficiantur, illuſtrentur, aut à vobis ipſis, aut ſaltem à me, poſtquam à vobis ero admonitus: Ac denique ut, poſtquam rationes in eo contentæ, quibus Deum eſſe, mentemque à corpore aliam eſſe probatur, ad eam perſpicuitatem erunt perductæ, ad quam ipſas perduci poſſe confido, ita nempe ut pro accuratiſſimis Demonſtrationibus habendæ ſint, hoc ipſum declarare & publicè teſtari velitis: Non dubito, inquam, quin, ſi hoc fiat, omnes errores, qui de his quæſtio-
nibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

nibus unquam fuerunt, brevi ex hominum mentibus deleantur: Veritas enim ipſa facilè efficiet ut reliqui ingenioſi & docti veſtro judicio ſubſcribant: Et auctoritas, ut Athei, qui ſcioli magis quàm ingenioſi aut docti eſſe ſolent, contradicendi animum deponant; atque etiam ut fortè rationes, quas ab omnibus ingenio præditis pro demonſtrationibus haberi ſcient, ipſi propugnent, ne non intelligere videantur: Ac denique cæteri omnes tot teſtimoniis facilè credent, nemoque ampliùs erit in mundo, qui vel Dei exiſtentiam, vel realem humanæ animæ à corpore diſtinctionem, auſit in dubium revocare. Cujus rei quanta eſſet utilitas, vos ipſi pro veſtra ſingulari ſapientia omnium optimè æſtimare poteſtis. Nec deceret me vobis, qui maximum Eccleſiæ Catholicæ columen ſemper fuiſtis, Dei & Religionis cauſam pluribus hîc commendare.

PRÆ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

PRÆFATIO

Ad

LECTOREM.

QUæſtiones de Deo & mente humana jam ante paucis attigi in Diſſertatione de Methodo rectè regendæ rationis & veritatis in ſcientiis inveſtigandæ, Gallicè edita anno 1635. *Non quidem ut ipſas ibi accuratè tractarem, ſed tantùm ut delibarem, & ex lectorum judiciis addiſcerem quâ ratione poſtea eſſent tractandæ. Tanti enim momenti mihi viſæ ſunt, ut plus unâ vice de ipſis agendum eſſe judicarem; viamque ſequor ad eas explicandas tam parum tritam, atque ab uſu communi tam remotam, ut non utile putarim ipſam in Gallico, & paſſim ab omnibus legendo ſcripto fuſiùs docere, ne debiliora etiam ingenia credere poſſent eam ſibi eſſe ingrediendam. Cùm autem ibi rogaſſem omnes quibus aliquid in meis ſcriptis reprehenſione dignum occurreret, ut ejus me monere dignarentur, nulla in ea quæ de his quæſtionibus attigeram notatu digna objecta ſunt, præter duo, ad quæ hîc paucis, priuſquam earundem accuratiorem explicationem aggrediar, reſpondebo. Primum eſt, ex eo quod mens humana in ſe converſa non percipiat aliud ſe eſſe quàm rem cogitantem, non ſequi, ejus naturam ſive* eſſentiam *in eo tantùm conſiſtere, quòd ſit res cogitans, ita ut vox* tantum *cætera omnia excludat, quæ fortè etiam dici poſſent ad animæ naturam pertinere. Cui objectioni reſpondeo, me etiam ibi noluiſſe illa excludere in ordine ad ipſam rei veritatem (de qua ſcilicet tunc non agebam) ſed duntaxat in ordine ad meam perceptionem, adeo ut ſenſus eſſet, me nihil planè cognoſcere quod ad eſſentiam meam ſcirem pertinere, præterquam quòd eſſem res cogitans, ſive res in ſe habens facultatem cogitandi: In ſequentibus autem oſtendam quo pacto ex eo, quod nihil aliud ad eſſentiam meam pertinere cognoſcam, ſequatur, nihil etiam aliud revera ad illam pertine-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

tinere. Alterum eſt, ex eo, quod ideam rei me perfectioris in me habeam non ſequi ipſam ideam eſſe me perfectiorem; & multò minùs illud quod per iſtam ideam repræſentatur, exiſtere. Sed, reſpondeo hîc ſubeſſe æquivocationem in voce ideæ; ſumi enim poteſt vel materialiter pro operatione intellectus, quo ſenſu me perfectior dici nequit, vel objectivè pro re per iſtam operationem repræſentata, quæ res etſi non ſupponatur extra intellectum exiſtere, poteſt tamen me eſſe perfectior ratione ſuæ eſſentiæ. Quomodo vero ex hoc ſolo quod rei me perfectioris idea in me ſit ſequatur illam rem revera exiſtere, fusè in ſequentibus exponetur. Vidi quidem præterea duo quædam ſcripta ſatis longa, ſed quibus non tam meæ his de rebus rationes, quàm concluſiones argumentis ex Atheorum locis communibus mutuatis impugnabantur: Et quoniam iſtiuſmodi argumenta nullam vim habere poſſunt apud eos qui rationes meas intelligent, adeóque præpoſtera & imbecillia ſunt multorum judicia, ut magis à primùm acceptis opinionibus quantumvis falſis, & à ratione alienis, perſuadeantur, quàm à vera & firma, ſed poſterius audita ipſarum refutatione, nolo hîc ad illa reſpondere, ne mihi ſint priùs referenda. Tantúmque generaliter dicam, ea omnia quæ vulgò jactantur ab Atheis ad exiſtentiam Dei impugnandam, ſemper ex eo pendere, quòd vel humani affectus Deo affingantur, vel mentibus noſtris tanta vis & ſapientia arrogetur, ut quidnam Deus facere poſſit, ac debeat, determinare & comprehendere conemur; adeò ut, modò tantùm memores ſimus, mentes noſtras conſiderandas eſſe ut finitas, Deum autem ut incomprehenſibilem & infinitum, nullam iſta difficultatem ſint nobis paritura. Jam verò poſtquam hominum judicia ſemel utcunque ſum expertus, iterum hîc aggredior eaſdem de Deo & mente humana quæſtiones, ſimulque totius primæ Philoſophiæ initia tractare; ſed ita ut nullum vulgi plauſum, nullamque Lectorum frequentiam exſpectem: quin etiam nullis auctor ſum ut hæc legant, niſi tantùm iis qui ſeriò mecum meditari, mentemque à ſenſibus, ſimulque ab omnibus præjudiciis abducere poterunt, ac volent, quales nonniſi admodum paucos reperiri ſatis ſcio. Quantum autem ad illos,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

qui rationum mearum ſeriem & nexum comprehendere non curantes, in ſingulas tantùm clauſulas, ut multis in more eſt, argutari ſtudebunt, non magnum ex hujus ſcripti lectione fructum ſunt percepturi: & quamvis fortè in multis cavillandi occaſionem inveniant, non facilè tamen aliquid quod urgeat aut reſponſione dignum ſit, objicient. Quia verò nequidem etiam aliis ſpondeo me in omnibus primâ fronte ſatisfacturum, nec tantum mihi arrogo ut confidam me omnia poſſe prævidere quæ alicui difficilia videbuntur, primò quidem in Meditationibus illas ipſas cogitationes exponam, quarum ope ad certam & evidentem cognitionem veritatis mihi videor perveniſſe, ut experiar an fortè iiſdem rationibus, quibus ego perſuaſus ſum, alios etiam poſſim perſuadere. Poſtea verò reſpondebo ad objectiones virorum aliquot ingenio & doctrinâ excellentium, ad quos hæ Meditationes, antequam typis mandarentur, examinandæ miſſæ ſunt. Satis enim multa & varia ab illis fuerunt objecta, ut auſim ſperare non facilè quicquam aliis, ſaltem alicujus momenti, venturum in mentem, quod ii nondum attigerint; ideóque rogo etiam atque etiam lectores, ut non prius de Meditationibus judicium ferant, quàm objectiones iſtas earumque ſolutiones omnes perlegere dignati ſint.

CON-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

CONTENTA

In hoc libro.

Synopſis ſequentium ſex Meditationum. Pag. 1

Meditatio I. *De iis quæ in dubium revocari poſſunt.* 5

Meditatio II. *De natura mentis humanæ: Quòd ipſa ſit notior quàm corpus.* 9

Meditatio III. *De Deo, quòd exiſtat.* 15

Meditatio IV. *De Vero & Falſo.* 25

Meditatio V. *De Eſſentia rerum materialium; & iterum de Deo quòd exiſtat.* 31

Meditatio VI. *De Rerum materialium Exiſtentia, & reali mentis à corpore diſtinctione.* 35

Objectiones Primæ in præcedentes Meditationes. 47

Reſponſio Auctoris ad primas Objectiones. 52

Objectiones ſecundæ. 63

Reſponſio ad ſecundas Objectiones. 68

Rationes Dei exiſtentiam & animæ à corpore diſtinctionem probantes; more Geometrico diſpoſitæ. 15

Objectiones tertiæ cum reſponſionibus Auctoris. 91

Objectiones quartæ. 107

Reſponſio ad quartas Objectiones. 120

Auctoris de Objectionibus quintis monitum. 141

Objectiones ſextæ. 149

Reſponſio ad ſextas Objectiones. 155

Notæ in programma quoddam, ſub finem anni 1647 *in Belgio editum; cum hoc Titulo: Explicatio mentis humanæ ſive animæ rationalis, ubi explicatur quid ſit, & quid eſſe poſſit.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

CONTENTA
In Appendice.

Objectiones quintæ. 3

Reſponſiones Auctoris ad quintas objectiones. 55

Objectiones ſeptimæ cum notis Auctoris. 78

Renati Deſcartes Epiſtola ad Patrem Dinet. 143

Ejuſdem Epiſtola ad D. Gisbertum Voetium.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

SYNOPSIS
SEX SEQUENTIUM
MEDITATIONUM.

IN primâ cauſæ exponuntur propter quas de rebus omnibus, præſertim materialibus, poſſumus dubitare; quandiu ſcilicet non habemus alia ſcientiarum fundamenta, quàm ea quæ antehac habuimus. Etſi autem iſtius tantæ dubitationis utilitas prima fronte non appareat, eſt tamen in eo maxima quòd ab omnibus præjudiciis nos liberet, viamque facillimam ſternat ad mentem à ſenſibus abducendam: ac denique efficiat, ut de iis, quæ poſteà vera eſſe comperiemus, non ampliùs dubitare poſſimus.

In ſecunda, mens quæ propriâ libertate utens ſupponit ea omnia non exiſtere de quorum exiſtentiâ vel minimum poteſt dubitare, animadvertit fieri non poſſe quin ipſa interim exiſtat. Quod etiam ſummæ eſt utilitatis, quoniam hoc pacto facile diſtinguit quænam ad ſe, hoc eſt, ad naturam intellectualem, & quænam ad corpus pertineant. Sed quia fortè nonnulli rationes de animæ immortalitate illo in loco exſpectabunt, eos hîc monendos puto me conatum eſſe nihil ſcribere quod non accuratè demonſtrarem; ideoque non alium ordinem ſequi potuiſſe, quàm illum qui eſt apud Geometras uſitatus, ut nempe omnia præmitterem ex quibus quæſita propoſitio dependet, antequam de ipſa quidquam concluderem. Primum autem & præcipuum, quod præ-

quiritur ad cognoſcendam animæ immortalitatem; eſſe ut quam maxime perſpicuum de eâ conceptum, & ab omni conceptu corporis planè diſtinctum formemus; quod ibi factum eſt: Præterea vero requiri etiam ut ſciamus ea omnia, quæ clarè & diſtinctè intelligimus, eo ipſo modo quo illa intelligimus, eſſe vera: quod ante quartam meditationem probari non potuit; & habendum eſſe diſtinctum naturæ corporeæ conceptum, qui partim in ipsâ ſecundâ, partim etiam in quintâ & ſextâ formatur; atque ex his debere concludi, ea omnia, quæ clarè & diſtinctè concipiuntur ut ſubſtantiæ diverſæ, ſicuti concipiuntur mens & corpus, eſſe revera ſubſtantias realiter à ſe mutuò diſtinctas; hocque in ſextâ concludi: idemque etiam in ipsâ confirmari, ex eo quòd nullum corpus niſi diviſibile intelligamus, contrà autem nullam mentem niſi indiviſibilem: neque enim poſſumus ullius mentis mediam partem concipere, ut poſſumus cujuſlibet quantumvis exigui corporis; adeò ut eorum naturæ non modò diverſæ, ſed etiam quodammodo contrariæ agnoſcantur; Non autem ulterius eâ de re in hoc ſcripto me egiſſe; tum quia hæc ſufficiunt ad oſtendendum ex corporis corruptione mentis interitum non ſequi, atque ſic ad alterius vitæ ſpem mortalibus faciendam; tum etiam quia præmiſſæ, ex quibus ipſa mentis immortalitas concludi poteſt, ex totius Phyſicæ explicatione dependent: primò ut ſciatur omnes omnino ſubſtantias, ſive res, quæ à Deo creari debent ut exiſtant, ex naturâ ſuâ eſſe incorruptibiles, nec poſſe unquam deſinere eſſe, niſi ab eodem Deo concurſum ſuum iis denegante ad nihilum reducantur; ac deinde ut advertatur corpus quidem, in genere ſumptum, eſſe ſubſtantiam, ideoque nunquam etiam perire; ſed corpus humanum, quatenus à reliquis differt corporibus, non niſi ex certâ membrorum configuratione, aliiſque ejuſmodi accidentibus eſſe conflatum; mentem vero humanam non ita ex ullis accidentibus conſtare, ſed puram eſſe ſubſtantiam: etſi enim omnia ejus accidentia mutentur, ut quòd alias res intelligat, alias velit, alias ſentiat, &c. non idcirco ipſa mens alia evadit: humanum autem corpus aliud fit ex hoc ſolo quod figura quarundam ejus partium mutetur: ex quibus ſequitur corpus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

quidem perfacilè interire, mentem autem ex naturâ ſuâ eſſe immortalem.

In tertiâ Meditatione meum præcipuum argumentum ad probandam Dei exiſtentiam ſatis fusè, ut mihi videtur, explicui. Verumtamen, quia, ut Lectorum animos quàm maximè à ſenſibus abducerem, nullis ibi comparationibus à rebus corporeis petitis volui uti; multæ fortaſſe obſcuritates remanſerunt, ſed quæ, ut ſpero, poſtea in reſponſionibus ad objectiones planè tollentur; ut inter cæteras quomodo idea entis ſummè perfecti, quæ in nobis eſt, tantum habeat realitatis objectivæ, ut non poſſit non eſſe à cauſâ ſummè perfectâ, quod ibi illuſtratur comparatione machinæ valdè perfectæ, cujus idea eſt in mente alicujus artificis; ut enim artificium objectivum hujus ideæ debet habere aliquam cauſam, nempe ſcientiam hujus artificis, vel alicujus alterius à quo illam accepit, ita idea Dei, quæ in nobis eſt, non poteſt non habere Deum ipſum pro cauſa.

In quartâ probatur ea omnia quæ clarè & diſtinctè percipimus, eſſe vera: ſimulque in quo ratio falſitatis conſiſtat explicatur: quæ neceſſariò ſciri debent tam ad præcedentia firmanda, quàm ad reliqua intelligenda. Sed ibi interim eſt advertendum nullo modo agi de peccato, vel errore qui committitur in perſecutione boni & mali, ſed de eo tantùm qui contingit in dijudicatione veri & falſi. Nec ea ſpectari quæ ad fidem pertinent, vel ad vitam agendam, ſed tantùm ſpeculativas; & ſolius luminis naturalis ope cognitas veritates.

In quintâ, præterquàm quod natura corporea in genere ſumpta explicatur, novâ etiam ratione Dei exiſtentiâ demonſtratur: ſed in quâ rurſus nonnullæ fortè occurrent difficultates, quæ poſteà in reſponſione ad objectiones reſolventur: ac denique oſtenditur quo pacto verum ſit ipſarum Geometricarum demonſtrationum certitudinem à cognitione Dei pendere.

In ſextâ denique intellectio ab imaginatione ſecernitur; diſtinctionum ſigna deſcribuntur: mentem realiter à corpore diſtingui, probatur:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

tur: eandem nihilominus tam arctè illi eſſe conjunctam, ut unum quid cum ipſo componat, oſtenditur; omnes errores qui à ſenſibus oriri ſolent, recenſentur; modi quibus vitari poſſint exponuntur; & denique rationes omnes ex quibus rerum materialium exiſtentia poſſit concludi, afferuntur, non quòd eas valdè utiles eſſe putârim ad probandum id ipſum quod probant, nempe revera eſſe aliquem mundum, & homines habere corpora, & ſimilia, de quibus nemo unquam ſanæ mentis ſeriò dubitavit; ſed quia illas conſiderando agnoſcitur non eſſe tam firmas, nec tam perſpicuas, quàm ſunt eæ, per quas in mentis noſtræ & Dei cognitionem devenimus; adeò ut hæ ſint omnium certiſſimæ & evidentiſſimæ quæ ab humano ingenio ſciri poſſint. Cujus unius rei probationem in his meditationibus mihi pro ſcopo propoſui. Nec idcirco hîc recenſeo varias alias quæſtiones de quibus etiam in ipſis ex occaſione tractatur.

ME-

MEDITATIONUM

De Primâ

PHILOSOPHIA,

In quibus

Dei exiſtentia & animæ à corpore diſtinctio demonſtrantur,

PRIMA.

De iis quæ in dubium revocari poſſunt.

ANimadverti jam ante aliquot annos quàm multa ineunte ætate falſa pro veris admiſerim, & quàm dubia ſint quæcunque iſtis poſtea ſuperexſtruxi, ac proinde funditùs omnia ſemel in vita eſſe evertenda, atque à primis fundamentis denuò inchoandum, ſi quid aliquando firmum, & manſurum cupiam in ſcientiis ſtabilire; ſed ingens opus eſſe videbatur, eamque ætatem exſpectabam, quæ foret tam matura, ut capeſcendis diſciplinis aptior nulla ſequeretur. Quare tamdiu cunctatus ſum ut deinceps eſſem in culpâ, ſi quod temporis ſupereſt ad agendum, deliberando conſumerem. Opportunè igitur hodie mentem curis omnibus exſolvi, ſecurum mihi otium procuravi, ſolus ſecedo, ſeriò tandem & liberè generali huic mearum opinionum everſioni vacabo. Ad hoc autem non erit neceſſe, ut omnes eſſe falſas oſtendam, quod nunquam fortaſſis aſſequi poſſem; ſed quia jam ratio perſuadet, non minùs accuratè ab iis quæ non planè certa ſunt atque indubitata, quàm ab apertè falſis aſſenſionem eſſe cohibendam, ſatis erit ad omnes rejiciendas, ſi aliquam rationem dubitandi in unaquaque reperero. Nec ideo etiam ſingulæ erunt percurrendæ; quod operis eſſet infiniti: ſed quia ſuffoſſis fundamentis quidquid iis ſuperædificatum eſt ſponte collabitur, aggrediar ſtatim ipſa principia quibus illud

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

omne quod olim credidi nitebatur. Nempe quidquid hactenus ut maximè verum admiſi, vel à ſenſibus, vel per ſenſus accepi; hos autem interdum fallere deprehendi; ac prudentiæ eſt nunquam illis planè confidere qui nos vel ſemel deceperunt. Sed fortè quamvis interdum ſenſus circa minuta quædam & remotiora nos fallant, pleraque tamen alia ſunt de quibus dubitari planè non poteſt, quamvis ab iiſdem hauriantur; ut jam me hîc eſſe, foco aſſidere, hyemali togâ eſſe indutum, chartam iſtam manibus contrectare, & ſimilia: manus verò has ipſas, totumque hoc corpus meum eſſe, quâ ratione poſſet negari? niſi me fortè comparem neſcio quibus inſanis, quorum cerebella tam contumax vapor ex atra bile labefactat, ut conſtanter aſſeverent vel ſe eſſe reges, cùm ſunt pauperrimi, vel purpurâ indutos, cùm ſunt nudi, vel caput habere fictile, vel ſe totos eſſe cucurbitas, vel ex vitro conflatos; ſed amentes ſunt iſti, nec minùs ipſe demens viderer, ſi quod ab iis exemplum ad me transferrem. Præclarè ſanè, tanquam non ſim homo qui ſoleam noctu dormire, & eadem omnia in ſomnis pati, vel etiam interdum minùs veriſimilia, quàm quæ iſti vigilantes: quàm frequenter verò uſitata iſta, me hîc eſſe, togâ veſtiri, foco aſſidere, quies nocturna perſuadet? cum tamen poſitis veſtibus jaceo inter ſtrata; atqui nunc certè vigilantibus oculis intueor hanc chartam, non ſopitum eſt hoc caput quod commoveo, manum iſtam prudens & ſciens extendo, & ſentio, non tam diſtincta contingerent dormienti: quaſi ſcilicet non recorder à ſimilibus etiam cogitationibus me aliàs in ſomnis fuiſſe deluſum: quæ dum cogito attentiùs, tam planè video nunquam certis indiciis vigiliam à ſomno poſſe diſtingui, ut obſtupeſcam, & ferè hic ipſe ſtupor mihi opinionem ſomni confirmet. Age ergò ſomniemus, nec particularia iſta vera ſint, nos oculos aperire, caput movere, manus extendere, nec fortè etiam nos habere tales manus, nec tale totum corpus; tamen profectò fatendum eſt viſa per quietem eſſe veluti quaſdam pictas imagines, quæ non niſi ad ſimilitudinem rerum verarum fingi potuerunt; Ideoque ſaltem generalia hæc, oculos, caput, manus, totumque corpus res quaſdam non imaginarias, ſed veras exiſtere: nam ſanè pictores ipſi, ne tum quidem, cum Sirenas & Satyriſcos maximè inuſitatis formis fingere ſtudent, naturas omni ex parte novas iis poſſunt aſſignare, ſed tantummodo diverſorum animalium membra permiſcent; vel ſi fortè aliquid excogitent adeò novum, ut nihil omnino ei ſimile fuerit viſum, atque ita planè fictitium ſit & falſum; certè tamen ad minimum veri colores eſſe debent, ex quibus illud componant: nec diſpari ratione, quamvis etiam generalia hæc, oculi, caput, manus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

manus, & ſimilia imaginaria eſſe poſſent, neceſſariò tamen ſaltem alia quædam adhuc magis ſimplicia, & univerſalia vera eſſe fatendum eſt, ex quibus tanquam coloribus veris omnes iſtæ ſeu veræ, ſeu falſæ, quæ in cogitatione noſtra ſunt, rerum imagines effinguntur. Cujus generis eſſe videntur natura corporea in communi, ejuſque extenſio; item figura rerum extenſarum, item quantitas, ſive earumdem magnitudo; & numerus: item locus in quo exiſtant, tempuſque per quod durent, & ſimilia. Quapropter ex his forſan non malè concludemus, Phyſicam, Aſtronomiam, Medicinam, diſciplinaſque alias omnes, quæ à rerum compoſitarum conſideratione dependent, dubias quidem eſſe; atqui Arithmeticam, Geometriam, aliaſque ejuſmodi, quæ nonniſi de ſimpliciſſimis & maximè generalibus rebus tractant, atque utrum eæ ſint in rerum naturâ nec ne, parum curant, aliquid certi atque indubitati continere: nam ſive vigilem ſive dormiam, duo & tria ſimul juncta ſunt quinque, quadratumque non plura habet latera quàm quatuor; nec fieri poſſe videtur ut tam perſpicuæ veritates in ſuſpicionem falſitatis incurrant. Verumtamen infixa quædam eſt meæ menti vetus opinio Deum eſſe qui poteſt omnia, & à quo talis, qualis exiſto, ſum creatus: unde autem ſcio illum non feciſſe ut nulla planè ſit terra, nullum cælum, nulla res extenſa, nulla figura, nulla magnitudo, nullus locus, & tamen hæc omnia non aliter quàm nunc mihi videantur exiſtere? imò etiam quemadmodum judico interdum alios errare circa ea quæ ſe perfectiſſimè ſcire arbitrantur, ita ego ut fallar quoties duo & tria ſimul addo, vel numero quadrati latera, vel ſi quid aliud facilius fingi poteſt? At fortè noluit Deus ita me decipi, dicitur enim ſummè bonus; ſed ſi hoc ejus bonitati repugnaret talem me creâſſe, ut ſemper fallar, ab eadem etiam videretur eſſe alienum permittere ut interdum fallar; quod ultimum tamen non poteſt dici. Eſſent verò fortaſſe nonnulli qui tam potentem aliquem Deum mallent negare, quàm res alias omnes credere eſſe incertas: ſed iis non repugnemus, totumque hoc de Deo demus eſſe fictitium; at ſeu fato, ſeu caſu, ſeu continuata rerum ſerie, ſeu quovis alio modo me ad id quod ſum perveniſſe ſupponant; quoniam falli & errare imperfectio quædam eſſe videtur, quo minùs potentem originis meæ auctorem aſſignabunt, eò probabilius erit me tam imperfectum eſſe ut ſemper fallar: quibus ſanè argumentis non habeo quod reſpondeam, ſed tandem cogor fateri nihil eſſe ex iis quæ olim vera putabam, de quo non liceat dubitare, idque non per inconſiderantiam, vel levitatem, ſed propter validas & meditatas rationes, ideoque etiam ab iiſdem, non minùs quàm ab apertè

falſis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

falſis accuratè deinceps aſſenſionem eſſe cohibendam, ſi quid certi velim invenire. Sed nondum ſufficit hæc advertiſſe, curandum eſt ut recorder, aſſiduè enim recurrunt conſuetæ opiniones, occupantque credulitatem meam tanquam longo uſu & familiaritatis jure ſibi divinctam, ferè etiam me invito; nec unquam iis aſſentiri, & confidere deſueſcam, quamdiu tales eſſe ſupponam, quales ſunt reverà, nempe aliquo quidem modo dubias, ut jamjam oſtenſum eſt, ſed nihilominus valdè probabiles, & quas multò magis rationi conſentaneum ſit credere quàm negare. Quapropter, ut opinor, non malè agam, ſi voluntate planè in contrarium verſa me ipſum fallam, illaſque aliquandiu omnino falſas imaginariaſque eſſe fingam, donec tandem velut æquatis utrimque præjudiciorum ponderibus nulla amplius prava conſuetudo judicium meum à recta rerum perceptione detorqueat. Etenim ſcio nihil inde periculi vel erroris interim ſequuturum, & me plus æquo diffidentiæ indulgere non poſſe, quandoquidem nunc non rebus agendis, ſed cognoſcendis tantùm incumbo. Supponam igitur non optimum Deum fontem veritatis, ſed genium aliquem malignum, eumdemque ſummè potentem, & callidum, omnem ſuam induſtriam in eo poſuiſſe, ut me falleret: putabo cælum, aërem, terram, colores, figuras, ſonos, cunctaque externa nihil aliud eſſe quàm ludificationes ſomniorum, quibus inſidias credulitati meæ tetendit: conſiderabo me ipſum tanquam manus non habentem, non oculos, non carnem, non ſanguinem, non aliquem ſenſum, ſed hæc omnia me habere falsò opinantem: manebo obſtinatè in hac meditatione defixus, atque ita ſiquidem non in poteſtate meâ ſit aliquid veri cognoſcere, at certè hoc quod in me eſt ne falſis aſſentiar, nec mihi quidquam iſte deceptor, quantumvis potens, quantumvis callidus, poſſit imponere, obfirmatâ mente cavebo. Sed laborioſum eſt hoc inſtitutum, & deſidia quædam ad conſuetudinem vitæ me reducit, nec aliter quàm captivus, qui forte imaginaria libertate fruebatur in ſomnis, quum poſtea ſuſpicari incipit ſe dormire, timet excitari, blandiſque illuſionibus lentè connivet: ſic ſponte relabor in veteres opiniones, vereorque expergiſci, ne placidæ quieti laborioſa vigilia ſuccedens non in aliqua luce, ſed inter inextricabiles jam motarum difficultatum tenebras in poſterum ſit degenda.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

MEDITATIO II.

De natura mentis humanæ: Quod ipſa ſit notior quàm corpus.

IN tantas dubitationes heſternâ meditatione conjectus ſum, ut nequeam ampliùs earum oblivíſci, nec videam tamen qua ratione ſolvendæ ſint, ſed tanquam in profundum gurgitem ex improviſo delapſus ita turbatus ſum, ut nec poſſim in imo pedem figere, nec enatare ad ſummum. Enitar tamen & tentabo rurſus eandem viam quam heri fueram ingreſſus, removendo ſcilicet illud omne quod vel minimum dubitationis admittit, nihilo ſecius quàm ſi omnino falſum eſſe comperiſſem, pergamque porrò donec aliquid certi, vel ſi nihil aliud, ſaltem hoc ipſum pro certo, nihil eſſe certi, cognoſcam. Nihil niſi punctum petebat Archimedes, quod eſſet firmum & immobile, ut integram terram loco dimoveret; magna quoque ſperanda ſunt, ſi vel minimum quid invenero quod certum ſit & inconcuſſum. Suppono igitur omnia quæ video, falſa eſſe, credo nihil unquam extitiſſe eorum quæ mendax memoria repræſentat, nullos planè habeo ſenſus; corpus, figura, extenſio, motus, locuſque ſunt chimeræ; quid igitur erit verum? fortaſſis hoc unum, nihil eſſe certi. Sed unde ſcio nihil eſſe diverſum ab iis omnibus quæ jamjam recenſui, de quo ne minima quidem occaſio ſit dubitandi? Nunquid eſt aliquis Deus, vel quocunque nomine illum vocem, qui mihi has ipſas cogitationes immittit? quare verò hoc putem, cum forſan ipſemet illarum author eſſe poſſim? Nunquid ergo ſaltem ego aliquid ſum? ſed jam negavi me habere ullos ſenſus, & ullum corpus; hæreo tamen: nam quid inde? ſumne ita corpori, ſenſibuſque alligatus, ut ſine illis eſſe non poſſim? ſed mihi perſuaſi, nihil plane eſſe in mundo, nullum cœlum, nullam terram, nullas mentes, nulla corpora; nonne igitur etiam me non eſſe? imo certè ego eram ſi quid mihi perſuaſi: ſed eſt deceptor neſcio quis, ſummè potens, ſummè callidus, qui de induſtria me ſemper fallit; haud dubie igitur ego etiam ſum, ſi me fallit; & fallat quantum poteſt, nunquam tamen efficiet, ut nihil ſim quamdiu me aliquid eſſe cogitabo, adeo ut omnibus ſatis ſuperque penſitatis denique ſtatuendum ſit hoc pronunciatum, Ego ſum, ego exiſto, quoties à me profertur, vel mente concipitur, neceſſario eſſe verum. Nondum verò ſatis intelligo, quiſnam ſim ego ille, qui jam neceſſario ſum, deincepſque cavendum eſt, ne forte quid aliud imprudenter aſſumam in locum mei, ſicque aberrem etiam in ea cognitione, quam omnium certiſſimam evidentiſſimamque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

mamque eſſe contendo. Quare jam denuo meditabor quidnam me olim eſſe crediderim, priuſquam in has cogitationes incidiſſem; ex quo deinde ſubducam quidquid allatis rationibus vel minimùm potuit infirmari; ut ita tandem præciſe remaneat illud tantùm quod certum eſt & inconcuſſum. Quidnam igitur antehac me eſſe putavi? hominem ſcilicet; ſed quid eſt homo? dicamne animal rationale? non, quia poſtea quærendum foret quidnam animal ſit, & quid rationale, atque ita ex unâ quæſtione in plures difficilioreſque delaberer: nec jam mihi tantum otii eſt, ut ipſo velim inter ejuſmodi ſubtilitates abuti. Sed hic potius attendam quid ſponte & natura duce cogitationi meæ antehac occurrebat, quoties quid eſſem conſiderabam: nempe occurrebat primò me habere vultum, manus, brachia, totamque hanc membrorum machinam, qualis etiam in cadavere cernitur, & quam corporis nomine deſignabam; occurrebat præterea me nutriri, incedere, ſentire, & cogitare; quas quidem actiones ad animam referebam; ſed quid eſſet hæc anima vel non advertebam, vel exiguum neſcio quid imaginabar inſtar venti, vel ignis, vel ætheris, quod craſſioribus mei partibus eſſet infuſum: de corpore verò ne dubitabam quidem, ſed diſtincte me nôſſe arbitrabar ejus naturam, quam ſi fortè, qualem mente concipiebam, deſcribere tentâſſem, ſic explicuiſſem: per corpus intelligo illud omne quod aptum eſt figurâ aliquâ terminari, loco circumſcribi, ſpatium ſic replere, ut ex eo aliud omne corpus excludat; tactu, viſu, auditu, guſtu, vel odoratu percipi, nec non moveri pluribus modis, non quidem à ſeipſo, ſed ab alio quopiam à quo tangatur; namque habere vim ſeipſum movendi, item ſentiendi, vel cogitandi, nullo pacto ad naturam corporis pertinere judicabam; quinimò mirabar potius tales facultates in quibuſdam corporibus reperiri. Quid autem nunc ubi ſuppono deceptorem aliquem potentiſſimum, &, ſi fas eſt dicere, malignum, datâ operâ in omnibus quantum potuit, me deluſiſſe, poſſumne affirmare me habere vel minimum quid ex iis omnibus, quæ jam dixi ad naturam corporis pertinere? attendo, cogito, revolvo, nihil occurrit, fatigor eadem fruſtrà repetere. Quid verò ex iis quæ animæ tribuebam, nutriri, vel incedere? quandoquidem jam corpus non habeo, hæc quoque nihil ſunt niſi figmenta: ſentire? nempe etiam hoc non fit ſine corpore, & permulta ſentire viſus ſum in ſomnis quæ deinde animadverti me non ſenſiſſe: cogitare? hîc invenio, cogitatio eſt, hæc ſola à me divelli nequit, ego ſum, ego exiſto, certum eſt. Quamdiu autem? nempe quandiu cogito; nam fortè etiam fieri poſſet ſi ceſſarem ab omni cogitatione ut illicò totus eſſe deſinerem: nihil nunc admitto niſi

quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

quod neceſſariò ſit verum: ſum igitur præciſè tantum res cogitans, id eſt, mens, ſive animus, ſive intellectus, ſive ratio, voces mihi priùs ſignificationis ignotæ: ſum autem res vera, & verè exiſtens, ſed qualis res? dixi, cogitans. Quid præterea! imaginabor: non ſum compages illa membrorum, quæ corpus humanum appellatur; non ſum etiam tenuis aliquis aër iſtis membris infuſus, non ventus, non ignis, non vapor, non halitus, non quidquid mihi fingo; ſuppoſui enim iſta nihil eſſe, manet poſitio, nihilominus tamen ego aliquid ſum. Fortaſſis verò contingit, ut hæc ipſa, quæ ſuppono nihil eſſe, quia mihi ſunt ignota, tamen in rei veritate non differant ab eo me quem novi? neſcio, de hac re jam non diſputo; de iis tantùm quæ mihi nota ſunt judicium ferre poſſum: novi me exiſtere, quæro quis ſim ego ille quem novi: certiſſimum eſt hujus ſic præciſè ſumpti notitiam non pendere ab iis quæ exiſtere nondum novi: non igitur ab iis ullis, quæ imaginatione effingo. Atque hoc verbum, *effingo*, admonet me erroris mei: nam fingerem reverà ſi quid me eſſe imaginarer, quia nihil aliud eſt imaginari quàm rei corporeæ figuram ſeu imaginem contemplari; jam autem certò ſcio me eſſe, ſimulque fieri poſſe ut omnes iſtæ imagines, & generaliter quæcunque ad corporis naturam referuntur, nihil ſint præter inſomnia; quibus animadverſis, non minus ineptire videor dicendo, imaginabor, ut diſtinctius agnoſcam quiſnam ſim, quam ſi dicerem, jam quidem ſum experrectus, videoque nonnihil veri: ſed quia nondum video ſatis evidenter, data opera obdormiam, ut hoc ipſum mihi ſomnia verius evidentiuſque repræſentent. Itaque cognoſco, nihil eorum quæ poſſum imaginationis ope comprehendere, ad hanc quam de me habeo notitiam pertinere, mentemque ab illis diligentiſſimè eſſe avocandam, ut ſuam ipſa naturam quàm diſtinctiſſimè percipiat. Sed quid igitur ſum? res cogitans; quid eſt hoc? nempe dubitans, intelligens, affirmans, negans, volens, nolens, imaginans quoque, & ſentiens. Non pauca ſanè hæc ſunt, ſi cuncta ad me pertineant, ſed quidni pertinerent? nonne ego ipſe ſum qui jam dubito ferè de omnibus, qui nonnihil tamen intelligo, qui hoc unum verum eſſe affirmo, nego cætera, cupio plura nôſſe, nolo decipi, multa vel invitus imaginor, multa etiam tanquam à ſenſibus venientia animadverto. Quid eſt horum, quamvis ſemper dormiam, quamvis etiam is qui me creavit quantum in ſe eſt me deludat, quod non æquè verum ſit ac me eſſe? quid eſt quod à mea cogitatione diſtinguatur? quid eſt quod à me ipſo ſeparatum dici poſſit? Nam quod ego ſim qui dubitem, qui intelligam, qui velim, tam manifeſtum eſt, ut nihil occurrat per quod evidentius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

explicetur : ſed verò etiam ego idem ſum, qui imaginor, nam quamvis fortè, ut ſuppoſui, nulla prorſus res imaginata vera ſit, vis tamen ipſa imaginandi reverà exiſtit, & cogitationis meæ partem facit: idem denique ego ſum qui ſentio, ſive qui res corporeas tanquam per ſenſus animadverto. Videlicet jam lucem video, ſtrepitum audio, calorem ſentio; falſa hæc ſunt, dormio enim. At certe videre videor, audire, caleſcere, hoc falſum eſſe non poteſt, hoc eſt propriè quod in me ſentire appellatur; atque hoc præcisè ſic ſumptum, nihil aliud eſt quàm cogitare. Ex quibus equidem aliquantò melius incipio nôſſe quiſnam ſim : ſed adhuc tamen videtur, nec poſſum abſtinere quin putem, res corporeas, quarum imagines cogitatione formantur, & quas ipſi ſenſus explorant, multò diſtinctius agnoſci quàm iſtud neſcio quid mei, quod ſub imaginationem non venit; quanquam profectò ſit mirum res quas animadverto eſſe dubias, ignotas, à me alienas, diſtinctius quàm quod verum eſt, quod cognitum, quàm denique me ipſum à me comprehendi : ſed video quid ſit, gaudet aberrare mens mea, nec dum ſe patitur intra veritatis limites cohiberi. Eſto igitur, & adhuc ſemel laxiſſimas habenas ei permittamus, ut illis paulò poſt opportunè reductis faciliusſe regi patiatur. Conſideremus res illas quæ vulgò putantur omnium diſtinctiſſimè comprehendi; corpora ſcilicet, quæ tangimus, quæ videmus, non quidem corpora in communi, generales enim iſtæ perceptiones aliquantò magis confuſæ eſſe ſolent, ſed unum in particulari; ſumamus exempli causâ hanc ceram; nuperrimè ex favis fuit educta, nondum amiſit omnem ſaporem ſui mellis, nonnihil retinet odoris florum ex quibus collecta eſt; ejus color, figura, magnitudo, manifeſta ſunt; dura eſt, frigida eſt, facilè tangitur, ac ſi articulo ferias emittit ſonum; omnia denique illi adſunt, quæ requiri videntur ut corpus aliquod poſſit quàm diſtinctiſſimè cognoſci. Sed ecce, dum loquor, igni admovetur, ſaporis reliquiæ purgantur, odor exſpirat, color mutatur, figura tollitur, creſcit magnitudo, fit liquida, fit calida, vix tangi poteſt, nec jam ſi pulſes emittet ſonum: remanetne adhuc eadem cera? remanere fatendum eſt, nemo negat, nemo aliter putat. Quid erat igitur in eâ quod tam diſtinctè comprehendebatur? certè nihil eorum quæ ſenſibus attingebam, nam quæcunque ſub guſtum, vel odoratum, vel viſum, vel tactum, vel auditum veniebant, mutata jam ſunt, remanet cera. Fortaſſis illud erat quod nunc cogito, nempe ceram ipſam non quidem fuiſſe iſtam dulcedinem mellis, nec florum fragrantiam, nec iſtam albedinem, nec figuram, nec ſonum, ſed corpus quod mihi apparebat paulò antè modis iſtis conſpicuum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

nunc diverſis: quid eſt autem hoc præciſè quod ſic imaginor? attendamus, & remotis iis, quæ ad ceram non pertinent, videamus quid ſuperſit; nempe nihil aliud quàm extenſum quid, flexibile, mutabile: Quid verò eſt hoc flexibile, mutabile? an quod imaginor hanc ceram ex figurâ rotundâ in quadratam, vel ex hac in triangularem verti poſſe? nullo modo, nam innumerabilium ejuſmodi mutationum capacem eam eſſe comprehendo, nec poſſum tamen innumerabiles imaginando percurrere: nec igitur comprehenſio hæc ab imaginandi facultate perficitur. Quid extenſum? nunquid etiam ipſa ejus extenſio eſt ignota? nam in cera liqueſcente fit major, major in ferventi, majorque rurſus ſi calor augeatur: nec rectè judicarem quid ſit cera, niſi putarem hanc etiam plures ſecundùm extenſionem varietates admittere quàm fuerim unquam imaginando complexus: ſupereſt igitur ut concedam, me ne quidem imaginari quid ſit hæc cera, ſed ſola mente percipere: dico hanc in particulari; de cera enim in communi clarius eſt. Quænam verò eſt hæc cera quæ non niſi mente percipitur; nempe eadem quam video, quam tango, quam imaginor, eadem denique quam ab initio eſſe arbitrabar: atqui, quod notandum eſt, ejus perceptio non viſio, non tactio, non imaginatio eſt, nec unquam fuit, quamvis priùs ita videretur, ſed ſolius mentis inſpectio, quæ vel imperfecta eſſe poteſt & confuſa, ut prius erat, vel clara & diſtincta, ut nunc eſt, prout minus vel magis ad illa ex quibus conſtat, attendo. Miror verò interim quàm prona ſit mea mens in errores; nam quamvis hæc apud me tacitus, & ſine voce conſiderem, hæreo tamen in verbis ipſis, & ferè decipior ab ipſo uſu loquendi: dicimus enim nos videre ceram ipſammet ſi adſit, non ex colore, vel figura eam adeſſe judicare; unde concluderem ſtatim, ceram ergo viſione oculi, non ſolius mentis inſpectione cognoſci, niſi jam fortè reſpexiſſem ex feneſtra homines in platea tranſeuntes, quos etiam ipſos non minus uſitatè quàm ceram dico me videre: quid autem video præter pileos & veſtes, ſub quibus latere poſſent automata, ſed judico homines eſſe: atque ita id quod putabam me videre oculis, ſola judicandi facultate, quæ in mente meâ eſt, comprehendo. Sed pudeat ſuprà vulgus ſapere cupientem ex formis loquendi quas vulgus invenit dubitationem quæſiviſſe, pergamuſque deinceps, attendendo utrum ergo perfectiùs evidentiuſque percipiebam quid eſſet cera, cùm primum aſpexi, credidique me illam ipſo ſenſu externo, vel ſaltem ſenſu communi, ut vocant, id eſt potentiâ imaginatrice cognoſcere; an verò potius nunc, poſtquam diligentius inveſtigavi tum quid ea ſit, tum quomodò cognoſcatur: certe hac de re dubitare eſſet ineptum; nam quid fuit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

in prima perceptione diſtinctum? quid quod non à quovis animali haberi poſſe videretur? at verò cum ceram ab externis formis diſtinguo, & tanquam veſtibus detractis nudam conſidero, ſic illam revera, quamvis adhuc error in judicio meo eſſe poſſit, non poſſum tamen ſine humana mente percipere. Quid autem dicam de hac ipſa mente, ſive de me ipſo, nihildum enim aliud admitto in me eſſe præter mentem, quid, inquam, ego qui hanc ceram videor tam diſtincte percipere, nunquid me ipſum non tantum multo verius, multo certius, ſed etiam multo diſtinctius, evidentiuſque cognoſco? nam ſi judico ceram exiſtere ex eo quod hanc videam, certe multò evidentius efficitur me ipſum etiam exiſtere ex eo ipſo quod hanc videam: fieri enim poteſt ut hoc quod video, non verè ſit cera, fieri poteſt ut ne quidem oculos habeam, quibus quidquam videatur; ſed fieri plane non poteſt cum videam, ſive (quod jam non diſtinguo) cum cogitem me videre, ut ego ipſe cogitans non aliquid ſim: ſimili ratione ſi judico ceram eſſe ex eo quod hanc tangam, idem rurſus efficietur, videlicet me eſſe: ſi ex eo quod imaginer, vel quavis alia ex cauſa, idem planè. Sed & hoc ipſum quod de cera animadverto, ad reliqua omnia quæ ſunt extra me poſita, licet applicare. Porrò autem ſi magis diſtincta viſa ſit ceræ perceptio poſtquam mihi non ex ſolo viſu, vel tactu, ſed pluribus ex cauſis innotuit, quanto diſtinctius me ipſum à me nunc cognoſci fatendum eſt, quandoquidem nullæ rationes vel ad ceræ, vel ad cujuſpiam alterius corporis perceptionem poſſint juvare, quin eædem omnes mentis meæ naturam melius probent? Sed & alia inſuper tam multa ſunt in ipſa mente, ex quibus ejus notitia diſtinctior reddi poteſt, ut ea quæ ex corpore ad illam emanant, vix numeranda videantur. Atque ecce tandem ſponte ſum reverſus eò quò volebam; nam cum mihi nunc notum ſit ipſamet corpora non propriè à ſenſibus, vel ab imaginandi facultate, ſed à ſolo intellectu percipi, nec ex eo percipi quòd tangantur, aut videantur, ſed tantùm ex eo quòd intelligantur, apertè cognoſco nihil facilius aut evidentius meâ mente poſſe à me percipi. Sed quia tam citò deponi veteris opinionis conſuetudo non poteſt, placet hîc conſiſtere, ut altiùs hæc nova cognitio memoriæ meæ diuturnitate meditationis infigatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

MEDITATIO III.

De Deo, quod exiſtat.

CLaudam nunc oculos, aures obturabo, avocabo omnes ſenſus, imagines etiam rerum corporalium omnes vel ex cogitatione mea delebo, vel certe, quia hoc fieri vix poteſt, illas ut inanes & falſas nihili pendam, meque ſolum alloquendo, & penitius inſpiciendo, meipſum paulatim mihi magis notum & familiarem reddere conabor. Ego ſum res cogitans, id eſt dubitans, affirmans, negans, pauca intelligens, multa ignorans, volens, nolens, imaginans etiam & ſentiens; ut enim antè animadverti, quamvis illa quæ ſentio vel imaginor extra me fortaſſe nihil ſint, illos tamen cogitandi modos, quos ſenſus & imaginationes appello, quatenus cogitandi quidam modi tantùm ſunt, in me eſſe ſum certus. Atque his paucis omnia recenſui quæ verè ſcio, vel ſaltem quæ me ſcire hactenus animadverti. Nunc circumſpiciam diligentiùs an fortè adhuc apud me alia ſint ad quæ nondum reſpexi: ſum certus me eſſe rem cogitantem, nunquid ergo etiam ſcio quid requiratur ut de aliquâ re ſim certus? nempe in hac primâ cognitione nihil aliud eſt, quàm clara quædam & diſtincta perceptio ejus quod affirmo; quæ ſanè non ſufficeret ad me certum de rei veritate reddendum, ſi poſſet unquam contingere ut aliquid quod ita clarè & diſtinctè perciperem falſum eſſet: ac proinde jam videor pro regulâ generali poſſe ſtatuere, illud omne eſſe verum quod valde clarè & diſtinctè percipio. Verumtamen multa priùs ut omnino certa & manifeſta admiſi, quæ tamen poſtea dubia eſſe deprehendi: qualia ergo iſta fuêre? nempe terra, cœlum, ſidera & cætera omnia quæ ſenſibus uſurpabam; quid autem de illis clarè percipiebam? nempe talium rerum ideas ſive cogitationes menti meæ obverſari; ſed ne nunc quidem illas ideas in me eſſe inficior. Aliud autem quiddam erat quod affirmabam, quodque etiam ob conſuetudinem credendi clare me percipere arbitrabar, quod tamen revera non percipiebam, nempe res quaſdam extra me eſſe, à quibus ideæ iſtæ procedebant, & quibus omnino ſimiles erant; atque hoc erat, in quo vel fallebar, vel certè ſi verum judicabam, id non ex vi meæ perceptionis contingebat. Quid verò cum circa res Arithmeticas vel Geometricas aliquid valde ſimplex & facile conſiderabam, ut quod duo & tria ſimul juncta ſint quinque, vel ſimilia, nunquid ſaltem illa ſatis perſpicuè intuebar ut vera eſſe affirmarem? Equidem non aliam ob cauſam de iis dubitandum eſſe poſtea judicavi, quam

quia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

quia veniebat in mentem fortè aliquem Deum talem mihi naturam indere potuiſſe, ut etiam circa illa deciperer, quæ manifeſtiſſima viderentur; ſed quoties hæc præconcepta de ſummâ Dei potentiâ opinio mihi occurrit, non poſſum non fateri, ſiquidem velit, facile illi eſſe efficere ut errem, etiam in iis quæ me puto mentis oculis quàm evidentiſſimè intueri; quoties verò ad ipſas res quas valdè clare percipere arbitror me converto, tam plane ab illis perſuadeor ut ſponte erumpam in has voces, fallat me quiſquis poteſt, nunquam tamen efficiet ut nihil ſim, quamdiu me aliquid eſſe cogitabo, vel ut aliquando verum ſit me nunquam fuiſſe, cum jam verum ſit me eſſe; vel forte etiam ut duo & tria ſimul juncta plura vel pauciora ſint quàm quinque, vel ſimilia, in quibus ſcilicet repugnantiam agnoſco manifeſtam. Et certe cum nullam occaſionem habeam exiſtimandi aliquem Deum eſſe deceptorem, nec quidem adhuc ſatis ſciam, utrum ſit aliquis Deus, valde tenuis, &, ut ita loquar, Metaphyſica dubitandi ratio eſt, quæ tantùm ex ea opinione dependet. Ut autem etiam illa tollatur, quamprimum occurret occaſio, examinare debeo an ſit Deus, & ſi ſit, an poſſit eſſe deceptor; hac enim re ignoratâ, non videor de ulla alia planè certus eſſe unquam poſſe. Nunc autem ordo videtur exigere, ut priùs omnes meas cogitationes in certa genera diſtribuam, & in quibuſnam ex illis veritas aut falſitas propriè conſiſtat, inquiram. Quædam ex his tanquam rerum imagines ſunt, quibus ſolis propriè convenit ideæ nomen, ut cum Hominem, vel Chimæram, vel Cœlum, vel Angelum, vel Deum cogito; aliæ verò alias quaſdam præterea formas habent, ut cum volo, cum timeo, cum affirmo, cum nego, ſemper quidem aliquam rem ut ſubjectum meæ cogitationis apprehendo, ſed aliquid etiam amplius quàm iſtius rei ſimilitudinem cogitatione complector; & ex his aliæ voluntates, ſive affectus, aliæ autem judicia appellantur. Jam quod ad ideas attinet, ſi ſolæ in ſe ſpectentur, nec ad aliud quid illas referam, falſæ propriè eſſe non poſſunt; nam ſive capram, ſive chimæram imaginer, non minus verum eſt me unam imaginari quàm alteram. Nulla etiam in ipſa voluntate vel affectibus falſitas eſt timenda, nam quamvis prava, quamvis etiam ea quæ nuſquam ſunt, poſſim optare, non tamen ideo non verum eſt illa me optare, ac proinde ſola ſuperſunt judicia in quibus mihi cavendum eſt ne fallar; præcipuus autem error & frequentiſſimus, qui poſſit in illis reperiri, conſiſtit in eo quod ideas, quæ in me ſunt, judicem rebus quibuſdam extra me poſitis ſimiles eſſe, ſive conformes: nam profecto ſi tantum ideas ipſas ut cogitationis meæ quoſdam modos conſiderarem, nec ad quidquam aliud referrem, vix mihi ullam errandi materiam

riam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

riam dare poſſent. Ex his autem ideis aliæ innatæ, aliæ adventitiæ, aliæ à me ipſo factæ mihi videntur: nam quod intelligam quid ſit res, quid ſit veritas, quid ſit cogitatio, hæc non aliunde habere videor quàm ab ipſamet mea natura; quod autem nunc ſtrepitum audiam, ſolem videam, ignem ſentiam, à rebus quibuſdam extra me poſitis procedere hactenus judicavi: ac denique Sirenes, Hippogryphes, & ſimilia à me ipſo finguntur: vel forte etiam omnes eſſe adventitias poſſum putare, vel omnes innatas, vel omnes factas, nondum enim veram illarum originem clarè perſpexi. Sed hic præcipuè de iis eſt quærendum quas tanquam à rebus extra me exiſtentibus deſumtas conſidero, quænam me moveat ratio ut illas iſtis rebus ſimiles eſſe exiſtimem; nempe ita videor doctus à natura, & præterea experior illas non à mea voluntate nec proinde à me ipſo pendere, ſæpe enim vel invito obverſantur, ut jam, ſive velim ſive nolim, ſentio calorem, & ideo puto ſenſum illum, ſive ideam caloris à re à me diverſa, nempe ab ignis, cui aſſideo, calore mihi advenire, nihilque magis obvium eſt, quàm ut judicem iſtam rem ſuam ſimilitudinem potius, quàm aliud quid in me immittere; quæ rationes an ſatis firmæ ſint, jam videbo. Cum hîc dico me ita doctum eſſe à natura, intelligo tantùm ſpontaneo quodam impetu me ferri ad hoc credendum, non lumine aliquo naturali mihi oſtendi eſſe verum, quæ duo multum diſcrepant. nam quæcumque lumine naturali mihi oſtenduntur, (ut quod ex eo quod dubitem ſequatur me eſſe, & ſimilia) nullo modo dubia eſſe poſſunt, quia nulla alia facultas eſſe poteſt, cui æquè fidam ac lumini iſti, quæque illa non vera eſſe poſſit docere; ſed quantum ad impetus naturales, jam ſæpe olim judicavi me ab illis in deteriorem partem fuiſſe impulſum cum de bono eligendo ageretur, nec video cur iiſdem in ullâ aliâ re magis fidam. Deinde quamvis ideæ illæ à voluntate meâ non pendeant, non ideo conſtat ipſas à rebus extra me poſitis neceſſariò procedere, ut enim impetus illi, de quibus mox loquebar, quamvis in me ſint, à voluntate tamen mea diverſi eſſe videntur, ita forte etiam aliqua alia eſt in me facultas nondum mihi ſatis cognita iſtarum idearum effectrix, ut hactenus ſemper viſum eſt illas, dum ſomnio, abſque ulla rerum externarum ope in me formari; Ac denique quamvis à rebus à me diverſis procederent, non inde ſequitur illas rebus iſtis ſimiles eſſe debere; quinimo in multis ſæpe magnum diſcrimen videor deprehendiſſe; Sic, exempli cauſa, duas diverſas ſolis ideas apud me invenio, unam tanquam à ſenſibus hauſtam, & quæ maximè inter illas quas adventitias exiſtimo eſt recenſenda, per quam mihi valde parvus apparet; aliam verò ex rationibus Aſtronomiæ deſumptam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

hoc eſt ex notionibus quibuſdam mihi innatis elicitam vel quocumque alio modo à me factam, per quam aliquoties major quàm terra exhibetur; utraque profectò ſimilis eidem ſoli extra me exiſtenti eſſe non poteſt, & ratio perſuadet illam ei maximè eſſe diſſimilem, quæ quàm proximè ab ipſo videtur emanâſſe. Quæ omnia ſatis demonſtrant me non hactenus ex certo judicio, ſed tantum ex cæco aliquo impulſu credidiſſe res quaſdam à me diverſas exiſtere, quæ ideas ſive imagines ſuas per organa ſenſuum, vel quolibet alio pacto mihi immittant. Sed alia quædam adhuc via mihi occurrit ad inquirendum, an res aliquæ ex iis quarum ideæ in me ſunt extra me exiſtant. Nempe quatenus ideæ iſtæ cogitandi quidam modi tantùm ſunt, non agnoſco ullam inter ipſas inæqualitatem, & omnes à me eodem modo procedere videntur; ſed quatenus una unam rem, alia aliam repræſentat, patet eaſdem eſſe ab invicem valde diverſas. nam proculdubio illæ quæ ſubſtantias mihi exhibent, majus aliquid ſunt, atque, ut ita loquar, plus realitatis objectivæ in ſe continent, quàm illæ quæ tantùm modos, ſive accidentia repræſentant; & rurſus illa per quam ſummum aliquem Deum æternum, infinitum, omniſcium, omnipotentem, rerumque omnium, quæ præter ipſum ſunt, creatorem intelligo, plus profectò realitatis objectivæ in ſe habet, quàm illæ per quas finitæ ſubſtantiæ exhibentur. Jam verò lumine naturali manifeſtum eſt tantumdem ad minimum eſſe debere in cauſa efficiente & totali, quantum in ejuſdem cauſæ effectu. nam quæſo undenam poſſet aſſumere realitatem ſuam effectus niſi à cauſâ? & quomodo illam ei cauſa dare poſſet, niſi etiam haberet? Hinc autem ſequitur nec poſſe aliquid à nihilo fieri, nec etiam id quod magis perfectum eſt, hoc eſt, quod plus realitatis in ſe continet, ab eo quod minus: atque hoc non modò perſpicuè verum eſt de iis effectibus quorum realitas eſt actualis ſive formalis; ſed etiam de ideis in quibus conſideratur tantùm realitas objectiva; hoc eſt, non modò non poteſt, exempli cauſa, aliquis lapis qui priùs non fuit, nunc incipere eſſe, niſi producatur ab aliquâ re, in quâ totum illud ſit vel formaliter vel eminenter, quod ponitur in lapide; nec poteſt calor in ſubjectum quod priùs non calebat induci, niſi à re quæ ſit ordinis ſaltem æquè perfecti atque eſt calor, & ſic de cæteris; ſed præterea etiam non poteſt in me eſſe idea caloris, vel lapidis, niſi in me poſita ſit ab aliquâ cauſâ in qua tantundem ad minimum ſit realitatis, quantum eſſe in calore vel lapide concipio: nam quamvis iſta cauſa nihil de ſua realitate actuali ſive formali in meam ideam transfundat, non ideo putandum eſt illam minùs realem eſſe debere, ſed talem eſſe naturam ipſius ideæ, ut nullam aliam ex ſe realitatem

for-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

formalem exigat præter illam quam mutuatur à cogitatione mea cujus eſt modus; quòd autem hæc idea realitatem objectivam hanc vel illam contineat potius quàm aliam, hoc profectò habere debet ab aliqua cauſa in qua tantumdem ſit ad minimum realitatis formalis, quantum ipſa continet objectivæ; ſi enim ponamus aliquid in idea reperiri quod non fuerit in ejus cauſa, hoc igitur habet à nihilo; atqui quantumvis imperfectus ſit iſte eſſendi modus quo res eſt objectivè in intellectu per ideam, non tamen profectò planè nihil eſt, nec proinde à nihilo eſſe poteſt. Nec etiam debeo ſuſpicari cum realitas, quam conſidero in meis ideis, ſit tantùm objectiva, non opus eſſe ut eadem realitas ſit formaliter in cauſis iſtarum idearum, ſed ſufficere ſi ſit in iis etiam objectivè; nam quemadmodum iſte modus eſſendi objectivus competit ideis ex ipſarum natura, ita modus eſſendi formalis competit idearum cauſis, ſaltem primis & præcipuis, ex earum natura: & quamvis fortè una idea ex alia naſci poſſit, non tamen hîc datur progreſſus in infinitum, ſed tandem ad aliquam primam debet deveniri, cujus cauſa ſit inſtar archetypi in quo omnis realitas formaliter contineatur quæ eſt in idea tantùm objectivè; adeò ut lumine naturali mihi ſit perſpicuum ideas in me eſſe veluti quaſdam imagines, quæ poſſunt quidem facilè deficere à perfectione rerum à quibus ſunt deſumptæ, non autem quicquam majus aut perfectius continere. Atque hæc omnia quò diutius & curioſius examino, tantò clarius & diſtinctius vera eſſe cognoſco; ſed quid tandem ex his concludam? nempe ſi realitas objectiva alicujus ex meis ideis ſit tanta ut certus ſim eandem nec formaliter nec eminenter in me eſſe, nec proinde me ipſum ejus ideæ cauſam eſſe poſſe, hinc neceſſariò ſequi non me ſolum eſſe in mundo, ſed aliquam aliam rem quæ iſtius ideæ eſt cauſa, etiam exiſtere; ſi verò nulla talis in me idea reperiatur, nullum planè habebo argumentum quod me de alicujus rei à me diverſæ exiſtentiæ certum reddat, omnia enim diligentiſſimè circumſpexi, & nullum aliud potui hactenus reperire. Ex his autem meis ideis præter illam quæ me ipſum mihi exhibet, de qua hîc nulla difficultas eſſe poteſt, alia eſt quæ Deum, aliæ quæ res corporeas, & inanimes, aliæ quæ Angelos, aliæ quæ animalia, ac denique aliæ quæ alios homines mei ſimiles repræſentant. Et quantum ad ideas quæ alios homines, vel animalia, vel Angelos exhibent, facile intelligo illas ex iis quas habeo mei ipſius, & rerum corporalium, & Dei poſſe componi, quamvis nulli præter me homines, nec animalia, nec Angeli in mundo eſſent. Quantum autem ad ideas rerum corporalium, nihil in illis occurrit quod ſit tantum ut non videatur à me ipſo potuiſſe proficiſci; nam ſi penitius inſpiciam, & ſingulas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

gulas examinem eo modo quo heri examinavi ideam ceræ : animadverto perpauca tantum eſſe, quæ in illis clare & diſtincte percipio, nempe magnitudinem ſive extenſionem in longum, latum, & profundum; figuram quæ ex terminatione iſtius extenſionis exſurgit, ſitum quem diverſa figurata inter ſe obtinent; & motum, ſive mutationem iſtius ſitus; quibus addi poſſunt ſubſtantia, duratio, & numerus: cætera autem, ut lumen, & colores, ſoni, odores, ſapores, calor, & frigus, aliæque tactiles qualitates, nonniſi valde confusè & obſcurè à me cogitantur, adeò ut etiam ignorem an ſint veræ, vel falſæ, hoc eſt an ideæ quas de illis habeo ſint rerum quarundam ideæ, an non rerum: quamvis enim falſitatem propriè dictam ſive formalem nonniſi in judiciis poſſe reperiri paulò antè notaverim, eſt tamen profectò quædam alia falſitas materialis in ideis, cum non rem tanquam rem repræſentant: ita, exempli cauſa, ideæ quas habeo caloris & frigoris tam parum claræ & diſtinctæ ſunt, ut ab iis diſcere non poſſim, an frigus ſit tantum privatio caloris, vel calor privatio frigoris, vel utrumque ſit realis qualitas, vel neutrum; & quia nullæ ideæ niſi tanquam rerum eſſe poſſunt, ſi quidem verum ſit, frigus nihil aliud eſſe quàm privationem caloris, idea quæ mihi illud tanquam reale quid & poſitivum repræſentat, non immeritò falſa dicetur, & ſic de cæteris. Quibus profectò non eſt neceſſe ut aliquem auctorem à me diverſum aſſignem. nam ſi quidem ſint falſæ, hoc eſt nullas res repræſentent, lumine naturali notum mihi eſt illas à nihilo procedere, hoc eſt, non aliam ob cauſam in me eſſe, quàm quia deeſt aliquid naturæ meæ, nec eſt planè perfecta; ſi autem ſint veræ, quia tamen tam parum realitatis mihi exhibent, ut ne quidem illud à non re poſſim diſtinguere, non video cur à me ipſo eſſe non poſſint. Ex iis verò quæ in ideis rerum corporalium clara & diſtincta ſunt, quædam ab idea mei ipſius videor mutuari potuiſſe nempe ſubſtantiam, durationem, numerum, & ſi quæ alia ſint ejuſmodi; nam cum cogito lapidem eſſe ſubſtantiam, ſive eſſe rem quæ per ſe apta eſt exiſtere, itemque me eſſe ſubſtantiam, quamvis concipiam me eſſe rem cogitantem, & non extenſam; lapidem verò eſſe rem extenſam, & non cogitantem, ac proinde maxima inter utrumque conceptum ſit diverſitas, in ratione tamen ſubſtantiæ videntur convenire; itemque cum percipio me nunc eſſe, & prius etiam aliquamdiu fuiſſe recordor, cumque varias habeo cogitationes quarum numerum intelligo, acquiro ideas durationis & numeri, quas deinde ad quaſcunque alias res poſſum transferre. Cætera autem omnia ex quibus rerum corporearum ideæ conflantur, nempe extenſio, figura, ſitus, & motus, in me quidem, cum nihil aliud ſim quàm res cogitans, formaliter non continentur; ſed quia ſunt

tantum

tantum modi quidam ſubſtantiæ, ego autem ſubſtantia, videntur in me contineri poſſe eminenter. Itaque ſola reſtat idea Dei, in qua conſiderandum eſt an aliquid ſit quod à me ipſo non potuerit proficiſci. Dei nomine intelligo ſubſtantiam quandam infinitam, independentem, ſummè intelligentem, ſummè potentem, & à qua tum ego ipſe, tum aliud omne, ſi quid aliud extat, quodcumque extat eſt creatum. Quæ ſanè omnia talia ſunt, ut quo diligentius attendo, tanto minus à me ſolo profecta eſſe poſſe videantur. Ideoque ex antedictis Deum neceſſariò exiſtere eſt concludendum: nam quamvis ſubſtantiæ quidem idea in me ſit ex hoc ipſo quod ſim ſubſtantia, non tamen idcirco eſſet idea ſubſtantiæ infinitæ, cum ſim finitus, niſi ab aliqua ſubſtantia quæ revera eſſet infinita, procederet. Nec putare debeo me non percipere infinitum per veram ideam, ſed tantum per negationem finiti, ut percipio quietem, & tenebras per negationem motus, & lucis; nam contra manifeſtè intelligo plus realitatis eſſe in ſubſtantia infinita quàm in finita, ac proinde priorem quodammodo in me eſſe perceptionem infiniti quàm finiti, hoc eſt Dei, quàm mei ipſius: qua enim ratione intelligerem me dubitare, me cupere, hoc eſt, aliquid mihi deeſſe, & me non eſſe omnino perfectum, ſi nulla idea entis perfectioris in me eſſet, ex cujus comparatione defectus meos agnoſcerem? Nec dici poteſt hanc forte ideam Dei materialiter falſam eſſe, ideoque à nihilo eſſe poſſe, ut paulo ante de ideis caloris, & frigoris, & ſimilium animadverti, nam contra, cum maximè clara, & diſtincta ſit, & plus realitatis objectivæ quàm ulla alia contineat, nulla eſt per ſe magis vera, nec in qua minor falſitatis ſuſpicio reperiatur. Eſt, inquam, hæc idea entis ſumme perfecti & infiniti, maxime vera; nam quamvis forte fingi poſſit tale ens non exiſtere, non tamen fingi poteſt ejus ideam nihil reale mihi exhibere, ut de idea frigoris antè dixi. Eſt etiam maximè clara & diſtincta, nam quidquid clare & diſtincte percipio, quod eſt reale & verum, & quod perfectionem aliquam importat, totum in ea continetur: nec obſtat quod non comprehendam infinitum, vel quod alia innumera in Deo ſint, quæ nec comprehendere, nec forte etiam attingere cogitatione ullo modo poſſum, eſt enim de ratione infiniti, ut à me qui ſum finitus non comprehendatur; & ſufficit me hoc ipſum intelligere, ac judicare illa omnia quæ clarè percipio & perfectionem aliquam importare ſcio, atque etiam forte alia innumera quæ ignoro, vel formaliter vel eminenter in Deo eſſe, ut idea quam de illo habeo ſit omnium quæ in me ſunt maximè vera, & maximè clara & diſtincta. Sed forte majus aliquid ſum quàm ipſe intelligam, omneſque illæ perfectiones quas Deo tribuo,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

potentiâ quodammodo in me ſunt, etiamſi nondum ſeſe exſerant, neque ad actum reducantur; experior enim jam cognitionem meam paulatim augeri; nec video quid obſtet quo minus ita magis & magis augeatur in infinitum, nec etiam cur cognitione ſic aucta non poſſim ejus ope reliquas omnes Dei perfectiones adipiſci; nec denique cur potentia ad iſtas perfectiones, ſi jam in me eſt, non ſufficiat ad illarum ideam producendam. Imò nihil horum eſſe poteſt, nam primò ut verum ſit cognitionem meam gradatim augeri; & multa in me eſſe potentia quæ actu nondum ſunt, nihil tamen horum ad ideam Dei pertinet, in qua nempe nihil omnino eſt potentiale, namque hoc ipſum gradatim augeri certiſſimum eſt imperfectionis argumentum. Præterea etiamſi cognitio mea ſemper magis & magis augeatur, nihilominus intelligo nunquam illam idcirco fore actu infinitam, quia nunquam eo devenietur, ut majoris adhuc incrementi non ſit capax. Deum autem ita judico eſſe actu infinitum ut nihil ejus perfectioni addi poſſit. Ac denique percipio eſſe objectivum ideæ non à ſolo eſſe potentiali, quod propriè loquendo nihil eſt, ſed tantummodo ab actuali ſive formali poſſe produci. Neque profecto quicquam eſt in his omnibus quod diligenter attendenti non ſit lumine naturali manifeſtum: ſed quia cum minus attendo, & rerum ſenſibilium imagines mentis aciem excæcant, non ita facile recordor cur idea entis me perfectioris neceſſariò ab ente aliquo procedat quod ſit revera perfectius: ulterius quærere libet, an ego ipſe habens illam ideam eſſe poſſem, ſi tale ens nullum exiſteret. Nempe à quo eſſem? à me ſcilicet, vel à parentibus, vel ab aliis quibuſlibet Deo minus perfectis, nihil enim ipſo perfectius, nec etiam æquè perfectum cogitari, aut fingi poteſt. Atqui ſi à me eſſem, nec dubitarem, nec optarem, nec omnino quicquam mihi deeſſet, omnes enim perfectiones quarum idea aliqua in me eſt, mihi dediſſem, atque ita ipſemet Deus eſſem: nec putare debeo illa forſan quæ mihi deſunt, difficilius acquiri poſſe, quàm illa quæ jam in me ſunt. nam contrà, manifeſtum eſt longè difficilius fuiſſe me, hoc eſt rem ſive ſubſtantiam cogitantem, ex nihilo emergere, quàm multarum rerum quas ignoro cognitiones, quæ tantùm iſtius ſubſtantiæ accidentia ſunt, acquirere. At certè ſi majus illud à me haberem, non mihi illa ſaltem quæ facilius haberi poſſunt denegâſſem: ſed neque etiam ulla alia ex iis, quæ in idea Dei contineri percipio; quia nempe nulla difficiliora factu mihi videntur: ſi quæ autem difficiliora factu eſſent, certè etiam mihi difficiliora viderentur, ſiquidem reliqua quæ habeo, à me haberem, quoniam in illis potentiam meam terminari experirer: Neque vim harum rationum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

num effugio, ſi ſupponam me forte ſemper fuiſſe ut nunc ſum, tanquam ſi inde ſequeretur nullum exiſtentiæ meæ auctorem eſſe quærendum: quoniam enim omne tempus vitæ in partes innumeras dividi poteſt, quarum ſingulæ à reliquis nullo modo dependent, ex eo quòd paulò ante fuerim non ſequitur me nunc debere eſſe, niſi aliqua cauſa me quaſi rurſus creet ad hoc momentum, hoc eſt me conſervet. Perſpicuum enim eſt attendenti ad durationis naturam, eadem planè vi & actione opus eſſe ad rem quamlibet ſingulis momentis quibus durat conſervandam, quâ opus eſſet ad eandem de novo creandam ſi nondum exiſteret, adeo ut conſervationem ſola ratione à creatione differre ſit etiam unum ex iis quæ lumine naturali manifeſta ſunt. Itaque debeo nunc interrogare me ipſum, an habeam aliquam vim per quam poſſim efficere ut ego ille qui jam ſum, paulò poſt etiam ſim futurus: nam cùm nihil aliud ſim quàm res cogitans, vel ſaltem cùm de ea tantùm mei parte præcisè nunc agam quæ eſt res cogitans, ſi quæ talis vis in me eſſet, ejus procul dubio conſcius eſſem; ſed & nullam eſſe experior, & ex hoc ipſo evidentiſſimè cognoſco me ab aliquo ente à me diverſo pendere: forte verò illud ens non eſt Deus, ſumque vel à parentibus productus, vel à quibuſlibet aliis cauſis Deo minus perfectis. Imò, ut jam ante dixi, perſpicuum eſt tantundem ad minimum eſſe debere in cauſa, quantum eſt in effectu; & idcirco cùm ſim res cogitans, ideamque quandam Dei in me habens, qualiſcunque tandem mei cauſa aſſignetur, illam etiam eſſe rem cogitantem, & omnium perfectionum quas Deo tribuo, ideam habere fatendum eſt; poteſtque de illa rurſus quæri an ſit à ſe, vel ab alia; nam ſi à ſe, patet ex dictis illam ipſam Deum eſſe, quia nempe cum vim habeat per ſe exiſtendi, habet proculdubio etiam vim poſſidendi actu omnes perfectiones quarum ideam in ſe habet, hoc eſt omnes quas in Deo eſſe concipio. Si autem ſit ab alia, rurſus eodem modo de hac altera quæretur an ſit à ſe, vel ab alia, donec tandem ad cauſam ultimam deveniatur quæ erit Deus. Satis enim apertum eſt, nullum hic dari poſſe progreſſum in infinitum, præſertim cum non tantùm de cauſa, quæ me olim produxit, hîc agam, ſed maximè etiam de illa quæ me tempore præſenti conſervat. Nec fingi poteſt plures forte cauſas partiales ad me efficiendum concurriſſe, & ab una ideam unius ex perfectionibus quas Deos tribuo, ab alia ideam alterius me accepiſſe, adeo ut omnes quidem illæ perfectiones alicubi in univerſo reperiantur, ſed non omnes ſimul junctæ in uno aliquo qui ſit Deus; nam contrà unitas, ſimplicitas, ſive inſeparabilitas eorum omnium quæ in Deo ſunt, una eſt ex præcipuis perfectionibus quas in eo eſſe intelligo; nec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

certè iſtius omnium ejus perfectionum unitatis idea in me potuit poni ab ulla cauſa à qua etiam aliarum perfectionum ideas non habuerim; neque enim efficere potuit ut illas ſimul junctas & inſeparabiles intelligerem, niſi, ſimul effecerit, ut quænam illæ eſſent agnoſcerem. Quantum denique ad parentes attinet, ut omnia vera ſint quæ de illis unquam putavi, non tamen profectò illi me conſervant, nec etiam ullo modo me, quatenus ſum res cogitans, effecerunt; ſed tantum diſpoſitiones quaſdam in ea materia poſuerunt, cui me, hoc eſt mentem (quam ſolam nunc pro me accipio) ineſſe judicavi: ac proinde hic nulla de iis difficultas eſſe poteſt, ſed omnino eſt concludendum ex hoc ſolo quod exiſtam, quædamque idea entis perfectiſſimi, hoc eſt Dei, in me ſit, evidentiſſimè demonſtrari Deum etiam exiſtere. Supereſt tantum ut examinem qua ratione ideam iſtam à Deo accepi; neque enim illam ſenſibus hauſi, nec unquam non expectanti mihi advenit, ut ſolent rerum ſenſibilium ideæ, cum iſtæ res externis ſenſuum organis occurrunt, vel occurrere videntur; nec etiam à me efficta eſt, nam nihil ab illa detrahere, nihil illi ſuperaddere planè poſſum, ac proinde ſupereſt ut mihi ſit innata, quemadmodum etiam mihi eſt innata idea mei ipſius. Et ſane non mirum eſt, Deum me creando ideam illam mihi indidiſſe, ut eſſet tanquam nota artificis operi ſuo impreſſa; nec etiam opus eſt ut nota illa ſit aliqua res ab opere ipſo diverſa, ſed ex hoc uno quod Deus me creavit, valde credibile eſt me quodammodo ad imaginem & ſimilitudinem ejus factum eſſe, illamque ſimilitudinem, in qua Dei idea continetur, à me percipi per eandem facultatem, per quam ego ipſe à me percipior, hoc eſt, dum in meipſum mentis aciem converto non modò intelligo me eſſe rem incompletam, & ab alio dependentem, remque ad majora, & majora, ſive meliora indefinite aſpirantem, ſed ſimul etiam intelligo illum, à quo pendeo, majora iſta omnia non indefinitè & potentia tantum, ſed reipſa infinite in ſe habere, atque ita Deum eſſe; totaque vis argumenti in eo eſt, quod agnoſcam fieri non poſſe ut exiſtam talis naturæ qualis ſum, nempe ideam Dei in me habens, niſi revera Deus etiam exiſteret, Deus, inquam, ille idem cujus idea in me eſt, hoc eſt habens omnes illas perfectiones quas ego non comprehendere ſed quocunque modo attingere cogitatione poſſum, & nullis planè defectibus obnoxius. Ex quibus ſatis patet illum fallacem eſſe non poſſe: omnem enim fraudem & deceptionem à defectu aliquo pendere lumine naturali manifeſtum eſt. Sed priuſquam hoc diligentius examinem, ſimulque in alias veritates quæ inde colligi poſſunt inquiram; placet hîc aliquandiu in ipſius Dei contemplatione immorari,
ejus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

ejus attributa apud me expendere, & immenſi hujus luminis pulchritudinem, quantum caligantis ingenii mei acies ferre poterit, intueri, admirari, adorare. Ut enim in hac ſola divinæ majeſtatis contemplatione ſummam alterius vitæ felicitatem conſiſtere fide credimus, ita etiam jam ex eadem licet multò minus perfecta maximam, cujus in hac vita capaces ſimus, voluptatem percipi poſſe experimur.

MEDITATIO. IV.

De Vero & Falſo.

ITa me his diebus aſſuefeci in mente à ſenſibus abducenda, tamque accuratè animadverti perpauca eſſe quæ de rebus corporeis verè percipiantur, multoque plura de mente humana, multo adhuc plura de Deo cognoſci, ut jam abſque ulla difficultate cogitationem à rebus imaginabilibus ad intelligibiles tantum, atque ab omni materia ſecretas convertam: & ſanè multo magis diſtinctam habeo ideam mentis humanæ, quatenus eſt res cogitans, non extenſa in longum, latum, & profundum, nec aliud quid à corpore habens, quàm ideam ullius rei corporeæ: cumque attendo me dubitare, ſive eſſe rem incompletam, & dependentem, adeò clara & diſtincta idea entis independentis, & completi, hoc eſt Dei, mihi occurrit; & ex hoc uno, quòd talis idea in me ſit, ſive quod ego ideam illam habens exiſtam, adeo manifeſtè concludo Deum etiam exiſtere, atque ab illo ſingulis momentis totam exiſtentiam meam dependere, ut nihil evidentius, nihil certius ab humano ingenio cognoſci poſſe confidam. Jamque videre videor aliquam viam per quam ab iſta contemplatione veri Dei, in quo nempe ſunt omnes theſauri ſcientiarum & ſapientiæ abſconditi, ad cæterarum rerum cognitionem deveniatur.

In primis enim agnoſco fieri non poſſe ut ille me unquam fallat; in omni enim fallacia vel deceptione aliquid imperfectionis reperitur; & quamvis poſſe fallere nonnullum eſſe videatur acuminis aut potentiæ argumentum, proculdubio velle fallere, vel malitiam vel imbecillitatem teſtatur, nec proinde in Deum cadit. Deinde experior quandam in me eſſe judicandi facultatem, quam certè, ut & reliqua omnia quæ in me ſunt, à Deo accepi; cumque ille nolit me fallere, talem profectò non dedit, ut dum eâ recte utor, poſſim unquam errare. Nec ullum de hac re dubium ſupereſſet niſi inde ſequi videretur, me igitur errare nunquam poſſe; nam ſi quodcunque in me eſt, à Deo habeo, nec ullam ille mihi dederit errandi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

randi facultatem, non videor poſſe unquam errare. Atque ita prorſus quamdiu de Deo tantùm cogito, totuſque in eum me converto, nullam erroris aut falſitatis cauſam deprehendo; ſed poſtmodum ad me reverſus experior me tamen innumeris erroribus eſſe obnoxium, quorum cauſam inquirens animadverto non tantùm Dei, ſive entis ſummè perfecti realem, & poſitivam, ſed etiam, ut ita loquar, nihili, ſive ejus quod ab omni perfectione ſummè abeſt, negativam quandam ideam mihi obverſari, & me tanquam medium quid inter Deum & nihil, ſive inter ſummum ens & non ens ita eſſe conſtitutum, ut, quatenus à ſummo ente ſum creatus, nihil quidem in me ſit, per quod fallar, aut in errorem inducar, ſed quatenus etiam quodammodo de nihilo, ſive de non ente participo, hoc eſt quatenus non ſum ipſe ſummum ens, deſuntque mihi quamplurima, non adeò mirum eſſe quod fallar: atque ita certè intelligo errorem, quatenus error eſt, non eſſe quid reale quod à Deo dependeat, ſed tantummodò eſſe defectum, nec proinde ad errandum mihi opus eſſe aliquâ facultate in hunc finem à Deo tributâ, ſed contingere ut errem ex eo quod facultas verum judicandi quam ab illo habeo, non ſit in me infinita. Verumtamen hoc nondum omnino ſatisfacit, non enim error eſt pura negatio, ſed privatio, ſive carentia cujuſdam cognitionis, quæ in me quodammodo eſſe deberet; atque attendenti ad Dei naturam non videtur fieri poſſe, ut ille aliquam in me poſuerit facultatem quæ non ſit in ſuo genere perfecta, ſive quæ aliqua ſibi debita perfectione ſit privata; nam ſi quò peritior eſt artifex, eò perfectiora opera ab illo proficiſcantur, quid poteſt à ſummo illo rerum omnium conditore factum eſſe quod non ſit omnibus numeris abſolutum? nec dubium eſt quin potuerit Deus me talem creare ut nunquam fallerer; nec etiam dubium eſt quin velit ſemper id quod eſt optimum; anne ergo melius eſt me falli quàm non falli? Dum hæc perpendo attentius, occurrit primò non mihi eſſe mirandum ſi quædam à Deo fiant quorum rationes non intelligam; nec de ejus exiſtentia ideo eſſe dubitandum, quod forte quædam alia eſſe experiar quæ quare, vel quomodo ab illo facta ſint non comprehendo; cum enim jam ſciam naturam meam eſſe valdè infirmam, & limitatam, Dei autem naturam eſſe immenſam, incomprehenſibilem, infinitam, ex hoc ſatis etiam ſcio innumerabilia illum poſſe quorum cauſas ignorem; atque ob hanc unicam rationem totum illud cauſarum genus quod à fine peti ſolet, in rebus Phyſicis nullum uſum habere exiſtimo; non enim abſque temeritate me puto poſſe inveſtigare fines Dei. Occurrit etiam non unam aliquam creaturam ſeparatim, ſed omnem rerum univerſitatem eſſe ſpectandam, quoties

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

ties an opera Dei perfecta ſint inquirimus: quod enim fortè non immeritò, ſi ſolum eſſet, valde imperfectum videretur, ut habens in mundo rationem partis eſt perfectiſſimum; & quamvis ex quo de omnibus volui dubitare, nihil adhuc præter me & Deum exiſtere certò cognovi, non poſſum tamen, ex quo immenſam Dei potentiam animadverti, negare quin multa alia ab illo facta ſint, vel ſaltem fieri poſſint, adeo ut ego rationem partis in rerum univerſitate obtineam. Deinde ad me propius accedens, & qualeſnam ſint errores mei (qui ſoli imperfectionem aliquam in me arguunt) inveſtigans, adverto illos à duabus cauſis ſimul concurrentibus dependere, nempe à facultate cognoſcendi quæ in me eſt, & à facultate eligendi, ſive ab arbitrii libertate, hoc eſt ab intellectu, & ſimul à voluntate; nam per ſolum intellectum percipio tantum ideas de quibus judicium ferre poſſum, nec ullus error propriè dictus in eo præciſè ſic ſpectato reperitur; quamvis enim innumeræ fortaſſe res exiſtant quarum ideæ nullæ in me ſunt, non tamen propriè illis privatus, ſed negativè tantùm deſtitutus ſum dicendus, quia nempe rationem nullam poſſum afferre, quâ probem Deum mihi majorem quàm dederit cognoſcendi facultatem dare debuiſſe; atque quantumvis peritum artificem eſſe intelligam, non tamen ideo puto illum in ſingulis ex ſuis operibus omnes perfectiones ponere debuiſſe quas in aliquibus ponere poteſt: Nec verò etiam queri poſſum quod non ſatis amplam & perfectam voluntatem, ſive arbitrii libertatem à Deo acceperim. nam ſane nullis illam limitibus circumſcribi experior. Et quod valdè notandum mihi videtur, nulla alia in me ſunt tam perfecta, aut tanta, quin intelligam perfectiora, ſive majora adhuc eſſe poſſe; nam ſi, exempli cauſa, facultatem intelligendi conſidero, ſtatim agnoſco perexiguam illam, & valde finitam in me eſſe, ſimulque alterius cujuſdam multo majoris, imò maximæ, atque infinitæ ideam formo, illamque ex hoc ipſo quod ejus ideam formare poſſim, ad Dei naturam pertinere percipio. Eadem ratione ſi facultatem recordandi, vel imaginandi, vel quaſlibet alias examinem, nullam planè invenio quam non in me tenuem, & circumſcriptam, in Deo immenſam eſſe intelligam, ſola eſt voluntas, ſive arbitrii libertas, quam tantam in me experior, ut nullius majoris ideam apprehendam; adeo ut illa præcipuè ſit, ratione cujus imaginem quandam, & ſimilitudinem Dei me referre intelligo: nam quamvis major abſque comparatione in Deo quàm in me ſit, tum ratione cognitionis & potentiæ quæ illi adjunctæ ſunt, redduntque ipſam magis firmam & efficacem; tum ratione objecti, quoniam ad plura ſe extendit; non tamen in ſe formaliter & præciſè ſpectata major vide-

videtur, quia tantùm in eo conſiſtit quod idem vel facere, vel non facere (hoc eſt affirmare vel negare, proſequi vel fugere) poſſimus, vel potius in eo tantùm quod ad id quod nobis ab intellectu proponitur affirmandum vel negandum, ſive proſequendum vel fugiendum, ita feramur, ut à nulla vi externa nos ad id, determinari ſentiamus. Neque enim opus eſt me in utramque partem ferri poſſe ut ſim liber, ſed contra quò magis in unam propendeo, ſive quia rationem veri & boni in eâ evidenter intelligo, ſive quia Deus intima cogitationis meæ ita diſponit, tantò liberius illam eligo; nec ſanè divina gratia, nec naturalis cognitio unquam imminuunt libertatem, ſed potius augent, & corroborant. Indifferentia autem illa quam experior, cum nulla me ratio in unam partem magis quàm in alteram impellit, eſt infimus gradus libertatis, & nullam in ea perfectionem, ſed tantummodò in cognitione defectum, ſive negationem quandam teſtatur; nam ſi ſemper quid verum & bonum ſit clarè viderem, nunquam de eo quod eſſet judicandum vel eligendum deliberarem; atque ita quamvis planè liber, nunquam tamen indifferens eſſe poſſem. Ex his autem percipio nec vim volendi, quam à Deo habeo, per ſe ſpectatam cauſam eſſe errorum meorum; eſt enim ampliſſima, atque in ſuo genere perfecta; neque etiam vim intelligendi; nam quidquid intelligo, cum à Deo habeam ut intelligam, procul dubio recte intelligo, nec in eo fieri poteſt ut fallar: unde ergo naſcuntur mei errores? nempe ex hoc uno, quod cum latius pateat voluntas quàm intellectus, illam non intra eoſdem limites contineo, ſed etiam ad illa quæ non intelligo extendo; ad quæ cum ſit indifferens, facile à vero & bono deflectit, atque ita & fallor & pecco. Exempli cauſâ, cum examinarem hiſce diebus, an aliquid in mundo exiſteret, atque adverterem ex hoc ipſo quod illud examinarem, evidenter ſequi me exiſtere, non potui quidem non judicare illud quod tam clarè intelligebam verum eſſe, non quod ab aliqua vi externa fuerim ad id coactus, ſed quia èx magna luce in intellectu magna conſequuta eſt propenſio in voluntate, atque ita tanto magis ſponte & libere illud credidi, quanto minus fui ad iſtud ipſum indifferens. Nunc autem non tantùm ſcio me, quatenus ſum res quædam cogitans, exiſtere, ſed præterea etiam idea quædam naturæ corporeæ mihi obverſatur, contingitque ut dubitem an natura cogitans quæ in me eſt, vel potius quæ ego ipſe ſum, alia ſit ab iſta natura corporea, vel an ambæ idem ſint; & ſuppono nullam adhuc intellectui meo rationem occurrere, quæ mihi unum magis quàm aliud perſuadeat, certe ex hoc ipſo ſum indifferens ad utrumlibet affirmandum vel negandum, vel etiam ad nihil de eâ

re

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

re judicandum. Quinimo etiam hæc indifferentia non ad ea tantùm ſe extendit, de quibus intellectus nihil planè cognoſcit, ſed generaliter ad omnia quæ ab illo non ſatis perſpicuè cognoſcuntur eo ipſo tempore, quo de iis à voluntate deliberatur; quantumvis enim probabiles conjecturæ me trahant in unam partem, ſola cognitio quod ſint tantùm conjecturæ, non autem certæ atque indubitabiles rationes, ſufficit ad aſſenſionem meam in contrarium impellendam: quod ſatis his diebus ſum expertus, cum illa omnia quæ prius ut vera quàm maximè credideram, propter hoc unum quod de iis aliquo modo poſſe dubitari deprehendiſſem, planè falſa eſſe ſuppoſui. Cum autem quid verum ſit, non ſatis clare & diſtincte percipio, ſi quidem à judicio ferendo abſtineam, clarum eſt me rectè agere, & non falli; ſed ſi vel affirmem, vel negem, tunc libertate arbitrii non recte utor; atque ſi in eam partem quæ falſa eſt me convertam, plane fallor; ſi verò alteram amplectar, caſu quidem incido in veritatem, ſed non ideo culpa carebo, quia lumine naturali manifeſtum eſt perceptionem intellectus præcedere ſemper debere voluntatis determinationem; atque in hoc liberi arbitrii non recto uſu privatio illa ineſt quæ formam erroris conſtituit, privatio, inquam, ineſt in ipſa operatione quatenus à me procedit, ſed non in facultate quam à Deo accepi, nec etiam in operatione quatenus ab illo dependet: neque enim habeo cauſam ullam conquerendi quòd Deus mihi non majorem vim intelligendi, ſive non majus lumen naturale dederit quàm dedit, quia eſt de ratione intellectus finiti ut multa non intelligat, & de ratione intellectus creati ut ſit finitus; eſtque quod agam gratias illi qui mihi nunquam quicquam debuit pro eo quod largitus eſt, non autem quòd putem me ab illo iis eſſe privatum, ſive illum mihi ea abſtuliſſe quæ non dedit. Non habeo etiam cauſam conquerendi quod voluntatem dederit latius patentem quàm intellectum, cum enim voluntas in una tantum re, & tanquam in indiviſibili conſiſtat, non videtur ferre ejus natura ut quicquam ab illa demi poſſit; & ſanè quo amplior eſt, tantò majores debeo gratias ejus datori. Nec denique etiam queri debeo, quòd Deus mecum concurrat ad eliciendos illos actus voluntatis ſive illa judicia in quibus fallor: illi enim actus ſunt omnino veri, & boni, quatenus à Deo dependent, & major in me quodammodo perfectio eſt quod illos poſſim elicere quàm ſi non poſſem; privatio autem, in qua ſola ratio formalis falſitatis & culpæ conſiſtit, nullo Dei concurſu indiget, quia non eſt res, neque ad illum relata ut cauſam privatio, ſed tantummodò negatio dici debet, nam ſanè nulla imperfectio in Deo eſt, quod mihi libertatem dederit aſſentiendi vel non

aſſentiendi quibuſdam, quorum claram & diſtinctam perceptionem in intellectu meo non poſuit, ſed proculdubio in me imperfectio eſt, quod iſta libertate non bene utar, & de iis quæ non rectè intelligo judicium feram. Video tamen fieri à Deo facile potuiſſe ut etiamſi manerem liber, & cognitionis finitæ, nunquam tamen errarem, nempe ſi vel intellectui meo claram & diſtinctam perceptionem omnium de quibus unquam eſſem deliberaturus indidiſſet; vel tantùm ſi adeò firmiter memoriæ impreſſiſſet de nulla unquam re eſſe judicandum quam clarè & diſtinctè non intelligerem, ut nunquam ejus poſſem oblivisci; & facile intelligo me, quatenus rationem habeo totius cujuſdam, perfectiorem futurum fuiſſe, quàm nunc ſum, ſi talis à Deo factus eſſem. Sed non ideo poſſum negare quin major quodammodo perfectio ſit in tota rerum univerſitate, quòd quædam ejus partes ab erroribus immunes non ſint, aliæ verò ſint, quàm ſi omnes planè ſimiles eſſent, & nullum habeo jus conquerendi quod eam me Deus in mundo perſonam ſuſtinere voluerit quæ non eſt omnium præcipua, & maxime perfecta, ac præterea etiam ut non poſſim ab erroribus abſtinere, priori illo modo qui pendet ab evidenti eorum omnium perceptione, de quibus eſt deliberandum, poſſum tamen illo altero qui pendet ab eo tantùm quod recorder quoties de rei veritate non liquet, à judicio ferendo eſſe abſtinendum; nam quamvis eam in me infirmitatem eſſe experiar ut non poſſim ſemper uni & eidem cognitioni defixus inhærere, poſſum tamen attenta & ſæpius iterata meditatione efficere ut ejuſdem, quoties uſus exiget, recorder, atque ita habitum quemdam non errandi acquiram: qua in re cùm maxima & præcipua hominis perfectio conſiſtat, non parum me hodierna meditatione lucratum eſſe exiſtimo, quod erroris & falſitatis cauſam inveſtigârim: & ſanè nulla alia eſſe poteſt ab ea quam explicui; nam quoties voluntatem in judiciis ferendis ita contineo ut ad ea tantùm ſe extendat quæ illi clarè & diſtinctè ab intellectu exhibentur, fieri planè non poteſt ut errem, quia omnis clara, & diſtincta perceptio proculdubio eſt aliquid, ac proinde à nihilo eſſe non poteſt, ſed neceſſariò Deum auctorem habet, Deum, inquam, illum ſummè perfectum, quem fallacem eſſe repugnat; ideoque proculdubio eſt vera. Nec hodie tantùm didici quid mihi ſit cavendum ut nunquam fallar, ſed ſimul etiam quid agendum ut aſſequar veritatem; aſſequar enim illam profectò ſi tantùm ad omnia quæ perfectè intelligo ſatis attendam, atque illa à reliquis quæ confuſius & obſcurius apprehendo, ſecernam. Cui rei diligenter impoſterum operam dabo.

MEDI-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

MEDITATIO V.

De Eſſentia rerum materialium, & iterum de Deo quod exiſtat.

MUlta mihi ſuperſunt de Dei attributis, multa de mei ipſius, ſive mentis meæ natura inveſtiganda, ſed illa fortè alias reſumam, jamque nihil magis urgere videtur (poſtquam animadverti quid cavendum atque agendum ſit ad aſſequendam veritatem) quàm ut ex dubiis, in quæ ſuperioribus diebus incidi, coner emergere, videamque an aliquid certi de rebus materialibus haberi poſſit. Et quidem priuſquam inquiram, an aliquæ tales res extra me exiſtant, conſiderare debeo illarum ideas quatenus ſunt in mea cogitatione, & videre quænam ex iis ſint diſtinctæ, quænam confuſæ. Nempe diſtincte imaginor quantitatem, quam vulgo Philoſophi appellant continuam, ſive ejus quantitatis, aut potius rei quantæ extenſionem in longum, latum, & profundum; numero in eâ varias partes; quaſlibet iſtis partibus magnitudines, figuras, ſitus, & motus locales, motibuſque iſtis quaſlibet durationes aſſigno. Nec tantùm illa ſic in genere ſpectata mihi planè nota & perſpecta ſunt, ſed præterea etiam particularia innumera de figuris, de numero, de motu, & ſimilibus attendendo percipio, quorum veritas adeò aperta eſt, & naturæ meæ conſentanea, ut dum illa primum detego, non tam videar aliquid novi addiſcere, quàm eorum quæ jam ante ſciebam reminiſci, ſive ad ea primùm advertere quæ dudum quidem in me erant, licet non prius in illa obtutum mentis convertiſſem. Quodque hic maximè conſiderandum puto, invenio apud me innumeras ideas quarumdam rerum, quæ etiamſi extra me fortaſſe nullibi exiſtant, non tamen dici poſſunt nihil eſſe; & quamvis à me quodammodo ad arbitrium cogitentur, non tamen à me finguntur, ſed ſuas habent veras & immutabiles naturas: ut cum, exempli cauſa, triangulum imaginor, etſi fortaſſe talis figura nullibi gentium extra cogitationem meam exiſtat, nec unquam extiterit, eſt tamen profectò determinata quædam ejus natura, ſive eſſentia, ſive forma, immutabilis & æterna, quæ à me non efficta eſt, nec à mente mea dependet, ut patet ex eo quod demonſtrari poſſint variæ proprietates de iſto triangulo, nempe quod ejus tres anguli ſint æquales duobus rectis; quod maximo ejus angulo maximum latus ſubtendatur, & ſimiles, quas velim nolim clarè nunc agnoſco, etiamſi de iis nullo modo antea cogitârim cum triangulum imaginatus ſum, nec proinde à me fuerint efficta. Neque ad rem attinet, ſi dicam, mihi fortè à rebus externis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

per organa ſenſuum iſtam trianguli ideam adveniſſe, quia nempe corpora triangularem figuram habentia interdum vidi; poſſum enim alias innumeras figuras excogitare, de quibus nulla ſuſpicio eſſe poteſt quod mihi unquam per ſenſus illapſæ ſint, & tamen varias de iis, non minus quàm de triangulo, proprietates demonſtrare: quæ ſane omnes ſunt veræ, quandoquidem à me clarè cognoſcuntur, ideoque aliquid ſunt, non merum nihil: patet enim illud omne quod verum eſt, eſſe aliquid; & jam fuſè demonſtravi illa omnia quæ clare cognoſco eſſe vera; atque quamvis id non demonſtrâſſem, ea certe eſt natura mentis meæ ut nihilominus non poſſem iis non aſſentiri, ſaltem quamdiu ea clarè percipio; meminique me ſemper; etiam ante hoc tempus, cum ſenſuum objectis quàm maxime inhærerem, ejuſmodi veritates, quæ nempe de figuris, aut numeris, aliiſve ad Arithmeticam, vel Geometriam, vel in genere ad puram atque abſtractam Matheſim pertinentibus evidenter agnoſcebam, pro omnium certiſſimis habuiſſe. Jam verò ſi ex eo ſolo, quod alicujus rei ideam poſſim ex cogitatione mea depromere, ſequitur ea omnia quæ ad illam rem pertinere clarè & diſtinctè percipio, revera ad illam pertinere, nunquid inde haberi etiam poteſt argumentum quo Dei exiſtentia probetur? Certe ejus ideam, nempe entis ſummè perfecti, non minus apud me invenio, quàm ideam cujuſvis figuræ aut numeri; nec minus clare & diſtincte intelligo ad ejus naturam pertinere ut ſemper exiſtat, quàm id quod de aliqua figura aut numero demonſtro ad ejus figuræ aut numeri naturam etiam pertinere; ac proinde, quamvis non omnia quæ ſuperioribus hiſce diebus meditatus ſum vera eſſent, in eodem ad minimum certitudinis gradu eſſe deberet apud me Dei exiſtentia, in quo fuerunt hactenus Mathematicæ veritates. Quanquam ſane hoc prima fronte non eſt omnino perſpicuum, ſed quandam ſophiſmatis ſpeciem refert. Cum enim aſſuetus ſim in omnibus aliis rebus exiſtentiam ab eſſentia diſtinguere, facile mihi perſuadeo illam etiam ab eſſentia Dei ſejungi poſſe, atque ita Deum ut non exiſtentem cogitari: ſed tamen diligentius attendenti fit manifeſtum non magis poſſe exiſtentiam ab eſſentia Dei ſeparari, quàm ab eſſentia trianguli magnitudinem trium ejus angulorum æqualium duobus rectis, ſive ab idea montis ideam vallis: adeo ut non magis repugnet cogitare Deum (hoc eſt ens ſummè perfectum) cui deſit exiſtentia (hoc eſt cui deſit aliqua perfectio) quàm cogitare montem cui deſit vallis. Verum tamen ne poſſim quidem cogitare Deum niſi exiſtentem, ut neque montem ſine valle, at certe ut neque ex eo quod cogitem montem cum valle, ideo ſequitur aliquem montem in mundo eſſe, ita neque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

neque ex eo quod cogitem Deum ut exiſtentem, ideo ſequi videtur, Deum exiſtere: nullam enim neceſſitatem cogitatio mea rebus imponit; & quemadmodum imaginari licet equum alatum, etſi nullus equus habeat alas, ita forte Deo exiſtentiam poſſum affingere, quamvis nullus Deus exiſtat. Imo ſophiſma hîc latet, neque enim ex eo quod non poſſim cogitare montem niſi cum valle, ſequitur alicubi montem & vallem exiſtere, ſed tantùm montem & vallem, ſive exiſtant, ſive non exiſtant, à ſe mutuo ſejungi non poſſe; atqui ex eo quod non poſſim cogitare Deum niſi exiſtentem, ſequitur exiſtentiam à Deo eſſe inſeparabilem, ac proinde illum revera exiſtere, non quod mea cogitatio hoc efficiat, ſive aliquam neceſſitatem ulli rei imponat, ſed contra quia ipſius rei, nempe, exiſtentiæ Dei, neceſſitas me determinat ad hoc cogitandum: neque enim mihi liberum eſt Deum abſque exiſtentia (hoc eſt ens ſummè perfectum abſque ſumma perfectione) cogitare, ut liberum eſt, equum vel cum alis vel ſine alis imaginari. Neque etiam hîc dici debet, neceſſe quidem eſſe ut ponam Deum exiſtentem, poſtquam poſui illum habere omnes perfectiones, quandoquidem exiſtentia una eſt ex illis; ſed priorem poſitionem neceſſariam non fuiſſe: ut neque neceſſe eſt me putare figuras omnes quadrilateras circulo inſcribi; ſed poſito quod hoc putem, neceſſe erit me fateri rhombum circulo inſcribi, quod apertè tamen eſt falſum. Nam quamvis non neceſſe ſit ut incidam unquam in ullam de Deo cogitationem; quoties tamen de ente primo & ſummo libet cogitare, atque ejus ideam tanquam ex mentis meæ theſauro depromere, neceſſe eſt, ut illi omnes perfectiones attribuam, etſi nec omnes tunc enumerem, nec ad ſingulas attendam: quæ neceſſitas plane ſufficit ut poſteà, cum animadverto exiſtentiam eſſe perfectionem, recte concludam ens primum & ſummum exiſtere: quemadmodum non eſt neceſſe me ullam triangulum unquam imaginari, ſed quoties volo figuram rectilineam tres tantùm angulos habentem conſiderare, neceſſe eſt ut illi ea tribuam, ex quibus rectè infertur ejus tres angulos non majores eſſe duobus rectis, etiamſi hoc ipſum tunc non advertam. Cum verò examino, quænam figuræ circulo inſcribantur, nullo modo neceſſe eſt ut putem omnes quadrilateras ex eo numero eſſe; imò etiam idipſum nequidem fingere poſſum, quandiu nihil volo admittere niſi quod clare & diſtincte intelligo: ac proinde magna differentia eſt inter ejuſmodi falſas poſitiones, & ideas veras mihi ingenitas, quarum prima & præcipua eſt idea Dei: nam ſanè multis modis intelligo illam non eſſe quid fictitium à cogitatione mea dependens, ſed imaginem veræ & immutabilis naturæ; ut, primo, quia nulla alia res

 poteſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

poteſt à me excogitari ad cujus eſſentiam exiſtentia pertineat præter ſolum Deum; deinde quia non poſſum duos aut plures ejuſmodi Deos intelligere; & quia poſito quod jam unus exiſtat, planè videam eſſe neceſſarium ut & ante ab æterno extiterit, & in æternum ſit manſurus: ac denique quod multa alia in Deo percipiam quorum nihil à me detrahi poteſt, nec mutari.

Sed verò quacumque tandem utar probandi ratione, ſemper eò res redit, ut ea me ſola planè perſuadeant quæ clare & diſtinctè percipio. Et quidem ex iis quæ ita percipio etſi nonnulla unicuique obvia ſint, alia verò nonniſi ab iis qui propius inſpiciunt, & diligenter inveſtigant, deteguntur; poſtquam tamen detecta ſunt: hæc non minus certa quàm illa exiſtimantur. Ut quamvis non tam facile appareat in triangulo rectangulo quadratum baſis æquale eſſe quadratis laterum, quàm iſtam baſim maximo ejus angulo ſubtenti, non tamen minus creditur poſtquam ſemel eſt perſpectum. Quod autem ad Deum attinet, certe niſi præjudiciis obruerer, & rerum ſenſibilium imagines cogitationem meam omni ex parte obſiderent, nihil illo prius, aut facilius agnoſcerem. nam quid ex ſe eſt apertius, quàm ſummum ens eſſe, ſive Deum ad cujus ſolius eſſentiam exiſtentia pertinet, exiſtere? Atque quamvis mihi attenta conſideratione opus fuerit ad hoc ipſum percipiendum, nunc tamen non modò de eo æquè certus ſum, ac de omni alio quod certiſſimum videtur; ſed præterea etiam animadverto cæterarum rerum certitudinem ab hoc ipſo ita pendere, ut abſque eo nihil unquam perfectè ſciri poſſit.

Etſi enim ejus ſim naturæ, ut quamdiu aliquid valde clarè & diſtinctè percipio, non poſſim non credere verum eſſe, quia tamen ejus etiam ſum naturæ ut non poſſim obtutum mentis in eandem rem ſemper defigere ad illam clarè percipiendam, recurratque ſæpe memoria judicii ante facti, cum non amplius attendo ad rationes propter quas tale quid judicavi, rationes aliæ afferri poſſunt quæ me, ſi Deum ignorarem, facile ab opinione dejicerent, atque ita de nulla unquam re veram & certam ſcientiam, ſed vagas tantùm & mutabiles opiniones haberem. Sic, exempli cauſa, cum naturam trianguli conſidero, evidentiſſimè quidem mihi, utpote Geometriæ principiis imbuto, apparet ejus tres angulos æquales eſſe duobus rectis; nec poſſum non credere id verum eſſe quamdiu ad ejus demonſtrationem attendo, ſed ſtatim atque mentis aciem ab illa deflexi, quantumvis adhuc recorder me illam clariſſime perſpexiſſe, facile tamen poteſt accidere ut dubitem an ſit vera, ſi quidem Deum ignorem: poſſum enim mihi perſuadere me talem à natura factum eſſe ut in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

terdum in iis fallar quæ me puto quàm evidentiſſime percipere, cum præſertim meminerim me ſæpe multa pro veris & certis habuiſſe, quæ poſtmodum aliis rationibus adductus falſa eſſe judicavi.

Poſtquam verò percepi Deum eſſe, quia ſimul etiam intellexi cætera omnia ab eo pendere, illumque non eſſe fallacem; atque inde collegi illa omnia quæ clare & diſtincte percipio neceſſariò eſſe vera, etiamſi non attendam amplius ad rationes propter quas iſtud verum eſſe judicavi, modò tantum recorder me clare & diſtincte perſpexiſſe, nulla ratio contraria afferri poteſt quæ me ad dubitandum impellat, ſed veram & certam de hoc habeo ſcientiam; neque de hoc tantùm, ſed & de reliquis omnibus quæ memini me aliquando demonſtrâſſe, ut de Geometricis & ſimilibus. quid enim nunc mihi opponetur? Méne talem factum eſſe ut ſæpe fallar? At jam ſcio me in iis quæ perſpicue intelligo falli non poſſe: méne multa aliàs pro veris & certis habuiſſe, quæ poſtea falſa eſſe deprehendi? atqui nulla ex iis clarè & diſtinctè perceperam, ſed hujus regulæ veritatis ignarus ob alias cauſas forte credideram, quas poſtea minus firmas eſſe detexi. Quid ergo dicetur? anne (ut nuper mihi objiciebam) me forte ſomniare, ſive illa omnia quæ jam cogito non magis vera eſſe quàm ea quæ dormienti occurrunt? imò etiam hoc nihil mutat, nam certe quamvis ſomniarem, ſi quid intellectui meo ſit evidens, illud omnino eſt verum.

Atque ita planè video omnis ſcientiæ certitudinem & veritatem ab una veri Dei cognitione pendere, adeo ut priuſquam illum nôſſem, nihil de ulla alia re perfectè ſcire potuerim. Jam verò innumera tum de ipſo Deo, aliiſque rebus intellectualibus, tum etiam de omni illa natura corporea, quæ eſt puræ Matheſeos objectum, mihi plane nota & certa eſſe poſſunt.

MEDITATIO. VI.

De Rerum materialium exiſtentia, & reali mentis à corpore diſtinctione.

Reliquum eſt ut examinem an res materiales exiſtant: & quidem jam ad minimum ſcio illas, quatenus ſunt puræ Matheſeos objectum, poſſe exiſtere, quandoquidem ipſas clare & diſtincte percipio. Non enim dubium eſt quin Deus ſit capax ea omnia efficiendi quæ ego ſic percipiendi ſum capax; nihilque unquam ab illo fieri non poſſe judicavi, niſi propter hoc quod illud à me diſtincte percipi

repugnaret. Præterea ex imaginandi facultate, qua me uti experior dum circa res iſtas materiales verſor, ſequi videtur illas exiſtere: nam attentius conſideranti quidnam ſit imaginatio, nihil aliud eſſe apparet quàm quædam applicatio facultatis cognoſcitivæ ad corpus ipſi intimè præſens ac proinde exiſtens.

Quod ut planum fiat, primò examino differentiam quæ eſt inter imaginationem & puram intellectionem. Nempe, exempli cauſa, cum triangulum imaginor, non tantùm intelligo illud eſſe figuram tribus lineis comprehenſam, ſed ſimul etiam iſtas tres lineas tanquam præſentes acie mentis intueor; atque hoc eſt quod imaginari appello. Si verò de chiliogono velim cogitare, equidem æque bene intelligo illud eſſe figuram conſtantem mille lateribus, ac intelligo triangulum eſſe figuram conſtantem tribus, ſed non eodem modo illa mille latera imaginor, ſive tanquam præſentia intueor: & quamvis tunc, propter conſuetudinem aliquid ſemper imaginandi, quoties de re corporea cogito; figuram forte aliquam confusè mihi repræſentem, patet tamen illam non eſſe chiliogonum, quia nulla in re eſt diverſa ab ea quam mihi etiam repræſentarem, ſi de myriogono, aliave quavis figura plurimorum laterum cogitarem; nec quicquam juvat ad eas proprietates, quibus chiliogonum ab aliis polygonis differt, agnoſcendas. Si verò de pentagono quæſtio ſit, poſſum quidem ejus figuram intelligere, ſicut figuram chiliogoni, abſque ope imaginationis; ſed poſſum etiam eandem imaginari, applicando ſcilicet aciem mentis ad ejus quinque latera, ſimulque ad aream iis contentam; & manifeſtè hic animadverto mihi peculiari quadam animi contentione opus eſſe ad imaginandum; qua non utor ad intelligendum: quæ nova animi contentio differentiam inter imaginationem & intellectionem puram clare oſtendit. Ad hæc conſidero iſtam vim imaginandi quæ in me eſt, prout differt à vi intelligendi, ad mei ipſius, hoc eſt, ad mentis meæ eſſentiam non requiri; nam quamvis illa à me abeſſet, procul dubio manerem nihilominus ille idem, qui nunc ſum; unde ſequi videtur illam ab aliqua re à me diverſa pendere; atque facile intelligo: ſi corpus aliquod exiſtat cui mens ſit ita conjuncta ut ad illud veluti inſpiciendum pro arbitrio ſe applicet, fieri poſſe, ut per hoc ipſum res corporeas imaginer; adeò ut hic modus cogitandi in eo tantum à pura intellectione differat, quod mens, dum intelligit, ſe ad ſeipſam quodammodo convertat, reſpiciatque aliquam ex ideis, quæ illi ipſi inſunt; dum autem imaginatur, ſe convertat ad corpus, & aliquid in eo ideæ vel à ſe intellectæ, vel ſenſu perceptæ conforme intueatur. Facile, inquam, intelligo imaginationem ita perfici

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

perfici poſſe, ſiquidem corpus exiſtat; & quia nullus alius modus æque conveniens occurrit ad illam explicandam, probabiliter inde conjicio corpus exiſtere; ſed probabiliter tantùm, & quamvis accuratè omnia inveſtigem, nondum tamen video ex ea naturæ corporeæ idea diſtincta, quam in imaginatione mea invenio, ullum ſumi poſſe argumentum quod neceſſariò concludat aliquod corpus exiſtere.

Soleo verò alia multa imaginari præter illam naturam corpoream, quæ eſt puræ Matheſeos objectum, ut colores, ſonos, ſapores, dolorem, & ſimilia, ſed nulla tam diſtinctè; & quia hæc percipio melius ſenſu, à quo videntur ope memoriæ ad imaginationem perveniſſe; ut commodius de ipſis agam, eadem opera etiam de ſenſu eſt agendum, videndumque an ex iis quæ iſto cogitandi modo, quem ſenſum appello, percipiuntur, certum aliquod argumentum pro rerum corporearum exiſtentia habere poſſim. Et primò quidem apud me hic repetam quænam illa ſint quæ antehac ut ſenſu percepta vera eſſe putavi, & quas ob cauſas id putavi; deinde etiam cauſas expendam, propter quas eadem poſtea in dubium revocavi; ac denique conſiderabo quid mihi nunc de iiſdem ſit credendum. Primo itaque ſenſi me habere caput, manus, pedes, & membra cætera, ex quibus conſtat illud corpus quod tanquam mei partem, vel forte etiam tanquam me totum ſpectabam; ſenſique hoc corpus inter alia multa corpora verſari, à quibus variis commodis vel incommodis affici poteſt, & commoda iſta ſenſu quodam voluptatis, & incommoda ſenſu doloris metiebar. Atque præter dolorem & voluptatem ſentiebam etiam in me famem, ſitim, alioſque ejuſmodi appetitus; itemque corporeas quaſdam propenſiones ad hilaritatem, ad triſtitiam, ad iram, ſimileſque alios affectus; foris verò, præter corporum extenſionem, & figuras, & motus, ſentiebam etiam in illis duritiem, & calorem, aliaſque tactiles qualitates; ac præterea lumen, & colores, & odores, & ſapores, & ſonos, ex quorum varietate cælum, terram, maria, & reliqua corpora ab invicem diſtinguebam: nec ſane abſque ratione ob ideas iſtarum omnium qualitatum quæ cogitationi meæ ſe offerebant, & quas ſolas proprie & immediate ſentiebam, putabam me ſentire res quaſdam à mea cogitatione planè diverſas, nempe corpora à quibus ideæ iſtæ procederent; experiebar enim illas abſque ullo meo conſenſu mihi advenire, adeo ut neque poſſem objectum ullum ſentire, quamvis vellem, niſi illud ſenſus organo eſſet præſens; nec poſſem non ſentire cum erat præſens; cumque ideæ ſenſu perceptæ eſſent multo magis vividæ & expreſſæ, & ſuo etiam modo magis diſtinctæ, quàm ullæ ex iis quas ipſe prudens & ſciens meditando

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

effingebam, vel memoriæ meæ impreſſas advertebam, fieri non poſſe videbatur ut à meipſo procederent; ideoque ſupererat ut ab aliis quibuſdam rebus advenirent: quarum rerum cum nullam aliunde notitiam haberem quàm ex iſtis ipſis ideis, non poterat aliud mihi venire in mentem quàm illas iis ſimiles eſſe: Atque etiam quia recordabar me prius uſum fuiſſe ſenſibus quàm ratione, videbamque ideas quas ipſe effingebam non tam expreſſas eſſe, quàm illæ erant quas ſenſu percipiebam, & plerumque ex earum partibus componi, facile mihi perſuadebam nullam planè me habere in intellectu, quam non prius habuiſſem in ſenſu. Non etiam ſine ratione corpus illud, quod ſpeciali quodam jure meum appellabam, magis ad me pertinere quàm alia ulla arbitrabar; neque enim ab illo poteram unquam ſejungi, ut à reliquis; omnes appetitus & affectus in illo & pro illo ſentiebam; ac denique dolorem & titillationem voluptatis in ejus partibus, non autem in aliis extra illud poſitis advertebam. Cur vero ex iſto neſcio quo doloris ſenſu quædam animi triſtitia, & ex ſenſu titillationis lætitia quædam conſequatur, curve illa neſcio quæ vellicatio ventriculi, quam famem voco, me de cibo ſumendo admoneat, gutturis verò ariditas de potu, & ita de cæteris, non aliam ſanè habebam rationem, niſi quia ita doctus ſum à natura; neque enim ulla planè eſt affinitas (ſaltem quam ego intelligam) inter iſtam vellicationem, & cibi ſumendi voluntatem, ſive inter ſenſum rei dolorem inferentis, & cogitationem triſtitiæ ab iſto ſenſu exortæ. Sed & reliqua omnia quæ de ſenſuum objectis judicabam, videbar à natura didiciſſe: priùs enim illa ita ſe habere mihi perſuaſeram, quàm rationes ullas, quibus hoc ipſum probaretur, expendiſſem.

Poſtea verò multa paulatim experimenta fidem omnem quam ſenſibus habueram labefactârunt. nam & interdum turres quæ rotundæ viſæ fuerant è longinquo, quadratæ apparebant è propinquo, & ſtatuæ permagnæ in earum faſtigiis ſtantes, non magnæ è terra ſpectanti videbantur; & talibus aliis innumeris in rebus ſenſuum externorum judicia falli deprehendebam; nec externorum duntaxat, ſed etiam internorum. nam quid dolore intimius eſſe poteſt? atqui audiveram aliquando ab iis quibus crus aut brachium fuerat abſciſſum, ſe ſibi videri adhuc interdum dolorem ſentire in ea parte corporis qua carebant; ideoque etiam in me non plane certum eſſe videbatur membrum aliquod mihi dolere, quamvis ſentirem in eo dolorem. Quibus etiam duas maxime generales dubitandi cauſas nuper adjeci: prima erat, quod nulla unquam dum vigilo me ſentire crediderim, quæ non etiam inter dormiendum poſſim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

aliquando putare me ſentire; cumque illa quæ ſentire mihi videor in ſomnis, non credam à rebus extra me poſitis mihi advenire, non advertebam, quare id potius crederem de iis quæ ſentire mihi videor vigilando. Altera erat, quod cum auctorem meæ originis adhuc ignorarem, vel ſaltem ignorare me fingerem, nihil videbam obſtare quo minus eſſem natura ita conſtitutus ut fallerer, etiam in iis quæ mihi veriſſima apparebant. Et quantum ad rationes quibus antea rerum ſenſibilium veritatem mihi perſuaſeram, non difficulter ad illas reſpondebam. Cum enim viderer ad multa impelli à natura quæ ratio diſſuadebat, non multum fidendum eſſe putabam iis, quæ à natura docentur. Et quamvis ſenſuum perceptiones à voluntate mea non penderent, non ideo concludendum eſſe putabam illas à rebus à me diverſis procedere, quia forte aliqua eſſe poteſt in meipſo facultas, etſi mihi nondum cognita, illarum effectrix.

Nunc autem poſtquam incipio meipſum, meæque auctorem orginis melius nôſſe, non quidem omnia quæ habere videor à ſenſibus, puto eſſe temere admittenda; ſed neque etiam omnia in dubium revocanda.

Et primò quoniam ſcio omnia quæ clarè & diſtinctè intelligo, talia à Deo fieri poſſe qualia illa intelligo, ſatis eſt quòd poſſum unam rem abſque alterâ clarè & diſtinctè intelligere, ut certus ſim unam ab altera eſſe diverſam, quia poteſt ſaltem à Deo ſeorſim poni; & non refert à qua potentia id fiat, ut diverſa exiſtimetur; ac proinde ex hoc ipſo quod ſciam me exiſtere, quodque interim nihil planè aliud ad naturam ſive eſſentiam meam pertinere animadvertam, præter hoc ſolum quod ſim res cogitans, rectè concludo, meam eſſentiam in hoc uno conſiſtere, quod ſim res cogitans. Et quamvis fortaſſe (vel potius ut poſtmodum dicam, pro certo) habeam corpus quod mihi valde arctè conjunctum eſt, quia tamen ex una parte claram & diſtinctam habeo ideam mei ipſius quatenus ſum tantùm res cogitans, non extenſa; & ex alia parte diſtinctam ideam corporis quatenus eſt tantùm res extenſa, non cogitans, certum eſt me à corpore meo revera eſſe diſtinctum, & abſque illo poſſe exiſtere.

Præterea invenio in me facultates ſpecialibus quibuſdam modis cogitandi præditas, puta facultates imaginandi, & ſentiendi, ſine quibus totum me poſſum clarè & diſtinctè intelligere, ſed non vice verſa illas ſine me, hoc eſt ſine ſubſtantia intelligente cui inſint: intellectionem enim nonnullam in ſuo formali conceptu includunt, unde percipio illas à me, ut modos à re diſtingui. Agnoſco etiam quaſdam alias facultates, ut locum mutandi, varias figuras induendi, & ſimiles, quæ quidem, non magis quàm præcedentes, abſque aliqua ſubſtantia cui inſint poſſunt intelligi, nec proin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

proinde etiam abſque illa exiſtere: Sed manifeſtum eſt has, ſi quidem exiſtant, ineſſe debere ſubſtantiæ corporeæ ſive extenſæ, non autem intelligenti, quia nempe aliqua extenſio, non autem ulla planè intellectio in earum claro & diſtincto conceptu continetur. Jam verò eſt quidem in me paſſiva quædam facultas ſentiendi, ſive ideas rerum ſenſibilium recipiendi & cognoſcendi, ſed ejus nullum uſum habere poſſem, niſi quædam activa etiam exiſteret, ſive in me, ſive in alio, facultas iſtas ideas producendi, vel efficiendi. Atque hæc ſanè in me ipſo eſſe non poteſt, quia nullam plane intellectionem præſupponit, & me non cooperante, ſed ſæpe etiam invito ideæ iſtæ producuntur: ergo ſupereſt ut ſit in aliqua ſubſtantia à me diverſa, in qua quoniam omnis realitas vel formaliter vel eminenter ineſſe debet, quæ eſt objective in ideis ab iſta facultate productis, (ut jam ſupra animadverti) vel hæc ſubſtantia eſt corpus, ſive natura corporea, in qua nempe omnia formaliter continentur quæ in ideis objectivè; vel certe Deus eſt, vel aliqua creatura corpore nobilior in qua continentur eminenter: atqui cum Deus non ſit fallax, omnino manifeſtum eſt illum nec per ſe immediatè iſtas ideas mihi immittere, nec etiam mediante aliqua creatura, in qua earum realitas objectiva non formaliter, ſed eminenter tantùm contineatur. Cum enim nullam plane facultatem mihi dederit ad hoc agnoſcendum, ſed contra, magnam propenſionem ad credendum illas à rebus corporeis emitti, non video qua ratione poſſet intelligi ipſum non eſſe fallacem, ſi aliunde quàm à rebus corporeis emitterentur: Ac proinde res corporeæ exiſtunt. Non tamen forte omnes tales omnino exiſtunt, quales illas ſenſu comprehendo; quoniam iſta ſenſuum comprehenſio in multis valdè obſcura eſt, & confuſa; ſed ſaltem illa omnia in iis ſunt quæ clare & diſtincte intelligo, id eſt omnia generaliter ſpectata quæ in puræ Matheſeos objecto comprehenduntur.

Quantum autem attinet ad reliqua quæ vel tantum particularia ſunt, ut quod ſol ſit talis magnitudinis, aut figuræ &c. vel minus clare intellecta, ut lumen, ſonus, dolor, & ſimilia, quamvis valde dubia & incerta ſint, hoc tamen ipſum quod Deus non ſit fallax, quodque idcirco fieri non poſſit ut ulla falſitas in meis opinionibus reperiatur, niſi aliqua etiam ſit in me facultas à Deo tributa ad illam emendandam, certam mihi ſpem oſtendit veritatis etiam in iis aſſequendæ. Et ſane non dubium eſt quin ea omnia quæ doceor à natura aliquid habeant veritatis: Per naturam enim generaliter ſpectatam nihil nunc aliud quàm vel Deum ipſum, vel rerum creatarum coordinationem à Deo inſtitutam intelligo; nec aliud

per

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

per naturam meam in particulari, quàm complexionem eorum omnium quæ mihi à Deo ſunt tributa.

Nihil autem eſt quod me iſta natura magis expreſsè doceat quàm quòd habeam corpus, cui malè eſt cum dolorem ſentio: quod cibo vel potu indiget, cum famem aut ſitim patior, & ſimilia; nec proinde dubitare debeo quin aliquid in eo ſit veritatis.

Docet etiam natura per iſtos ſenſus doloris, famis, ſitis, &c. Me non tantùm adeſt meo corpori ut nauta adeſſe navigio, ſed illi arctiſſimè eſſe conjunctum, & quaſi permixtum, adeo ut unum quid cum illo componam; alioqui enim cum corpus læditur, ego, qui nihil aliud ſum quàm res cogitans, non ſentirem idcirco dolorem, ſed puro intellectu læſionem iſtam perciperem, ut nauta viſu percipit, ſi quid in nave frangatur; & cum corpus cibo vel potu indiget, hoc ipſum expreſſè intelligerem, non confuſos famis & ſitis ſenſus haberem. Nam certè iſti ſenſus ſitis, famis, doloris, &c. nihil aliud ſunt quàm confuſi quidam cogitandi modi ab unione & quaſi permixtione mentis cum corpore exorti.

Præterea etiam doceor à natura varia circa meum corpus alia corpora exiſtere, ex quibus nonnulla mihi proſequenda ſunt, alia fugienda. Et certè ex eo quod valdè diverſos ſentiam colores, ſonos, odores, ſapores, calorem, duritiem, & ſimilia, rectè concludo, aliquas eſſe in corporibus, à quibus variæ iſtæ ſenſuum perceptiones adveniunt, varietates iis reſpondentes, etiamſi fortè iis non ſimiles; atque ex eo quod quædam ex illis perceptionibus, mihi gratæ ſint, aliæ ingratæ, plane certum eſt meum corpus, ſive potius me totum, quatenus ex corpore & mente ſum compoſitus, variis commodis & incommodis à circumjacentibus corporibus affici poſſe.

Multa verò alia ſunt quæ etſi videar à natura doctus eſſe, non tamen reverà ab ipſa, ſed à conſuetudine quadam inconſideratè judicandi accepi, atque ideo falſa eſſe facile contingit; ut quod omne ſpatium, in quo nihil planè occurrit quod meos ſenſus moveat ſit vacuum; quod in corpore, exempli gratiâ, calido aliquid ſit planè ſimile ideæ caloris quæ in me eſt: in albo aut viridi ſit eadem albedo aut viriditas quam ſentio; in amaro aut dulci idem ſapor, & ſic de cæteris; quod & aſtra & turres, & quævis alia remota corpora ejus ſint tantùm magnitudinis & figuræ, quam ſenſibus meis exhibent, & alia ejuſmodi. Sed ne quid in hac re non ſatis diſtinctè percipiam, accuratius debeo definire quid propriè intelligam, cum dico me aliquid doceri à natura; nempe hîc naturam ſtrictius ſumo, quàm pro complexione eorum omnium quæ mihi à Deo tributa ſunt; in hac

hac enim complexione multa continentur quæ ad mentem ſolam pertinent, ut quòd percipiam id quod factum eſt infectum eſſe non poſſe, & reliqua omnia quæ lumini naturali ſunt nota, de quibus hîc non eſt ſermo; multa etiam quæ ad ſolum corpus ſpectant, ut quòd deorſum tendat, & ſimilia de quibus etiam non ago, ſed de iis tantùm quæ mihi ut compoſito ex mente & corpore à Deo tributa ſunt: ideoque hæc natura docet quidem ea refugere quæ ſenſum doloris inferunt, & ea proſequi quæ ſenſum voluptatis, & talia: ſed non apparet illam præterea nos docere ut quicquam ex iſtis ſenſuum perceptionibus ſine prævio intellectus examine de rebus extra nos poſitis concludamus, quia de iis verum ſcire ad mentem ſolam, non autem ad compoſitum videtur pertinere. Ita quamvis ſtella non magis oculum meum quàm ignis exiguæ facis afficiat, nulla tamen in eo realis ſive poſitiva propenſio eſt ad credendum illam non eſſe majorem, ſed hoc ſine ratione ab ineunte ætate judicavi; & quamvis ad ignem accedens ſentio calorem, ut etiam ad eundem nimis prope accedens ſentio dolorem, nulla profectò ratio eſt quæ ſuadeat in igne aliquid eſſe ſimile iſti calori; ut neque etiam iſti dolori: ſed tantummodò in eo aliquid eſſe, quodcunque demum ſit, quod iſtos in nobis ſenſus caloris vel doloris efficiat: & quamvis etiam in aliquo ſpatio nihil ſit quod moveat ſenſum, non ideo ſequitur in eo nullum eſſe corpus, ſed video me in his aliiſque permultis ordinem naturæ pervertere eſſe aſſuetum, quia nempe ſenſuum perceptionibus, quæ proprie tantum à natura datæ ſunt ad menti ſignificandum quænam compoſito, cujus pars eſt, commoda ſint vel incommoda, & eatenus ſunt ſatis claræ & diſtinctæ, utor tanquam regulis certis ad immediatè dignoſcendum quænam ſit corporum extra nos poſitorum eſſentia, de qua tamen nihil niſi valde obſcurè & confusè ſignificant.

Atque jam ante ſatis perſpexi qua ratione, non obſtante Dei bonitate, judicia mea falſa eſſe contingat. Sed nova hic occurrit difficultas circa illa ipſa quæ tanquam perſequenda vel fugienda mihi à natura exhibentur; atque etiam circa internos ſenſus in quibus errores videor deprehendiſſe: Ut cum quis grato cibi alicujus ſapore deluſus venenum intus latens aſſumit: Sed nempe tunc tantum à natura impellitur ad illud appetendum in quo gratus ſapor conſiſtit; non autem ad venenum quod plane ignorat; nihilque hinc aliud concludi poteſt quam naturam iſtam non eſſe omniſciam: quod non mirum, quia cum homo ſit res limitata, non alia illi competit quàm limitatæ perfectionis.

At vero non raro etiam in iis erramus ad quæ à natura impellimur; ut cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

cum ii qui ægrotant, potum vel cibum appetunt ſibi paulò poſt nociturum. Dici forſan hic poterit illos ob id errare quod natura eorum ſit corrupta; ſed hoc difficultatem non tollit, quia non minus verè homo ægrotus creatura Dei eſt quàm ſanus; nec proinde minus videtur repugnare illum à Deo fallacem naturam habere. Atque ut horologium ex rotis & ponderibus confectum non minus accuratè leges omnes naturæ obſervat, cum male fabricatum eſt, & horas non recte indicat, quàm cum omni ex parte artificis voto ſatisfacit: Ita ſi conſiderem hominis corpus quatenus machinamentum quoddam eſt ex oſſibus, nervis, muſculis, venis, ſanguine, & pellibus ita aptatum & compoſitum, ut, etiamſi nulla in eo mens exiſteret, eoſdem tamen haberet omnes motus qui nunc in eo non ab imperio voluntatis, nec proinde à mente procedunt. Facile agnoſco illi æque naturale fore, ſi, exempli cauſa, hydrope laboret eam faucium ariditatem pati quæ ſitis ſenſum menti inferre ſolet, atque etiam ab illa ejus nervos & reliquas partes ita diſponi ut potum ſumat ex quo morbus augeatur; quàm cum nullum tale in eo vitium eſt, à ſimili faucium ſiccitate moveri ad potum ſibi utilem aſſumendum. Et quamvis reſpiciens ad præconceptum horologii uſum dicere poſſim illud, cum horas non rectè indicat, à natura ſua deflectere; Atque eodem modo conſiderans machinamentum humani corporis tanquam comparatum ad motus qui in eo fieri ſolent, putem illud etiam à natura ſua aberrare, ſi ejus fauces ſint aridæ, cum potus ad ipſius conſervationem non prodeſt; ſatis tamen animadverto hanc ultimam naturæ acceptionem ab altera multum differre; hæc enim nihil aliud eſt quàm denominatio à cogitatione mea hominem ægrotum, & horologium male fabricatum, cum idea hominis ſani, & horologii recte facti comparante dependens, rebuſque de quibus dicitur extrinſeca, per illam verò aliquid intelligo quod revera in rebus reperitur, ac proinde nonnihil habet veritatis.

At certè etiamſi reſpiciendo ad corpus hydrope laborans, ſit tantum denominatio extrinſeca, cum dicitur ejus natura eſſe corrupta, ex eo quod aridas habeat fauces, nec tamen egeat potu; reſpiciendo tamen ad compoſitum, ſive ad mentem tali corpori unitam, non eſt pura denominatio, ſed verus error naturæ quod ſitiat cum potus eſt ipſi nociturus; ideoque hic remanet inquirendum, quo pacto bonitas Dei non impediat, quo minus natura ſic ſumpta ſit fallax.

Nempe imprimis hic adverto magnam eſſe differentiam inter mentem & corpus, in eo quod corpus ex natura ſuâ ſit ſemper diviſibile, mens autem plane indiviſibilis; nam ſane cum hanc conſidero, ſive meipſum quatenus

tenus ſum tantum res cogitans, nullas in me partes poſſum diſtinguere, ſed rem planè unam & integram me eſſe intelligo: & quamvis toti corpori tota mens unita eſſe videatur, abſciſſo tamen pede, vel brachio, vel quavis alia corporis parte, nihil ideo de mente ſubductum eſſe cognoſco; neque etiam facultates volendi, ſentiendi, intelligendi, &c. ejus partes dici poſſunt, quia una & eadem mens eſt quæ vult, quæ ſentit, quæ intelligit. Contra verò nulla res corporea ſive extenſa poteſt à me cogitari quam non facile in partes cogitatione dividam, atque hoc ipſo illam diviſibilem eſſe intelligam: quod unum ſufficeret ad me docendum mentem à corpore omnino eſſe diverſam, ſi nondum illud aliunde ſatis ſcirem.

Deinde adverto mentem non ab omnibus corporis partibus immediate affici, ſed tantummodo à cerebro, vel forte etiam ab una tantum exigua ejus parte, nempe ab ea in qua dicitur eſſe ſenſus communis; quæ quotieſcunque eodem modo eſt diſpoſita, menti idem exhibet, etiamſi reliquæ corporis partes diverſis interim modis poſſint ſe habere, ut probant innumera experimenta quæ hîc recenſere non eſt opus.

Adverto præterea eam eſſe corporis naturam ut nulla ejus pars poſſit ab alia parte aliquantum remota moveri, quin poſſit etiam moveri eodem modo à qualibet ex iis quæ interjacent, quamvis illa remotior nihil agat. Ut exempli cauſa in fune A, B, C, D, ſi trahatur ejus ultima pars D, non alio pacto movebitur prima A, quàm moveri etiam poſſet ſi traheretur una ex intermediis B, vel C, & ultima D maneret immota: Nec diſſimili ratione, cum ſentio dolorem pedis, docuit me Phyſica, ſenſum illum fieri ope nervorum per pedem ſparſorum, qui inde ad cerebrum uſque funium iſtar extenſi, dum trahuntur in pede, trahunt etiam intimas cerebri partes ad quas pertingunt, quemdamque motum in iis excitant, qui inſtitutus eſt à natura, ut mentem afficiat ſenſu doloris tanquam in pede exiſtentis: Sed quia illi nervi per tibiam, crus, lumbos, deorſum, & collum tranſire debent, ut à pede ad cerebrum perveniant, poteſt contingere, ut etiamſi eorum pars quæ eſt in pede non attingatur, ſed aliqua tantùm ex intermediis, idem planè ille motus fiat in cerebro qui fit pede malè affecto, ex quo neceſſe erit ut mens ſentiat eundem dolorem: & idem de quolibet alio ſenſu eſt putandum.

Adverto denique, quandoquidem unuſquiſque ex motibus qui fiunt in eâ parte cerebri quæ immediatè mentem afficit, non niſi unum aliquem ſenſum illi infert, nihil hac in re melius poſſe excogitari, quàm ſi eum inferat qui ex omnibus quos inferre poteſt ad hominis ſani conſervationem quàm maximè & quàm frequentiſſimè conducit; Experientiam autem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

teſtari tales eſſe omnes ſenſus nobis à natura inditos; ac proinde nihil plane in iis reperiri, quod non Dei potentiam bonitatemque teſtetur. Ita, exempli causâ, cum nervi qui ſunt in pede, vehementer & præter conſuetudinem moventur, ille eorum motus per ſpinæ dorſi medullam ad intima cerebri pertingens ibi menti ſignum dat ad aliquid ſentiendum, nempe dolorem tanquam in pede exiſtentem, à quo illa excitatur ad ejus cauſam ut pedi infeſtam, quantum in ſe eſt, admovendam. Potuiſſet verò natura hominis à Deo ſic conſtitui, ut ille idem motus in cerebro quidvis aliud menti exhiberet; nempe vel ſeipſum, quatenus eſt in cerebro; vel quatenus eſt in pede; vel in aliquo ex locis intermediis, vel denique aliud quidlibet; ſed nihil aliud ad corporis conſervationem æque conduxiſſet. Eodem modo cum potu indigemus, quædam inde oritur ſiccitas in gutture nervos ejus movens, & illorum ope cerebri interiora; hicque motus mentem afficit ſenſu ſitis, quia nihil in toto hoc negotio nobis utilius eſt ſcire, quàm quòd potu ad conſervationem valetudinis egeamus; & ſic de cæteris.

Ex quibus omnino manifeſtum eſt, non obſtante immenſa Dei bonitate: naturam hominis ut ex mente & corpore compoſiti non poſſe non aliquando eſſe fallacem. Nam ſi quæ cauſa non in pede, ſed in alia quavis ex partibus per quas nervi à pede ad cerebrum porriguntur, vel etiam in ipſo cerebro eundem planè motum excitet, qui ſolet excitari pede malè affecto, ſentietur dolor tanquam in pede, ſenſuſque naturaliter falletur, quia cum ille idem motus in cerebro non poſſit niſi eundem ſemper ſenſum menti inferre, multoque frequentius oriri ſoleat à cauſa quæ lædit pedem, quàm ab alia alibi exiſtente, rationi conſentaneum eſt, ut pedis potius, quàm alterius partis dolorem menti ſemper exhibeat. Et ſi quando faucium ariditas non ut ſolet ex eo quod ad corporis valetudinem potus conducat, ſed ex contraria aliqua cauſa oriatur, ut in hydropico contingit, longe melius eſt illam tunc fallere, quàm ſi contra ſemper falleret, cum corpus eſt bene conſtitutum; & ſic de reliquis.

Atque hæc conſideratio plurimum juvat non modò ut errores omnes quibus natura mea obnoxia eſt animadvertam, ſed etiam ut illos aut emendare aut vitare facile poſſim. Nam ſanè cum ſciam omnes ſenſus circa ea quæ ad corporis commodum ſpectant multò frequentius verum indicare quàm falſum, poſſimque uti ferè ſemper pluribus ex iis ad eandem rem examinandam; & inſuper memoria; quæ præſentia cum præcedentibus connectit; & intellectu, qui jam omnes errandi cauſas perſpexit, non amplius vereri debeo ne illa, quæ mihi quotidie à ſenſibus exhiben-

hibentur ſint falſa, ſed hyperbolicæ ſuperiorum dierum dubitationes ut riſu dignæ ſunt explodendæ; Præſertim ſumma illa de ſomno, quem à vigilia non diſtinguebam; nunc enim adverto permagnum inter utrumque eſſe diſcrimen in eo quod nunquam inſomnia cum reliquis omnibus actionibus vitæ à memoria conjungantur, ut ea quæ vigilanti occurrunt; nam ſanè ſi quis dum vigilo mihi derepente appareret, ſtatimque poſtea diſpareret, ut ſit in ſomnis, ita ſcilicet, nec unde veniſſet, nec quò abiret viderem, non immeritò ſpectrum potius, aut phantaſma in cerebro meo effictum, quàm verum hominem eſſe judicarem: Cum verò eæ res occurrunt, quas diſtincte unde, ubi, & quando mihi adveniant adverto, earumque perceptionem abſque ulla interruptione cum tota reliqua vita connecto, planè certus ſum non in ſomnis, ſed vigilanti occurrere. Nec de ipſarum veritate debeo vel minimum dubitare, ſi poſtquam omnes ſenſus, memoriam & intellectum ad illas examinandas convocavi, nihil mihi quod cum cæteris pugnet ab ullo ex his nuncietur. Ex eo enim quod Deus non ſit fallax, ſequitur omnino in talibus me non falli. Sed quia rerum agendarum neceſſitas non ſemper tam accurati examinis morem concedit, fatendum eſt humanam vitam circa res particulares ſæpe erroribus eſſe obnoxiam, & naturæ noſtræ infirmitas eſt agnoſcenda.

O B-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

OBJECTIONES

Doctorum aliquot virorum in præcedentes Meditationes cum reſponſionibus Auctoris.

PRIMÆ OBJECTIONES.

VIRI CLARISSIMI,

Ut vidi vos omnino iſtius animi eſſe, ut ſcripta Domini Carteſii penitius inſpiciam, non debui hac in cauſa viris mihi undequaque amiciſſimis non obtemperare; tum ut hoc ipſo videatis quanti vos æſtimem, tum etiam ut conſtet quantum & viribus meis, & ingenio deſit, ut in poſterum & ametis pluſculum, ſi indigeo, & minus oneri ſitis ſi non ſufficio. Eſt ſane D. Carteſius quantum animadverto, vir ingenii maximi, ſummæque modeſtiæ, quales vel ipſe Momus amet ſi adſit. Cogito, inquit, ergo ſum, imo ipſa cogitatio aut mens ſum ita: atqui cogitando, ideas rerum in me habeo, ac imprimis ideam entis perfectiſſimi & infiniti. Etiam: illius autem cauſa ego non ſum, qui ejus realitatem objectivam non æquo, ergo aliquid cauſa ejus eſt me perfectius, ac proinde aliquid præter me eſt, aliquid me perfectius eſt; aliquis qui non quovis modo ens eſt, ſed ſimpliciter; & incircumſcriptè, totum eſſe in ſe pariter complexus, & vel ut cauſa anticipans, ut habet Dionyſ. de divin. nom. cap. 8.

Hîc verò cogor paululum ſubſiſtere, ne fatiger nimium: jam enim ingenium mihi æſtuat inſtar fluctuantis Euripi: aio, nego, probo, refello iterum, diſſentire à viro nolo, aſſentiri non poſſum. quam enim, quæſo, cauſam idea requirit? aut fare quid idea ſit. Eſt ipſa res cogitata quatenus objective eſt in intellectu. ſed quid eſt eſſe objective in intellectu? olim didici: eſt ipſum actum intellectus per modum objecti terminare: quod ſane extrinſeca denominatio eſt, & nihil rei. ſicut enim, videri, nihil aliud eſt quàm actum viſionis in me tendere; ita cogitari, aut objectivè eſſe in intellectu, eſt mentis cogitationem in ſe ſiſtere & terminare; quod re immota, immutataque, quin & non exiſtente fieri poteſt. quid ergo cauſam ejus inquiro quod actu non eſt, quod nuda denominatio, & nihil eſt?

Et tamen, inquit magnum iſtud ingenium, *quod hæc idea realitatem objectivam, hanc vel illam contineat potius quàm aliam, hoc profectò habere* *debet*

debet ab aliquâ cauſâ. Imo à nulla: realitas enim objectiva pura denominatio eſt, actu non eſt. Cauſa autem realem influxum donat, & actualem: illum iſtud quod actu non eſt non recipit, ac proinde actualem cauſæ effluxum non patitur, nedum requirit. Ergo ideas habeo, cauſam earum non habeo, tantum abeſt ut me majorem, & infinitam.

At ſi idearum cauſam non das, rationem ſaltem aſſigna, cur hæc idea hanc realitatem objectivam potius contineat quàm illam. Opportunè admodum; non ſoleo enim cum amicis parcè agere, ſed quam largiſſimè. Illud univerſim dico de ideis omnibus, quod D. Carteſius alias de triangulo: *Etſi fortaſſe*, inquit, *talis figura nullibi gentium extra cogitationem meam exiſtat, nec unquam extiterit, eſt tamen profectò determinata quædam ejus natura, ſive eſſentia, ſive forma immutabilis & æterna.* Eſt nempe æterna illa veritas, quæ cauſam non poſtulat. Scapham, ſcapham eſſe, & nihil aliud; Davum, Davum eſſe, non Oedipum. Si tamen mordicus rationem exigis, imperfectio eſt intellectus noſtri qui infinitus non eſt; cum enim univerſum quod eſt ſimul & ſemel uno complexu non comprehendat, bonum omne dividit, & partitur; atque ita quod totum parturire non poteſt ſenſim concipit, aut, ut etiam aiunt, inadæquatè.

Pergit porrò vir, *atqui*, inquit, *quantumvis imperfectus ſit iſte eſſendi modus, quo res eſt objectivè in intellectu per ideam, non tamen profectò plane nihil eſt, nec proinde à nihilo eſſe poteſt.* Æquivocatio eſt, ſi enim, *nihil*, idem eſt quod ens non actu, omnino nihil eſt, quia non eſt actu, atque ita à nihilo eſt, id eſt non à cauſa aliqua: Si verò, *nihil*, fictum quid dicit, quod vulgò *ens rationis* indigitant, non eſt *nihil*, ſed reale aliquid quod diſtinctè concipitur. Et tamen quia ſolum concipitur & actu non eſt; concipi quidem, at cauſari minime poteſt.

Sed ulterius *quærere libet, an ego ipſe habens illam ideam eſſe poſſem, ſi tale ens nullum exiſteret*, nempe à quo idea entis me perfectioris procedat, ut immediatè ante dicit. *nempe*, inquit, *à quo eſſem? à me ſcilicet, vel à parentibus, vel ab aliis*, &c. *Atque ſi à me eſſem, nec dubitarem, nec optarem, nec omnino quicquam mihi deeſſet, omnes enim perfectiones, quarum idea aliqua in me eſt, mihi dediſſem, atque ita ipſemet Deus eſſem.* Si verò ab alio ſum, tandem ad illud deveniam quod à ſe eſt, & ita de illo, idem quod de me, eſt argumentum. Illa demum ipſa illa via eſt, quam & S. Thomas ingreditur, quam vocat viam à cauſalitate cauſæ efficientis, eamque deſumpſit ex Philoſopho, niſi quod iſti de cauſis idearum non ſint ſolliciti. Et forte opus non erat; quidni enim ſtrictè, rectaque incedam? Cogito, ergo ſum, imò ipſa mens & cogitatio ſum: Illa autem mens & cogitatio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

aut à ſeipſa eſt, aut ab alio; ſi hoc, iſtud porrò à quo? Si à ſe eſt, ergo Deus eſt; Quod enim à ſe eſt, omnia ſibi ipſi facile dederit.

Rogo virum, obſecroque, ut avidum Lectorem, & forte minus intelligentem ſe non celet; accipitur enim, *à ſe*, duplici modo: Primò poſitivè, nempe à ſeipſo ut à cauſa, atque ita quod à ſe eſſet, ſibique ipſi daret eſſe ſuum, ſi prævio delectu ſibi daret quod vellet, haud dubiè ſibi omnia daret, atque adeò Deus eſſet. Secundò, accipitur, *à ſe*, negativè, ut ſit idem quod, *ſeipſo*, aut *non ab alio*: atque hoc modo, quantum memini, ab omnibus accipitur.

Nunc verò ſi aliquid à ſe eſt, id eſt non ab alio; quomodo probem iſtud omnia complecti & eſſe infinitum? Jam enim non audio ſi dicas, ſi à ſe eſt, ſibi facile omnia dediſſet; nec enim à ſe eſt ut à cauſa, nec ſibi prævium fuit, ut ante deligeret quod eſſet poſtmodum. Scio me aliquando ita Suarem audiviſſe: omnis limitatio eſt à cauſa, ideo enim limitata finitaque res eſt, vel quia cauſa majus perfectiuſque dare nihil potuit, aut quia non voluit, ſi ergo aliquid à ſe eſt, & non à cauſa, profectò illimitatum eſt & infinitum.

Ego verò non omnino acquieſco; Quid ſi enim limitatio ſit ab intrinſecis principiis conſtituentibus, hoc eſt ab ipſa forma & eſſentia, quam tamen nondum infinitam eſſe probâſti, quantumvis à ſe ſit, hoc eſt non ab alio? ſanè, calidum, ſi ſupponas calidum eſſe, ex intrinſecis principiis conſtituentibus calidum erit; & non frigidum, licet imagineris, à nullo eſſe iſtud ipſum quod eſt. Non dubito D. Carteſio rationes non deeſſe, quibus ſubſtituat illud quod alii fortaſſis non ſatis clarè præſtiterunt.

Tandem mihi cum viro convenit; Illud pro regula generali ſtatuit: quicquid clarè diſtinctéque cognoſco, iſtud ſane ens verum eſt; imò quicquid cogito, verum eſt: jam enim à puero penè chimæris omnibus & cuivis enti rationis aqua & igne interdiximus, nulla namque potentia à proprio objecto deviare poteſt; voluntas ſi movetur, in bonum tendit; quin nec ſenſus ipſi errant; viſus enim videt id quod videt, auris audit id quod audit: & ſi aurichalcum vides, bene vides; ſed erras cum judicio tuo aurum eſſe decernis id quod vides. Ita ut D. C. meritiſſimè omnem errorem judicio & voluntati expenſum ferat.

Sed nunc ex regula iſta infer quod volebas. Atqui ens infinitum clarè diſtinctéque cognoſco, ergo ens verum eſt & aliquid. interrogabit non nemo; claréne diſtinctéque cognoſcis ens infinitum? quid ergo ſibi vult tritum iſtud, & vulgo notum; *infinitum, quà infinitum, eſt ignotum.* Si enim ego cum de Chiliogono cogito, figuram aliquam confuſè mihi re-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

præſentans, non chiliogonum ipſum diſtinctè imaginor, aut cognoſco, quia mille ejus latera non diſtinctè intueor: ſanè rogabit ille quomodo infinitum ut infinitum diſtinctè & non confusè tantum cogitet, ſi infinitas ejus perfectiones, quibus conſtat, clarè & velut ad oculum videre non poſſit?

Et fortè iſtud eſt quod ſanctus Thomas voluit; cum enim negâſſet hanc propoſitionem per ſe notam eſſe, *Deus eſt*, objicit ſibi ex Damaſceno: omnibus cognitio exiſtere Deum naturaliter inſerta eſt; ergo Deum eſſe eſt per ſe notum. Et reſpondet, cognoſcere Deum eſſe in aliquo communi, ſub quadam, inquit, confuſione, in quantum ſcilicet Deus eſt hominis beatitudo, id naturaliter nobis inſertum eſt: ſed hoc, inquit, non eſt ſimpliciter cognoſcere *Deum eſſe*, ſicut cognoſcere venientem, non eſt cognoſcere Petrum, quamvis Petrus ſit veniens, &c. quaſi dicat Deum ſub ratione communi, aut finis ultimi aut etiam primi entis & perfectiſſimi, aut denique ſub ratione complectentis confusè & in genere omnia, cognoſci: ſed non ſub præciſa ratione ſui eſſe; ita enim infinitus eſt, & nobis ignotus. Scio D. C. facilè ſic interroganti reſponſurum eſſe. Credo tamen quod ex illis quæ exercitii ego causâ ſolum allego, iſtud Boëtii recordabitur, quod quædam ſunt communes animi conceptiones, & per ſe notæ apud ſapientes tantùm; Adeo ut mirandum non ſit ſi multum interrogent qui plus ſapere deſiderant, ſique his rebus diutius immorentur, quas ut primum totius negotii fundamentum inculcatas eſſe noverunt, & tamen ſine magna inveſtigatione non intelligunt.

Itaque permittamus; aliquis claram diſtinctamque ideam habeat entis ſummi, & perfectiſſimi quid inde promoves ulterius? nempe iſtud infinitum ens exiſtere, idque ita certo, *ut in eodem ad minimum certitudinis gradu Dei exiſtentia apud me eſſe debeat, in quo fuerunt hactenus mathematicæ veritates: adeò ut non magis repugnet cogitare Deum (hoc eſt ſummè perfectum) cui deſit exiſtentia, (hoc eſt aliqua perfectio) quàm cogitare montem cui deſit vallis.* Ibi totius rei cardo eſt; qui nunc cedit, victum ſe fateatur oportet: mihi, quia cum fortiori ago, libet paululum velitari, ut cum vincendus ſim, nonnihil tamen differam quod vitare non poſſum.

Ac in primis, etſi modò auctoritate non agimus, ſed ratione tantùm: tamen ne ex libidine maximo ingenio videar reluctari, ipſum potius S. Thomam audite; objicit ſibi: intellecto quid ſignificet hoc nomen *Deus*, ſtatim habetur quod Deus eſt; ſignificatur enim hoc nomine id quo majus ſignificari non poteſt: majus autem eſt quod eſt in re & in intellectu,

quàm

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

quàm quod eſt in intellectu tantùm : unde cum intellecto hoc nomine *Deus* ſtatim ſit in intellectu , ſequitur etiam quod ſit in re : quod argumentum in forma ita reddo : Deus eſt quo majus ſignificari non poteſt , ſed illud quo majus ſignificari non poteſt , includit exiſtentiam, ergo Deus ipſo nomine , vel conceptu ſuo includit exiſtentiam , ac proinde ſine exiſtentia nec concipi , nec eſſe poteſt. nunc , amabo vos , nunquid ipſum hoc argumentum eſt D. Carteſii ? S. Thomas Deum ita definit ; quo majus ſignificari non poteſt : D. C. vocat eum Ens ſummè perfectum , illo ſane majus ſignificari non poteſt. S. Thomas ſubſumit : id quo majus ſignificari non poteſt , includit exiſtentiam ; alioqui eo majus aliquid ſignificari poteſt , nempe id quod etiam exiſtentiam ſignificatur includere. At nunquid D. C. idem ſubſumere videtur ? Deus eſt ens ſummè perfectum , atqui ens ſummè perfectum exiſtentiam includit , alioqui ſummè perfectum non eſſet. Infert S. Thomas , ergo cum intellecto hoc nomine *Deus* ſtatim in ipſo intellectu ſit ; ſequitur etiam quod ſit in re : hoc eſt , eo ipſo quod in ipſo conceptu eſſentiali entis quo majus ſignificari non poteſt , involvatur exiſtentia ; ſequitur illud ipſum ens eſſe. Idem Dominus Carteſius infert : *atqui* , inquit , *ex eo quod non poſſum cogitare Deum niſi exiſtentem* , *ſequitur exiſtentiam ab eo eſſe inſeparabilem ac proinde illum revera exiſtere.* Nunc verò S. Thomas & ſibi , & D. Carteſio reſpondeat. *Dato* , inquit *quòd quilibet intelligat hoc nomine* Deus *ſignificari hoc quod dicitur* , *ſcilicet illud quo majus cogitari non poteſt* , *non tamen propter hoc ſequitur quod intelligat id quod ſignificatur per nomen* , *eſſe in rerum natura* , *ſed in apprehenſione intellectus tantùm. Nec poteſt argui quod ſit in re* , *niſi daretur quod ſit in re aliquid* , *quo majus cogitari non poteſt* , *quod non eſt datum à ponentibus Deum non eſſe.* Ex quo ego quoque breviter reſpondeo ; etiamſi detur ens ſummè perfectum ipſo nomine ſuo importare exiſtentiam , tamen non ſequitur ipſammet illam exiſtentiam in rerum natura actu quid eſſe , ſed tantum cum conceptu entis ſummi conceptum exiſtentiæ inſeparabiliter eſſe conjunctum. Ex quo non inferas , exiſtentiam Dei actu quid eſſe , niſi ſupponas illud ens ſummum actu exiſtere , tunc enim & omnes perfectiones , & hanc quoque realis exiſtentiæ actu includet.

Ignoſcite viri clariſſimi , laſſus ſum ; ludam paululùm. Complexum hoc , *Leo exiſtens* , utrumque includit , & quidem eſſentialiter , nempe leonem , & modum exiſtentiæ ; ſi enim alterutrum demas , idem hoc complexum non erit. Nunc autem , nunquid ab æterno Deus hoc compoſitum clarè diſtincteque cognovit ? & nunquid idea hujus compoſiti , ut compoſitum , utramque ejus partem eſſentialiter involvit ? hoc eſt , nunquid

quid exiſtentia de eſſentia hujus compoſiti eſt, *Leo exiſtens*. Et tamen diſtincta cognitio Dei, diſtincta, inquam, cognitio Dei ab æterno non neceſſariò urget alterutram partem hujus compoſiti eſſe, niſi ſupponas ipſum compoſitum eſſe: tunc enim eſſentiales ſuas perfectiones omnes, ac proinde etiam actualem exiſtentiam involvet. Ita quoque etiamſi diſtinctè cognoſcam ens ſummum; & licet ens ſummè perfectum in conceptu ſuo eſſentiali exiſtentiam includat, non tamen ſequitur exiſtentiam modo actu quid eſſe, niſi ſupponas ens illud ſummum eſſe, tunc enim ut omnes ſui perfectiones, ita etiam hanc exiſtentiam actu includet. Atque ita ens illud ſummè perfectum exiſtere aliunde probandum erit.

De eſſentia animæ, ejuſque diſtinctione à corpore, pauca dicam. Fateor enim magnum iſtud ingenium jam ita me defatigavit, ut ulterius pene nihil poſſim. diſtinctionem animæ à corpore, ſi ſit, videtur probare ex eo quod diſtinctè & ſeorſim concipi poſſint. Ubi virum doctiſſimum cum Scoto committo: dicit ipſe ad hoc quod unum ab alio diſtinctè & ſeorſim concipiatur, ſufficere diſtinctionem quam vocat *formalem*, & *objectivam*, quam mediam ponit inter *realem*, & *rationis*, atque ita diſtinguit juſtitiam divinam, & ejus miſericordiam: habent enim, inquit, ante omnem operationem intellectus rationes formales diverſas, ita ut jam tunc una non ſit alia: & tamen non ſequitur; ſeorſim juſtitia à miſericordia concipi poteſt, ergo & ſeorſim exiſtere. Sed omnino video me epiſtolæ modum exceſſiſſe. Hæc ſunt quæ de propoſita re dicenda habui. Vos verò, Clariſſimi viri, diſpicite quid melius eſſe judicetis. Si à me ſtatis, facile Dominum des Cartes amicitiâ obruemus, ne in poſterum male me ſit habiturus ſi paululum ei contradixerim. Si ab illo eſtis, manus do, victus ſum, idque libentius, ne iterum vincar. Valete.

Reſponſio Auctoris ad Primas Objectiones.

VIRI CLARISSIMI,

Fortem ſanè adverſarium mihi concitâſtis, cujuſque ingenium & doctrina multum mihi negotii faceſſere potuiſſent, niſi pius & perhumanus Theologus Dei cauſæ, ejuſque etiam qualicunque patrono, favere maluiſſet, quàm illam ſerio impugnare. Sed quamvis iſta in eo prævaricatio perhoneſta ſit, non tamen æquè in me colluſio eſſet laudanda: Ideoque hic malo ejus in me juvando artificium exponere, quam velut adverſario reſpondere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Imprimis præcipuam meam rationem ad exiſtentiam Dei probandam paucis complexus eſt, ut tantò melius lectorum memoriæ inhæreret iiſque breviter conceſſis quæ ſatis clarè demonſtrata eſſe judicavit, atque ita auctoritate ſua firmatis, in illud unum inquiſivit à quo difficultas præcipua dependet, nempe quidnam hîc per nomen *ideæ* intelligendum ſit, & quam cauſam iſta idea requirat. Scripſi autem, *ideam eſſe ipſam rem cogitatam, quatenus eſt objectivè in intellectu*, quæ verba plane aliter quàm à me dicantur, fingit à ſe intelligi, ut occaſionem det illa clariùs explicandi. *Eſſe*, inquit, *objectivè in intellectu, eſt ipſum actum intellectus per modum objecti terminare, quod tantum extrinſeca denominatio eſt, & nihil rei, &c.* Ubi advertendum, illum reſpicere ad rem ipſam tanquam extra intellectum poſitam, ratione cujus eſt ſanè extrinſeca denominatio quod ſit objectivè in intellectu, me autem loqui de idea quæ nunquam eſt extra intellectum, & ratione cujus *eſſe objectivè* non aliud ſignificat, quàm eſſe in intellectu eo modo quo objecta in illo eſſe ſolent. Ita, exempli gratia, ſi quis quærat quid Soli accidat ex eo quod ſit objectivè in meo intellectu, optimè reſpondetur nihil ei accidere niſi extrinſecam denominationem, quod nempe operationem intellectus per modum objecti terminet: ſi autem de idea Solis quæratur quid ſit, & reſpondeatur, illam eſſe rem cogitatam, quatenus eſt objectivè in intellectu, nemo intelliget illam eſſe ipſum ſolem, quatenus in eo extrinſeca iſta denominatio eſt: neque ibi, *objectivè eſſe in intellectu*, ſignificabit ejus operationem per modum objecti terminare, ſed in intellectu eo modo eſſe quo ſolent ejus objecta, adeò ut idea ſolis ſit ſol ipſe in intellectu exiſtens, non quidem formaliter, ut in cœlo, ſed objectivè, hoc eſt eo modo quo objecta in intellectu eſſe ſolent, qui ſanè eſſendi modus longè imperfectior eſt quàm ille quo res extra intellectum exiſtunt; ſed non idcirco plane nihil eſt, ut jam ante ſcripſi. Cumque doctiſſimus Theologus dicit eſſe æquivocationem in illis verbis, videtur me ejus quam mox notavi monere voluiſſe, ne forte illam ignorarem. Ait enim primò rem ita exiſtentem in intellectu per ideam non eſſe ens actu, hoc eſt non eſſe quid extra intellectum poſitum: quod verum eſt. deinde ait etiam eandem non eſſe fictum quid, ſive ens rationis, ſed reale aliquid, quod diſtincte concipitur; quibus verbis omne id quod aſſumpſi admittit: ſed addit tamen quia ſolum concipitur, & non actu eſt, (hoc eſt, quia tantum idea eſt, & non res extra intellectum poſita) concipi quidem, at cauſari minime poſſe, hoc eſt causâ non indigere ut extra intellectum exiſtat: quod fateor: ſed ſane indiget causâ ut concipiatur & de hac ſolâ quæſtio eſt. Ita ſi quis habeat in intellectu ideam ali-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

cujus machinæ ſummo artificio excogitatæ, meritò profectò quæri poteſt quænam ejus ideæ ſit cauſa; neque ſatisfaciet ſi quis dicat illam extra intellectum nihil eſſe, nec proinde poſſe cauſari, ſed tantum concipi; nihil enim aliud hîc quæritur, quàm quæ ſit cauſa quare concipiatur: neque etiam ſatisfaciet qui dicet intellectum ipſum eſſe ejus cauſam, nempe ut ſuæ operationis: de hac enim re non dubitatur, ſed tantùm de cauſa artificii objectivi quod in ea eſt. Nam quod hæc idea machinæ tale artificium objectivum contineat potius quàm aliud, hoc profectò habere debet ab aliqua cauſa; eſtque idem reſpectu hujus artificium objectivum, quod reſpectu ideæ Dei realitas objectiva. Et quidem hujus artificii cauſa varia poteſt aſſignari; vel enim eſt realis aliqua talis machina prius viſa, ad cujus ſimilitudinem idea iſta formata eſt, vel magna Mechanicæ ſcientia quæ eſt in illo intellectu, vel forte magna ingenii ſubtilitas, cujus ope etiam ſine prævia ſcientia potuit illam invenire. Notandumque omne artificium quod in idea illa eſt tantum objectivè, neceſſariò eſſe debere in ejus cauſa, qualiſcunque tandem illa ſit, vel formaliter, vel eminenter; Et idem etiam de realitate objectiva quæ eſt in idea Dei eſſe putandum. In quonam verò hæc ita erit niſi in Deo realiter exiſtente? Sed vidit optimè hæc omnia vir perſpicax, ideoque fatetur peti poſſe, cur hæc idea hanc realitatem objectivam potius contineat quàm illam, eique quæſtioni reſpondit primò *de ideis omnibus idem eſſe quod ſcripſi de Idea trianguli, nempe etſi forte triangulum nullibi gentium exiſtat, eſſe tamen ejus determinatam quandam naturam, ſive eſſentiam, ſive formam immutabilem, & æternam.* Atque illam ait cauſam non poſtulare. Quod tamen non ſatisfacere ſatis vidit; etſi enim natura trianguli ſit immutabilis & æterna, non tamen ideo minus quærere licet cur ejus idea ſit in nobis? ideoque ſubjunxit, *ſi tamen mordicus rationem exigerem, eſſe imperfectionem intellectus noſtri, &c.* quâ reſponſione non aliud videtur ſignificare voluiſſe, quàm nihil veriſimile hâc de re poſſe reſponderi ab iis qui à me voluerint diſſentire. Neque enim profectò magis probabile eſt cauſam cur idea Dei ſit in nobis, eſſe imperfectionem intellectus noſtri, quàm imperitiam artis mechanicæ eſſe cauſam cur machinam aliquam valdè artificioſam potius quàm aliam imperfectiorem imaginemur; nam planè ex adverſo, ſi quis habeat ideam machinæ in qua omne excogitabile artificium contineatur, indè optimè infertur, ideam iſtam ab aliqua cauſa profluxiſſe, in qua omne excogitabile artificium reipſa exiſtebat, etiamſi in ea ſit tantum objectivè; eademque ratione cum habeamus in nobis ideam Dei, in qua omnis perfectio cogitabilis continetur, evidentiſſimè indè concludi poteſt iſtam ideam

ab

ab aliqua cauſa pendere, in qua omnis illa perfectio etiam ſit, nempe in Deo revera exiſtente. Neque ſanè in uno major difficultas quàm in altero appareret, ſi quemadmodum omnes non ſunt periti mechanici, nec idcirco ideas machinarum valdè artificioſarum habere poſſunt; ita etiam non haberent omnes eandem facultatem ideam Dei concipiendi; ſed quia illa omnium mentibus eodem modo eſt indita, nec advertimus unquam nobis aliunde quàm à nobiſmet ipſis advenire, ad naturam noſtri intellectus pertinere ſupponimus. Et quidem non male: ſed aliud quid omittimus quod præcipue eſt conſiderandum, & à quo tota vis & lux hujus argumenti dependet, nempe quod hæc facultas ideam Dei in ſe habendi non poſſet eſſe in noſtro intellectu, ſi hic intellectus tantum eſſet ens finitum, ut revera eſt, nullamque haberet ſui cauſam quæ eſſet Deus. Ideoque ulterius inquiſivi: an ego poſſem exiſtere, ſi Deus non exiſteret, non tam ut diverſam à præcedente rationem afferrem, quàm ut eandem ipſam abſolutius explicarem.

Hic verò vir nimis officioſus in locum invidioſum me adducit, confert enim meum argumentum cum alio quodam ex S. Thoma & Ariſtotele deſumptum, ut ita veluti rationem exigat, cur cum eandem quam illi viam eſſem ingreſſus, non tamen in omnibus eandem ſim ſecutus: Sed permittat, quæſo, de aliis me tacere, atque eorum tantùm quæ ipſe ſcripſi reddere rationem. Primò itaque non deſumpſi meum argumentum ex eo quod viderem in ſenſibilibus eſſe ordinem ſive ſucceſſionem quandam cauſarum efficientium; tum quia Deum exiſtere multò evidentius eſſe putavi quàm ullas res ſenſibiles; tum etiam quia per iſtam cauſarum ſucceſſionem non videbar aliò poſſe devenire, quàm ad imperfectionem mei intellectus agnoſcendam, quod nempe non poſſim comprehendere quomodo infinitæ tales cauſæ ſibi mutuò ab æterno ita ſucceſſerint, ut nulla fuerit prima. Nam certè ex eo quod iſtud non poſſim comprehendere, non ſequitur aliquam primam eſſe debere, ut neque ex eo quod non poſſim etiam comprehendere infinitas diviſiones in quantitate finita, ſequitur aliquam dari ultimam, ita ut ulterius dividi non poſſit, ſed tantùm ſequitur intellectum meum, qui eſt finitus, non capere infinitum. Itaque malui uti pro fundamento meæ rationis exiſtentia mei ipſius, quæ à nulla cauſarum ſerie dependet, mihique tam nota eſt ut nihil notius eſſe poſſit: & de me non tàm quæſivi à qua cauſa olim eſſem productus, quàm à qua tempore præſenti conſerver, ut ita me ab omni cauſarum ſucceſſione liberarem. Deinde non quæſivi quæ ſit cauſa mei, quatenus conſto mente & corpore, ſed præciſe tantum quatenus ſum res cogi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

cogitans; quod puto non parum ad rem pertinere; nam ſic potui longe melius à præjudiciis me liberare, ad naturæ lumen attendere, interrogare meipſum, ac pro certo affirmare nihil in me, cujus nullo modo ſim conſcius, eſſe poſſe; quod plane aliud eſt quàm ſi ex eo quod videam me à patre genitum eſſe, patrem etiam ab avo eſſe conſiderarem; & quia in parentum parentes inquirendo non poſſem progredi in infinitum, ideo ad finem quærendi faciendum ſtatuerem aliquam eſſe cauſam primam. Præterea non tantum quæſivi quæ ſit cauſa mei, quatenus ſum res cogitans, ſed maxime etiam & præcipue quatenus inter cæteras cogitationes ideam entis ſumme perfecti in me eſſe animadverto, ex hoc enim uno tota vis demonſtrationis meæ dependet; Primo, quia in illa idea continetur, quid ſit Deus, ſaltem quantum à me poteſt intelligi; &, juxta leges veræ Logicæ, de nulla unquam re quæri debet *an ſit*, niſi prius *quid ſit* intelligatur; Secundò quia illa ipſa eſt quæ mihi dat occaſionem examinandi an ſim à me, vel ab alio, & defectus meos agnoſcendi; ac poſtremo, illa eſt quæ docet non modo aliquam eſſe mei cauſam, ſed præterea etiam in cauſa illa contineri omnes perfectiones, ac proinde illam Deum eſſe. Denique non dixi impoſſibile eſſe ut aliquid ſit cauſa efficiens ſui ipſius, etſi enim aperte id verum ſit, quando reſtringitur efficientis ſignificatio ad illas cauſas, quæ ſunt effectibus tempore priores, vel quæ ab ipſis ſunt diverſæ, non tamen videtur in hac quæſtione ita eſſe reſtringenda; tum quia nugatoria quæſtio eſſet; quis enim neſcit idem nec ſeipſo prius, nec à ſeipſo diverſum eſſe poſſe? tum etiam quia lumen naturale non dictat ad rationem efficientis requiri, ut tempore prior ſit ſuo effectu; nam contra, non proprie habet rationem cauſæ, niſi quamdiu producit effectum, nec proinde illo eſt prior: dictat autem profecto lumen naturæ nullam rem exiſtere, de qua non liceat petere cur exiſtat, ſive in ejus cauſam efficientem inquirere; aut ſi non habet, cur illa non indigeat, poſtulare; adeò ut ſi putarem nullam rem idem quodammodo eſſe poſſe erga ſeipſam quod eſt cauſa efficiens erga effectum, tantum abeſt ut inde concluderem aliquam eſſe cauſam primam; quin è contra ejus ipſius quæ vocaretur prima, cauſam rurſus inquirerem, & ita nunquam ad ullam omnium primam devenirem. Sed planè admitto aliquid eſſe poſſe, in quo ſit tanta & tam inexhauſta potentia, ut nullius unquam ope eguerit ut exiſteret, neque etiam nunc egeat ut conſervetur; atque adeò ſit quodammodo ſui cauſa, Déumque talem eſſe intelligo. Nam quemadmodum etiamſi fuiſſem ab æterno, ac proinde nihil me prius extitiſſet, nihilominus quia conſidero temporis partes à ſe mutuò ſejungi

poſſe,

poſſe, atque ita ex eo quod jam ſim non ſequi me mox futurum, niſi aliqua cauſa me quaſi rurſus efficiat ſingulis momentis, non dubitarem illam cauſam quæ me conſervat, *efficientem* appellare: Ita etiamſi Deus nunquam non fuerit, quia tamen ille ipſe eſt qui ſe reverâ conſervat, videtur non nimis impropriè dici poſſe *ſui cauſa*. Ubi tamen eſt notandum, non intelligi conſervationem quæ fiat per poſitivum ullum cauſæ efficientis influxum, ſed tantum quod Dei eſſentia ſit talis ut non poſſit non ſemper exiſtere.

Ex quibus facile reſpondebo ad diſtinctionem verbi, *à ſe*, quam doctiſſimus Theologus monuit eſſe explicandam. Etſi enim ii qui non niſi ad propriam & ſtrictam efficientis ſignificationem attendentes cogitant impoſſibile eſſe, ut aliquid ſit cauſa efficiens ſui ipſius, nullumque hîc aliud cauſæ genus efficienti analogum locum habere animadvertunt, non ſoleant aliud intelligere cum dicunt aliquid *à ſe* eſſe, quàm quod nullam habeat cauſam; ſi tamen iidem ipſi ad rem potius quàm ad verba velint attendere, facile advertent negativam verbi *à ſe* acceptionem à ſola intellectus humani imperfectione procedere, nullumque in rebus habere fundamentum: quandam verò aliam eſſe poſitivam, quæ à rerum veritate petita eſt, & de qua ſola meum argumentum proceſſit. Nam ſi, exempli gratia, quis putet corpus aliquod à ſe eſſe; forte non aliud intelligit quàm nullam cauſam habere: neque hoc ob poſitivam ullam rationem affirmat, ſed negative tantum, quia nullam ejus cauſam agnoſcit: Atqui hoc imperfectio quædam in eo eſt, ut facile experietur poſtea, ſi conſideret partes temporis unas ab aliis non pendere, nec proinde ex eo quod illud corpus ſupponatur ad hoc uſque tempus à ſe fuiſſe, id eſt, ſine cauſa, hoc ſufficere ut etiam in poſterum ſit futurum, niſi aliqua potentia in eo ſit ipſum continuo veluti reproducens, tunc enim videns talem potentiam in idea corporis nullam reperiri, ſtatim inde colliget iſtud à ſe non eſſe; ſumetque hoc verbum *à ſe* poſitive. Simili modo cum dicimus Deum à ſe eſſe, poſſumus quidem etiam intelligere iſtud negativè, ita ſcilicet ut tantùm ſenſus ſit nullam eſſe ejus cauſam: ſed ſi prius de cauſa cur ſit, ſive cur eſſe perſeveret, inquiſivimus, attendenteſque ad immenſam & incomprehenſibilem potentiam quæ in ejus idea continetur, tam exſuperantem illam agnovimus ut plane ſit cauſa cur ille eſſe perſeveret, nec alia præter ipſam eſſe poſſit, dicimus Deum à ſe eſſe, non amplius negativè, ſed quàm maximè poſitivè. Quamvis enim dicere non opus ſit illum eſſe cauſam efficientem ſui ipſius, ne fortè de verbis diſputetur, quia tamen hoc quod à ſe ſit, ſive quod nullam à ſe diverſam habeat cauſam, non à

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

nihilo, ſed à reali ejus potentiæ immenſitate eſſe percipimus, nobis omnino licet cogitare illum quodammodo idem præſtare reſpectu ſui ipſius, quod cauſa efficiens reſpectu ſui effectus, ac proinde eſſe à ſeipſo poſitivè; licetque etiam unicuique ſeipſum interrogare an eodem ſenſu ſit à ſe; cumque nullam in ſe invenit potentiam quæ ſufficiat ad ipſum vel per momentum temporis conſervandum, merito concludit ſe eſſe ab alio; & quidem ab alio qui ſit à ſe, quia cum de tempore præſenti, non de præterito vel futuro quæſtio ſit, non poteſt hîc procedi in infinitum; quinimo etiam hîc addam, quod tamen ante non ſcripſi, nequidem ad ſecundam ullam cauſam deveniri, ſed omnino illam in quâ tantum potentiæ eſt ut rem extra ſe poſitam conſervet, tanto magis ſeipſam ſua propria potentia conſervare, atque adeo à ſe eſſe.

Cum autem dicitur omnem limitationem eſſe à cauſa, rem quidem veram puto intelligi, ſed verbis minus propriis exprimi, difficultatemque non ſolvi: nam propriè loquendo limitatio eſt tantum negatio ulterioris perfectionis; quæ negatio non eſt à cauſa, ſed ipſa res limitata. Etſi autem verum ſit rem omnem limitatam eſſe à cauſa, per ſe tamen non patet, ſed aliunde eſt probandum; ut enim optime reſpondet ſubtilis Theologus, putari poteſt rem unamquamque hoc vel illo modo eſſe limitatam, quia hoc attinet ad ejus naturam, ut eſt de natura trianguli quod non pluribus lineis conſtet quàm tribus. Per ſe autem notum mihi videtur omne id quod eſt, vel eſſe à cauſa, vel à ſe tanquam à cauſa; nam cum non modò exiſtentiam, ſed etiam exiſtentiæ negationem intelligamus, nihil poſſumus fingere ita eſſe à ſe, ut nulla danda ſit ratio cur potius exiſtat quàm non exiſtat, hoc eſt ut illud à ſe non debeamus interpretari tanquam à cauſa, propter exſuperantiam poteſtatis, quam in uno Deo eſſe poſſe facillimè demonſtratur.

Quod deinde mihi concedit, etiamſi ſanè dubitationem non admittat, tam parum tamen vulgo conſideratur, & tanti eſt momenti ad omnem philoſophiam è tenebris eruendam, ut dum illud auctoritate ſua confirmat, me in inſtituto meo multum juvet.

Prudenter verò hic quærit, an clarè & diſtinctè cognoſcam infinitum; etſi enim objectionem iſtam prævenire conatus ſim, tam ſponte tamen unicuique obvia eſt, ut operæpretium ſit ad illam fuſius reſpondere. Itaque imprimis hîc dicam infinitum quà infinitum eſt, nullo quidem modo comprehendi, ſed nihilominus tamen intelligi, quatenus ſcilicet clarè & diſtinctè intelligere aliquam rem talem eſſe, ut nulli planè in ea limites poſſint reperiri, eſt clarè intelligere illam eſſe infinitam. Et quidem hic diſtin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

diſtinguo inter *indefinitum*, & *infinitum*, illudque tantum propriè infinitum appello, in quo nulla ex parte limites inveniuntur; quo ſenſu ſolus Deus eſt infinitus; illa autem in quibus ſub aliqua tantum ratione finem non agnoſco, ut extenſio ſpatii imaginarii, multitudo numerorum, diviſibilitas partium, quantitatis, & ſimilia, *indefinita* quidem appello, non autem *infinita*, quia non omni ex parte fine carent. Præterea diſtinguo inter rationem formalem infiniti, ſive infinitatem, & rem quæ eſt infinita; nam quantum ad infinitatem, etiamſi illam intelligamus eſſe quàm maximè poſitivam, non tamen niſi negativo quodam modo intelligimus, ex hoc ſcilicet quod in re nullam limitationem advertamus; ipſam verò rem quæ eſt infinita poſitive quidem intelligimus, ſed non adæquatè, hoc eſt non totum id quod in ea intelligibile eſt comprehendimus, ſed quemadmodum in mare oculos convertentes, etſi non totum viſu attingamus, nec immenſam ejus vaſtitatem metiamur, dicimur tamen illud videre: & quidem ſi eminus reſpiciamus, ut quaſi totum ſimul oculis complectamur, non videmus niſi confusè, ut etiam confuſe imaginamur chiliogonum, cum omnia ſimul ejus latera complectimur; ſed ſi cominus in aliquam maris partem obtutum defigamus, talis viſio eſſe poteſt valde clara & diſtincta; ut etiam imaginatio chiliogoni, ſi tantum ad unum aut alterum ejus latus ſe extendat. Simili ratione Deum ab humana mente capi non poſſe cum omnibus Theologis concedo; & nequidem etiam diſtincte poſſe cognoſci ab iis qui totum ſimul conantur animo complecti, & tanquam è longinquo reſpiciunt; quo ſenſu dixit S. Thomas loco citato Dei cognitionem ſub quadam tantùm confuſione nobis ineſſe: Qui autem ad ſingulas ejus perfectiones attendere, illaſque non tam capere, quàm ab ipſis capi, & intellectus ſui vires omnes in iis contemplandis occupare conantur, illi profectò multò ampliorem faciliorem- que materiam claræ & diſtinctæ cognitionis in eo inveniunt, quàm in ullis rebus creatis. Neque hoc ibi negavit S. Thomas, ut manifeſtum eſt ex eo quod articulo ſequenti Deum exiſtere demonſtrabile eſſe affirmet. Ego autem ubicunque dixi Deum clarè & diſtinctè poſſe cognoſci, non niſi de hac finita, & ad modulum ingenii noſtri accommodata cognitione intellexi. Neque etiam ad veritatem eorum quæ aſſerui, aliter intelligere opus fuit, ut facile apparebit ſi advertatur duobus tantùm in locis me hoc dixiſſe: nempe ubi quæſtio erat utrum in idea, quam formamus de Deo, aliquid reale, vel ſola rei negatio contineatur, ut forte in idea frigoris nihil aliud eſt quàm negatio caloris; qua de re nullum dubium eſſe poteſt; & ubi aſſerui exiſtentiam ad rationem Entis ſummè perfecti non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

minus pertinere, quàm tria latera ad rationem trianguli, quod etiam poteſt abſque adæquata Dei cognitione intelligi.

Confert hic rurſus unum ex meis argumentis cum alio ex S. Thoma, ut me veluti cogat oſtendere quæ major vis in uno quàm in altero reperiatur: atque hoc videor ſine magna invidia facere poſſe, quia nec S. Thomas argumento illo uſus eſt tanquam ſuo, nec idem concludit quod meum, nec denique ulla hîc in re ab Angelico doctore diſſentio. Quæritur enim ab ipſo, an Deum eſſe ſit per ſe notum ſecundum nos, hoc eſt, an unicuique ſit obvium? quod negat, & meritò: Argumentum autem quod ſibi objicit ita poteſt proponi. Intellecto quid ſignificet hoc nomen *Deus*, intelligitur id quo majus ſignificari non poteſt; ſed eſt majus eſſe in re, & intellectu, quàm eſſe in intellectu tantùm: ergo intellecto quid ſignificet hoc nomen *Deus*, intelligitur Deum eſſe in re, & in intellectu. Ubi eſt manifeſtum vitium in formâ, concludi enim tantùm debuiſſet, ergo intellecto quid ſignificet hoc nomen *Deus*, intelligitur ſignificari Deum eſſe in re, & in intellectu: atqui quod verbo ſignificatur, non ideo apparet eſſe verum. Meum autem argumentum fuit tale: Quod clarè & diſtinctè intelligimus pertinere ad alicujus rei veram & immutabilem naturam, ſive eſſentiam ſive formam, id poteſt de ea re cum veritate affirmari; ſed poſtquam ſatis accuratè inveſtigavimus quid ſit Deus, clarè & diſtinctè intelligimus ad ejus veram & immutabilem naturam pertinere ut exiſtat; Ergo tunc cum veritate poſſumus de Deo affirmare quod exiſtat. Ubi ſaltem concluſio recte procedit. Sed neque etiam major poteſt negari, quia jam ante conceſſum eſt illud omne quod clare & diſtincte intelligimus, eſſe verum: ſola minor reſtat, in qua fateor eſſe difficultatem non parvam: Primò quia ſumus tam aſſueti in reliquis omnibus exiſtentiam ab eſſentia diſtinguere, ut non ſatis advertamus quo pacto ad eſſentiam Dei potius quàm aliarum rerum pertineat; ac deinde quia non diſtinguentes ea quæ ad veram & immutabilem alicujus rei eſſentiam pertinent, ab iis quæ non niſi per figmentum intellectus illi tribuuntur, etiamſi ſatis advertamus exiſtentiam ad Dei eſſentiam pertinere, non tamen inde concludimus Deum exiſtere, quia neſcimus an ejus eſſentia ſit immutabilis, & vera, an tantùm à nobis efficta. Sed ut prima hujus difficultatis pars tollatur, eſt diſtinguendum inter exiſtentiam poſſibilem & neceſſariam, notandumque in eorum quidem omnium quæ clare & diſtincte intelliguntur conceptu, ſive idea, exiſtentiam poſſibilem contineri, ſed nullibi neceſſariam niſi in ſola idea Dei. Qui enim ad hanc diverſitatem quæ eſt inter ideam Dei & reliquas omnes diligen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

ter attendent, non dubito quin ſint percepturi, etiamſi cæteras quidem res nunquam intelligamus niſi tanquam exiſtentes, non tamen inde ſequi illas exiſtere, ſed tantummodo poſſe exiſtere; quia non intelligimus neceſſe eſſe ut actualis exiſtentia cum aliis ipſarum proprietatibus conjuncta ſit; Ex hoc autem quod intelligamus exiſtentiam actualem neceſſariò & ſemper cum reliquis Dei attributis eſſe conjunctam, ſequi omnino Deum exiſtere. Deinde ut altera pars difficultatis tollatur, advertendum eſt illas ideas quæ non continent veras & immutabiles naturas, ſed tantum fictitias, & ab intellectu compoſitas, ab eodem intellectu non per abſtractionem tantùm, ſed per claram & diſtinctam operationem dividi poſſe, adeò ut illa quæ intellectus ſic dividere non poteſt, procul dubio ab ipſo non fuerint compoſita. Ut exempli cauſa, cum cogito equum alatum, vel leonem actu exiſtentem, vel triangulum quadrato inſcriptum, facile intelligo me etiam ex adverſo poſſe cogitare equum non alatum, leonem non exiſtentem, triangulum ſine quadrato, & talia; nec proinde illa veras immutabiles naturas habere. Si vero cogito triangulum, vel quadratum, (de leone aut equo hîc non loquor, quia eorum naturæ nobis non ſunt plane perſpicuæ) tunc certe quæcunque in idea trianguli contineri deprehendam, ut quod ejus tres anguli ſint æquales duobus rectis, &c. de triangulo cum veritate affirmabo, & de quadrato quæcunque in idea quadrati reperiam; etſi enim poſſim intelligere triangulum abſtrahendo ab eo quod ejus tres anguli ſint æquales duobus rectis, non poſſum tamen de eo id negare per claram & diſtinctam operationem, hoc eſt, rectè intelligendo hoc quod dico. Præterea, ſi conſiderem triangulum quadrato inſcriptum, non ut ea quæ pertinent ad ſolum triangulum quadrato tribuam, vel triangulo ea quæ pertinent ad quadratum, ſed ut ea tantum examinem quæ ex utriuſque conjunctione exſurgunt, non minus vera & immutabilis erit ejus natura, quàm ſolius quadrati, vel trianguli; atque ideo affirmare licebit quadratum non eſſe minus duplo trianguli illi inſcripti, & ſimilia, quæ ad compoſitæ hujus figuræ naturam pertinent. Si verò conſiderem in idea corporis ſummè perfecti contineri exiſtentiam, quia nempe major perfectio eſt eſſe in re, & in intellectu, quàm tantum eſſe in intellectu, non inde poſſum concludere corpus illud ſummè perfectum exiſtere, ſed tantummodo poſſe exiſtere; ſatis enim animadverto ideam iſtam ab ipſomet meo intellectu omnes corporeas perfectiones ſimul jungente fuiſſe conflatam; exiſtentiamque ex aliis corporeis perfectionibus non exſurgere, quia de illis æquè poteſt negari atque affirmari: Quinimo ex eo quod ideam corporis examinando nullam in eo

vim eſſe percipio per quam ſeipſum producat, ſive conſervet, rectè concludo exiſtentiam neceſſariam, de quâ ſolâ hic eſt quæſtio, non magis ad naturam corporis, quantumvis ſummè perfecti, pertinere, quàm ad naturam montis pertinet ut vallem non habeat; vel ad naturam trianguli ut angulos habeat majores duobus rectis. Nunc autem ſi quæramus non de corpore, ſed de re, qualiſcunque tandem illa ſit, quæ habeat omnes eas perfectiones quæ ſimul eſſe poſſunt, an exiſtentia inter illas ſit numeranda. Prima quidem fronte dubitabimus; quia cum mens noſtra quæ finita eſt non ſoleat illas niſi ſeparatas conſiderare, non ſtatim fortaſſe advertet quàm neceſſariò inter ſe conjunctæ ſint. Atqui ſi attentè examinemus an enti ſummè potenti competat exiſtentia, & qualis, poterimus clarè & diſtinctè percipere, primò illi ſaltem competere poſſibilem exiſtentiam, quemadmodum reliquis omnibus aliis rebus, quarum diſtincta idea in nobis eſt, etiam iis quæ per figmentum intellectus componuntur. Deinde quia cogitare non poſſumus ejus exiſtentiam eſſe poſſibilem, quin ſimul etiam ad immenſam ejus potentiam attendentes agnoſcamus illud propria ſua vi poſſe exiſtere, hinc concludemus ipſum revera exiſtere, atque ab æterno extitiſſe; eſt enim lumine naturali notiſſimum id quod propria ſua vi poteſt exiſtere, ſemper exiſtere: Atque ita intelligemus exiſtentiam neceſſariam in idea entis ſummè potentis contineri, non per figmentum intellectus, ſed quia pertinet ad veram & immutabilem naturam talis entis, ut exiſtat: nec non etiam facilè percipiemus illud ens ſummè potens non poſſe non habere in ſe omnes alias perfectiones quæ in idea Dei continentur, adeò ut illæ abſque ullo figmento intellectus, & ex natura ſua ſimul junctæ ſint, atque in Deo exiſtant. Quæ ſanè omnia manifeſta ſunt diligenter attendenti; nec differunt ab iis quæ jam ante ſcripſeram, niſi tantùm in modo explicationis, quem de induſtria mutavi, ut ingeniorum diverſitati ſervirem. Neque hîc diffitebor hoc argumentum tale eſſe, ut qui non omnium quæ ad ejus probationem faciunt recordabuntur, facile illud pro ſophiſmate ſint habituri, & ideo me initio nonnihil dubitâſſe an illo uti deberem, ne forte iis qui ipſum non caperent occaſionem darem de reliquis etiam diffidendi. Sed quia duæ tantùm ſunt viæ per quas poſſit probari Deum eſſe, una nempe per effectus, & altera per ipſam ejus eſſentiam, ſive naturam; prioremque in meditatione tertia pro viribus explanavi: non credidi alteram eſſe poſteà prætermittendam.

Quantum attinet ad diſtinctionem formalem quam doctiſſimus Theologus affert ex Scoto, breviter dico illam non differre à modali, nec ſe exten-

extendere niſi ad entia incompleta, quæ à completis accurate diſtinxi; & ſufficere quidem ut unum ab alio diſtinctè & ſeorſim concipiatur per abſtractionem intellectus rem inadæquatè concipientis; non autem ita diſtincte, & ſeorſim, ut unumquodque tanquam ens per ſe, & ab omni alio diverſum intelligamus, ſed ad hoc omnino requiri diſtinctionem realem. Ita, exempli causâ, inter motum & figuram ejuſdem corporis, diſtinctio eſt formalis, poſſumque optime motum intelligere abſque figurâ, & figuram abſque motu, & utrumque abſtrahendo à corpore: ſed non poſſum tamen completè intelligere motum abſque re in quâ ſit motus, nec figuram etiam abſque re in qua ſit figura; nec denique fingere motum eſſe in re, in quâ figura eſſe non poſſit, vel figuram in re motus incapaci; Nec eodem modo juſtitiam abſque juſto, vel miſericordiam abſque miſericorde intelligo; nec fingere licet illum eundem qui eſt juſtus, non poſſe eſſe miſericordem. Atqui completè intelligo quid ſit corpus, putando tantùm illud eſſe extenſum, figuratum, mobile, &c. deque illo negando ea omnia quæ ad mentis naturam pertinent; & vice verſa intelligo mentem eſſe rem completam; quæ dubitat, quæ intelligit, quæ vult &c. quamvis negem in ea quicquam eſſe ex iis quæ in corporis idea continentur. Quod omnino fieri non poſſet, niſi inter mentem & corpus eſſet diſtinctio realis.

Hæc ſunt, viri clariſſimi, quæ ad amici veſtri perofficioſas ingenioſiſſimaſque animadverſiones habui reſpondenda, quibus ſi nondum ipſi ſatisfeci, rogo ut eorum quæ vel deſiderantur vel errata ſunt admoneat: quod ſi ab ipſo per vos impetrem in magni beneficii partem ponam.

OBJECTIONES

SECUNDÆ.

CUm auctorem rerum omnium V. C. adverſus novos gigantes aſſerendum, illiuſque demonſtrandam exiſtentiam adeò feliciter aggreſſus fueris, ut deinceps probi ſperare queant nullum eſſe futurum qui poſt tuarum meditationum attentam lectionem non fateatur eſſe numen æternum, à quo ſingula pendeant, te monitum atque rogatum voluimus, ut quibuſdam locis inferius notatis tantâ luce affulgeas, nil ut ſuperſit in opere tuo quod non clare, ſi fieri poteſt, demonſtretur. Cum autem à pluribus annis tuum ani-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

animum ita continuis meditationibus exercueris, ut quæ reliquis dubia perobſcuraque videntur certiſſima tibi ſint, eaque forte claro mentis intuitu, veluti prima præcipuaque naturæ lumina percipias, ea ſolùm hîc advertemus quibus operæ pretium eſt te clarius latiuſque explicandis atque demonſtrandis incumbere: quibus peractis vix eſt qui poſſit negare tuas rationes, quas ad majorem Dei Gloriam, & omnium mortalium ingentem fructum inchoâſti, vim habere demonſtrationum.

IMPRIMIS, memineris te non actu quidem, & revera, ſed tantum animi fictione corporum omnium phantaſmata pro viribus rejeciſſe, ut te ſolam rem cogitantem eſſe concluderes, ne poſteà forte concludi poſſe credas te revera nil eſſe præter mentem, aut cogitationem, vel rem cogitantem; quod circa duas primas meditationes ſolum animadvertimus, in quibus clarè oſtendis ſaltem te eſſe qui cogitas certum eſſe. ſed tantiſper hîc ſubſiſtamus, hactenus agnoſcis te eſſe rem cogitantem, ſed quid ſit res illa cogitans neſcis: quid enim ſi fuerit corpus, quod variis motibus & occurſibus illud faciat quod vocamus cogitationem? licet enim exiſtimes te corpus omne repuliſſe, in eo decipi potuiſti quod teipſum minimè rejeceris qui ſis corpus. Quomodo enim demonſtras corpus non poſſe cogitare? vel motus corporeos non eſſe ipſam cogitationem? ſed & totum tui corporis ſyſtema, quod rejeciſſe putas, vel aliquæ partes illius putà cerebri, poſſunt concurrere ad formandos illos motus quos appellamus cogitationes. Sum, inquis, res cogitans; ſed quî ſcis num ſis motus corporeus, aut corpus motum?

SECUNDO, ex idea ſummi entis, quam à te minimè produci poſſe contendis, audes concludere neceſſitatem exiſtentiæ ſummi entis, à quo ſolo poſſit eſſe illa idea, quæ tuæ menti obverſatur. At verò in nobis ipſis ſufficiens reperimus fundamentum, cui ſolum innixi prædictam ideam formare poſſumus, licet ens ſummum non exiſteret, aut illud exiſtere neſciremus, & ne quidem de eo exiſtente cogitaremus; nunquid enim video me cogitantem gradum aliquem habere perfectionis? igitur & aliquos præter me habere ſimilem gradum, unde fundamentum habeo cujuſlibet numeri cogitandi, atque adeò gradum perfectionis alteri & alteri gradui ſuperextruendi uſque in infinitum; quemadmodum etiamſi unicus gradus lucis aut coloris exiſteret, novos ſemper gradus in infinitum uſque fingere & addere poſſum. Cur ſimili ratione alicui gradui Entis, quem in me percipio, non poſſim addere quemlibet alium gradum, & ex omnibus addi poſſibilibus ideam entis perfecti formare? Sed inquis, effectus nullum gradum perfectionis ſeu realitatis poteſt habere, qui

non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

non præceſſerit in cauſa; verum (præterquam quod videmus muſcas, & alia animalia, vel etiam plantas produci à ſole, pluvia, & terra, in quibus non eſt vita, quæ nobilior eſt quolibet gradu merè corporeo, unde fit ut effectus aliquam realitatem habeat à cauſa, quæ tamen non ſit in cauſa) illa idea nil eſt aliud quàm ens rationis, quod mente tua cogitante non eſt nobilius. Præterea niſi doctos inter nutritus eſſes, ſed ſolus in deſerto quopiam totâ vitâ degiſſes, unde ſcis tibi illam ideam adfuturam? quam ex præconceptis animi meditationibus, libris, mutuis amicorum ſermonibus &c. non à ſola tua mente, aut à ſummo ente exiſtente hauſiſti. Itaque clarius probandum eſt iſtam ideam tibi adeſſe non poſſe, ſi non exiſtat ſummum ens; quod ubi præſtiteris, manus omnes damus. Quod autem illa idea veniat ab anticipatis notionibus, inde conſtare videtur, quod Canadenſes, Hurones, & reliqui ſylveſtres homines nullam præ ſe ferant hujuſcemodi ideam quam etiam efformare poſſis ex prævia rerum corporalium inſpectione, adeò ut nil idea tua præter mundum hunc corporeum referat, qui perfectionem omnimodam à te cogitabilem complectatur; ut nondum quidpiam concludas præter Ens corporeum perfectiſſimum, niſi quidpiam aliud addas quod ad incorporeum ſeu ſpirituale nos evehat; Vis addamus te angeli poſſe (quemadmodum & entis perfectiſſimi) formare ideam, ſed illa idea non efficietur in te ab angelo, quo tamen eſt imperfectior. Sed nec ideam habes Dei, quemadmodum nec numeri infiniti, aut infinitæ lineæ; quam ſi poſſis habere, eſt tamen numerus ille impoſſibilis. Adde ideam illam unitatis & ſimplicitatis unius perfectionis quæ omnes alias complectatur, fieri tantummodo ab operatione intellectus ratiocinantis, eo modo quo fiunt unitates univerſales, quæ non ſunt in re, ſed tantùm in intellectu, ut conſtat ex unitate generica, tranſcendentali, &c.

TERTIO, cum nondum certus ſis de illâ Dei exiſtentiâ, neque tamen te de ulla re certum eſſe, vel clarè & diſtinctè aliquid te cognoſcere poſſe dicas, niſi prius certo & clare Deum noveris exiſtere, ſequitur te nondum clarè & diſtinctè ſcire quod ſis res cogitans, cum ex te illa cognitio pendeat à clara Dei exiſtentis cognitione, quam nondum probaſti locis illis, ubi concludis te clarè nôſſe quod ſis. Adde Atheum clarè & diſtinctè cognoſcere trianguli tres angulos æquales eſſe duobus rectis; quamvis tantum abſit ut ſupponat exiſtentiam Dei, quam plane negat, ex eò quod ſi exiſteret, inquit, eſſet ſummum ens, ſummumque bonum, hoc eſt infinitum; at infinitum in omni genere perfectionis excludit quodlibet aliud, nempe quodlibet ens, & bonum, imò & quodlibet non ens, & ma-

lum, cum tamen plura, entia, bona, non entia, & mala ſint; cui objectioni te ſatisfacere debere judicamus, ne quid impiis ſuperſit quod obtendant.

QUARTO, Deum negas poſſe mentiri, aut decipere, cùm tamen non deſint Scholaſtici qui illud affirment, ut Gabriel, Arminenſis, & alii, qui putant Deum abſoluta poteſtate mentiri, hoc eſt contra ſuam mentem, & contra id quod decrevit, aliquid hominibus ſignificare, ut cum abſque conditione dixit Ninivitis per Prophetam, *adhuc quadraginta dies & Ninive ſubvertetur*: & cùm alia multa dixit quæ tamen minimè contigerunt, quod verba illa menti ſuæ aut decreto ſuo reſpondere noluerit. Quod ſi Pharaonem induravit & obcæcavit, in Prophetas mendacii ſpiritum immiſit, unde habes nos ab eo decipi non poſſe? Nunquid Deus ſe poteſt erga homines gerere, ut medicus circa ægros, & pater circa filiolos, quos uterque tam ſæpe decipiunt, idque ſapienter, & cum utilitate? ſi enim Deus puram nobis oſtenderet veritatem, quis eam oculus, quæ mentis acies ſuſtinere valeat?

Quanquam non eſt neceſſarium Deum fingere deceptorem, ut in iis quæ te clarè & diſtinctè noſſe putas decipiaris, cùm deceptionis iſtius cauſa in te poſſit eſſe, licèt de ea nequidem cogites; quid enim ſi tua natura ſit ejuſcemodi ut ſemper decipiatur, vel ſaltem ſæpe-ſæpius? ſed unde habes quod in iis quæ clarè & diſtinctè putas te cognoſcere, certum ſit te neque decipi, neque poſſe decipi? quoties enim quempiam experti ſumus deceptum fuiſſe in iis quæ ſole clarius ſe ſcire credebat? hoc igitur principium claræ & diſtinctæ cognitionis ita clarè & diſtinctè debet explicari, ut nullus probæ mentis poſſit unquam decipi in iis quæ ſi clarè & diſtinctè ſcire crediderit, alioqui nullum adhuc certitudinis gradum penes homines, ſeu apud te, poſſibilem cernimus.

QUINTO, ſi nunquam aberrat voluntas, aut peccat, cùm ſequitur claram & diſtinctam mentis ſuæ cognitionem, ſeque periculo exponat ſi conceptum intellectus ſectetur minimè clarum & diſtinctum, vide quid inde ſequatur, nempe Turcam, aut alium quemlibet, non ſolùm non peccare quòd non amplectatur religionem Chriſtianam, ſed etiam peccare ſi amplectatur, quippe cujus veritatem neque clarè neque diſtinctè cognoſcat. Imò ſi hæc tua regula vera ſit, nil fere licebit amplecti voluntati, cùm nil fere cognoſcamus eâ claritate & diſtinctione quam requiris ad certitudinem nulli dubio obnoxiam. Vide igitur ut cum veritati cupias patrocinari, nimium probes; & evertas, non ædifices.

SEXTO, ubi reſpondes Theologo, videris aberrare in concluſione, quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

quam ita proponis, quod clare & diſtincte intelligimus pertinere ad alicujus rei veram & immutabilem naturam, &c. Id de ea re cum veritate affirmari poteſt, ſed (poſtquam ſatis accurate inveſtigavimus quid ſit Deus) clare & diſtincte intelligimus ad ejus naturam pertinere ut exiſtat; oporteret concludere, ergo (poſtquam ſatis accurate inveſtigavimus quid ſit Deus) cum veritate poſſumus affirmare ad naturam Dei pertinere ut exiſtat. Unde non ſequitur, Deum revera exiſtere, ſed tantum exiſtere debere, ſi illius natura ſit poſſibilis, ſeu non repugnet; hoc eſt, non poteſt concipi Dei natura ſeu eſſentia abſque exiſtentia, adeò ut, ſi ſit, reverà exiſtat; quod ad illud argumentum revocatur, quod alii hiſce verbis afferunt; ſi non implicet Deum eſſe, certum eſt illum exiſtere, at non implicat illum exiſtere: ſed de minori laboratur, quæ eſt, *ſed non implicat*, de qua veritate adverſarii vel ſe dubitare aiunt, vel illam negant. Præterea, clauſula illa tuæ rationis, (*ubi ſatis clarè & diſtinctè inveſtigavimus quid ſit Deus*) ſupponitur tanquam vera, quod nondum omnes credunt, cum & ipſe fatearis te ſolum inadæquate ens infinitum attingere; Idemque plane dicendum de quolibet illius attributo, cum enim quidquid eſt in Deo, ſit prorſus infinitum, quis niſi inadæquatiſſime, ut ita loquamur, vel aliquantiſper Dei quidpiam mente poteſt attingere? quomodo igitur ſatis clare & diſtincte inveſtigâſti quid ſit Deus?

SEPTIMO, nequidem verbulum de mentis humanæ facis immortalitate, quam tamen maxime probare atque demonſtrare debueras adverſus illos homines immortalitate indignos, quippe qui eam pernegant, & forte oderunt. Sed necdum videris ſatis probâſſe diſtinctionem illius ab omni corpore, uti jam primâ animadverſione diximus; cui jam addimus, non ex illa diſtinctione à corpore ſequi videri illam eſſe incorruptibilem ſeu immortalem; quid enim ſi illius natura duratione vitæ corporeæ limitata ſit, & Deus tantundem ei virium & exiſtentiæ ſolummodò dederit, ut cum vita corporea deſinat?

Hæc ſunt (Vir Clariſſime) quæ abs te deſideramus illuſtrari, ut tuarum ſubtiliſſimarum, &, ut exiſtimamus, verarum meditationum lectio ſingulis utiliſſima ſit. Quamobrem fuerit operæpretium ſi ad tuarum ſolutionum calcem quibuſdam definitionibus, poſtulatis, & axiomatibus præmiſſis rem totam more geometrico, in quo tantopere verſatus es, concludas, ut unico velut intuitu lectoris cujuſcunque animum expleas, ac ipſo numine divino perfundas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Reſponſio ad Secundas Objectiones.

LEgi perlibenter animadverſiones quas in exiguum meum de prima Philoſophia ſcriptum feciſtis, & veſtram erga me benevolentiam, ſimulque erga Deum pietatem, ejuſque gloriæ promovendæ curam ex iis agnoſco: nec poſſum non gaudere; non modò quia meas rationes veſtro examine dignas judicâſtis, ſed etiam quia nihil in ipſas proponitis ad quod non mihi videar ſatis commodè poſſe reſpondere.

IMPRIMIS, admonetis ut meminerim *me non actu, & revera, ſed tantùm animi fictione corporum phantaſmata rejeciſſe, ut me rem cogitantem eſſe concluderem, ne fortè putem indè ſequi me revera nihil eſſe præter mentem.* Cujus rei ſatis memorem me fuiſſe jam teſtatus ſum in ſecunda Meditatione his verbis; *Fortaſſis verò contingit ut hæc ipſa, quæ ſic ſuppono nihil eſſe, quia mihi ſunt ignota, in rei tamen veritate non differant ab eo me quem novi: neſcio; de hac re jam diſputo, &c.* quibus expreſſè lectorem monere volui, me nondum ibi quærere an mens à corpore eſſet diſtincta, ſed examinare tantùm eas ejus proprietates quarum certam & evidentem cognitionem habere poſſum. Et quia multas ibi animadverti, non queo ſine diſtinctione admittere id quod poſtea ſubjungitis, *me tamen neſcire quid ſit res cogitans*: Etſi enim fatear me nondum ſciviſſe an illa res cogitans eſſet idem quod corpus, an quid diverſum, non ideo fateor me illam non noviſſe; quis enim ullam unquam rem ita novit ut ſciret nihil planè aliud in ea eſſe quàm id ipſum quod cognoſcebat; ſed quò plura de aliqua re percipimus, eo melius dicimur illam nôſſe: ita magis novimus illos homines quibus diu conviximus, quàm eos quorum tantùm faciem vidimus, aut nomen audivimus, etſi etiam hi non planè dicantur eſſe ignoti. Quo ſenſu exiſtimo me demonſtrâſſe mentem ſine iis quæ corpori tribui ſolent conſideratam eſſe notiorem quàm corpus ſine mente ſpectatum, quod ſolum ibi intendebam.

Sed video quid innuatis, nempe cum ſex tantùm Meditationes de prima Philoſophia ſcripſerim, miraturos eſſe lectores quod nihil niſi iſtud quod jamjam dixi, in duabus primis concludatur, illaſque idcirco nimis jejunas, & luce publica indignas judicaturos. Quibus tantum reſpondeo me non vereri, ne qui reliqua quæ ſcripſi cum judicio legerint, occaſionem habeant ſuſpicandi materiam mihi defuiſſe; valde autem rationi conſentaneum viſum eſſe ut ea quæ ſingularem attentionem deſiderant & ſeparatim ab aliis ſunt conſideranda, in ſingulas Meditationes referrem.

Cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Cum itaque nihil magis conducat ad firmam rerum cognitionem aſſequendam quàm ut prius de rebus omnibus præſertim corporeis dubitare aſſueſcamus, etſi libros ea de re complures ab Academicis & Scepticis ſcriptos dudum vidiſſem, iſtamque crambem non ſine faſtidio recoquerem, non potui tamen non integram Meditationem ipſi dare: vellemque ut lectores non modò breve illud tempus quod ad ipſam evolvendam requiritur, ſed menſes aliquot, vel ſaltem hebdomadas in iis de quibus tractat conſiderandis impenderent, antequam ad reliqua progrederentur: ita enim haud dubie ex ipſis longè majorem fructum capere poſſent.

Deinde quia nullas antehac ideas eorum quæ ad mentem pertinent habuimus niſi plane confuſas, & cum rerum ſenſibilium ideis permixtas, hæcque prima & præcipua ratio fuit cur nulla ex iis quæ de anima & Deo dicebantur, ſatis clarè potuerint intelligi, magnum me operæ pretium facturum eſſe putavi, ſi docerem quo pacto proprietates, ſeu qualitates mentis à qualitatibus corporis ſint dignoſcendæ: quamvis enim jam ante dictum ſit à multis, ad res Metaphyſicas intelligendas mentem à ſenſibus eſſe abducendam, nemo tamen adhuc, quod ſciam, quâ ratione id fieri poſſit oſtenderat: vera autem via, & meo judicio unica ad id præſtandum in ſecunda mea Meditatione continetur, ſed quæ talis eſt ut non ſit ſatis ipſam ſemel perſpexiſſe; diu terenda eſt & repetenda, ut totius vitæ conſuetudo res intellectuales cum corporeis confundendi contrariâ paucorum ſaltem dierum conſuetudine eaſdem diſtinguendi deleatur. Quæ cauſa juſtiſſima fuiſſe mihi videtur, cur de nulla alia re in ſecunda iſta Meditatione tractârim.

Præterea verò hîc quæritis, quomodo demonſtrem corpus non poſſe cogitare: Sed ignoſcite ſi reſpondeam nondum me locum dediſſe huic quæſtioni, cum de ipſa primùm egerim in ſexta Meditatione his verbis: *Satis eſt quod poſſim unam rem abſque altera clarè & diſtinctè intelligere ut certus ſim unam ab altera eſſe diverſam, &c.* Et paulò poſt, *quamvis habeam corpus quod mihi valde arctè conjunctum eſt, quia tamen ex una parte claram & diſtinctam habeo ideam mei ipſius, quatenus ſum res cogitans, non extenſa; & ex alia parte diſtinctam ideam corporis quatenus eſt res extenſa, non cogitans, certum eſt me* (hoc eſt mentem) *à corpore meo revera eſſe diſtinctum, & abſque illo poſſe exiſtere.* Quibus facilè adjungitur, omne *id quod poteſt cogitare eſt mens, ſive vocatur mens: ſed cùm mens & corpus realiter diſtinguantur, nullum corpus eſt mens, ergo nullum corpus poteſt cogitare.*

Nec ſanè hîc video quid negare poſſitis; anne ſufficere quod unam rem abſque altera clarè intelligamus ut agnoſcamus illa realiter diſtingui? Date

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Date ergò certius aliquod ſignum diſtinctionis realis: nam confido nullum dari poſſe: quid enim dicetis? an realiter illa diſtingui quorum utrumlibet abſque alio poteſt exiſtere? Sed rurſus quæram, unde cognoſcatis unam rem abſque alia eſſe poſſe? Ut enim ſit ſignum diſtinctionis, debet cognoſci. Fortè dicetis hoc haberi à ſenſibus, quia unam rem abſente alia videtis, aut tangitis, &c. ſed ſenſuum fides incertior eſt quàm intellectus; & multis modis fieri poteſt ut una & eadem res ſub variis formis, aut pluribus in locis, aut modis appareat, atque ita pro duabus ſumatur. Et denique ſi recordemini eorum quæ in fine ſecundæ meditationis de cera dicta ſunt, advertetis nequidem ipſa corpora propriè ſenſu percipi, ſed ſolo intellectu, adeò ut non aliud ſit unam rem abſque alia ſentire, quàm habere ideam unius rei, & intelligere iſtam ideam non eandem eſſe cum idea alterius. Non autem hoc aliunde poteſt intelligi quàm ex eo quòd una abſque altera percipiatur; nec poteſt certò intelligi niſi utriuſque rei idea ſit clara & diſtincta: atque iſtud ſignum realis diſtinctionis ad meum debet reduci, ut ſit certum.

Si qui autem negent ſe habere diſtinctas ideas mentis & corporis, nihil poſſum amplius quàm illos rogare ut ad ea quæ in hac ſecunda meditatione continentur, ſatis attendant; & ſciant opinionem quam habent, ſi fortè habent, quod partes cerebri concurrant ad formandas cogitationes, non ortam eſſe ab ulla poſitiva ratione, ſed tantùm ex eo quòd nunquam experti ſint ſe corpore caruiſſe, ac non raró ab ipſo in operationibus ſuis fuerint impediti; eodem modo ac ſi quis ex eo quòd ab infantia compedibus vinctus ſemper fuiſſet, exiſtimaret illas compedes eſſe partem ſui corporis, ipſiſque ſibi opus eſſe ad ambulandum.

SECUNDO, cum dicitis *in nobis ipſis ſufficiens reperiri fundamentum ad ideam Dei formandam*, nihil à mea opinione diverſum aſſertis: ipſe enim expreſsè dixi ad finem tertiæ meditationis, *hanc ideam mihi eſſe innatam, ſive non aliunde quàm à meipſo mihi advenire.* Concedo etiam *ipſam poſſe formari, licèt ens ſummum exiſtere neſciremus*: ſed non ſi revera non exiſteret; nam contrà monui *omnem vim argumenti in eo eſſe quòd fieri non poſſit ut facultas ideam iſtam formandi in me ſit niſi à Deo ſim creatus.*

Nec urget id quod dicitis de muſcis, plantis, &c. ut probetis aliquem gradum perfectionis eſſe poſſe in effectu qui non præceſſit in cauſa. Certum enim eſt vel nullam eſſe perfectionem in animalibus ratione carentibus, quæ non etiàm ſit in corporibus non animatis; vel ſi quæ ſit, illam ipſis aliunde advenire; nec ſolem, & pluviam, & terram eſſe ipſorum cauſas adæquatas; eſſetque à ratione valde alienum ſi quis ex eo ſolo quòd

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

non agnoſcat cauſam ullam quæ ad generationem muſcæ concurrat, habeatque tot gradus perfectionis quot habet muſca, cùm interim non ſit certus nullam eſſe præter illas quas agnoſcit, occaſionem inde ſumeret dubitandi de re, quæ, ut paulò pòſt fuſiùs dicam, ipſo naturali lumine manifeſta eſt.

Quibus addo, iſtud de muſcis, cùm à rerum materialium conſideratione ſit deſumptum, non poſſe veniri in mentem iis qui meditationes meas ſequuti cogitationem à rebus ſenſibilibus avocabunt ut ordine philoſophentur.

Non magis urget quòd ideam Dei, quæ in nobis eſt, ens rationis appelletis, neque enim hoc eo ſenſu verum eſt quo per *ens rationis* intelligitur id quod non eſt, ſed eo tantum quo omnis operatio intellectus *ens rationis*, hoc eſt, ens à ratione profectum; atque etiam totus hic mundus ens rationis divinæ, hoc eſt ens per ſimplicem actum mentis divinæ creatum, dici poteſt. Jamque ſatis variis in locis inculcavi, me agere tantum de perfectione ſive realitate ideæ objectivâ, quæ non minus quàm artificium objectivum quod eſt in idea machinæ alicujus valdè ingenioſe excogitatæ, cauſam exigit in qua revera contineatur illud omne quod in ipſa continetur tantum objective.

Nec ſane video quid addi poſſit ut clarius appareat ideam iſtam mihi adeſſe non poſſe niſi exiſtat ſummum ens, præterquam ex parte lectoris; ita ſcilicet ut ad ea quæ jam ſcripſi diligentius attendendo liberet ſe præjudiciis, quibus forte lumen ejus naturale obruitur, & primis notionibus, quibus nihil evidentius aut verius eſſe poteſt, potius quàm opinionibus obſcuris & falſis, ſed longo uſu menti infixis, credere aſſueſcat.

Quod enim nihil ſit in effectu quod non vel ſimili vel eminentiori aliquo modo præextiterit in cauſa, prima notio eſt, quâ nulla clarior habetur; hæcque vulgaris, *à nihilo nihil fit*, ab eo non differt; quia ſi concedatur aliquid eſſe in effectu quod non fuerit in cauſa, concedendum etiam eſt hoc aliquid à nihilo factum eſſe; nec patet cur nihil non poſſit eſſe rei cauſa, niſi ex eo quod in tali cauſa non eſſet idem quod in effectu.

Prima etiam notio eſt, omnem realitatem, ſive perfectionem quæ tantum eſt objective in ideis, vel formaliter vel eminenter eſſe debere in earum cauſis; & huic ſoli innixa eſt omnis opinio quam de rerum extra mentem noſtram poſitarum exiſtentia unquam habuimus: unde enim ſuſpicati fuimus illas exiſtere, niſi ex eo ſolo quòd ipſarum ideæ per ſenſus ad mentem noſtram pervenirent?

Quod autem aliqua idea ſit in nobis entis ſummè potentis, & perfecti,

ac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

ac etiam quod hujus ideæ realitas objectiva nec formaliter nec eminenter in nobis reperiatur, clarum fiet iis qui ſatis attendent, & diu mecum meditabuntur; neque enim id quod ab alterius cogitatione tantum pendet, poſſum ipſi oſcitanti obtrudere. Ex his autem manifeſtiſſimè concluditur Deum exiſtere. Sed pro iis quorum lumen naturale tam exiguum eſt ut non videant primam eſſe notionem, *quod omnis perfectio quæ eſt objectivè in idea debeat eſſe realiter in aliqua ejus cauſa*, palpabilius adhuc idem demonſtravi ex eo quod mens quæ habet iſtam ideam, à ſe ipſa eſſe non poſſit; nec proinde video quid amplius deſideretur ut manus detis.

Non etiam urget quod fortè ideam quæ mihi Deum repræſentat, *ex præconceptis animi notionibus, libris, mutuis amicorum colloquiis, &c. non à ſola mea mente acceperim.* Eodem enim modo procedet argumentum, ſi quæram de iis aliis à quibus dicor illam accepiſſe, an ipſam habeant à ſe, an ab alio, ac ſi de me ipſo quærerem; ſemperque illum à quo primum profluxit Deum eſſe concludam.

Quòd verò hîc admiſcetis eam poſſe efformari ex prævia rerum corporalium inſpectione, non veriſimilius mihi videtur quàm ſi diceretis nullam nos audiendi habere facultatem, ſed ex ſola colorum viſione in ſonorum notitiam devenire: plus enim analogiæ ſive paritatis fingi poteſt inter colores, & ſonos, quàm inter res corporeas & Deum. Cumque petitis ut quid addam quod ad ens incorporeum ſeu ſpirituale evehat, nihil poſſum melius quàm vos ad ſecundam meam Meditationem remittere, ut ſaltem aliquem ejus uſum eſſe advertatis; Quid enim hîc una aut altera periodo præſtare poſſem ſi longiore ibi oratione ad id unum parata, & in quam non minus induſtriæ quàm in quicquam aliud quod unquam ſcripſerim mihi videor contuliſſe, nihil effeci?

Nec obſtat quod in ea de mente humana tantum egerim, fateor enim ultro & libenter ideam quam habemus, exempli gratiâ, intellectus divini, non differre ab illa quam habemus noſtri intellectus, niſi tantum ut idea numeri infiniti differt ab idea quaternarii, aut binarii; atque idem eſſe de ſingulis Dei attributis quorum aliquod in nobis veſtigium agnoſcimus. Sed præterea in Deo intelligimus abſolutam immenſitatem, ſimplicitatem, unitatem omnia alia attributa complectentem, quæ nullum planè exemplum habet, ſed eſt, ut ante dixi, *tanquam nota artificis operi ſuo impreſſa*, ratione cujus agnoſcimus, nihil eorum, quæ particulatim ut in nobis ea percipimus, ita etiam in Deo propter defectum intellectus noſtri conſideramus, univocè illi & nobis convenire; atque etiam dignoſcimus ex multis particularibus indefinitis quorum ideas habemus, ut cognitio-

nis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

nis indefinitæ, ſive infinitæ, item potentiæ, numeri, longitudinis, &c. etiam infinitorum, quædam in idea Dei formaliter contineri, ut cognitionem & potentiam, alia tantum eminenter, ut numerum, & longitudinem; quod ſanè non fieret ſi idea iſta nihil aliud eſſet in nobis quàm figmentum.

Neque etiam tam conſtanter ab omnibus eodem modo conciperetur: Eſt enim notatu valde dignum quòd omnes Metaphyſici in Dei attributis (iis ſcilicet quæ per ſolam humanam rationem cognoſci poſſunt) deſcribendis unanimiter conſentiant, adeò ut nulla ſit res Phyſica, nulla ſenſibilis, nulla cujus ideam quàm maximè craſſam & palpabilem habeamus, de cujus natura non major opinionum diverſitas apud Philoſophos reperiatur.

Nec ſanè poſſent ulli homines in iſta idea Dei rectè concipienda aberrare, ſi tantùm ad Naturam entis ſummè perfecti vellent attendere: ſed qui aliqua alia ſimul miſcent, ex hoc ipſo pugnantia loquuntur, & chimæricam Dei ideam effingentes non immeritò poſtea negant illum Deum, qui per talem ideam repræſentatur, exiſtere. Ita hîc cùm loquimini de ente corporeo perfectiſſimo, ſi nomen perfectiſſimi abſolutè ſumatis, ut ſenſus ſit, rem corpoream eſſe ens in quo omnes perfectiones reperiantur, pugnantia loquimini; quoniam ipſa natura corporis imperfectiones multas involvit, ut quòd corpus ſit diviſibile in partes, quòd unaquæque ejus pars non ſit alia, & ſimiles; eſt enim per ſe notum majorem perfectionem eſſe non dividi quàm dividi, &c. Si verò intelligatis duntaxat quod perfectiſſimum eſt in ratione corporis, hoc non eſt Deus.

Quod additis de idea Angeli qua ſumus imperfectiores, nempe non opus eſſe ut ipſa ab Angelo in nobis effecta ſit, facile concedo, quia ipſe in tertia Meditatione jam dixi *illam ex ideis quas habemus Dei & hominis componi poſſe*. Neque hoc mihi ullo modo adverſatur.

Qui autem negant ſe habere ideam Dei, ſed vice illius efformant aliquod idolum, &c. Nomen negant, & rem concedunt; neque enim ego iſtam ideam puto eſſe ejuſdem naturæ cum imaginibus rerum materialium in phantaſiâ depictis, ſed eſſe id tantum quod intellectu ſive apprehendente, ſive judicante, ſive ratiocinante percipimus; & contendo ex hoc ſolo quod attingam quomodolibet cogitatione ſive intellectu perfectionem aliquam quæ ſupra me eſt, putà ex eo ſolo quod advertam inter numerandum me non poſſe ad maximum omnium numerorum devenire, atque indè agnoſcam eſſe aliquid in ratione numerandi quod vires meas excedit, neceſſariò concludi, non quidem numerum infinitum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

exiſtere, ut neque etiam illum implicare, ut dicitis; ſed me iſtam vim concipiendi majorem numerum eſſe cogitabilem quàm à me unquam poſſit cogitari, non à meipſo, ſed ab aliquo alio ente me perfectiore accepiſſe.

Nec ad rem attinet ſi conceptus iſte numeri indefiniti vocetur idea, vel non vocetur. Ut autem intelligatur quodnam ſit illud ens me perfectius, an ſcilicet ſit ipſe numerus infinitus, realiter exiſtens, an verò aliquid aliud, conſideranda ſunt alia omnia, quæ præter vim dandi mihi iſtam ideam, in eodem à quo proficiſcitur eſſe poſſunt, & ita invenietur ſolus Deus.

Denique cum Deus dicitur eſſe *incogitabilis*, intelligitur de cogitatione ipſum adæquatè comprehendente, non autem de illa inadæquata quæ in nobis eſt, & quæ ſufficit ad cognoſcendum ipſum exiſtere: parumque intereſt quod idea unitatis omnium Dei perfectionum eodem modo quo univerſalia Porphyrii efformari dicatur: quamvis profectò in hoc plurimum differt, quod peculiarem quandam & poſitivam perfectionem in Deo deſignet, unitas autem generica nihil addat reale ſingulorum individuorum naturis.

TERTIO, ubi dixi nihil nos certo poſſe ſcire niſi prius Deum exiſtere cognoſcamus, expreſſis verbis teſtatus ſum me non loqui niſi de ſcientia earum concluſionum, *quarum memoria poteſt recurrere cùm non ampliùs attendimus ad rationes ex quibus ipſas deduximus*. Principiorum enim notitia non ſolet à dialecticis ſcientia appellari. Cum autem advertimus nos eſſe res cogitantes, prima quædam notio eſt quæ ex nullo ſyllogiſmo concluditur; neque etiam cum quis dicit, *ego cogito, ergo ſum ſive exiſto*, exiſtentiam ex cogitatione per ſyllogiſmum deducit, ſed tanquam rem per ſe notam ſimplici mentis intuitu agnoſcit, ut patet ex eo quòd ſi eam per ſyllogiſmum deduceret, noviſſe prius debuiſſet iſtam majorem, *illud omne quod cogitat, eſt ſive exiſtit*, atqui profectò ipſam potius diſcit ex eo quòd apud ſe experiatur fieri non poſſe ut cogitet niſi exiſtat. Ea enim eſt natura noſtræ mentis ut generales propoſitiones ex particularium cognitione efformet.

Quòd autem *Atheus poſſit clare cognoſcere trianguli tres angulos æquales eſſe duobus rectis*, non nego, ſed tantùm iſtam ejus cognitionem non eſſe veram ſcientiam affirmo, quia nulla cognitio, quæ dubia reddi poteſt, videtur ſcientia appellanda; cumque ille ſupponatur eſſe atheus, non poteſt eſſe certus ſe non decipi in iis ipſis quæ illi evidentiſſima videntur, ut ſatis oſtenſum eſt; & quamvis fortè dubium iſtud ipſi non occurrat, poteſt tamen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

tamen occurrere, ſi examinet, vel ab alio proponatur, nec unquam ab eo erit tutus, niſi prius Deum agnoſcat.

Nec refert quòd fortè exiſtimet ſe habere demonſtrationes ad probandum nullum Deum eſſe: cùm enim nullo modo ſint veræ, ſemper illi earum vitia oſtendi poſſunt; & cùm hoc fiet, ab opinione dejicietur.

Quod ſanè non erit difficile, ſi pro demonſtrationibus ſuis id tantum afferat quod hìc adjeciſtis, nempe *infinitum in omni genere perfectionis excludere quodlibet aliud ens, &c.* Nam primò ſi quæratur unde ſciat excluſionem iſtam aliorum omnium entium pertinere ad naturam infiniti, nihil habebit quod cum ratione reſpondeat, quia nec nomine *infiniti* ſolet aliquid intelligi, quod exiſtentiam rerum finitarum excludat; nec quicquam ſcire poteſt de Natura ejus quod putat nihil eſſe, nullamque idcirco habere naturam, niſi quod in ſola nominis ſignificatione ab aliis recepta continetur. Deinde quid fieret infinitâ potentiâ iſtius imaginarii infiniti, ſi nihil unquam creare poſſet? ac denique ex eo quòd in nobis nonnullam vim cogitandi advertamus, facilè concipimus in aliquo alio vim etiam cogitandi eſſe poſſe, iſtamque majorem quàm in nobis: ſed quamvis hanc augeri putemus in infinitum, non timebimus idcirco ne noſtra minor fiat. Idemque eſt de reliquis omnibus, quæ Deo tribuuntur, etiam de potentia, modò nullam in nobis niſi Dei voluntati ſubditam ſupponamus, ac proinde ille planè infinitus abſque ulla rerum creatarum excluſione poteſt intelligi.

QUARTÒ, *cùm nego Deum mentiri, vel eſſe deceptorem*, puto me cum omnibus Metaphyſicis & Theologis qui unquam erunt aut fuerunt, conſentire. Nec magis obſtant quæ in contrarium attuliſtis, quàm ſi negaſſem Deum iraſci, aliiſve animi commotionibus eſſe obnoxium, & objiceretis loca Scripturæ in quibus ei humani affectus tribuuntur. Omnibus enim eſt nota diſtinctio inter modos loquendi de Deo ad vulgi ſenſum accommodatos, & veritatem quidem aliquam, ſed ut ad homines relatam, continentes, quibus Sacræ literæ uti ſolent; atque alios magis nudam veritatem nec ad homines relatam exprimentes, quibus omnes inter philoſophandum uti debent; & ego præcipuè in Meditationibus meis debui uti, cum nequidem ibi adhuc ullos homines mihi notos eſſe ſupponerem, neque etiam meipſum ut conſtantem mente & corpore, ſed ut mentem ſolam conſiderarem. Unde perſpicuum eſt me ibi de mendacio quod verbis exprimitur non fuiſſe locutum, ſed de interna tantum & formali malitia quæ in deceptione continetur.

Quamvis itaque id quod affertur de Propheta, *adhuc quadraginta dies & Ni-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

& Ninive ſubvertetur, nequidem verbale fuerit mendacium, ſed tantum comminatio, cujus eventus ex conditione pendebat; & cum dicitur *Deum induraſſe cor Pharaonis*, vel quid ſimile, non intelligendum ſit ipſum id effeciſſe poſitivè, ſed tantum negativè, gratiam ſcilicet efficacem Pharaoni ad ſe convertendum non largiendo: Nolim tamen reprehendere illos qui concedunt Deum per Prophetas verbale aliquod mendacium (qualia ſunt illa medicorum, quibus ægrotos decipiunt ut ipſos curent, hoc eſt in quo deſit omnis malitia deceptionis) proferre poſſe. Quinimo etiam, quod majus eſt, ab ipſo naturali inſtinctu, qui nobis à Deo tributus eſt, interdum nos realiter falli videmus, ut cum hydropicus ſitit, tunc enim impellitur poſitivè ad potum à Natura, quæ ipſi ad conſervationem corporis à Deo eſt data, cum tamen hæc natura illum fallat, quia potus eſt ipſi nociturus; ſed qua ratione id cum Dei bonitate vel veracitate non pugnet, in ſexta meditatione explicui.

In iis autem quæ ſic non poſſunt explicari, nempe in maximè claris & accuratis noſtris judiciis, quæ ſi falſa eſſent, per nulla clariora, nec ope ullius alterius naturalis facultatis poſſent emendari, planè affirmo nos falli non poſſe. Cum enim Deus ſit ſummum ens, non poteſt non eſſe etiam ſummum bonum, & verum, atque idcirco repugnat ut quid ab eo ſit quod poſitive tendat in falſum: atqui cum nihil reale in nobis eſſe poſſit quod non ab ipſo ſit datum, (ut ſimul cum ejus exiſtentia demonſtratum eſt) realem autem habeamus facultatem ad verum agnoſcendum, illudque à falſo diſtinguendum, (ut patet vel ex hoc ſolo quod nobis inſint ideæ falſi & veri) niſi hæc facultas in verum tenderet, ſaltem cum ipſâ recte utimur (hoc eſt cum nullis niſi clare & diſtincte perceptis aſſentimur, nullus enim alius rectus ipſius uſus fingi poteſt) meritò Deus ejus dator pro deceptore haberetur.

Atque ita videtis poſtquam Deum exiſtere cognitum eſt, neceſſe eſſe ut illum fingamus eſſe deceptorem, ſi ea quæ clare & diſtincte percipimus, in dubium revocare velimus; & quia deceptor fingi non poteſt, illa omnino pro veris & certis eſſe admittenda.

Sed quia hîc adverto vos adhuc hærere in dubiis quæ à me in prima Meditatione propoſita, ſatis accurate in ſequentibus putabam fuiſſe ſublata, exponam hîc iterum fundamentum cui omnis humana certitudo niti poſſe mihi videtur.

Imprimis ſtatim atque aliquid à nobis recte percipi putamus, ſponte nobis perſuademus illud eſſe verum. Hæc autem perſuaſio ſi tam firma ſit ut nullam unquam poſſimus habere cauſam dubitandi de eo quod nobis

bis ita perſuademus, nihil eſt quod ulterius inquiramus, habemus omne quod cum ratione licet optare. Quid enim ad nos ſi fortè quis fingat illud ipſum, de cujus veritate tam firmiter ſumus perſuaſi, Deo vel Angelo falſum apparere, atque ideo abſolutè loquendo falſum eſſe? quid curamus iſtam falſitatem abſolutam, cùm illam nullo modo credamus, nec vel minimum ſuſpicemur; ſupponimus enim perſuaſionem tam firmam ut nullo modo tolli poſſit; quæ proinde perſuaſio idem planè eſt quod perfectiſſima certitudo? Sed dubitari poteſt an habeatur aliqua talis certitudo, ſive firma & immutabilis perſuaſio. Et quidem perſpicuum eſt illam non haberi de iis quæ vel minimùm obſcurè aut confuſè percipimus: hæc enim qualiſcumque obſcuritas ſatis eſt cauſæ ut de ipſis dubitemus. Non habetur etiam de iis quæ, quantumvis clarè, ſolo ſenſu percipiuntur, quia ſæpe notavimus in ſenſu errorem poſſe reperiri, ut cùm hydropicus ſitit, vel cum ictericus nivem videt ut flavam: non enim minus clarè & diſtinctè illam ſic videt, quàm nos ut albam. Supereſt itaque ut ſi quæ habeatur, ſit tantum de iis quæ clarè ab intellectu percipiuntur.

Ex his autem quædam ſunt tam perſpicua, ſimulque tam ſimplicia, ut nunquam poſſimus de iis cogitare, quin vera eſſe credamus; ut quòd ego dum cogito, exiſtam; quòd ea quæ ſemel facta ſunt infecta eſſe non poſſint; & talia, de quibus manifeſtum eſt hanc certitudinem haberi. Non poſſumus enim de iis dubitare niſi de ipſis cogitemus; ſed non poſſumus de iiſdem cogitare quin ſimul credamus vera eſſe, ut aſſumptum eſt, ergo non poſſumus de iis dubitare, quin ſimul credamus vera eſſe, hoc eſt non poſſumus dubitare.

Nec obſtat quòd ſæpe ſimus experti alios deceptos fuiſſe in iis quæ ſole clarius ſe ſcire credebant: Neque enim unquam advertimus, vel ab ullo adverti poteſt, id contigiſſe iis qui claritatem ſuæ perceptionis à ſolo intellectu petierunt, ſed iis tantum qui vel à ſenſibus vel à falſo aliquo præjudicio ipſam deſumpſerunt.

Nec obſtat etiam ſi quis fingat illa Deo, vel Angelo apparere eſſe falſa, quia evidentia noſtræ perceptionis non permittet ut talia fingentem audiamus.

Alia ſunt quæ quidem etiam clariſſimè ab intellectu noſtro percipiuntur, cum ad rationes ex quibus pendet ipſorum cognitio ſatis attendimus, atque ideo tunc temporis non poſſumus de iis dubitare; ſed quia iſtarum rationum poſſumus obliviſci, & interim recordari concluſionum ex ipſis deductarum, quæritur an de his concluſionibus habeatur etiam firma

firma & immutabilis perſuaſio, quamdiu recordamur ipſas ab evidentibus principiis fuiſſe deductas: hæc enim recordatio ſupponi debet, ut dici poſſint concluſiones: Et reſpondeo haberi quidem ab iis qui Deum ſic nôrunt ut intelligant fieri non poſſe quin facultas intelligendi ab eo ipſis data tendat in verum; Non autem haberi ab aliis; Hocque in fine quintæ Meditationis tam clarè explicatum eſt, ut nihil hîc addendum videatur.

QUINTÒ, miror vos negare voluntatem ſe exponere periculo, ſi conceptum intellectus ſectetur minimè clarum & diſtinctum; quid enim ipſam certam reddit, ſi clarè non perceptum ſit id quod ſectatur? & quis unquam vel Philoſophus, vel Theologus, vel tantùm homo ratione utens non confeſſus eſt, eò minori in errandi periculo nos verſari quò clarius aliquid intelligimus, antequàm ipſi aſſentiamur; atque illos peccare qui cauſâ ignotâ judicium ferunt? Nullus autem conceptus dicitur obſcurus, vel confuſus, niſi quia in ipſo aliquid continetur quod eſt ignotum.

Nec proinde id quod objicitis de fide amplectenda majorem vim in me habet quàm in alios omnes qui unquam rationem humanam excoluerunt: nullamque profectò habet in ullos. Etſi enim fides dicatur eſſe de obſcuris, non tamen illud propter quod ipſam amplectimur eſt obſcurum, ſed omni naturali luce illuſtrius. Quippe diſtinguendum eſt inter materiam ſive rem ipſam cui aſſentimur, & rationem formalem quæ movet voluntatem ad aſſentiendum. Nam in hac ſola ratione perſpicuitatem requirimus: Et quantum ad materiam, nemo unquam negavit illam eſſe poſſe obſcuram, imò ipſammet obſcuritatem: Cum enim judico obſcuritatem ex noſtris conceptibus eſſe tollendam, ut abſque ullo errandi periculo ipſis aſſentiri poſſimus, de hac ipſa obſcuritate clarum judicium formo. Deinde notandum eſt claritatem, ſive perſpicuitatem, à qua moveri poteſt noſtra voluntas ad aſſentiendum, duplicem eſſe, aliam ſcilicet à lumine naturali, & aliam à gratia divina. Jam verò etſi fides vulgo dicatur eſſe de obſcuris, hoc tamen intelligitur tantum de re ſive de materia circa quam verſatur, non autem quòd ratio formalis propter quam rebus fidei aſſentimur ſit obſcura: Nam contrà, hæc ratio formalis conſiſtit in lumine quodam interno, quo à Deo ſupernaturaliter illuſtrati confidimus ea quæ credenda proponuntur ab ipſo eſſe revelata, & fieri planè non poſſe ut ille mentiatur; quod omni naturæ lumine certius eſt: Et ſæpe etiam, propter lumen gratiæ, evidentius.

Nec ſanè Turcæ, aliive infideles, ex eo peccant cum non amplectuntur religionem Chriſtianam, quòd rebus obſcuris, ut obſcuræ ſunt, nolint aſſen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

aſſentiri; ſed vel ex eo quòd divinæ gratiæ interius illos moventi repugnent, vel quòd in aliis peccando ſe gratiâ reddant indignos. Atque audacter dico infidelem qui omni gratiâ ſupernaturali deſtitutus & planè ignorans ea quæ nos Chriſtiani credimus à Deo eſſe revelata, ipſa tamen, quamvis ſibi obſcura, falſis aliquibus ratiociniis adductus amplecteretur, non ideo fore fidelem, ſed potius in eo peccaturum, quòd ratione ſuâ non rectè uteretur. Nec puto ullum orthodoxum Theologum aliter unquam de his ſenſiſſe. Nec etiam ii qui mea legent, putare poterunt me iſtud lumen ſupernaturale non agnoviſſe, cum valde expreſſis verbis in ipſa quarta Meditatione, in qua cauſam falſitatis inveſtigavi, dixerim, *illud intima cogitationis noſtræ diſponere ad volendum, nec tamen minuere libertatem.*

Cæterum velim ut hîc memineritis me circa ea quæ licet amplecti voluntati, accuratiſſimè diſtinxiſſe inter uſum vitæ, & contemplationem veritatis. Nam quod ad uſum vitæ attinet, tantum abeſt ut putem nullis niſi clarè perſpectis eſſe aſſentiendum, quin è contra nequidem veriſimilia puto eſſe ſemper exſpectanda, ſed interdum è multis plane ignotis unum eligendum, nec minus firmiter tenendum, poſtquàm electum eſt, quamdiu nullæ rationes in contrarium haberi poſſunt, quàm ſi ob rationes valde perſpicuas fuiſſet electum, ut in diſſertatione de Methodo pag. 26 explicui. Ubi autem agitur tantum de contemplatione veritatis, quis negavit unquam ab obſcuris & non ſatis diſtincte perſpectis aſſenſionem eſſe cohibendam? Quod autem de hac ſola in Meditationibus meis egerim, tum res ipſa indicat, tum etiam expreſſis verbis ad finem primæ declaravi, dicendo, *me ibi plus æquo diffidentiæ indulgere non poſſe, quandoquidem non rebus agendis ſed cognoſcendis tantùm incumbebam.*

SEXTÒ, ubi reprehenditis concluſionem ſyllogiſmi à me facti, videmini ipſimet in ea aberrare; ad concluſionem enim quam vultis, major propoſitio ſic enunciari debuiſſet; *quod clare intelligimus pertinere ad alicujus rei naturam, id poteſt cum veritate affirmari ad ejus naturam pertinere;* Atque ita nihil in ipſa præter inutilem tautologiam contineretur. Major autem mea fuit talis: *Quod clare intelligimus pertinere ad alicujus rei naturam, id poteſt de ea re cum veritate affirmari.* Hoc eſt, ſi eſſe animal pertinet ad naturam hominis, poteſt affirmari hominem eſſe animal: Si habere tres angulos æquales duobus rectis pertinet ad naturam trianguli, poteſt affirmari triangulum habere tres angulos æquales duobus rectis: Si exiſtere pertinet ad naturam Dei, poteſt affirmari Deum exiſtere, &c. Minor verò hæc fuit: *Atqui pertinet ad naturam Dei quòd exiſtat,* ex quibus patet eſſe con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

concludendum ut concluſi; ergo poteſt de Deo cum veritate affirmari quòd exiſtat? Non autem ut vultis, *Ergo cum veritate poſſumus affirmare, ad naturam Dei pertinere ut exiſtat.*

Itaque ad utendum exceptione quam ſubjungitis, neganda vobis fuiſſet major, & dicendum; id quod clare intelligimus pertinere ad alicujus rei naturam, non ideo poſſe de ea re affirmari, niſi ejus rei natura ſit poſſibilis, ſive non repugnet. Sed videte quæſo quàm parum valeat hæc exceptio. vel enim, ut vulgo omnes, per *poſſibile* intelligitis illud omne quod non repugnat humano conceptui; quo ſenſu manifeſtum eſt Dei naturam, prout ipſam deſcripſi, eſſe poſſibilem, quia nihil in ipſa ſuppoſui niſi quod clare & diſtinctè perciperemus debere ad illam pertinere, adeò ut conceptui repugnare non poſſit: vel certe fingitis aliquam aliam poſſibilitatem ex parte ipſius objecti, quæ niſi cum præcedente conveniat, nunquam ab humano intellectu cognoſci poteſt, ideoque non plus habet virium ad negandam Dei naturam, ſive exiſtentiam, quàm ad reliqua omnia, quæ ab hominibus cognoſcuntur, evertenda. Pari enim jure quo negatur Dei naturam eſſe poſſibilem, quamvis nulla impoſſibilitas ex parte conceptus reperiatur, ſed contra, omnia quæ in iſto naturæ divinæ conceptu complectimur, ita inter ſe connexa ſint, ut implicare nobis videatur aliquid ex iis ad Deum non pertinere, poterit etiam negari poſſibile eſſe ut tres anguli trianguli ſint æquales duobus rectis, vel ut ille qui actu cogitat, exiſtat; & longe meliori jure negabitur ulla ex iis quæ ſenſibus uſurpamus, vera eſſe, atque ita omnis humana cognitio, ſed abſque ulla ratione, tolletur.

Quantum ad argumentum quod cum meo confertis, hoc ſcilicet, *ſi non implicet Deum exiſtere, certum eſt illum exiſtere, ſed non implicat, ergo, &c.* materialiter quidem eſt verum, ſed formaliter eſt ſophiſma, in majori enim verbum *implicat* reſpicit conceptum cauſæ à qua Deus eſſe poteſt, in minori autem ſolum conceptum ipſius divinæ exiſtentiæ & naturæ, ut patet ex eo quòd ſi negetur major, ita erit probanda: Si Deus nondum exiſtit, implicat ut exiſtat, quia nulla dari poteſt cauſa ſufficiens ad illum producendum, ſed non implicat illum exiſtere, ut aſſumptum eſt, ergo, &c. Si vero negetur minor, ſic erit dicendum, illud non implicat, in cujus formali conceptu nihil eſt quod involvat contradictionem, ſed in formali conceptu divinæ exiſtentiæ vel naturæ nihil eſt quod involvat contradictionem, ergo, &c. quæ duo ſunt valde diverſa. Nam fieri poteſt ut nihil in aliqua re intelligatur quod impediat quominus ipſa poſſit exiſtere, interimque aliquid intelligatur ex parte cauſæ quod obſtet, quominus producatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Etſi autem Deum inadæquate tantum, vel, ſi placet, inadæquatiſſime concipiamus, hoc non impedit quominus certum ſit ejus naturam eſſe poſſibilem, ſive non implicare. Nec etiam quominus vere affirmare poſſimus nos ſatis clare ipſam inveſtigâſſe, (quantum ſcilicet ſufficit ad hoc cognoſcendum, atque etiam ad cognoſcendum exiſtentiam neceſſariam ad eandem Dei naturam pertinere) omnis enim implicantia ſive impoſſibilitas in ſolo noſtro conceptu ideas ſibi mutuò adverſantes male conjungente conſiſtit, nec in ulla re extra intellectum poſita eſſe poteſt, quia hoc ipſo quod aliquid ſit extra intellectum, manifeſtum eſt non implicare, ſed eſſe poſſibile. Oritur autem in noſtris conceptibus implicantia ex eo tantum quod ſint obſcuri, & confuſi, nec ulla unquam in claris & diſtinctis eſſe poteſt. Ac proinde ſatis eſt quod ea pauca quæ de Deo percipimus, clare & diſtincte intelligamus, etſi nullo modo adæquate; & quod inter cætera advertamus neceſſariam exiſtentiam in hoc noſtro ejus conceptu quantumvis inadæquato contineri; ut affirmemus nos ſatis clare inveſtigâſſe ejus naturam, atque ipſam non implicare.

SEPTIMO, cur de immortalitate animæ nihil ſcripſerim, jam dixi in Synopſi mearum Meditationum; Quod ejus ab omni corpore diſtinctionem ſatis probaverim ſupra oſtendi. Quod vero additis *ex diſtinctione animæ à corpore non ſequi ejus immortalitatem; quia nihilominus dici poteſt illam à Deo talis naturæ factam eſſe ut ejus duratio ſimul cum duratione vitæ corporeæ finiatur*, fateor à me refelli non poſſe. Neque enim tantum mihi aſſumo ut quicquam de iis quæ à libera Dei voluntate dependent, humanæ rationis vi determinare aggrediar. Docet naturalis cognitio mentem à corpore eſſe diverſam, ipſamque eſſe ſubſtantiam; corpus autem humanum, quatenus à reliquis corporibus differt, ex ſola membrorum configuratione, aliiſque ejuſmodi accidentibus conſtare; ac denique mortem corporis à ſola aliqua diviſione, aut figuræ mutatione pendere: nullumque habemus argumentum nec exemplum quod perſuadeat mortem, ſive annihilationem ſubſtantiæ, qualis eſt mens, ſequi debere ex tam levi cauſa, qualis eſt figuræ mutatio, quæ nihil aliud eſt quàm modus, & quidem non modus mentis, ſed corporis à mente realiter diſtincti: nec quidem etiam habemus ullum argumentum, vel exemplum quod perſuadeat aliquam ſubſtantiam poſſe interire; quod ſufficit ut concludamus mentem, quantum ex naturali philoſophia cognoſci poteſt, eſſe immortalem.

Sed ſi de abſoluta Dei poteſtate quæratur, an forte decreverit ut humanæ animæ iiſdem temporibus eſſe deſinant quibus corpora quæ illis adjunxit deſtruuntur; ſolius eſt Dei reſpondere. Cumque jam ipſe nobis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

nobis revelaverit id non futurum, nulla plane, vel minima eſt occaſio dubitandi.

Supereſt jam ut vobis gratias agam quod tam officioſe & tam candide non modò eorum quæ ipſi ſenſiſtis, ſed etiam eorum quæ ab obtrectatoribus aut Atheis dici poſſent, monere me dignati ſitis. Etſi enim nulla videam ex iis quæ propoſuiſtis quæ non jam ante in Meditationibus vel ſolviſſem, vel excluſiſſem (nam quantum ad ea quæ de muſcis à ſole productis, de Canadenſibus, de Ninivitis, de Turcis & ſimilibus attuliſtis, non poſſunt venire in mentem iis qui viam à me monſtratam ſequuti, omnia quæ à ſenſibus accepêre aliquamdiu ſeponent, ut quid pura & incorrupta ratio dictet advertant, ideoque ipſa putabam jam ſatis à me fuiſſe excluſa) etſi, inquam, ita ſit, judico tamen has veſtras objectiones valde ad meum inſtitutum profuturas; vix enim ullos lectores exſpecto qui tam accurate ad omnia quæ ſcripſi velint attendere, ut cum ad finem pervenient, omnium præcedentium recordentur; & quicunque hoc non agent, facile in aliquas dubitationes incurrent, quibus poſtea vel videbunt in hac mea reſponſione eſſe ſatisfactum, vel ſaltem ex ea occaſionem ſument veritatem ulterius examinandi.

Quantum denique ad conſilium veſtrum de meis rationibus more geometrico proponendis, ut unico velut intuitu à lectore percipi poſſint, operæ pretium eſt ut hîc exponam quatenus jam illud ſequutus ſim, & quatenus deinceps ſequendum putem. Duas res in modo ſcribendi geometrico diſtinguo, ordinem ſcilicet, & rationem demonſtrandi.

Ordo in eo tantum conſiſtit quod ea quæ prima proponuntur, abſque ulla ſequentium ope debeant cognoſci, & reliqua deinde omnia ita diſponi ut ex præcedentibus ſolis demonſtrentur. Atque profecto hunc ordinem quàm accuratiſſime in Meditationibus meis ſequi conatus ſum: ejuſque obſervatio fuit in cauſa cur de diſtinctione mentis à corpore non in ſecunda, ſed demum in ſexta Meditatione tractârim, atque alia multa volens & ſciens omiſerim, quia plurium rerum explicationem requirebant.

Demonſtrandi autem ratio duplex eſt, alia ſcilicet per analyſim, alia per ſyntheſim.

Analyſis veram viam oſtendit per quam res methodice & tanquam à priori inventa eſt, adeo ut ſi lector illam ſequi velit, atque ad omnia ſatis attendere, rem non minus perfecte intelliget, ſuamque reddet, quàm ſi ipſemet illam inveniſſet. Nihil autem habet quo lectorem minus attentum, aut repugnantem, ad credendum impellat; Nam ſi vel minimum

quid

quid ex iis quæ proponit non advertatur, ejus concluſionum neceſſitas non apparet, ſæpeque multa vix attingit, quia ſatis attendenti perſpicua ſunt, quæ tamen præcipuè ſunt advertenda.

Syntheſis è contra per viam oppoſitam & tanquam à poſteriori quæſitam (etſi ſæpe ipſa probatio ſit in hac magis à priori quàm in illa) clarè quidem id quod concluſum eſt demonſtrat, utiturque longa definitionum, petitionum, axiomatum, theorematum, & problematum ſerie, ut ſi quid ipſi ex conſequentibus negetur, id in antecedentibus contineri ſtatim oſtendat, ſicque à lectore quantumvis repugnante ac pertinaci aſſenſionem extorqueat: ſed non ut altera ſatisfacit, nec diſcere cupientium animos explet, quia modum quo res fuit inventa, non docet.

Hac ſola Geometræ veteres in ſcriptis ſuis uti ſolebant, non quòd aliam planè ignorarent, ſed, quantum judico, quia ipſam tanti faciebant ut ſibi ſolis tanquam arcanum quid reſervarent.

Ego verò ſolam Analyſim, quæ vera & optima via eſt ad docendum, in Meditationibus meis ſum ſequutus; ſed quantum ad Syntheſim, quæ procul dubio ea eſt, quam hic à me requiritis, etſi in rebus Geometricis aptiſſimè poſt Analyſim ponatur, non tamen ad has Metaphyſicas tam commodè poteſt applicari.

Hæc enim differentia eſt, quòd primæ notiones, quæ ad res Geometricas demonſtrandas præſupponuntur, cum ſenſuum uſu convenientes, facile à quibuſlibet admittantur; ideoque nulla eſt ibi difficultas, niſi in conſequentiis ritè deducendis; quod à quibuſlibet etiam minùs attentis fieri poteſt, modo tantùm præcedentium recordentur: & propoſitionum minuta diſtinctio ad hoc eſt parata, ut facilè citari, atque ita vel nolentibus in memoriam reduci poſſint.

Contrà vero in rebus Metaphyſicis de nulla re magis laboratur quàm de primis notionibus clarè & diſtinctè percipiendis: Etſi enim ipſæ ex natura ſua non minùs notæ, vel etiam notiores ſint quàm illæ quæ à Geometris conſiderantur, quia tamen iis multa repugnant ſenſuum præjudicia quibus ab ineunte ætate aſſuevimus, non niſi à valde attentis, & meditantibus, mentemque à rebus corporeis, quantum fieri poteſt avocantibus perfectè cognoſcuntur; atque ſi ſolæ ponerentur, facilè à contradicendi cupidis negari poſſent.

Quæ ratio fuit cur Meditationes potiùs, quàm, ut Philoſophi, Diſputationes, vel, ut Geometræ, Theoremata & Problemata ſcripſerim, ut nempe hoc ipſo teſtarer nullum mihi eſſe negotium niſi cum iis qui mecum rem attentè conſiderare ac meditari non recuſabunt: Etenim vel

ex hoc ipſo quòd quis ad impugnandam veritatem ſe accingit, quoniam avocat ſe ipſum à rationibus quæ illam perſuadent conſiderandis, ut alias quæ diſſuadeant inveniat, minùs redditur idoneus ad ipſam percipiendam.

Fortè verò hîc aliquis objiciet nullas quidem rationes ad contradicendum eſſe quærendas, cum ſcitur veritatem ſibi proponi; ſed quamdiu de hoc dubitatur, merito rationes omnes in utramque partem expendi, ut quæ firmiores ſint cognoſcatur, atque me non æquum poſtulare ſi meas pro veris admitti velim, antequam fuerint perſpectæ, aliaſque ipſis repugnantes conſiderari prohibeam.

Quod jure quidem diceretur ſi quæ ex iis, in quibus attentum & non repugnantem lectorem deſidero, talia eſſent, ut illum poſſent avocare ab aliquibus aliis conſiderandis, in quibus vel minima eſſet ſpes plus veritatis quàm in meis reperiendi; Sed cum inter illa quæ propono, ſumma de omnibus dubitatio contineatur, nihilque magis commendem quàm ut ſingula diligentiſſimè circumſpiciantur, nihilque prorſus admittatur niſi quod tam clarè & diſtinctè fuerit perſpectum ut non poſſimus ei non aſſentiri: Et è contra non alia ſint à quibus lectorum animos cupio avocare, quàm ea quæ nunquam ſatis examinârunt, nec ab ulla firma ratione, ſed à ſenſibus ſolis hauſerunt, non puto quemquam credere poſſe in majori ſe errandi periculo futurum, ſi ea quæ ipſi propono ſola conſideret, quàm ſi ab his mentem revocet, & ad alia, quæ ipſis aliquo modo adverſantur tenebraſque offundunt (hoc eſt, ad præjudicia ſenſuum) illam convertat.

Ideoque non modò meritò ſingularem attentionem in lectoribus meis deſidero, illumque ſcribendi modum præ cæteris elegi quo illam quàm maxime conciliari poſſe putavi, & ex quo mihi perſuadeo lectores plus utilitatis eſſe percepturos quàm ipſimet ſint animadverſuri; cum è contra ex modo ſcribendi Synthetico plura ſibi videri ſoleant didiciſſe quàm revera didicerunt. Sed etiam æquum eſſe exiſtimo ut illorum qui mecum meditari noluerint, anticipatiſque ſuis opinionibus adhærebunt, judicia quæ de meis ferent prorſus recuſem, & tanquam nullius momenti contemnam.

Sed quia novi quàm difficile ſit futurum etiam iis qui attendent, & veritatem ſeriò quærent, totum corpus Meditationum mearum intueri, & ſimul ipſarum ſingula membra dignoſcere; quæ duo ſimul exiſtimo eſſe facienda, ut integer fructus ex iis capiatur, pauca quædam Synthetico ſtilo hîc ſubjungam, à quibus, ut ſpero, nonnihil juvabuntur, modò tamen,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

men, ſi placet, advertant me nec tam multa hîc quàm in Meditationibus complecti velle, quia multò prolixior quàm in ipſis eſſe deberem; nec etiam ea quæ complectar accuratè eſſe explicaturum, partim ut brevitati ſtudeam: & partim ne quis, hæc ſufficere exiſtimans, ipſas Meditationes, ex quibus multò plus utilitatis percipi poſſe mihi perſuadeo, negligentiùs examinet.

RATIONES, DEI

Exiſtentiam & animæ à corpore diſtinctionem probantes, more Geometrico diſpoſitæ.

DEFINITIONES.

I.

C*ogitationis* nomine complector illud omne quod ſic in nobis eſt ut ejus immediatè conſcii ſimus. Ita omnes voluntatis, intellectus, imaginationis & ſenſuum operationes ſunt cogitationes. Sed addidi *immediate*, ad excludenda ea quæ ex iis conſequuntur; ut motus voluntarius cogitationem quidem pro principio habet, ſed ipſe tamen non eſt cogitatio.

II. *Ideæ* nomine intelligo cujuſlibet cogitationis formam illam, per cujus immediatam perceptionem ipſius ejuſdem cogitationis conſcius ſum; adeò ut nihil poſſim verbis exprimere intelligendo id quod dico, quin ex hoc ipſo certum ſit in me eſſe ideam ejus quod verbis illis ſignificatur. Atque ita non ſolas imagines in phantaſia depictas ideas voco: imò ipſas hic nullo modo voco ideas, quatenus ſunt in phantaſia corporea, hoc eſt in parte aliqua cerebri depictæ, ſed tantùm quatenus mentem ipſam in illam cerebri partem converſam informant.

III. *Per realitatem objectivam ideæ* intelligo entitatem rei repræſentatæ per ideam, quatenus eſt in idea; eodemque modo dici poteſt perfectio objectiva, vel artificium objectivum, &c. Nam quæcunque percipimus tanquam in idearum objectis, ea ſunt in ipſis ideis objectivè.

IV. Eadem dicuntur eſſe *formaliter* in idearum objectis, quando talia ſunt in ipſis qualia illa percipimus; *& eminenter*, quando non quidem talia ſunt, ſed tanta, ut talium vicem ſupplere poſſint.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

V. Omnis res cui ineſt immediatè, ut in ſubjecto, ſive per quam exiſtit aliquid quod percipimus, hoc eſt, aliqua proprietas, ſive qualitas, ſive attributum, cujus realis idea in nobis eſt, vocatur *Subſtantia*. Neque enim ipſius Subſtantiæ præcisè ſumptæ aliam habemus ideam quàm quod ſit res, in quâ formaliter, vel eminenter exiſtit illud aliquid quod percipimus, ſive quod eſt objective in aliqua ex noſtris ideis; quia naturali lumine notum eſt nullum eſſe poſſe nihili reale attributum.

VI. Subſtantia, cui ineſt immediate cogitatio, vocatur *Mens*: loquor autem hîc de mente potiùs quàm de anima, quoniam animæ nomen eſt æquivocum, & ſæpe pro re corporea uſurpatur.

VII. Subſtantia, quæ eſt ſubjectum immediatum extenſionis localis, & accidentium, quæ extenſionem præſupponunt, ut figuræ, ſitus, motus localis, &c. vocatur *Corpus*. An vero una & eadem ſubſtantia ſit quæ vocatur Mens, & Corpus, an duæ diverſæ, poſtea erit inquirendum.

VIII. Subſtantia, quam ſummè perfectam eſſe intelligimus, & in qua nihil plane concipimus quod aliquem defectum, ſive perfectionis limitationem involvat, *Deus* vocatur.

IX. Cùm quid dicimus in alicujus rei natura ſive conceptu contineri, idem eſt ac ſi diceremus id de ea re verum eſſe, ſive de ipſa poſſe affirmari.

X. Duæ ſubſtantiæ realiter diſtingui dicuntur, cum unaquæque ex ipſis abſque alia poteſt exiſtere.

POSTULATA.

PEto primo ut lectores advertant quàm debiles ſint rationes ob quas ſenſibus ſuis hactenus crediderunt, & quàm incerta ſint omnia judicia quæ illis ſuperſtruxerunt: Idque tam diu & tam ſæpe apud ſe revolvant, ut tandem conſuetudinem acquirant non ampliùs ipſis nimiùm fidendi, hoc enim neceſſe judico ad certitudinem rerum Metaphyſicarum percipiendam.

SECUNDO, ut conſiderent mentem propriam, cunctaque ejus attributa, de quibus deprehendent ſe dubitare non poſſe, quamvis omnia quæ à ſenſibus ſuis unquam acceperunt, falſa eſſe ſupponant; nec priùs illam conſiderare deſiſtant, quàm ipſam clare percipiendi, & rebus omnibus corporeis cognitu faciliorem credendi uſum ſibi comparârint.

TERTIO, ut propoſitiones per ſe notas, quas apud ſe invenient, quales ſunt: *Quòd idem non poſſit eſſe ſimul & non eſſe. Quòd nihil nequeat eſſe*

cauſa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

cauſa efficiens ullius rei, & ſimiles diligenter expendant, atque ita perſpicuitatem intellectus ſibi à natura inditam, ſed quam ſenſuum viſa quàm maximè turbare ſolent & obſcurare, puram atque ab ipſis liberatam exerceant. Hac enim ratione ſequentium Axiomatum veritas ipſis facile innoteſcet.

QUARTO, ut examinent ideas naturarum, in quibus multorum ſimul attributorum complexio continetur, qualis eſt natura trianguli, natura quadrati, vel alterius figuræ; Itemque natura Mentis, natura Corporis, & ſupra omnes natura Dei, ſive entis ſummè perfecti. Advertantque illa omnia quæ in iis contineri percipimus, verè de ipſis poſſe affirmari. Ut quia in natura Trianguli continetur, ejus tres angulos æquales eſſe duobus rectis; & in natura Corporis ſive rei extenſæ continetur diviſibilitas (nullam enim rem extenſam tam exiguam concipimus, quin illam ſaltem cogitatione dividere poſſimus) verum eſt dicere omnis Trianguli tres angulos æquales eſſe duobus rectis, & omne Corpus eſſe diviſibile.

QUINTO, Ut diu multumque in natura Entis ſummè perfecti contemplanda immorentur: & inter cætera conſiderent in aliarum quidem omnium naturarum ideis exiſtentiam poſſibilem, in Dei autem idea non poſſibilem tantùm, ſed omnino neceſſariam contineri. Ex hoc enim ſolo & abſque ullo diſcurſu cognoſcent Deum exiſtere; eritque ipſis non minùs per ſe notum, quàm numerum binarium eſſe parem, vel ternarium imparem, & ſimilia. Nonnulla enim quibuſdam per ſe nota ſunt, quæ ab aliis non niſi per diſcurſum intelliguntur.

SEXTO, ut perpendendo exempla omnia claræ & diſtinctæ perceptionis, itemque obſcuræ, & confuſæ, quæ in Meditationibus meis recenſui, ea quæ clare cognoſcuntur ab obſcuris diſtinguere aſſueſcant; hoc enim facilius exemplis quàm regulis addiſcitur; & puto me ibi omnia hujus rei exempla vel explicuiſſe, vel ſaltem utcumque attigiſſe.

SEPTIMO denique, ut advertentes nullam ſe unquam in iis quæ clare perceperunt falſitatem deprehendiſſe, nullamque è contra veritatem in obſcuro tantum comprehenſis, niſi caſu, reperiſſe, conſiderent eſſe à ratione plane alienum propter ſola ſenſuum præjudicia, vel propter hypotheſes in quibus aliquid ignoti contineatur, ea quæ à puro intellectu clare & diſtincte percipiuntur in dubium revocare. Ita enim facile ſequentia Axiomata pro veris & indubitatis admittent. Quanquam ſane pleraque ex iis potuiſſent melius explicari, & inſtar Theorematum potius quàm Axiomatum proponi debuiſſent, ſi accuratior eſſe voluiſſem.

AXIO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

AXIOMATA,

Sive Communes notiones.

I. NUlla res exiſtit de qua non poſſit quæri quænam ſit cauſa cur exiſtat. Hoc enim de ipſo Deo quæri poteſt, non quod indigeat ullâ cauſâ ut exiſtat, ſed quia ipſa ejus naturæ immenſitas eſt cauſa ſive ratio propter quam nullâ cauſâ indiget ad exiſtendum.

II. Tempus præſens à proximè præcedenti non pendet, ideoque non minor cauſa requiritur ad rem conſervandam, quàm ad ipſam primùm producendam.

III. Nulla res, nec ulla rei perfectio actu exiſtens poteſt habere *nihil*, ſive rem non exiſtentem, pro cauſa ſuæ exiſtentiæ.

IV. Quidquid eſt realitatis ſive perfectionis in aliqua re, eſt formaliter vel eminenter in prima & adæquata ejus cauſa.

V. Unde etiam ſequitur realitatem objectivam idearum noſtrarum requirere cauſam, in qua eadem ipſa realitas non tantum objectivè, ſed formaliter vel eminenter contineatur. Notandumque hoc Axioma tam neceſſariò eſſe admittendum, ut ab ipſo uno omnium rerum tam ſenſibilium, quàm inſenſibilium cognitio dependeat: unde enim ſcimus, exempli cauſâ, cœlum exiſtere? an quia illud videmus? at iſta viſio mentem non attingit, niſi quatenus idea eſt, idea, inquam, menti ipſi inhærens, non autem imago in phantaſia depicta: Nec ob hanc ideam poſſumus judicare cœlum exiſtere? niſi quia omnis idea cauſam ſuæ realitatis objectivæ habere debet realiter exiſtentem; quam cauſam judicamus eſſe ipſum cœlum, & ſic de cæteris.

VI. Sunt diverſi gradus realitatis, ſive entitatis. Nam ſubſtantia plus habet realitatis, quàm accidens vel modus; & ſubſtantia infinita quàm finita; ideoque etiam plus eſt realitatis objectivæ in idea ſubſtantiæ, quam accidentis, & in idea ſubſtantiæ infinitæ, quam in idea finitæ.

VII. Rei cogitantis voluntas fertur, voluntariè quidem, & liberè, (hoc enim eſt de eſſentia voluntatis) ſed nihilominus infallibiliter in bonum ſibi clarè cognitum, ideoque ſi nôrit aliquas perfectiones quibus careat, ſibi ſtatim ipſas dabit, ſi ſint in ſua poteſtate.

VIII. Quod poteſt efficere id quod majus eſt, ſive difficilius, poteſt etiam efficere id quod minus.

IX. Majus eſt creare vel conſervare ſubſtantiam, quàm attributa ſive proprietates ſubſtantiæ; non autem majus eſt idem creare, quàm conſervare, ut jam dictum eſt.

X. In

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

X. In omnis rei idea ſive conceptu continetur exiſtentia, quia nihil poſſumus concipere niſi ſub ratione exiſtentis; nempe continetur exiſtentia poſſibilis ſive contingens in conceptu rei limitatæ; ſed neceſſaria & perfecta in conceptu entis ſummè perfecti.

PROPOSITIO I.

Dei Exiſtentia ex ſola ejus naturæ conſideratione cognoſcitur.

DEMONSTRATIO.

IDem eſt dicere aliquid in rei alicujus naturâ, ſive conceptu contineri, ac dicere idipſum de ea re eſſe verum (per def. 9.) atqui exiſtentia neceſſaria in Dei conceptu continetur (per axio. 10.) ergo verum eſt de Deo dicere neceſſariam exiſtentiam in eo eſſe, ſive ipſum exiſtere. Atque hic eſt ſyllogiſmus, de quo jam ſupra ad objectionem ſextam: ejuſque concluſio per ſe nota eſſe poteſt iis qui à præjudiciis ſunt liberi, ut dictum eſt Poſtulato quinto; ſed quia non facile eſt ad tantam perſpicacitatem pervenire, aliis modis idem quæremus.

PROPOSITIO II.

Dei Exiſtentia ex eo ſolo quod ejus idea ſit in nobis, à poſteriori demonſtratur.

DEMONSTRATIO.

REalitas objectiva cujuſlibet ex noſtris ideis requirit cauſam in qua eadem ipſa realitas non tantùm objectivè, ſed formaliter, vel eminenter contineatur; (per ax. 5.) habemus autem ideam Dei (per def. 2. & 8.) hujuſque ideæ realitas objectiva nec formaliter nec eminenter in nobis continetur (per ax. 6.) nec in ullo alio præterquàm in ipſo Deo poteſt contineri, (per def. 8.) ergo hæc idea Dei, quæ in nobis eſt, requirit Deum pro cauſa, Deuſque proinde exiſtit (per ax. 3.)

PROPOSITIO III.

Dei Exiſtentia demonſtratur etiam ex eo quod nos ipſi habentes ejus ideam exiſtamus.

DEMONSTRATIO.

SI vim haberem me ipſum conſervandi, tantò magis haberem etiam vim mihi dandi perfectiones quæ mihi deſunt (per ax. 8. & 9.) illæ

enim ſunt tantum attributa ſubſtantiæ, ego autem ſum ſubſtantia, ſed non habeo vim mihi dandi iſtas perfectiones, alioqui enim jam ipſas haberem (per ax. 7.) ergo non habeo vim meipſum conſervandi. Deinde,

Non poſſum exiſtere quin conſerver quandiu exiſto, ſive à me ipſo, ſi quidem habeam iſtam vim, ſive ab alio qui illam habet, (per ax. 1 & 2.) atqui exiſto, & tamen non habeo vim meipſum conſervandi, ut jamjam probatum eſt, ergo ab alio conſervor. Præterea, ille à quo conſervor, habet in ſe formaliter vel eminenter id omne quod in me eſt, (per ax. 4.) in me autem eſt perceptio multarum perfectionum quæ mihi deſunt, ſimulque ideæ Dei, (per def. 2 & 8.) ergo eſt etiam in illo, à quo conſervor, earumdem perfectionum perceptio.

Denique, ille idem non poteſt habere perceptionem ullarum perfectionum quæ ipſi deſint, ſive quas in ſe non habeat formaliter, vel eminenter, (per ax. 7.) cùm enim habeat vim me conſervandi, ut jam dictum eſt, tantò magis haberet vim ſibi ipſas dandi, ſi deeſſent, (per ax. 8 & 9.) habet autem perceptionem earum omnium quas mihi deeſſe, atque in ſolo Deo eſſe poſſe concipio, ut mox probatum eſt; ergo illas formaliter, vel eminenter in ſe habet, atque ita eſt Deus.

COROLLARIUM.

Creavit Deus cælum & terram, & omnia quæ in eis ſunt: inſuperque poteſt efficere id omne quod clarè percipimus, prout id ipſum percipimus.

DEMONSTRATIO.

HÆc omnia clarè ſequuntur ex præcedenti propoſitione; in ipſa enim Deum exiſtere ex eo probatum eſt, quòd debeat aliquis exiſtere in quo formaliter vel eminenter ſint omnes perfectiones quarum idea aliqua eſt in nobis: eſt autem in nobis idea tantæ alicujus potentiæ, ut ab illo ſolo, in quo ipſa eſt, cælum & terra, &c. creata ſint, & alia etiam omnia quæ à me ut poſſibilia intelliguntur ab eodem fieri poſſint: ergo ſimul cum Dei exiſtentia hæc etiam omnia de ipſo probata ſunt.

PRO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

PROPOSITIO IV.

Mens & corpus realiter diſtinguuntur.

DEMONSTRATIO.

Quidquid clare percipimus, à Deo fieri poteſt, prout illud percipimus, (per coroll. præcedens) ſed clare percipimus mentem, hoc eſt, ſubſtantiam cogitantem, abſque corpore, hoc eſt, abſque ſubſtantia aliqua extenſa (per Poſt. 2.); & vice verſa corpus abſque mente (ut facile omnes concedunt): ergo ſaltem per divinam potentiam mens eſſe poteſt ſine corpore, & corpus ſine mente.

Jam verò Subſtantiæ quæ eſſe poſſunt una abſque alia realiter diſtinguuntur (per def. 10.): atqui mens & corpus ſunt Subſtantiæ (per def. 5, 6, & 7.), quæ una abſque alia eſſe poſſunt (ut mox probatum eſt): ergo mens & corpus realiter diſtinguuntur.

Notandumque me hîc uſum eſſe divinâ potentiâ pro medio, non quod extraordinaria aliqua vi opus ſit ad mentem à corpore ſeparandam, ſed quia cùm de ſolo Deo in præcedentibus egerim, non aliud habui quo uti poſſem: nec refert à qua potentia duæ res ſeparentur, ut ipſas realiter diſtinctas eſſe cognoſcamus.

OBJECTIONES TERTIÆ,

Cum reſponſionibus Auctoris,

Ad Meditationem primam de iis quæ in dubium revocari poſſunt.

OBJECTIO PRIMA.

Satis conſtat ex iis quæ dicta ſunt in hac Meditatione nullum eſſe κριτήριον, quo ſomnia noſtra à vigilia, & ſenſione vera dignoſcantur; & propterea phantaſmata quæ vigilantes & ſentientes habemus, non eſſe accidentia objectis externis inhærentia; neque argumento eſſe talia objecta externa omnino exiſtere. Ideoque ſi ſenſus noſtros ſine alia ratiocinatione ſe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

quamur, meritò dubitabimus an aliquid exiſtat, nec-ne. Veritatem ergo hujus meditationis agnoſcimus. Sed quoniam de eadem incertitudine ſenſibilium diſputavit Plato, & alii antiquorum Philoſophorum; & vulgò obſervatur difficultas dignoſcendi vigiliam ab inſomniis, nolim excellentiſſimum auctorem novarum ſpeculationum illa vetera publicare.

RESPONSIO.

Dubitandi rationes quæ hic à Philoſopho admittuntur ut veræ non à me niſi tanquam veriſimiles fuêre propoſitæ: iiſque uſus ſum, non ut pro novis venditarem, ſed partim ut lectorum animos præpararem ad res intellectuales conſiderandas, illaſque à corporeis diſtinguendas, ad quod omnino neceſſariæ mihi videntur, partim ut ad ipſas in ſequentibus Meditationibus reſponderem: & partim etiam ut oſtenderem quàm firmæ ſint veritates quas poſtea propono, quandoquidem ab iſtis Metaphyſicis dubitationibus labefactari non poſſunt. Itaque nullam ex earum recenſione laudem quæſivi; ſed non puto me magis ipſas omittere potuiſſe, quàm medicinæ ſcriptor morbi deſcriptionem, cujus curandi methodum vult docere.

OBJECTIO II.

Ad Meditationem ſecundam.

De Natura mentis humanæ.

Sum res cogitans; rectè. Nam ex eo quod cogito, ſive phantaſma habeo, ſive vigilans, ſive ſomnians, colligitur quod ſum cogitans; idem enim ſignificant *cogito*, *& ſum cogitans*. Ex eo quod ſum cogitans, ſequitur, *Ego ſum*, quia id quod cogitat non eſt nihil. Sed ubi ſubjungit, hoc eſt, *mens*, *animus*, *intellectus*, *ratio*, oritur dubitatio. Non enim videtur recta argumentatio, dicere, *ego ſum cogitans*, ergo *ſum cogitatio*; neque, *ego ſum intelligens*, ergo *ſum intellectus*. Nam eodem modo poſſem dicere, *ſum ambulans*, ergo *ſum ambulatio*. Sumit ergo D. Carteſius idem eſſe rem intelligentem, & intellectionem, quæ eſt actus intelligentis; vel ſaltem idem eſſe rem intelligentem, & intellectum, qui eſt potentia intelligentis. Omnes tamen Philoſophi diſtinguunt ſubjectum à ſuis facultatibus, & actibus, hoc eſt, à ſuis proprietatibus, & eſſentiis; aliud enim eſt ipſum *ens*, aliud eſt ejus *eſſentia*; poteſt ergo eſſe ut res cogitans ſit ſubjectum mentis, rationis, vel intellectus, ideoque corporeum aliquid: cujus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

cujus contrarium ſumitur, non probatur: eſt tamen hæc illatio fundamentum concluſionis quam videtur velle D. C. ſtabilire.

Ibidem, *novi me exiſtere; quæro quis ſim ego quem novi: certiſſimum eſt hujus ſic præcisè ſumpti notitiam non pendere ab iis quæ exiſtere nondum novi.*

Certiſſimum eſt notitiam hujus propoſitionis, *Ego exiſto*, pendere ab hac, *ego cogito*, ut rectè ipſe nos docuit: ſed unde nobis eſt notitia hujus, *Ego cogito*? certè non ab alio quàm ab hoc, quod non poſſumus concipere actum quemcumque ſine ſubjecto ſuo, veluti ſaltare ſine ſaltante, ſcire ſine ſciente, cogitare ſine cogitante.

Atque hinc videtur ſequi rem cogitantem eſſe corporeum quid; ſubjecta enim omnium actuum videntur intelligi ſolummodò ſub ratione corporea ſive ſub ratione materiæ, ut oſtendit ipſe pòſt in exemplo ceræ, quæ mutatis colore, duritie, figurâ, & cæteris actibus, intelligitur tamen ſemper eadem res, hoc eſt eadem materia tot mutationibus ſubjecta; non autem colligitur me cogitare per aliam cogitationem: quamvis enim aliquis cogitare poteſt ſe cogitâſſe, (quæ cogitatio nihil aliud eſt quàm meminiſſe) tamen omnino eſt impoſſibile cogitare ſe cogitare, ſicut nec ſcire ſe ſcire, eſſet enim interrogatio infinita, unde ſcis te ſcire, te ſcire, te ſcire.

Quoniam igitur notitia hujus propoſitionis, *ego exiſto*, pendet à notitia hujus *ego cogito*; & notitia hujus, ex eo quod non poſſimus ſeparare cogitationem à materia cogitante, videtur inferendum potiùs rem cogitantem eſſe materialem quàm immaterialem.

RESPONSIO.

Ubi dixi, *hoc eſt, mens, animus, intellectus, ratio, &c.* non intellexi per iſta nomina ſolas facultates, ſed res facultate cogitandi præditas, ut per duo priora vulgo intelligitur ab omnibus; & per duo poſteriora frequenter: hocque tam expreſſe, totque in locis explicui ut nullus videatur fuiſſe dubitandi locus.

Neque hîc eſt paritas inter ambulationem, & cogitationem; quia ambulatio ſumi tantùm ſolet pro actione ipſa; cogitatio interdum pro actione, interdum pro facultate, interdum pro re in qua eſt facultas.

Nec dico idem eſſe rem intelligentem & intellectionem, nec quidem rem intelligentem, & intellectum, ſi ſumatur intellectus pro facultate ſed tantùm quando ſumitur pro re ipſa quæ intelligit. Fateor autem ultro me ad rem, ſive ſubſtantiam, quam volebam exuere omnibus iis quæ ad ipſam non pertinent, ſignificandam, uſum fuiſſe verbis quammaximè potui abſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

abſtractis, ut contra hic Philoſophus utitur vocibus quam maximè concretis, nempe *ſubjecti*, *materiæ*, *& corporis*, ad iſtam rem cogitantem ſignificandam, ne patiatur ipſam à corpore divelli.

Nec vereor ne cui videatur iſte ejus modus plura ſimul conjungendi aptior ad veritatem inveniendam, quàm meus, quo ſingula quammaximè poſſum diſtinguo. Sed omittamus verba, loquamur de re.

Poteſt, inquit, *eſſe ut res cogitans ſit corporeum aliquid; cujus contrarium ſumitur, non probatur.* Imò contrarium non aſſumpſi, nec ullo modo eo uſus ſum pro fundamento, ſed plane indeterminatum reliqui uſque ad ſextam Meditationem in qua probatur.

Deinde rectè dicit *nos non poſſe concipere actum ullum ſine ſubjecto ſuo*, ut cogitationem ſine re cogitante, quia id quod cogitat non eſt nihil: ſed abſque ulla ratione, & contra omnem loquendi uſum, omnemque Logicam addit, *hinc videri ſequi rem cogitantem eſſe corporeum quid*: ſubjecta enim omnium actuum intelliguntur quidem ſub ratione ſubſtantiæ, vel etiam ſi lubet ſub ratione materiæ (nempe Metaphyſicæ); non autem idcirco ſub ratione corporum.

Sed & Logici, & vulgò omnes, dicere ſolent ſubſtantias alias eſſe ſpirituales, alias corporeas. Nec aliud probavi exemplo ceræ, niſi tantùm, colorem, duritiem, figuram, non pertinere ad rationem formalem ipſius ceræ. Nec etiam de ratione formali mentis, nec quidem de ratione formali corporis, ibi egi.

Neque ad rem pertinet, quòd hîc Philoſophus dicat unam cogitationem non poſſe eſſe ſubjectum alterius cogitationis: quis enim unquam præter ipſum hoc finxit? ſed ut rem ipſam paucis explicem, certum eſt cogitationem non poſſe eſſe ſine re cogitante, nec omnino ullum actum ſive ullum accidens ſine ſubſtantia cui inſit: Cùm autem ſubſtantiam non immediatè per ipſam cognoſcamus, ſed per hoc tantum, quòd ſit ſubjectum quorundam actuum, valde rationi conſentaneum eſt, & uſus jubet, ut illas ſubſtantias quas agnoſcimus eſſe ſubjecta planè diverſorum actuum, ſive accidentium, diverſis nominibus appellemus; atque ut poſtea utrum illa diverſa nomina res diverſas, vel unam & eandem ſignificent, examinemus. Sunt autem actus quidam quos vocamus corporeos, ut magnitudo, figura, motus, & alia omnia quæ abſque locali extenſione cogitari non poſſunt: atque ſubſtantiam, cui illi inſunt, vocamus *corpus*, nec fingi poteſt alia eſſe ſubſtantia quæ ſit ſubjectum figuræ, alia quæ ſit ſubjectum motus localis, &c. quia omnes illi actus conveniunt ſub una communi ratione extenſionis: ſunt deinde alii actus, quos vocamus *cogitativos*,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

tativos, ut intelligere, velle, imaginari, ſentire, &c. qui omnes ſub ratione communi cogitationis, ſive perceptionis, ſive conſcientiæ conveniunt: atque ſubſtantiam cui inſunt, dicimus eſſe rem cogitantem, ſive mentem, ſive alio quovis nomine, modò ne ipſam cum ſubſtantia corporea confundamus, quoniam actus cogitativi nullam cum actibus corporeis habent affinitatem, & cogitatio, quæ eſt ipſarum ratio communis, toto genere differt ab extenſione quæ eſt ratio communis aliorum. Poſtquam verò duos diſtinctos conceptus iſtarum duarum ſubſtantiarum formavimus, facilè eſt ex dictis in ſexta Meditatione cognoſcere an una & eadem ſint, an diverſæ.

OBJECTIO III.

QUid ergo eſt quod à mea cogitatione diſtinguatur? quid, quod à me ipſo ſeparatum dici poteſt?

Fortè reſpondebit aliquis huic quæſtioni; à me cogitatione diſtinguor ipſe ego qui cogito: & à me, non ſeparatam quidem, ſed diverſam eſſe meam cogitationem, eo modo, quo (ut ante dictum eſt) diſtinguitur ſaltatio à ſaltante: quod ſi D. C. oſtenderit idem eſſe eum qui intelligit, & intellectum, recidemus in modum loquendi Scholaſticum; Intellectus intelligit, viſus videt, voluntas vult, & per analogiam optimam, ambulatio, vel ſaltem facultas ambulandi, ambulabit. Quæ omnia obſcura, impropria, & perſpicuitate ſolita Domini Des Cartes indigniſſima.

RESPONSIO.

Non nego me, qui cogito, diſtingui à mea cogitatione ut rem à modo; ſed ubi quæro, *quid ergo eſt quod à mea cogitatione diſtinguatur*? hoc intelligo de variis cogitandi modis ibi recenſitis, non de mea ſubſtantia: & ubi addo, *quid, quod à meipſo ſeparatum dici poſſit*? ſignifico tantum illos omnes cogitandi modos mihi ineſſe; nec video quid hîc dubii vel obſcuritatis fingi poſſit.

OBJECTIO IV.

SUpereſt igitur ut concedam, me ne imaginari quidem quid ſit hæc cera, ſed ſolâ mente concipere.

Differentia magna eſt inter imaginari, hoc eſt, ideam aliquam habere, & mente concipere, hoc eſt ratiocinando colligere rem aliquam eſſe, vel

rem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

rem aliquam exiſtere. Sed non explicuit nobis D. C. in quo differunt. Veteres quoque Peripatetici docuerunt ſatis clarè non percipi ſubſtantiam ſenſibus, ſed colligi rationibus.

Quid jam dicimus, ſi fortè ratiocinatio nihil aliud ſit quàm copulatio & concatenatio nominum ſive appellationum per verbum hoc *eſt?* unde colligimus ratione nihil omnino de Natura rerum, ſed de earum appellationibus, nimirum utrùm copulemus rerum nomina ſecundùm pacta (quæ arbitrio noſtro fecimus circa ipſarum ſignificationes) vel non. Si hoc ſit, ſicut eſſe poteſt, ratiocinatio dependebit à nominibus, nomina ab imaginatione, & imaginatio fortè, ſicut ſentio, ab organorum corporeorum motu, & ſic mens nihil aliud erit præterquam motus in partibus quibuſdam corporis organici.

RESPONSIO.

Differentiam inter imaginationem & puræ mentis conceptum hîc explicui, ut in exemplo enumerans quænam ſint in cera quæ imaginamur, & quænam quæ ſola mente concipimus; ſed & alibi explicui quo pacto unam & eandem rem, puta pentagonum, aliter intelligamus, & aliter imaginemur: eſt autem in ratiocinatione copulatio non nominum, ſed rerum nominibus ſignificatarum; miror que alicui contrarium venire poſſe in mentem. Quis enim dubitat, quin Gallus & Germanus eadem planè iiſdem de rebus poſſint ratiocinari, cùm tamen verba concipiant planè diverſa? & nunquid Philoſophus ſeipſum condemnat cùm loquitur de pactis quæ arbitrio noſtro fecimus circa verborum ſignificationes? Si enim admittit aliquid verbis ſignificari, quare non vult ratiocinationes noſtras eſſe de hoc aliquid quod ſignificatur potius quàm de ſolis verbis? Ac certè eodem jure quo concludit mentem eſſe motum, poſſet etiam concludere terram eſſe cœlum, vel quidquid aliud ipſi placuerit.

OBJECTIO V.

Ad Meditationem tertiam.

DE DEO.

QUædam ex his (ſcilicet cogitationibus humanis) *tanquam rerum imagines ſunt, quibus ſolis propriè convenit ideæ nomen, ut cùm hominem, vel Chimæram, vel Cælum, vel Angelum, vel Deum cogito.*

Cum hominem cogito, agnoſco ideam, ſive imaginem conſtitutam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

ex figura, & colore, de qua poſſum dubitare, an ſit hominis ſimilitudo, vel non. Similiter cum cogito cœlum. Cùm Chimæram cogito, agnoſco ideam, ſive imaginem, de qua poſſum dubitare, an ſit ſimilitudo alicujus animalis, non exiſtentis, ſed quod exiſtere poſſit, vel extiterit alio tempore, vel non.

Cæterùm cogitanti Angelum obverſatur animo aliquando imago flammæ, aliquando puelli formoſi alati, de qua certus mihi videor eſſe quòd non habet ſimilitudinem Angeli, neque ergo eſſe eam Angeli ideam, ſed credens eſſe creaturas aliquas Deo miniſtrantes, inviſibiles, & immateriales, rei creditæ vel ſuppoſitæ nomen imponimus Angelum, cum tamen idea, ſub qua Angelum imaginor, ſit compoſita ex ideis rerum viſibilium.

Eodem modo ad nomen venerandum Dei, nullam Dei habemus imaginem, ſive ideam, ideoque prohibemur Deum ſub imagine adorare, ne illum, qui inconceptibilis eſt, videamur nobis concipere.

Videtur ergò nullam eſſe in nobis Dei ideam; Sed ſicut cæcus natus; ſæpius igni admotus, & ſentiens ſe calere, agnoſcit eſſe aliquid, à quo calefactus eſt; audienſque illud appellari ignem, concludit ignem exiſtere, nec tamen qualis figuræ aut coloris ignis ſit cognoſcit, vel ullam omnino ignis ideam, vel imaginem animo obverſantem habet.

Itaque homo cognoſcens debere eſſe cauſam aliquam ſuarum imaginum, vel idearum, & cauſæ illius aliam cauſam priorem, & ſic continuo, deducitur tandem ad finem, ſive ſuppoſitionem alicujus cauſæ æternæ, quæ quia nunquam cœpit eſſe, cauſam ſe habere priorem non poteſt, neceſſariò aliquid æternum exiſtere concludit; nec tamen ideam ullam habet, quam poſſit dicere eſſe ideam æterni illius; ſed rem creditam, vel agnitam nominat, ſive appellat Deum.

Jam quoniam ex poſitione hac, quòd habemus ideam Dei in anima noſtra, procedit D. C. ad probationem hujus Theorematis, quod Deus (id eſt, ſummè potens, ſapiens, mundi creator) exiſtat, oportuit illam ideam Dei melius explicare, & non modò inde deducere ipſius exiſtentiam; ſed etiam mundi creationem.

RESPONSIO.

Hîc nomine ideæ vult tantum intelligi imagines rerum materialium in phantaſia corporea depictas, quo poſito facile illi eſt probare, nullam Angeli nec Dei propriam ideam eſſe poſſe; atqui ego paſſim ubique, ac præcipuè hoc ipſo in loco, oſtendo me nomen ideæ ſumere pro omni eo quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

quod immediate à mente percipitur, adeò ut cùm volo, & timeo, quia ſimul percipio me velle, & timere, ipſa volitio, & timor inter ideas à me numerentur, uſuſque ſum hoc nomine, quia jam tritum erat à Philoſophis ad formas perceptionum mentis divinæ ſignificandas, quamvis nullam in Deo phantaſiam agnoſcamus; & nullum aptius habebam. Satis autem puto me explicuiſſe ideam Dei pro iis qui ad meum ſenſum volunt attendere; ſed pro iis qui mea verba malunt aliter quàm ego intelligere, nunquam poſſem ſatis. Quod denique hîc additur de mundi creatione, planè eſt à quæſtione alienum.

OBJECTIO VI.

ALiæ vero (cogitationes) *alias quaſdam præterea formas habent, ut cùm volo, cùm timeo, cùm affirmo, cum nego, ſemper quidem aliquam rem ut ſubjectum meæ cogitationis apprehendo. Sed aliquid etiam amplius quàm iſtius rei ſimilitudinem cogitatione complector, & ex his aliæ voluntates ſive affectus, aliæ autem judicia appellantur.*

Cum quis vult, vel timet, habet quidem imaginem rei quam timet, & actionis quam vult, ſed quid amplius volens vel timens cogitatione complectitur non explicatur. Et ſi quidem timor ſit cogitatio, non video quo modo poteſt eſſe alia, quàm cogitatio rei quam quis timet. Quid enim eſt timor irruentis leonis aliud, quàm idea irruentis leonis, & effectus (quem talis idea generat in corde) quo timens inducitur ad motum animalem illum, quem vocamus fugam? Jam motus hic fugæ non eſt cogitatio; quare remanet non eſſe in timore aliam cogitationem præter illam quæ conſiſtit in ſimilitudine rei: idem dici poſſet de voluntate.

Præterea affirmatio & negatio non ſunt ſine voce & appellationibus, ita ut animantia bruta non poſſint affirmare, neque negare, ne cogitatione quidem, ideoque neque judicare; attamen cogitatio ſimilis poteſt eſſe in homine, & beſtia. Nam cùm affirmamus hominem currere, non habemus aliam cogitationem ab ea quam habet canis videns currentem Dominum ſuum: nihil igitur addit affirmatio vel negatio cogitationibus ſimplicibus, niſi fortè cogitationem quòd nomina, ex quibus conſtat affirmatio, ſint nomina ejudem rei in affirmante: quod non eſt complecti cogitatione plus quàm rei ſimilitudinem, ſed eandem ſimilitudinem bis.

RESPONSIO.

Per ſe notum eſt aliud eſſe videre leonem & ſimul illum timere, quàm tan-

tantùm illum videre: item aliud eſſe videre hominem currentem, quàm ſibi ipſi affirmare, ſe illum videre, quod fit ſine voce. Nihilque hîc animadverto quod egeat reſponſione.

OBJECTIO VII.

Supereſt ut examinem, quâ ratione ideam iſtam à Deo accepi: neque enim illam ſenſibus hauſi, nec unquam non expectanti mihi advenit, ut ſolent rerum ſenſibilium ideæ, cum ipſæ res externis ſenſuum organis occurrunt, vel occurrere videntur, nec etiam à me efficta eſt, nam nihil ab ea detrahere, nihil illi ſuperaddere planè poſſum, ac proinde ſupereſt ut mihi ſit innata, quemadmodum etiam mihi eſt innata idea mei ipſius.

Si non detur Dei idea (non autem probatur dari) quemadmodum non dari videtur, tota hæc collabitur diſquiſitio. Præterea idea mei ipſius mihi oritur (ſi corpus meum ſpectatur) ex viſione; ſi anima, nulla omnino animæ eſt idea, ſed ratione colligimus eſſe aliquid internum corpori humano, quod ei motum impertit animalem, quo ſentit, & movetur, atque hoc quidquid eſt, ſine idea vocamus animam.

RESPONSIO.

Si detur Dei idea (ut manifeſtum eſt illam dari) tota hæc collabitur objectio; cumque additur non dari animæ ideam, ſed ratione colligi, idem eſt ac ſi diceretur non dari ejus imaginem in phantaſia depictam, ſed dari tamen illud quod ego ideam vocavi.

OBJECTIO VIII.

Aliam verò ſolis ideam, ex rationibus aſtronomicis deſumptam, hoc eſt, ex notionibus quibuſdam mihi innatis elicitam. Solis idea unica uno tempore videtur eſſe, ſive ſpectetur oculis, ſive ratiocinatione intelligatur eſſe multoties major quàm videtur; Nam hæc altera non eſt idea ſolis, ſed collectio per argumenta, ideam ſolis multoties fore majorem, ſi multò propius ſpectaretur.

Verùm diverſis temporibus diverſæ poſſunt eſſe ſolis ideæ, ut ſi uno tempore nudo oculo, alio tubo optico ſpectetur: ſed rationes Aſtronomiæ non reddunt ideam ſolis majorem, vel minorem, docent potius ideam ſenſibilem fallacem eſſe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

RESPONSIO.

Hic quoque quod dicitur non eſſe idea ſolis, & tamen deſcribitur, eſt idipſum quod ego ideam voco.

OBJECTIO IX.

NAm procul dubio illæ ideæ, quæ ſubſtantiam mihi exhibent, majus aliquid ſunt, atque, ut ita loquar, plus realitatis objectivæ in ſe continent, quàm illæ quæ tantùm modos, ſive accidentia repræſentant. Et rurſus illa per quam ſummum aliquem Deum, æternum, infinitum, omniſcium, omnipotentem, rerumque omnium quæ præter ipſum ſunt, creatorem intelligo, plus profectò realitatis objectivæ in ſe habet, quàm illæ per quas finitæ ſubſtantiæ exhibentur.

Notavi ſæpius ante, neque Dei neque animæ dari ullam ideam: addo jam neque ſubſtantiæ; ſubſtantia enim (ut quæ eſt materia ſubjecta accidentibus & mutationibus) ſola ratiocinatione evincitur, nec tamen concipitur, aut ideam ullam nobis exhibet; hoc ſi verum ſit, quomodo dici poteſt ideas, quæ ſubſtantias mihi exhibent, majus aliquid eſſe, & plus habere realitatis objectivæ, quàm illas quæ mihi exhibent accidentia? præterea conſideret denuo D. C. quid velit dicere plus realitatis? an realitas ſuſcipit magis & minus? vel ſi putat unam rem aliâ magis eſſe rem; conſideret quomodo hoc poſſit captui noſtro cum tanta perſpicuitate explicari, quanta exigitur in omni demonſtratione, & quantâ ipſe aliàs uſus eſt.

RESPONSIO.

Notavi ſæpius me nominare ideam idipſum quod ratione evincitur, ut & alia quæ quolibet modo percipiuntur. Satiſque explicui quomodo realitas ſuſcipiat plus & minus: ita nempe ut ſubſtantia ſit magis res quàm modus: atque ſi dentur qualitates reales, vel ſubſtantiæ incompletæ, ſunt magis res quàm modi, ſed minus quàm ſubſtantiæ completæ: ac denique ſi detur ſubſtantia infinita, & independens, eſt magis res quàm finita, & dependens. Hæcque omnia per ſe ſunt notiſſima.

OBJECTIO X.

ITaque ſola reſtat idea Dei, in qua conſiderandum eſt, an aliquid ſit quod à me ipſo non potuerit proficiſci: Dei nomine intelligo ſubſtantiam quandam infinitam, independentem, ſummè intelligentem, ſummè potentem, & à qua tum ego

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

ipſe, tum aliud omne, ſi quid aliud exſtat, eſt creatum. Quæ ſanè omnia talia ſunt, ut quò diligentiùs attendo, tantò minus à me ſolo profecta eſſe videantur, ideoque ex antedictis Deum neceſſario exiſtere eſt concludendum.

Conſiderans attributa Dei, ut Dei ideam indè habeamus, & ut videamus an in illa aliquid ſit quod à nobis ipſis non potuerit proficiſci, invenio, ni fallor, neque à nobis proficiſci quæ ad nomen Dei cogitamus, neque eſſe neceſſarium ut proficiſcantur aliunde quàm ab objectis externis. nam Dei nomine intelligo *ſubſtantiam*, hoc eſt intelligo Deum exiſtere, (non per ideam, ſed per ratiocinationem) *infinitam* (hoc eſt, quod non poſſum concipere, neque imaginari terminos ejus, ſive partes extremas, quin adhuc poſſim imaginari ulteriores); ex quo ſequitur ad nomen *infiniti* non oriri ideam infinitatis divinæ, ſed meorum ipſius finium, ſive limitum: *Independentem*, hoc eſt, non concipio cauſam ex qua Deus oriatur.

Ex quo patet me aliam ideam ad nomen *independentis* non habere præter memoriam mearum idearum incipientium diverſis temporibus, ideoque dependentium.

Quapropter dicere Deum eſſe *independentem* nihil aliud eſt, quàm dicere Deum eſſe ex earum rerum numero, quarum non imaginor originem; ſicut dicere Deum eſſe *infinitum*, idem eſt ac ſi dicamus eum eſſe in numero earum rerum, quarum non concipimus fines. Et ſic omnis idea Dei excluditur: qualis enim eſt idea ſine origine & terminis?

Summè intelligentem: quæro hîc per quam ideam D. C. intelligit intellectionem Dei? *ſummè potentem*: item per quam ideam intelligitur potentia, quæ eſt rerum futurarum, hoc eſt non exiſtentium?

Certè ego potentiam intelligo ex imagine ſive memoria actionum præteritarum, hoc modo colligens; ſic fecit, ergo ſic potuit facere: ergo exiſtens idem ſic poterit iterum facere: hoc eſt, habet potentiam faciendi. Jam hæc omnia ſunt ideæ quæ ortæ eſſe poſſunt ab objectis externis.

Creatorem omnium quæ extant: creationis imaginem quandam mihi ipſi fingere poſſum ex iis quæ vidi, velut hominem naſcentem, ſive creſcentem velut ex puncto in figuram & magnitudinem quam nunc habet; aliam ideam ad nomen creatoris nemo habet; ſed non ſufficit ad probandam creationem quòd imaginari poſſumus, mundum eſſe creatum.

Ideoque etſi demonſtratum eſſet aliquid *infinitum, independens, ſummè potens, &c.* exiſtere, non tamen ſequitur exiſtere creatorem. Niſi quis putet rectè inferri ex eo quòd exiſtit aliquid quod nos credimus creâſſe cætera omnia, ideo mundum ab eo fuiſſe aliquando creatum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Præterea ubi dicit ideam Dei & animæ noſtræ nobis innatam eſſe, velim ſcire, ſi animæ dormientium profundè ſine inſomnio cogitent; ſi non, non habent eo tempore ideas ullas: quare nulla idea eſt innata; nam quod eſt innatum, ſemper adeſt.

RESPONSIO.

Nihil eorum quæ Deo tribuimus, ab objectis externis tanquam ab exemplari poteſt eſſe profectum, quia nihil eſt in Deo ſimile iis quæ ſunt in rebus externis, hoc eſt corporeis: quidquid autem iis diſſimile cogitamus, manifeſtum eſt non ab ipſis, ſed à cauſa iſtius diverſitatis in cogitatione noſtra proficiſci.

Et quæro hîc, quo pacto iſte Philoſophus intellectionem Dei à rebus externis deducat: quam autem habeam ejus ideam facile explico, dicendo me per ideam intelligere id omne quod forma eſt alicujus perceptionis; quis enim eſt qui non percipiat ſe aliquid intelligere, ac proinde qui non habeat iſtam ſive ideam intellectionis, quam indefinitè extendendo format ideam intellectionis divinæ, & ſic de cæteris ejus attributis?

Quoniam verò uſi ſumus idea Dei quæ in nobis eſt ad ejus exiſtentiam demonſtrandam, atque in hac idea tam immenſa potentia continetur ut intelligamus repugnare, ſi Deus exiſtat, aliquid aliud præter ipſum exiſtere, niſi quod ab ipſo ſit creatum, planè ſequitur ex eo quod demonſtrata ſit ejus exiſtentia, demonſtratum etiam eſſe totum mundum, ſive res omnes à Deo diverſas, quæcunque exiſtunt, ab ipſo eſſe creatas.

Denique cum dicimus ideam aliquam nobis eſſe innatam, non intelligimus illam nobis ſemper obverſari, ſic enim nulla prorſus eſſet innata; ſed tantum nos habere in nobis ipſis facultatem illam eliciendi.

OBJECTIO XI.

Totaque vis argumenti in eo eſt, quòd cognoſcam fieri non poſſe ut exiſtam talis naturæ qualis ſum, nempe ideam Dei in me habens, niſi revera Deus etiam exiſtat, Deus, inquam, ille cujus idea in me eſt.

Quoniam ergo non eſt demonſtratum nos ideam Dei habere, & Chriſtiana religio nos obligat credere Deum eſſe inconceptibilem, hoc eſt, ut ego opinor, cujus idea non habetur, ſequitur exiſtentiam Dei non eſſe demonſtratam, multò minus creationem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

RESPONSIO.

Cùm dicitur Deus inconceptibilis, intelligitur de conceptu adæquatè illum comprehendente: quomodo autem idea Dei habeatur, ad nauſeam uſque repetitum eſt: ac nihil omnino hîc affertur quod demonſtrationes meas convellat.

OBJECTIO XII.

Ad Meditationem quartam.

DE VERO ET FALSO.

Atque ita certè intelligo errorem, quatenus error eſt, non eſſe quid reale, ſed tantummodò defectum. Nec proinde ad errandum mihi opus eſſe aliquâ poteſtate ad hunc finem à Deo tributa.

Certum eſt ignorantiam tantummodò eſſe defectum, neque opus eſſe facultate aliquâ poſitivâ ad ignorandum: ſed de errore non eſt ita res manifeſta; videntur enim lapides & inanimata errare non poſſe, propter hoc ſolum quòd non habeant facultatem ratiocinandi, neque imaginandi: proinde pronum eſt colligere quòd ad errandum opus ſit facultate ratiocinandi, vel ſaltem imaginandi, quæ facultates ſunt ambæ poſitivæ tributæ omnibus & ſolis errantibus.

Præterea D. C. dicit ſic, *adverto illos* (ſcilicet meos errores) *à duabus cauſis ſimul concurrentibus dependere, nempe à facultate cognoſcendi quæ in me eſt, & à facultate eligendi, ſive ab arbitrii libertate.* Quod videtur præcedentibus contradictorium. Ubi notandum quoque arbitrii libertatem aſſumi ſine probatione, contra opinionem Calviniſtarum.

RESPONSIO.

Etſi ad errandum opus ſit facultate ratiocinandi (vel potiùs judicandi, ſive affirmandi, & negandi) quia nempe eſt ejus defectus, non ideo ſequitur hunc defectum eſſe realem, ut neque cæcitatem eſſe realem, quamvis lapides non dicantur cæci, propter hoc ſolum quòd non ſint viſus capaces. Mirorque me nullam hactenus rectam illationem in his objectionibus inveniſſe. Nihil autem de libertate hic aſſumpſi, niſi quod omnes experimur in nobis, eſtque lumine naturali notiſſimum; nec intelligo quam ob cauſam præcedentibus contradictorium eſſe dicatur.

Etſi vero fortè multi ſint qui cùm ad præordinationem Dei reſpiciunt,

capere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

capere non poſſunt, quomodo cum ipſa conſiſtat noſtra libertas, nemo tamen cùm ſeipſum tantùm reſpicit, non experitur unum & idem eſſe voluntarium, & liberum. Neque hîç eſt locus examinandi, quænam ſit ea de re opinio aliorum.

OBJECTIO XIII.

Exempli cauſa cùm examinarem his diebus, an aliquid in mundo exiſteret, atque adverterem ex hoc ipſo quòd illud examinarem, evidenter ſequi me exiſtere, non potui quidem non judicare quòd tam clarè intelligebam verum eſſe; non quòd ab aliqua vi externa fuerim ad id coactus, ſed quia ex magna luce in intellectu magna conſequuta eſt propenſio in voluntate, atque ita tantò magis ſponte & liberè illud credidi, quantò minus fui ad iſtud ipſum indifferens.

Vox hæc, *magna lux in intellectu*, metaphorica eſt; nec igitur argumentativa: unuſquiſque autem qui dubitatione caret, talem lucem prætendit, & habet propenſionem voluntatis ad affirmandum id de quo non dubitat, non minorem quàm qui reverà ſcit. Poteſt ergo lux hæc eſſe cauſa quare quis obſtinatè opinionem aliquam defendat, vel teneat, ſed non quòd ſciat veram eam eſſe.

Præterea non modò ſcire aliquid verum eſſe, ſed & credere, vel aſſenſum præbere, aliena ſunt à voluntate; nam quæ validis argumentis probantur, vel ut credibilia narrantur, volentes nolentes credimus. Verum eſt quod affirmare, & negare, propugnare, & refellere propoſitiones ſunt actus voluntatis, ſed non ideo ſequitur aſſenſum internum dependere à voluntate.

Non itaque ſatis demonſtratur concluſio quæ ſequitur, *atque in hoc liberi arbitrii non recto uſu privatio illa ineſt quæ formam erroris conſtituit.*

RESPONSIO.

Nihil ad rem attinet quærere an vox, *magna lux*, ſit argumentativa, nec ne, modo ſit explicativa, ut revera eſt. Nemo enim neſcit per lucem in intellectu intelligi perſpicuitatem cognitionis, quam fortè non habent omnes qui putant ſe habere, ſed hoc non impedit quominus valdè diverſa ſit ab obſtinata opinione abſque evidenti perceptione concepta.

Cùm autem hîc dicitur nos rebus clarè perſpectis volentes nolentes aſſentiri, idem eſt ac ſi diceretur, nos bonum clarè cognitum volentes nolentes appetere: verbum enim, *nolentes*, in talibus non habet locum, quia implicat nos idem velle & nolle.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

OBJECTIO XIV.

Ad Meditationem quintam.

DE ESSENTIA RERUM MATERIALIUM.

UT cum, exempli cauſa, triangulum imaginor, etſi fortaſſe talis figura nullibi gentium extra cogitationem meam exiſtat, nec unquam extiterit, eſt tamen profectò determinata quædam ejus natura, ſive eſſentia, ſive forma immutabilis & æterna quæ à me non efficta eſt, nec à mea mente dependet, ut patet ex eo quod poſſint demonſtrari variæ proprietates de iſto triangulo.

Si triangulum nullibi gentium exiſtat, non intelligo quomodo naturam aliquam habeat; quod enim nullibi eſt, non eſt: Neque ergo habet eſſe, ſeu naturam aliquam: triangulum in mente, oritur ex triangulo viſo, vel ex viſis ficto: cùm autem ſemel rem (unde putamus oriri ideam trianguli) nomine trianguli appellaverimus, quanquam perit ipſum triangulum, nomen manet. Eodem modo ſi cogitatione noſtra ſemel conceperimus angulos trianguli omnes ſimul æquari duobus rectis, & nomen hoc alterum dederimus triangulo, *habent tres angulos æquales duobus rectis.* Etſi nullus angulus exiſteret in mundo, tamen nomen maneret, & ſempiterna erit veritas propoſitionis iſtius, *triangulum eſt habens tres angulos duobus rectis æquales*; Sed non erit ſempiterna natura trianguli, ſi fortè omne triangulum periret.

Vera ſimiliter in æternum erit propoſitio, *homo eſt animal*, propter nomina æterna, ſed pereunte genere humano, non erit amplius natura humana.

Unde conſtat eſſentiam, quatenus diſtinguitur ab exiſtentia, nihil aliud eſſe præter nominum copulationem per verbum, *eſt*; ideoque eſſentia abſque exiſtentia eſt commentum noſtrum: & videtur eſſe ut Imago hominis in animo ad hominem; ita eſſe eſſentiam ad exiſtentiam, vel ut hæc propoſitio, *Socrates eſt homo*; ad hanc, *Socrates eſt*, vel *exiſtit*; ita Socratis eſſentia ad ejuſdem exiſtentiam: *Jam*, *Socrates eſt homo*, quando Socrates non exiſtit, ſignificat connexionem nominum tantùm & *eſt*, ſive *eſſe* habet ſub ſe Imaginem unitatis rei duobus nominibus nominatæ.

RESPONSIO.

Nota eſt omnibus eſſentiæ ab exiſtentia diſtinctio, & quæ hîc de nominibus æternis, loco conceptuum, ſive idearum æternæ veritatis dicuntur, jam antè fuerunt ſatis exploſa.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

OBJECTIO XV.

Ad Meditationem ſextam.

DE RERUM MATERIALIUM EXISTENTIA.

CUm enim nullam planè facultatem mihi dederit Deus *ad hoc*, utrum ideæ emittantur à corporibus nec-ne, *cognoſcendum*, *ſed contra magnam propenſionem ad credendum illas à rebus corporeis emitti*, *non video quâ ratione poſſit intelligi ipſum non eſſe fallacem*, *ſi aliunde quàm à rebus corporeis emitterentur*; *ac proinde res corporeæ exiſtunt*.

Communis eſt opinio, non peccare medicos qui ægrotos decipiunt ipſorum ſalutis cauſâ: neque patres qui filios ſuos fallunt boni ipſorum gratiâ; neque crimen deceptionis conſiſtere in falſitate dictorum, ſed in injuria decipientium. Viderit igitur D. C. an vera ſit propoſitio univerſaliter ſumpta, *Deus nullo caſu poteſt nos fallere*, nam ſi non ſit vera ita univerſaliter, non ſequitur concluſio illa, *ergo res corporeæ exiſtunt*.

RESPONSIO.

Ad meam concluſionem non requiritur, ut nullo caſu poſſimus falli, (admiſi enim ultrò nos ſæpe falli) ſed ut non fallamur cum iſte noſter error decipiendi voluntatem in Deo teſtaretur, qualem in eo eſſe repugnat, rurſuſque hîc eſt mala illatio.

OBJECTIO ULTIMA.

NUnc enim adverto permagnum eſſe inter utrumque (hoc eſt inter vigiliam & inſomnium) *diſcrimen*, *in eo quòd nunquam inſomnia cum reliquis omnibus actionibus vitæ à memoria conjungantur*.

Quæro utrum ſit hoc certum, quòd quis ſomnians ſe dubitare an ſomniet nec-ne, non poſſit ſomniare cohærere ſuum ſomnium cum ideis rerum longa ſerie præteritarum. Si poteſt, ea quæ ſomnianti videntur eſſe actiones vitæ ſuæ anteactæ, poſſunt cenſeri pro veris non minus quàm ſi vigilaret. Præterea quoniam, ut ipſe affirmat, omnis ſcientiæ certitudo & veritas ab una veri Dei cognitione pendet, Atheus vel non poteſt colligere ſe vigilare ex memoria anteactæ vitæ, vel poteſt aliquis ſcire ſe vigilare ſine veri Dei cognitione.

RE-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

RESPONSIO.

Non poteſt ſomnians ea quæ ſomniat cum ideis rerum præteritarum revera connectere, quamvis ſomniare poſſit ſe connectere, quis enim negat dormientem falli poſſe? atqui poſtea experrectus errorem ſuum facile dignoſcet.

Poteſt verò Atheus colligere ſe vigilare ex memoria anteactæ vitæ, ſed non poteſt ſcire hoc ſignum ſufficere ut certus ſit ſe non errare, niſi ſciat ſe à Deo non fallente eſſe creatum.

OBJECTIONES QUARTÆ.

Ad virum Clariſſimum Epiſtola.

NOluiſti, vir Clariſſime, gratis me beare; ſummi benefici compenſationem exigis, & quidem gravem, dum ea tantum lege ingenioſiſſimi operis participem me fieri voluiſti, ut ſenſus de illo meos aperirem. Dura profectò conditio, quam res pulcherrimas noſcendi cupiditas extorſit, & adverſus quam libentiſſimè reclamarem, ſi, ut à Prætore datur exceptio, *ſi quid vi aut metu*, ita novam poſſim obtinere, *ſi quid ſuadente voluptate factum eſt.*

Quid enim vis tibi? meum de Auctore judicium non exſpectas, cujus ſummam ingenii vim, eruditionemque ſingularem, quanti faciam jam pridem nòſti: non ignoras etiam quàm moleſtis occupationibus detinear: nec, ſi quid mihi tribuis amplius quàm deceat, ſequitur ut ego meæ tenuitatis conſcius non ſim, & tamen quod examinandum præbes, cum ingenium non vulgare, tum plurimum ſerenæ mentis deſiderat, ut à rerum omnium exteriorum ſtrepitu libera ſibi ipſi vacet, quod non niſi attentâ meditatione, & defixo in ſeipſam obtutu, fieri poſſe ſatis vides. Parendum nihilominus, ſiquidem jubes; quidquid à me peccabitur, penes te culpa erit qui ad ſcribendum cogis. Quanquam verò totum hoc opus Philoſophia ſibi vindicare poſſit, quia tamen vir modeſtiſſimus ultro ſe Theologorum tribunali ſiſtit, duplicem hic agam perſonam, proponamque primum quæ circa præcipuas de natura Mentis noſtræ & de Deo quæ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

quæſtiones à Philoſophis opponi poſſe mihi videbuntur, tum verò ſcrupulos aperiam quos in opere univerſo Theologus poſſet offendere.

De Natura mentis humanæ.

HIc primum mirari ſubit virum Clariſſimum idem pro totius ſuæ Philoſophiæ principio ſtatuiſſe quod ſtatuit D. Auguſtinus, acerrimi vir ingenii, nec in Theologicis modo, ſed etiam in Philoſophicis rebus planè mirandus. Lib. enim 2 de Libero arbitrio cap. 3, Alipius cum Evodio diſputans probaturuſque Deum eſſe, *Prius*, inquit, *abs te quæro ut de manifeſtiſſimis capiamus exordium, utrum tu ipſe ſis; an tu forte metuis ne hac in interrogatione fallaris, cum utique ſi non eſſes, falli omnino non poſſes*, quibus ſimilia ſunt Authoris noſtri verba, *ſed eſt deceptor neſcio quis ſumme potens, ſumme callidus qui de induſtria me ſemper fallit: haud dubie ego etiam ſum ſi me fallit.* Sed pergamus, & quod potius ad rem facit, videamus quo pacto ex hoc principio confici poſſit Mentem noſtram à corpore eſſe ſeparatam.

Dubitare poſſum an corpus habeam, imo an ullum ſit in rerum natura corpus, nec tamen mihi licet dubitare quin ſim, ſive exiſtam, quandiu dubito, ſive cogito.

Ego igitur, qui dubito, & cogito, corpus non ſum, alioquin de corpore dubitando de me ipſo dubitarem.

Imò etiamſi obſtinata mente contendam, nullum eſſe omnino corpus, manet nihilominus poſitio, ego aliquid ſum; non ſum igitur corpus: acutè ſanè, ſed opponet aliquis quod etiam ſibi ipſi auctor objicit, quod de corpore dubitem, vel corpus eſſe negem, non efficitur nullum eſſe corpus.

Fortaſſis ergo contingit ut hæc ipſa quæ ſuppono nihil eſſe, quia mihi ſunt ignota, tamen in rei veritate non differant ab eo me quem novi. Neſcio, inquit, *de hac re non diſputo; novi me exiſtere, quæro quis ſim ego ille quem novi; certiſſimum eſt hujus ſic præciſe ſumpti notitiam non pendere ab iis quæ exiſtere nondum novi.*

Verùm cum fateatur per argumentum in methodo propoſitum rem eò tantum deductam eſſe, ut quidquid corporeum eſt excluderet à natura mentis ſuæ, *non in ordine ad ipſam rei veritatem, ſed dumtaxat in ordine ad ſuam perceptionem (adeo ut ſenſus eſſet, ſe nihil plane cognoſcere quod ad eſſentiam ſuam ſciret pertinere, præterquam quod eſſet res cogitans)* patet ex hac reſponſione in iiſdem adhuc terminis diſputationem hærere, proinde integram

reſtare

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

reſtare quæſtionem quam ſe ſoluturum ſpondet, quo pacto ex eo quod nihil aliud ad eſſentiam ſuam pertinere cognoſcat, ſequatur nihil etiam aliud revera ad illam pertinere. Quod tamen ab illo præſtitum eſſe tota Meditatione 2, ut fatear tarditatem meam, deprehendere non potui. Sed quantum conjicere poſſum, hujus rei probationem aggreditur in Meditatione 6, eo quod illam dependere judicarit à clara Dei notitia, quam Meditatione 2 ſibi nondum comparârat; ſic ergo rem iſtam probat.

Quoniam, inquit, *ſcio omnia quæ clarè & diſtincte intelligo, talia à Deo fieri poſſe qualia intelligo, ſatis eſt quod poſſim unam rem abſque altera clare & diſtincte intelligere, ut certus ſim unam ab altera eſſe diverſam, quia poteſt ſaltem à Deo ſeorſim poni, & non refert à qua potentia id fiat ut diverſa exiſtimetur: quia ergo ex una parte claram & diſtinctam habeo ideam mei ipſius, quatenus ſum tantùm res cogitans, non extenſa, & ex alia parte diſtinctam ideam corporis, quatenus eſt tantùm res extenſa, non cogitans, certum eſt me à corpore meo revera eſſe diſtinctum & abſque illo poſſe exiſtere.*

Hic pauliſper ſubſiſtendum, in his enim paucis verbis totius difficultatis cardo verſari mihi videtur.

Ac primum quidem ut vera ſit illius ſyllogiſmi propoſitio, non de quacunque etiam clara & diſtincta, ſed tantummodo de adæquata rei cognitione intelligi debet. fatetur enim V. C. in reſponſione ad Theologum, ſufficere diſtinctionem formalem, nec requiri realem, ut unum ab alio diſtincte & ſeorſim concipiatur per abſtractionem intellectus rem inadæquatæ concipientis; unde in eodem loco ſubſumit:

Atqui complete intelligo quid ſit corpus, putando tantùm illud eſſe extenſum, figuratum, mobile, &c. deque illo negando ea omnia quæ ad mentis naturam pertinent: & vice verſa intelligo mentem eſſe rem completam, quæ dubitat, quæ intelligit, quæ vult, &c. quamvis negem in ea quidquam eſſe ex iis quæ in corporis idea continentur, Ergo inter corpus & mentem eſt diſtinctio realis.

Sed ſi quis hanc ſumptionem in dubium revocet, contendatque inadæquatam tantum eſſe tui conceptionem, dum te concipis tanquam rem cogitantem, non extenſam; ſimiliterque cum te concipis tanquam rem extenſam, non cogitantem, videndum quomodo id in ſuperioribus probatum ſit: non enim arbitror rem iſtam ita claram eſſe, ut tanquam principium indemonſtrabile aſſumi debeat, non probari.

Et quidem quod ad illius primam partem attinet, quod ſcilicet *complete intelligas, quid ſit corpus, putando tantùm illud eſſe extenſum, figuratum, mobile, &c. deque illo negando ea omnia quæ ad mentis naturam pertinent*, parum ad rem facit; qui enim contenderet mentem noſtram eſſe corpoream,

non ideo exiſtimaret corpus omne mentem eſſe; corpus ergo ſe haberet ad mentem ſicut genus ad ſpeciem: at genus poteſt intelligi ſine ſpecie, & de illo negando quidquid ſpeciei proprium & peculiare eſt, unde vulgo Logici aiunt negatâ ſpecie non negari genus: ſic poſſem intelligere figuram abſque eo quòd intelligam ullam ex iis affectionibus quæ circulo propriæ ſunt: probandum ergo ſupereſt mentem completè & adæquatè poſſe intelligi ſine corpore.

Non aliud in toto opere idoneum video ad hanc probationem argumentum, præter illud quod initio propoſitum eſt, *poſſum negare ullum eſſe corpus, ullam rem extenſam, & tamen certum mihi eſt me eſſe, quandiu hoc nego, ſeu cogito: ſum ergo res cogitans, non corpus, & ad mei notitiam non pertinet corpus.*

At ex eo confici tantùm video aliquam mei notitiam parari poſſe abſque notitia corporis, ſed notitiam illam eſſe completam, & adæquatam, ita ut certus ſim me non falli, dum ab eſſentia mea corpus excludo, mihi nondum planè perſpicuum eſt: Rem exemplo declarabo.

Certò noverit aliquis angulum in ſemicirculo rectum eſſe, & proinde triangulum ex illo angulo, & diametro circuli rectangulum eſſe: dubitet verò, necdum certo deprehenderit, imo ſophiſmate aliquo deluſus neget quadratum baſis rectanguli æquale eſſe quadratis laterum, eâdem ratione quam vir clariſſimus proponit, videtur ſe in falſa ſua perſuaſione confirmaturus: ut enim, inquit, clarè & diſtincte percipio triangulum illum eſſe rectangulum, dubito tamen utrùm illius baſis quadratum æquale ſit quadratis laterum; non ergo ad illius eſſentiam pertinet, quòd illius baſis quadratum æquale ſit quadratis laterum.

Deinde etiamſi negavero quod illius baſis quadratum ſit æquale quadratis laterum, certus tamen remaneo quòd ſit rectangulus, & clara diſtinctaque remanet in mea mente notitia quòd unus ex illius angulis ſit rectus, quo ſalvo, ne Deus quidem efficere poſſit ut non ſit rectangulus.

Non ergo id de quo dubito, immò quo ſublato ea mihi remanet idea, ad illius eſſentiam pertinet.

Præterea *quoniam ſcio omnia quæ clarè & diſtinctè intelligo talia à Deo fieri poſſe, qualia illa intelligo, ſatis eſt quòd poſſim rem unam abſque altera clarè & diſtinctè intelligere, ut certus ſim unam ab altera eſſe diverſam, quia poteſt à Deo ſeorſim poni*; at clarè & diſtinctè intelligo hunc triangulum eſſe rectangulum, abſque eo quòd intelligam quadratum illius baſis æquale eſſe quadratis laterum, ergo ſaltem à Deo fieri poteſt triangulus rectangulus, cujus baſis quadratum æquale non ſit quadratis laterum.

Non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Non video quid hîc reſponderi poſſit, niſi illum hominem clarè & diſtinctè non percipere triangulum rectangulum. At unde habeo me clariùs percipere naturam mentis meæ, quàm ille percipiat naturam trianguli? æquè enim certus eſt ille triangulum in ſemicirculo habere unum angulum rectum, quæ eſt notio trianguli rectanguli, ac ego certus ſum me exiſtere ex eo quòd cogitem.

Quemadmodum ergo ille in eo fallitur quod ad illius trianguli naturam, quem clarè & diſtinctè novit eſſe Rectangulum, pertinere non arbitretur quòd illius baſis quadratum ſit, &c. Ita cur in eo fortaſſe non fallor, quod ad mei naturam, quam certè & diſtinctè novi eſſe rem cogitantem, nihil aliud pertinere arbitrer, quàm quòd ſim res cogitans? Cùm etiam fortè ad illam pertineat quòd ſim res extenſa.

Et profectò, inquiet aliquis, mirum non eſt, ſi dum ex eo quòd cogitem, colligo me exiſtere, idea quam de me hoc pacto cognito efformo, nihil aliud animo meo repræſentat quàm meipſum, tanquam rem cogitantem, quippe quæ ex ſola mea cogitatione deſumpta ſit, ut proinde ex illa idea nullum argumentum deſumi poſſe videatur, nihil amplius ad meam eſſentiam pertinere, quàm quod in ea continetur.

Accedit quòd hoc argumentum nimis probare videtur, & nos in eam Platonicam opinionem deducere (quam tamen auctor refellit) nihil corporeum ad noſtram eſſentiam pertinere, ita ut homo ſit ſolus animus, corpus verò non niſi vehiculum animi; unde hominem definiunt animum utentem corpore.

Quòd ſi reſpondeas corpus non ſimpliciter à mei eſſentia excludi; ſed tantummodò quatenus præciſè ſum res cogitans, metuendum videtur ne quis hanc in ſuſpicionem veniat, num fortè notitia mei, quatenus ſum res cogitans, non ſit notitia alicujus entis completè & adæquatè concepti, ſed tantum inadæquatè, & cum quadam abſtractione intellectus.

Unde ſicut Geometræ concipiunt lineam tanquam longitudinem latitudinis expertem, & ſuperficiem tanquam longitudinem ſimul & latitudinem abſque profunditate, etſi nulla ſit longitudo ſine latitudine, nec latitudo ſine profunditate: ita forſan aliquis dubitare poſſit, num res omnis cogitans ſit etiam res extenſa, ſed cui tamen præter communes cum rebus aliis extenſis affectiones, ut eſſe figurabile, mobile, &c. inſit peculiaris cogitandi virtus, unde fiat, ut cum hac ſola virtute tanquam res cogitans, per abſtractionem intellectus apprehendi poſſit, licet revera rei cogitanti corporis affectiones conveniant; ſicut quantitas cum ſola longitudine

longitudine

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

gitudine concipi poteſt, licet omni quantitati reipſa conveniat ſimul cum longitudine latitudo & profunditas.

Difficultatem auget quod illa cogitandi vis corporeis organis affixa videatur, cum in infantibus ſopita, in amentibus extincta judicari poſſit, quod impii animorum carnifices potiſſimum urgent.

Hactenus de reali mentis noſtræ à corpore diſtinctione. Cùm verò V. C. demonſtrandam ſuſceperit animorum immortalitatem, meritò quæri poſſit an ex ea ſeparatione evidenter ſequatur; in vulgaris enim Philoſophiæ principiis id minime ſequitur, cùm vulgo velint brutorum animas ab illorum corporibus eſſe diſtinctas, quæ tamen cum illis intereant.

Huc uſque reſponſionem protraxeram, & in animo erat oſtendere, quomodo ſecundum auctoris noſtri principia, quæ ex ejus Philoſophandi ratione collegiſſe mihi videbar, ex reali mentis à corpore diſtinctione, illius immortalitas facillime concludatur, cum ad me perlata eſt nova viri clariſſimi lucubratiuncula, quæ cum toti operi lucem multam affert, tum in hac parte eandem prorſus adducit ad propoſitam quæſtionem diſſolvendam quæ eram allaturus.

Quod vero ſpectat ad brutorum animas, ſatis inſinuat aliis in locis nullam iis ineſſe, ſed tantum corpus modo quodam certo configuratum, & variis organis ita conflatum, ut operationes omnes in illo & per illud fieri poſſint quas videmus.

Sed vereor ut hæc perſuaſio in animis hominum fidem invenire poſſit, niſi validiſſimis rationibus comprobetur. Incredibile enim prima fronte apparet quomodo fieri poſſit ſine ullius animæ miniſterio ut lumen à lupi corpore reflexum in ovis oculos tenuiſſima nervorum opticorum fila moveat, & ex illa motione ad cerebrum uſque pertingente ſpiritus animalis in nervos diffundatur, eo pacto, quo neceſſe eſt ad hoc ut ovis fugam arripiat.

Unum hic addam, quod de imaginationis à cogitatione, ſive intelligentia diſtinctione, & illorum majori certitudine quæ ratione comprehendimus, quàm quæ corporeis ſenſibus obverſantur, Vir Cl. docet, ſummoperè à me probari. Jam dudum enim ab Auguſtino cap. 15. de animæ quantitate didici, procul abjiciendos eſſe qui ſibi perſuadent minus eſſe certa quæ intelligentia cernimus, quàm quæ his corporeis oculis ſemper cum pituitâ bellum gerentibus: unde etiam ait Solil. l. 1, c. 4. ſenſus ſe in geometrico negotio quaſi navim expertum eſſe. *Nam cùm*, inquit, *ipſi me ad locum quo tendebam pervexerint, ubi eos dimiſi, & jam in ſolo poſitus cœpi*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

cœpi cogitatione iſta volvere, diu mihi veſtigia titubarunt: quare citius mihi videtur in terra poſſe navigari, quàm geometriam ſenſibus percipi, quamvis primò diſcentes aliquantum adjuvare videatur.

DE DEO.

PRioris de exiſtentia Dei demonſtrationis, quam in Meditatione Auctor explicat, duæ ſunt partes: prior eſt, quòd Deus ſit, ſi quidem ejus idea in me ſit: poſterior eſt, quod ego habens talem ideam non poſſim eſſe niſi à Deo.

Circa priorem partem id unum mihi non probatur, quòd cùm Vir Cl. aſſeruiſſet non niſi in judiciis falſitatem propriè reperiri, paulò poſt tamen admittat ideas non formaliter quidem, ſed materialiter falſas eſſe poſſe, quod ab ejus principiis diſſonum mihi videtur.

Sed vereor ut in re obſcuriſſima animi mei ſenſa ſatis dilucidè poſſim explicare: res exemplo clarior fiet. *Si*, inquit, *frigus ſit tantùm privatio caloris, idea frigoris quæ illud mihi tanquam rem poſitivam repræſentat, materialiter falſa erit.*

Imò ſi frigus ſit tantùm privatio, nulla poterit dari frigoris idea quæ illud mihi tanquam rem poſitivam repræſentet, & judicium hîc ab Auctore cum idea confunditur.

Quid enim eſt idea frigoris? frigus ipſum, quatenus eſt objectivè in intellectu: at ſi frigus ſit privatio, non poteſt eſſe objectivè in intellectu per ideam, cujus eſſe objectivum ſit ens poſitivum: Ergo ſi frigus ſit tantùm privatio, nunquam illius poterit eſſe idea poſitiva, & proinde nulla, quæ materialiter falſa ſit.

Confirmatur eodem argumento quo probat Vir Cl. ideam entis infiniti non poſſe non eſſe veram. nam quamvis fingi poſſit tale ens non exiſtere, non tamen fingi poteſt ejus ideam nihil reale mihi exhibere.

Ita planè de omni idea poſitiva dici poteſt. nam quamvis fingi poſſit frigus, quod arbitror ideâ poſitivâ repræſentari, non eſſe poſitivum; non tamen fingi poteſt ideam poſitivam nihil reale & poſitivum mihi exhibere; cùm idea poſitiva non dicatur ſecundùm eſſe quod habet tanquam modus cogitandi, eo enim modo omnes poſitivæ eſſent: ſed ab eſſe objectivo quod continet, & menti noſtræ exhibet: poteſt ergo illa idea non eſſe frigoris idea, ſed non poteſt eſſe falſa.

Sed, inquies, eo ipſo falſa eſt, quòd non eſt frigoris idea; imò judicium tuum falſum, ſi illam judicas eſſe frigoris ideam: ipſa verò in te veriſſima.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Sicut idea Dei ne materialiter quidem falſa dici debet, quamvis illam quis poſſit transferre ad rem quæ non ſit Deus, ſicut fecerunt idololatræ.

Denique illa frigoris idea, quam dicis materialiter falſam eſſe, quid menti tuæ exhibet? Privationem? ergo vera eſt; ens poſitivum? ergo non eſt frigoris idea: & præterea quæ cauſa illius entis poſitivi objectivi, unde fieri vis, ut materialiter falſa ſit illa idea. *Ego*, inquis, *quatenus à nihilo ſum*: Ergo eſſe objectivum poſitivum alicujus ideæ à nihilo eſſe poteſt, quod præcipua Cl. Viri fundamenta convellit.

Sed pergamus ad poſteriorem demonſtrationis partem, quâ quæritur, *utrum ipſe habens ideam entis infiniti ab alio eſſe poſſim quàm ab ente infinito, & præſertim utrùm à me ipſo?* Contendit Vir Cl. me à me ipſo eſſe non poſſe, eo quòd *ſi mihi ipſe eſſe darem, darem etiam omnes perfectiones, quarum ideam in me eſſe animadverto.* Sed reponit acutè Theologus: *Eſſe à ſe* non *poſitivè* ſumi debet, ſed *negativè*, ut ſit idem quod *non eſſe ab alio. Nunc verò*, inquit, *ſi aliquid à ſe eſt, id eſt* non ab alio, *quomodo probem iſtud omnia complecti & eſſe infinitum? jam enim non audio ſi dicas: ſi à ſe eſt, ſibi facile omnia dediſſet: nec enim à ſe eſt ut à cauſa, nec ſibi ante prævius fuit, ut ante diligeret, quod eſſet poſtmodum.*

Ut hoc argumentum diſſolvat, contendit Vir Cl. *eſſe à ſe*, non *negativè*, ſed *poſitivè* debere ſumi, etiam quantum ad Deum ſpectat, ita ut Deus *quodam modo idem præſtet reſpectu ſui ipſius quod cauſa efficiens reſpectu ſui effectus.* quod ſanè durum mihi videtur & falſum.

Itaque partim cum Viro Cl. conſentio, partim ab illo diſſentio. fateor enim non poſſe me à me ipſo eſſe niſi poſitivè; nego verò idem de Deo dici debere, imò arbitror manifeſtam eſſe contradictionem quòd aliquid ſit à ſe ipſo poſitivè, & tanquam à cauſa. unde idem efficio quod Auctor noſter, ſed aliâ planè viâ, in hunc ſcilicet modum.

Ut à meipſo eſſem, deberem à me ipſo eſſe *poſitivè*, & tanquam à cauſa; ergo fieri non poteſt ut à me ipſo ſim; hujus ſyllogiſmi propoſitionem probant viri rationes ex eo deſumptæ, quod cùm temporis partes à ſe mutuo ſejungi poſſint, ex eo quod ſim, *non ſequatur me futurum, niſi aliqua cauſa me quaſi rurſus efficiat ſingulis momentis.*

Quod vero adſumptionem attinet, illam arbitror adeo claram eſſe lumine naturali, ut vix probari poſſit niſi nugatoriè notum probando per minùs notum. Imo illius veritatem Auctor videtur agnoviſſe, cum aperte inficiari auſus non eſt. hæc enim quæſo verba penſentur in reſponſione ad Theologum.

Non dixi, inquit, *impoſſibile eſſe ut aliquid ſit cauſa efficiens ſui ipſius, etſi*

enim

enim apertè id verum ſit, quando reſtringitur efficientis ſignificatio ad illas cauſas quæ ſunt effectibus tempore priores, vel quæ ab ipſis ſunt diverſæ, non tamen videtur in hac quæſtione ita eſſe reſtringenda, quia lumen naturale non dictat ad rationem efficientis requiri ut tempore prior ſit ſuo effectu.

Optimè quantum ad prius membrum; ſed cur omiſſum poſterius, nec additum, idem lumen naturale non dictare ad rationem efficientis requiri, ut diverſa ſit à ſuo effectu, niſi quia per lumen ipſum naturale id aſſerere non licebat?

Et ſanè cum effectus omnis à cauſa dependeat, à cauſa eſſe ſuum accipiat, nonne clarum eſt idem à ſeipſo dependere non poſſe, idem à ſeipſo ſuum eſſe accipere non poſſe?

Præterea cauſa omnis eſt effectus cauſa, & effectus cauſæ effectus, & proinde mutua eſt inter cauſam & effectum habitudo: at habitudo non niſi duorum eſt.

Deinde concipi ſine abſurditate non poteſt rem aliquam accipere eſſe, & tamen illud idem eſſe habere priuſquàm conceperimus illud jam accepiſſe. At iſtud contingeret, ſi notiones cauſæ & effectus eidem rei reſpectu ſui ipſius tribueremus. Quæ eſt enim notio cauſæ? dans eſſe: quæ notio effectus? accipere eſſe. Prior eſt autem naturâ cauſæ notio, quàm notio effectus.

Jam vero concipere non poſſumus rem aliquam ſub notione cauſæ ut dantem eſſe, niſi illam concipiamus habere eſſe, nemo enim dat quod non habet; Ergo prius rem conciperemus habere eſſe, quàm conciperemus illud eam accepiſſe; & tamen in eo qui accipit, prius eſt accipere quàm habere.

Aliter ea ratio formari poteſt; nemo dat quod non habet, ergo nemo poteſt ſibi dare eſſe niſi qui jam illud eſſe habeat: ſi autem jam habet, ut quid ſibi illud daret?

Denique aſſerit lumine naturali notum eſſe creationem à conſervatione ſolâ ratione diſtingui; At eodem lumine naturali notum eſt nil ſeipſum creare poſſe; ergo nec ſeipſum conſervare.

Verum ſi à theſi generali ad hypotheſim de Deo ſpecialem deſcendamus, res adhuc meo judicio manifeſtior erit, Deum à ſeipſo *poſitive* eſſe non poſſe, ſed tantum *negative*, id eſt non ab alio.

Ac primum quidem id patet ex ratione quam affert V. Cl. ad probandum ſi corpus *à ſe ſit*, debere à ſeipſo eſſe *poſitive*. *Temporis enim*, inquit, *partes aliæ ab aliis non pendent, nec proinde ex eo quòd illud corpus ſupponatur ad hoc uſque tempus à ſe fuiſſe, id eſt ſine cauſa, hoc ſufficit ut etiam in*

poſterum ſit futurum, niſi aliqua potentia in eo ſit ipſum continuo veluti reproducens.

At tantum abeſt ut hæc ratio in ente ſummè perfecto ſive infinito locum habere poſſit, quin potius contrarium ob contrarias cauſas evidenter deduci poſſit: in idea enim entis infiniti continetur, quod ejus duratio ſit etiam infinita, ſcilicet nullis clauſa limitibus, ac proinde indiviſibilis, permanens, tota ſimul, & in qua non niſi per errorem & intellectus noſtri imperfectionem concipi poſſit prius & poſterius.

Unde manifeſtè ſequitur concipi non poſſe Ens infinitum, vel per momentum exiſtere, quin ſimul concipiatur & ſemper extitiſſe, & in æternum exiſtentiam habiturum (quod Auctor ipſe alicubi docet,) ut proinde vanum ſit quærere cur in eſſe perſeveret.

Imo, ut frequenter docet Auguſtinus (quo nemo unquam poſt auctores ſacros dignius & ſublimius dé Deo locutus eſt,) in Deo nullum eſt vel fuiſſe vel futurum eſſe, ſed ſemper eſſe, ut hinc evidentius appareat non niſi cum abſurditate quæri poſſe, cur Deus in eſſe perſeveret, cum hæc quæſtio manifeſtè involvat prius & poſterius, præteritum & futurum, quæ ab Entis infiniti notione excludi debent.

Præterea Deus à ſe eſſe *poſitive* cogitari non poteſt quaſi ſeipſum primo produxerit, fuiſſet enim antequam eſſet; ſed tantum (ut ſæpius declarat Auctor) quia ſe revera conſervat.

At in ens infinitum conſervatio non magis cadit quàm prima productio; quid enim quæſo conſervatio, niſi continua quædam rei reproductio? unde conſervatio omnis ſupponit primam productionem; & propterea nomen ipſum continuationis, ſicut & conſervationis, potentialitatem quandam involvit; Ens autem infinitum actus eſt puriſſimus ſine ulla potentialitate.

Concludamus igitur concipi non poſſe Deum eſſe à ſeipſo *poſitive*, niſi per imperfectionem noſtri intellectus, Deum inſtar rerum creatarum concipientis: quod magis adhuc conſtabit alia ratione.

Cauſa efficiens rei alicujus non quæritur niſi ratione exiſtentiæ, non vero ratione eſſentiæ; verbi gratiâ, ſi triangulum conſpicio, cauſam efficientem quæram per quam factum ſit ut hic triangulus exiſteret, ſed cauſam efficientem ſine abſurditate non quæram, cur triangulus habeat tres angulos æquales duobus rectis; & id quærenti non bene reſponderetur, per cauſam efficientem, ſed id tantum, quia ea eſt natura trianguli: unde Mathematici, quia de ſui objecti exiſtentia non agunt, nihil demonſtrant per efficientem, & finem. At non minus eſt de eſſentia entis infiniti quod exiſtat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

exiſtat, imo etiam, ſi velis, quod in eſſe perſeveret, quàm de eſſentia trianguli habere tres angulos æquales duobus rectis; ergo ſicut quærenti cur triangulus tres angulos æquales duobus rectis habeat, reſponderi non debet, per cauſam efficientem, ſed dicendum ſolummodo, eam eſſe æternam & immutabilem trianguli naturam: ita quærenti cur Deus ſit, vel in eſſe perſeveret, nulla vel in Deo, vel extra Deum cauſa efficiens, vel quaſi cauſa efficiens (de re enim, non de nomine diſputo) quærenda eſt, ſed id unum pro ratione afferendum, quia ea eſt natura entis ſummè perfecti.

Unde ad id quod ait Vir Cl. dictare lumen naturæ nullam rem exiſtere, de qua non liceat petere cur exiſtat, ſive in ejus cauſam efficientem inquirere; aut ſi non habeat, cur illa non indigeat, poſtulare? Reſpondeo petenti cur Deus exiſtat, non per cauſam efficientem reſpondendum eſſe, ſed nihil aliud, quàm quia Deus eſt, ſeu Ens infinitum: & in ejus cauſam efficientem inquirenti, reſpondendum, cauſa efficienti non indigere: & rurſum percontanti cur illâ indigeat, reſpondendum, quia ens infinitum eſt, cujus exiſtentia eſt ſua eſſentia: ea enim ſolummodo cauſa efficienti indigere, in quibus exiſtentiam actualem ab eſſentia diſtinguere licet.

Quamobrem corruunt quæ verbis citatis ſubjungit. *Adeo*, inquit, *ut ſi putarem nullam rem idem quodammodo eſſe poſſe erga ſe ipſam quod eſt cauſa efficiens erga effectum, tantum abeſt ut inde concluderem aliquam eſſe cauſam primam, quin è contra ejus ipſius, quæ vocaretur prima, cauſam rurſus inquirerem; & ita nunquam ad ullam omnium primam devenirem.*

Imo vero ſi putarem cujuſcunque rei cauſam efficientem, vel quaſi efficientem eſſe quærendam, cujuſcunque rei aſſignatæ cauſam ab ea diverſam inquirerem, cum evidentiſſimum mihi ſit nihil ullo modo erga ſeipſum eſſe poſſe, quod eſt cauſa efficiens erga effectum.

Monendus vero mihi videtur ut hæc attentè diligenterque conſideret: quia certo ſcio vix ullum Theologum reperiri poſſe, qui non ea propoſitione offendatur. Quod Deus à ſeipſo ſit *poſitivè*, & tanquam à cauſa.

Unicus mihi reſtat ſcrupulus; quomodo circulus ab eo non committatur, dum ait, *non aliter nobis conſtare quæ à nobis clarè & diſtinctè percipiuntur, vera eſſe, quàm quia Deus eſt.*

At nobis conſtare non poteſt Deum eſſe, niſi quia id à nobis clarè & evidenter percipitur: ergo priuſquam nobis conſtet Deum eſſe, nobis conſtare debet verum eſſe quodcunque à nobis clarè & evidenter percipitur.

Addo quod exciderat, falſum mihi videri quod pro certo affirmat Vir Cl. *nihil in ſe quatenus eſt res cogitans, eſſe poſſe, cujus conſcius non ſit*; per ſe enim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

enim, quatenus eſt res cogitans, nihil aliud intelligit quàm mentem ſuam quatenus à corpore diſtincta eſt. At quis non videt multa in mente eſſe poſſe, quorum mens conſcia non ſit; mens infantis in matris utero habet vim cogitandi, at ejus conſcia non eſt; mitto innumera ſimilia.

De iis quæ Theologos morari poſſunt.

UT tædioſum ſermonem aliquando abſolvam, libet hîc brevitati conſulere, & res potiùs indicare, quàm de iis accuratiùs diſputare.

PRIMUM vereor ne quoſdam offendat liberior hæc Philoſophandi ratio, quâ omnia revocantur in dubium: & ſanè Auctor ipſe fatetur in Methodo, mediocribus ingeniis hanc viam eſſe periculoſam: fateor tamen hanc invidiam in Synopſi mitigari.

Verùm tamen haud ſcio an aliquâ præfatiunculâ hæc Meditatio præmuniri debeat, qua ſignificetur de iis rebus ſeriò non dubitari, ſed ut iis aliquantiſper ſepoſitis quæ vel *minimam, & hyperbolicam*, ut Auctor ipſe vocat alio in loco, *dubitandi occaſionem* relinquunt, aliquid ita firmum & ſtabile reperiri poſſit, ut de eo ne pervicaciſſimo quidem liceat vel tantillùm dubitare. Unde etiam fit, ut loco illorum verborum, *quòd cùm Auctorem meæ originis ignorarem*, reponendum cenſerem, *ignorare me fingerem.*

In Meditatione 4 de Vero & Falſo multas ob cauſas, quas longum eſſet recenſere, vehementer optarem, ut in ipſa Meditatione, vel in Synopſi, duo ſignificaret.

Primum eſt, ſe, dum cauſam erroris inquirit, de illo potiſſimum ſatagere qui committitur in dijudicatione veri & falſi, non autem de illo qui contingit in perſecutione boni & mali.

Cum enim prius illud ſufficiat ad Auctoris inſtitutum & ſcopum: & quæ hîc dicuntur de cauſa erroris, in graviſſimas objectiones incidant, ſi etiam ad poſterius caput ſe extendant, prudentia, niſi fallor, exigit, & flagitat docendi ordo, cujus Auctor noſter amantiſſimus eſt, ut quæcunque ad rem non faciunt, & altercationibus anſam præbere poſſunt, omittantur, ne dum lector de ſuperfluis inutiliter jurgatur, à neceſſariorum perceptione retardetur.

Alterum quod Auctorem noſtrum indicare velim, eſt, ſe, dum aſſerit nulli nos rei aſſentiri debere, niſi quam clarè & diſtinctè noverimus, de iis tantum rebus agere quæ ad diſciplinas ſpectant, & ſub intelligentiam cadunt, non verò de iis quæ ad fidem pertinent, & ad vitam agendam: Itaque ſe damnare opinantium temeritatem, non prudenter credentium perſuaſionem.

Tria

Tria enim ſunt, ut ſapienter monet B. Auguſtinus de utilit. credendi, c. 15. *velut finitima ſibimet in animis hominum diſtinctione digniſſima: Intelligere, credere, opinari.*

Intelligit, *qui certâ ratione aliquid comprehendit.* Credit, *qui gravi aliquâ auctoritate commotus verum eſſe arbitratur, etiam quod certa ratione non comprehendit:* opinatur, *qui quod neſciat ſe ſcire exiſtimat.*

Opinari autem duas ob res turpiſſimum eſt: quod ediſcere non poteſt qui ſibi jam ſe ſcire perſuaſit, ſi modo illud diſci poteſt, & per ſe ipſa temeritas non bene affecti animi ſignum eſt.

Quod intelligimus igitur, debemus rationi: *quòd credimus*, auctoritati; *quod opinamur*, errori. *Hæc dicta ſunt, ut intelligeremus nos retenta fide, illarum etiam rerum quas nondum comprehendimus, à temeritate opinantium vindicari.*

Nam qui dicunt nihil eſſe credendum, niſi quod ſcimus, id unum cavent nomen opinationis, quod fatendum eſt turpe, ac miſerrimum: ſed ſi quis diligenter conſideret plurimùm intereſſe, utrùm ſe ſcire quis putet, an quod neſcire ſe intelligit, credat aliquâ auctoritate commotus, profectò erroris & inhumanitatis atque ſuperbiæ crimen vitabit.

Et paulò poſt c. 12. ſubjungit: *Multa poſſunt afferri quibus oſtendatur, nihil omnino humanæ ſocietatis incolume remanere, ſi nihil credere ſtatuerimus quod non potuerimus tenere perceptum.* Huc uſque Auguſt.

Quanti momenti ſit Virum Cl. hæc diſtinguere, ne multi hoc tempore ad impietatem proclives, illius verbis ad everſionem fidei abuti poſſint, ipſe facilè pro ſua prudentia judicabit.

Verùm quod maximè Theologis offendiculo fore prævideo, eſt, quòd ſecundum Viri Cl. dogmata, ſalva & integra remanere non poſſe videantur, quæ de ſacroſanctis altaris myſteriis docet Eccleſia.

Fide enim credimus ablatâ ab Euchariſtico pane panis ſubſtantiâ, ſola illic accidentia remanere: ea autem ſunt extenſio, figura, color, odor, ſapor, aliæque ſenſiles qualitates.

Qualitates ſenſiles nullas eſſe putat Vir Cl. ſed tantummodo varias corpuſculorum nobis adjacentium motiones, quibus varias illas impreſſiones percipimus, quas deinde coloris, ſaporis, odoris nominibus appellamus: reſtant ergo figura, extenſio, mobilitas. At negat Auctor facultates illas abſque aliqua ſubſtantia cui inſint poſſe intelligi, nec proinde etiam abſque illa exiſtere: quod etiam repetit in reſponſione ad Theologum.

Nec agnoſcit inter illas affectiones, & ſubſtantiam, diſtinctionem niſi formalem, quæ ſufficere non videtur ut quæ ſic diſtinguuntur, à ſe invicem etiam divinitus ſeparentur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Non dubito quin, quâ pietate eſt Vir Clariſſimus, id attentè diligenterque perpendat, & ſummo ſibi ſtudio judicet incumbendum, ne cum Dei cauſam adverſus impios agere meditatur, fidei illius auctoritate fundatæ, & cujus beneficio immortalem illam vitam, quam hominibus perſuadendum ſuſcepit, ſe conſecuturum ſperat, aliqua in re periculum creâſſe videatur.

Reſponſio ad Quartas Objectiones.

NOn potuiſſem optare magis perſpicacem, nec ſimul magis officioſum ſcripti mei examinatorem, quàm illum eſſe experior, cujus animadverſiones ad me miſiſti; tam humaniter enim mecum agit, ut ipſum & mihi, & cauſæ favere facilè percipiam, & nihilominus tam accuratè illa quæ oppugnat circumſpexit tamque intimè pervidit, ut ſperem etiam in reliquis nihil ejus aciem effugiſſe, ac præterea tam acutè illa urget quæ judicavit eſſe minus probanda, ut non verear ne quis exiſtimet illum quicquam gratiæ cauſa diſſimulâſſe: ideoque non tam moveor iis quæ objecit, quàm gaudeo quòd in pluribus non adverſetur.

Reſponſio ad primam partem, de natura mentis humanæ.

NOn hîc morabor in gratiis Viro Clariſſimo agendis, quòd me divi Auguſtini auctoritate adjuvârit, rationeſque meas ita propoſuerit, ut timere videretur, ne non ſatis fortes aliis apparerent.

Sed primum dicam, ubinam probare cœperim, quo pacto *ex eo quòd nihil aliud ad meam eſſentiam* (hoc eſt ad eſſentiam ſolius mentis) *pertinere cognoſcam, præterquam quòd ſim res cogitans, ſequatur nihil etiam aliud revera ad illum pertinere:* nempe ubi probavi Deum exiſtere, Deum ſcilicet illum, qui poteſt omnia quæ ego clarè & diſtinctè ut poſſibilia cognoſco.

Etſi enim multa fortè in me ſint quæ nondum adverto (ut revera illo in loco ſupponebam me nondum advertere, mentem habere vim corpus movendi, vel illi eſſe ſubſtantialiter unitam;) quia tamen id quod adverto, mihi ſufficit ut cum hoc ſolo ſubſiſtam, certus ſum me à Deo potuiſſe creari abſque aliis quæ non adverto, atque ideo iſta alia ad mentis eſſentiam non pertinere.

Nihil enim eorum ſine quibus res aliqua eſſe poteſt, mihi videtur in ejus eſſentia comprehendi, & quamvis mens ſit de eſſentia hominis, non tamen eſt propriè de eſſentia mentis quod humano corpori ſit unita.

Dicen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Dicendum etiam eſt quo ſenſu intelligam *diſtinctionem realem non inferri ex eo quod una res abſque alia concipiatur per abſtractionem intellectus rem inadæquatè concipientis, ſed tantùm ex eo quòd unaquæque res abſque alia completè, ſive ut res completa, intelligatur.* Neque enim exiſtimo adæquatam re cognitionem hîc requiri, ut Vir Cl. aſſumit, ſed in hoc differentia eſt, quòd ut aliqua cognitio ſit *adæquata*, debeant in ea contineri omnes omnino proprietates quæ ſunt in re cognita: & idcirco ſolus eſt Deus qui novit ſe habere cognitiones rerum omnium adæquatas.

Intellectus autem creatus, etſi fortè revera habeat rerum multarum cognitionem, nunquam tamen poteſt ſcire ſe habere, niſi peculiariter ipſi Deus revelet; ad hoc enim ut habeat adæquatam alicujus rei cognitionem, requiritur tantùm ut vis cognoſcendi quæ in ipſo eſt adæquet iſtam rem, quod facile fieri poteſt: ut autem ſciat ſe illam habere, ſive Deum nihil ampliùs poſuiſſe in illa re quàm id quod cognoſcit, oportet ut ſuâ vi cognoſcendi adæquet infinitam Dei poteſtatem: quod fieri planè repugnat.

Jam verò ad cognoſcendam diſtinctionem realem inter duas res, non requiritur ut noſtra de iis cognitio ſit adæquata, niſi poſſumus ſcire ipſam eſſe adæquatam; ſed nunquam poſſumus hoc ſcire, ut mox dictum eſt, ergo non requiritur ut ſit adæquata.

Itaque ubi dixi *non ſufficere quòd una abſque alia intelligatur per abſtractionem intellectus rem inadæquatè concipientis*, non putavi inde poſſe inferri, ad diſtinctionem realem requiri cognitionem *adæquatam*, ſed tantùm cognitionem, quam nos ipſi per abſtractionem intellectus non redderemus *inadæquatam.*

Longè enim aliud eſt cognitionem aliquam eſſe planè adæquatam, quod nunquam certò ſcire poſſumus an ſit verum, niſi à Deo reveletur: & aliud eouſque eſſe adæquatam, ut à nobis per abſtractionem intellectus inadæquatam non reddi percipiamus.

Eodemque modo cùm dixi rem intelligendam eſſe *complete*, ſenſus non erat intellectionem debere eſſe adæquatam, ſed tantùm rem ſatis debere intelligi, ut ſcirem eſſe *completam.*

Quod tam ex antecedentibus quàm ex ſequentibus putabam eſſe manifeſtum; diſtinxeram enim paulò ante entia incompleta à completis, dixeramque requiri ut unumquodque ex iis quæ realiter diſtinguuntur, tanquam ens per ſe & ab omni alio diverſum intelligatur.

Poſtea verò eodem ſenſu quo dixi me *complete* intelligere quid ſit corpus, ſtatim ſubjunxi, me etiam intelligere mentem eſſe rem completam, ſumen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

ſumendo ſcilicet intelligere completè, & intelligere eſſe rem completam, in una & eadem ſignificatione.

Sed hîc meritò quæri poteſt, quidnam intelligam per *rem completam*, & quomodo probem ſufficere ad diſtinctionem realem, quod duæ res tanquam completæ una abſque alia intelligantur.

Itaque ad primum reſpondeo, me per *rem completam* nihil aliud intelligere quàm ſubſtantiam indutam iis formis, ſive attributis, quæ ſufficiunt ut ex iis agnoſcam ipſam eſſe ſubſtantiam.

Neque enim ſubſtantias immediatè cognoſcimus, ut alibi notatum eſt, ſed tantùm ex eo quòd percipiamus quaſdam formas, ſive attributa, quæ cùm alicui rei debeant ineſſe ut exiſtant, rem illam cui inſunt vocamus *Subſtantiam.*

Si verò poſtea eandem illam ſubſtantiam ſpoliare vellemus iis attributis ex quibus illam cognoſcimus, omnem noſtram de ipſa notitiam deſtrueremus, atque ita verba quidem aliqua de ipſa poſſemus proferre, ſed non quorum ſignificationem clarè & diſtinctè perciperemus.

Non ignoro quaſdam ſubſtantias vulgò vocari *incompletas*; Sed ſi dicantur incompletæ quod per ſe ſolæ eſſe non poſſint, fateor mihi contradictorium videri, ut ſint ſubſtantiæ, hoc eſt res per ſe ſubſiſtentes; & ſimul incompletæ, hoc eſt per ſe ſubſiſtere non valentes. Aliter autem dici poſſunt ſubſtantiæ incompletæ, ita ſcilicet ut quatenus ſunt ſubſtantiæ, nihil quidem habeant incompleti, ſed tantùm quatenus referuntur ad aliquam aliam ſubſtantiam, cum qua unum per ſe componunt.

Ita manus eſt ſubſtantia incompleta, cùm refertur ad totum corpus cujus eſt pars: ſed eſt ſubſtantia completa, cùm ſola ſpectatur: & eodem planè modo mens & corpus ſunt ſubſtantiæ incompletæ, cùm referuntur ad hominem quem componunt: ſed ſolæ ſpectatæ ſunt completæ.

Quemadmodum enim eſſe extenſum, diviſibile, figuratum, &c. ſunt formæ, ſive attributa, ex quibus agnoſco ſubſtantiam illam quæ vocatur corpus; ita eſſe intelligentem, volentem, dubitantem, &c. ſunt formæ, ex quibus agnoſco ſubſtantiam quæ vocatur Mens: nec minùs intelligo ſubſtantiam cogitantem eſſe rem completam, quàm ſubſtantiam extenſam.

Nec ullo modo dici poteſt id quod Vir Cl. ſubjunxit, corpus fortè ſe habere ad mentem ſicut genus ad ſpeciem: etſi enim genus poſſit intelligi ſine hac vel illa differentia ſpecifica, non poteſt tamen ullo modo ſpecies ſine genere cogitari.

Nam, exempli cauſâ, facile intelligimus figuram, nihil cogitando de circulo (quamvis iſta intellectio non ſit diſtincta, niſi ad ſpecialem aliquam

quam figuram referatur, nec de re completa, niſi naturam corporis comprehendat) ſed nullam circuli differentiam ſpecificam intelligimus, quin ſimul de figura cogitemus.

Mens autem diſtinctè & completè, ſive quantùm ſufficit ut habeatur pro re completa, percipi poteſt ſine ulla ex iis formis, ſive attributis, ex quibus agnoſcimus corpus eſſe ſubſtantiam, ut puto me in ſecunda Meditatione ſatis oſtendiſſe; corpuſque intelligitur diſtinctè, atque ut res completa, ſine iis quæ pertinent ad mentem.

Hîc tamen urget Vir Cl. *etſi aliqua mei notitia parari poſſit abſque notitia corporis, non tamen indè confici notitiam illam eſſe completam, & adæquatam ita ut certus ſim me non falli, dum ab eſſentia mea corpus excludo.* Remque declarat exemplo trianguli ſemicirculo inſcripti, quem poſſumus clarè & diſtinctè intelligere eſſe rectangulum, quamvis ignoremus, vel etiam negemus illius baſis quadratum æquale eſſe quadratis laterum; nec tamen indè licet inferre dari poſſe triangulum, cujus baſis quadratum æquale non ſit quadratis laterum. Sed quantum ad hoc exemplum, multis modis differt à re propoſita. Nam primò quamvis forte triangulus ſumi poſſit in concreto pro ſubſtantia figuram habente triangularem, certè proprietas habendi quadratum baſis æquale quadratis laterum non eſt ſubſtantia, nec proinde unumquodque ex his duobus poteſt intelligi ut res completa, quemadmodum intelliguntur *Mens* & *Corpus*: nec quidem poteſt *res* vocari, eo ſenſu *quo dixi*, *ſatis eſſe quòd poſſim unam rem* (nempe rem completam) *abſque altera intelligere*, *&c.* ut fit manifeſtum ex verbis quæ ſequebantur, *Præterea invenio in me facultates*, *&c.* Neque enim iſtas facultates dixi eſſe *res*, ſed ipſas accuratè à rebus ſive ſubſtantiis diſtinxi. Secundo quamvis clarè & diſtinctè poſſimus intelligere triangulum in ſemicirculo eſſe rectangulum, abſque eo quod advertamus ejus baſis quadratum æquale eſſe quadratis laterum, non tamen ita poſſumus clarè intelligere triangulum in quo baſis quadratum ſit æquale quadratis laterum, quin ſimul advertamus eſſe rectangulum: atqui & mentem ſine corpore, & corpus ſine mente clarè & diſtinctè percipimus. Tertio quamvis conceptus trianguli ſemicirculo inſcripti talis haberi poſſit, ut in eo æqualitas inter quadratum baſis & quadrata laterum non contineatur, non poteſt tamen haberi talis ut nulla proportio inter baſis quadratum & quadrata laterum ad hunc triangulum pertinere intelligatur; ac proinde quamdiu ignoratur qualis ſit iſta proportio, nulla de eo poteſt negari, niſi quam clarè intelligamus ad ipſum non pertinere, quod de proportione æqualitatis nunquam poteſt intelligi.

Sed nihil planè in corporis conceptu includitur quod pertineat ad mentem, nihilque in conceptu mentis quod pertineat ad corpus.

Itaque quamvis dixerim *ſatis eſſe*, *quod poſſim unam rem abſque altera clare & diſtincte intelligere, &c.* non ideo poteſt ſubſumi, *at clare & diſtincte intelligo hunc triangulum, &c.* Primò, quia proportio inter quadratum baſis & quadrata laterum, non eſt res completa. Secundò, quia non clarè intelligitur iſta proportio æqualitatis, niſi in triangulo rectangulo. Tertiò, quia ne quidem triangulus diſtinctè poteſt intelligi, ſi negetur proportio quæ eſt inter quadrata ejus laterum & baſis.

Sed jam dicendum eſt quo pacto *ex hoc ſolo quod unam ſubſtantiam abſque altera clare & diſtincte intelligam, certus ſim unam ab alia excludi.* Nempe hæc ipſa eſt notio *ſubſtantiæ*, quod per ſe, hoc eſt abſque ope ullius alterius ſubſtantiæ, poſſit exiſtere: nec ullus unquam qui duas ſubſtantias per duos diverſos conceptus percepit, non judicavit illas eſſe realiter diſtinctas. Ideoque niſi certitudinem vulgari majorem quæſiviſſem, contentus fuiſſem oſtendiſſe in ſecundâ Meditatione *Mentem* ut rem ſubſiſtentem intelligi, quamvis nihil planè illi tribuatur quod pertineat ad corpus; & vice verſa etiam *Corpus* intelligi ut rem ſubſiſtentem, etſi nihil illi tribuatur quod pertineat ad mentem: nihilque amplius addidiſſem ad demonſtrandum mentem realiter à corpore diſtingui: quia vulgò res omnes eodem modo ſe habere judicamus in ordine ad ipſam veritatem, quo ſe habent in ordine ad noſtram perceptionem. Sed quia inter hyperbolicas illas dubitationes, quas in prima Meditatione propoſui, unà eo uſque proceſſit ut de hoc ipſo (nempe quod res juxta veritatem ſint tales quales ipſas percipimus) certus eſſe non poſſem, quandiu auctorem meæ originis ignorare me ſupponebam, idcirco omnia quæ de Deo & de veritate, in tertia, quarta, & quinta Meditatione ſcripſi, conferunt ad concluſionem de reali *mentis* à *corpore* diſtinctione, quam demum in ſexta Meditatione perfeci.

Atqui, ait Vir Cl. *intelligo triangulum ſemicirculo inſcriptum abſque eo quòd ſciam ejus baſis quadratum æquale eſſe quadratis laterum.* Imò, poteſt quidem ille triangulus intelligi, etſi de proportione quæ eſt inter quadrata ejus baſis & laterum non cogitetur: ſed non poteſt intelligi ipſam de eo eſſe negandam. Contra verò de mente non modò intelligimus illam eſſe ſine corpore, ſed etiam omnia illa quæ ad corpus pertinent, de ipſa poſſe negari; hæc enim eſt natura ſubſtantiarum quòd ſeſe mutuò excludant.

Neque mihi adverſatur, quod Vir Cl. adjunxit, mirum non eſſe ſi dum ex eo quòd cogitem colligo me exiſtere, idea quam hoc pacto efformo, me

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

me tantum repræſentet ut rem cogitantem: nam eodem modo cum naturam corporis examino, nihil prorſus in eâ reperio quod redoleat cogitationem; nullumque majus argumentum diſtinctionis inter duas res haberi poteſt, quàm quod in utramvis nos convertamus, nihil planè in ipſa deprehendamus quod ab altera non ſit diverſum.

Non etiam video quâ ratione hoc argumentum nimis probet; nihil enim minus dici poteſt ad oſtendendum unam rem realiter ab altera diſtingui, quàm quod per divinam potentiam poſſit ab ipſa ſeparari. Satiſque diligenter cavere mihi viſus ſum, ne quis ideo putaret *hominem eſſe ſolum animum utentem corpore.* Nam in eadem ſexta Meditatione, in qua egi de diſtinctione mentis à corpore, ſimul etiam probavi ſubſtantialiter illi eſſe unitam: uſuſque ſum rationibus, quibus non memini me ullas ad idem probandum fortiores alibi legiſſe. Atque quemadmodum ille qui brachium hominis diceret eſſe ſubſtantiam realiter à reliquo ejus corpore diſtinctam, non ideo negaret illud idem ad hominis integri naturam pertinere; nec qui dicit idem brachium ad hominis integri naturam pertinere, ideo dat occaſionem ſuſpicandi non poſſe illud per ſe ſubſiſtere; ita nec mihi videor nimium probâſſe oſtendendo mentem abſque corpore eſſe poſſe, nec etiam nimis parum dicendo illam eſſe corpori ſubſtantialiter unitam, quia unio illa ſubſtantialis non impedit quo minus clarus & diſtinctus ſolius mentis tanquam rei completæ conceptus habeatur; ideoque multum differt à conceptu ſuperficiei, vel lineæ, quæ non ita ut res completæ poſſunt intelligi, niſi præter longitudinem & latitudinem etiam profunditas iis tribuatur.

Nec denique ex eo quòd *vis cogitandi ſit in infantibus ſopita, in amentibus* non quidem *extincta*, ſed perturbata, putandum eſt illam organis corporeis ita eſſe affixam, ut abſque iis exiſtere non poſſit: ex eo enim quod experiamur ſæpe ab ipſis eam impediri, nullo modo ſequitur ab iiſdem produci; neque hoc ullâ vel minimâ ratione probari poteſt.

Verumtamen non inficior arctam illam mentis cum corpore conjunctionem, quam ſenſibus aſſiduè experimur, in cauſa eſſe, cur realem ejus ab ipſo diſtinctionem non ſine attenta meditatione advertamus.

Sed meo judicio qui frequenter ea quæ in ſecunda Meditatione dicta ſunt apud ſe revolvent, facile ſibi perſuadebunt mentem non diſtingui à corpore per ſolam fictionem vel abſtractionem intellectus, ſed ut rem diſtinctam cognoſci, quia revera diſtincta eſt.

Nihil reſpondeo ad illa quæ de animæ immortalitate Vir Cl. hîc adjecit, quia mihi non adverſantur. Sed quantum ad animas brutorum, etſi earum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

rum conſideratio non ſit hujus loci, nec ſine totius Phyſicæ tractatione plura de ipſis dicere poſſim quàm quæ jam in diſſertationis de Methodo parte quinta explicui: Ne tamen omnino nihil dicam, maximè notandum mihi videtur nullos motus fieri poſſe tam in brutorum corporibus, quàm in noſtris: niſi adſint omnia planè organa, ſive inſtrumenta, quorum ope iidem etiam in machina peragi poſſent, adeò ut nequidem in nobis ipſis mens immediatè moveat membra externa, ſed dirigat tantùm ſpiritus à corde per cerebrum in muſculos fluentes, eoſque ad certos motus determinet, cùm ex ſe iſti ſpiritus ad multas actiones diverſas æquè facile applicentur. Plurimi verò ex motibus qui in nobis fiunt, nullo pacto à mente dependent; tales ſunt pulſus cordis, ciborum coctio, nutritio, reſpiratio dormientium, atque etiam in vigilantibus ambulatio, cantio & ſimilia, cùm fiunt animo non advertente. Cúmque illi qui ex alto decidunt, manus in terram præmittunt ut caput tueantur, nullo ſanè conſilio rationis id faciunt, ſed tantùm quia viſio impendentis caſus ad cerebrum uſque pertingens ſpiritus animales in nervos mittit, eo modo quo neceſſe eſt ad hunc motum vel mente invitâ & tanquam in machina producendum. Cúmque hoc in nobis ipſis pro certo experiamur, quid eſt quod tantopere miremur, ſi lumen è lupi corpore in ovis oculos reflexum eandem habeat vim ad motum fugæ in ipſa excitandum?

Jam verò ſi velimus uti ratione ad dignoſcendum, an aliqui brutorum motus ſimiles ſint iis qui peraguntur in nobis ope mentis, vel iis tantùm qui à ſolo ſpirituum influxu & organorum diſpoſitione dependent, conſiderandæ ſunt differentiæ quæ inter ipſos reperiuntur, nempe illæ quas in parte quinta diſſertationis de Methodo explicui; non enim aliàs putò inveniri; tuncque facilè apparebit omnes brutorum actiones iis tantùm ſimiles eſſe quæ ſine ulla ope mentis à nobis fiunt. Unde concludere cogemur nullum planè in ipſis principium motus à nobis cognoſci præter ſolam diſpoſitionem organorum, & continuum affluxum ſpirituum, qui à calore cordis ſanguinem attenuantis producuntur; ſimulque advertemus, nihil nobis ante hac occaſionem dediſſe aliud ipſis affingendi, niſi tantùm quòd illa duo principia motus non diſtinguentes, cùm prius, quod à ſolis ſpiritibus & organis dependet, in brutis, tanquam in nobis, eſſe videremus, aliud etiam quòd in mente ſive cogitatione conſiſtit, ipſis ineſſe inconſultè crederemus. Et ſanè quidquid ita nobis ab ineunte ætate perſuaſimus, quantumvis poſtea falſum eſſe rationibus oſtendatur, non tamen facilè, niſi diu & frequenter ad rationes iſtas attendamus, ab opinione noſtra deletur.

RE-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

RESPONSIO
ad alteram partem.

DE DEO.

HActenus argumenta Viri Cl. diſſolvere ejuſque impetum ſuſtinere conatus ſum; deinceps, ut ii qui cum fortioribus pugnant, non directè ipſi me opponam, ſed ab ictu potiùs declinabo.

De tribus tantùm agit hac in parte quæ facile poſſunt admitti, prout ipſe illa intelligit; ſed quæ ſcripſeram, alio ſenſu intellexi, qui verus etiam mihi videtur.

Primum eſt, quòd quædam ideæ materialiter ſint falſæ, hoc eſt, ut ego interpretor, quod tales ſint ut judicio materiam præbeant erroris; ille verò ideas formaliter ſumptas conſiderando nullam in iis falſitatem eſſe contendit.

Alterum eſt, quòd Deus ſit à ſe *poſitivè*, & tanquam à cauſa; ubi tantùm intellexi rationem propter quam Deus non indiget ullâ cauſâ efficiente ut exiſtat, fundatam eſſe in re poſitiva, nempe in ipſamet Dei immenſitate quâ nihil magis poſitivum eſſe poteſt; ille verò probat Deum à ſe non produci, nec conſervari per poſitivum aliquem cauſæ efficientis influxum: quod planè etiam affirmo.

Tertium denique eſt, quòd nihil in mente noſtra eſſe poſſit cujus non ſimus conſcii; quod de operationibus intellexi, & ille de potentiis negat.

Sed ut ſingula diligentiùs exequamur, ubi ait, *ſi frigus ſit tantùm privatio, nullam poſſe dari ideam quæ illud tanquam rem poſitivam repræſentet*, manifeſtum eſt ipſum agere tantùm de idea *formaliter* ſumpta. Nam cùm ipſæ ideæ ſint formæ quædam, nec ex materia ulla componantur, quoties conſiderantur quatenus aliquid repræſentant, non *materialiter*, ſed *formaliter* ſumuntur; ſi verò ſpectarentur, non prout hoc vel illud repræſentant, ſed tantummodò prout ſunt operationes intellectus, dici quidem poſſet materialiter illas ſumi, ſed tunc nullo modo veritatem vel falſitatem objectorum reſpicerent. Nec ideo mihi videtur illas alio ſenſu materialiter falſas dici poſſe, quàm eo quem jam explicui; nempe ſive frigus ſit res poſitiva, ſive privatio, non aliam idcirco de ipſo habeo ideam, ſed manet in me eadem illa quam ſemper habui, quamque ipſam dico mihi præbere materiam erroris, ſi verum ſit frigus eſſe privationem, & non habere tantùm realitatis quàm calor; quia utramque ideam caloris & frigo-

frigoris, conſiderando prout ambas à ſenſibus accepi, non poſſum advertere plus mihi realitatis per unam quam per alteram exhiberi.

Nec ſanè *judicium cum idea confudi*; nam in hac dixi reperiri falſitatem *materialem*: in illo verò non poteſt eſſe niſi *formalis*. Cum autem ait Vir Cl. *ideam frigoris eſſe frigus ipſum prout eſt objectivè in intellectu*, diſtinctione arbitror opus eſſe; hoc enim ſæpe contingit in ideis obſcuris & confuſis, inter quas hæ caloris & frigoris ſunt numerandæ, ut ad aliud quid referantur quàm ad id cujus revera ideæ ſunt. Ita ſi frigus ſit tantùm privatio, frigoris idea non eſt frigus ipſum, prout eſt objectivè in intellectu, ſed aliud quid, quod perperam pro iſtâ privatione ſumitur; nempe eſt ſenſus quidam entis nullam habentis exiſtentiam extra intellectum.

Neque eſt par ratio de ideâ Dei, ſaltem de illa quæ eſt clara & diſtincta, quia dici non poteſt ipſam referri ad aliquid cui non ſit conformis. Quantum autem ad confuſas Deorum ideas quæ ab idololatris effinguntur, non video cur non etiam materialiter falſæ dici poſſint, quatenus falſis ipſorum judiciis materiam præbent. Quanquam ſanè illæ quæ vel nullam, vel perexiguam judicio dant occaſionem erroris, non tam meritò materialiter falſæ dici videntur, quam quæ magnam; unas autem majorem quam alteras erroris occaſionem præbere facile eſt exemplis declarare. Neque enim tanta eſt in confuſis ideis ad arbitrium mentis effictis (quales ſunt ideæ falſorum Deorum,) quanta eſt in iis quæ à ſenſibus confuſæ adveniunt, ut ſunt ideæ caloris & frigoris: ſi quidem, ut dixi, verum ſit illas nihil reale exhibere. Omnium autem maxima eſt in ideis quæ ab appetitu ſenſitivo oriuntur; ut idea ſitis in hydropico nunquid revera ipſi materiam præbet erroris, cùm dat occaſionem judicandi potum ſibi eſſe profuturum, qui tamen ſit nociturus?

At petit Vir Cl. quidnam mihi exhibeat illa frigoris idea, quàm dixi materialiter falſam eſſe: *Si enim*, inquit, *exhibet privationem, ergo vera eſt; ſi ens poſitivum, non eſt ergo frigoris idea.* Rectè, ſed propter hoc tantum illam materialiter falſam appello, quod cum ſit obſcura & confuſa, non poſſim dijudicare an mihi quid exhibeat quod extra ſenſum meum ſit poſitivum necne: ideoque occaſionem habeo judicandi eſſe quid poſitivum, quamvis fortè ſit tantum privatio.

Nec proinde quæri debet, *quæ ſit cauſa illius entis poſitivi objectivi, unde fieri aio ut materialiter falſa ſit illa idea*, quia non aio illam fieri materialiter falſam ab aliquo ente poſitivo, ſed à ſola obſcuritate, quæ tamen ens aliquod poſitivum habet pro ſubjecto, nempe ſenſum ipſum.

Et quidem ens iſtud poſitivum in me eſt, quatenus ergo ſum res vera; ob-

obſcuritas verò, quæ ſola mihi dat occaſionem judicandi iſtam ideam ſenſus frigoris, repræſentare objectum aliquod extra me poſitum quod vocetur frigus, non habet cauſam realem, ſed indè tantùm oritur quòd natura mea non ſit omni ex parte perfecta.

Neque hoc ulla ratione fundamenta mea convellit. Vererer autem ne forte quia in legendis Philoſophorum libris nunquam valdè multum temporis impendi, non ſatis ipſorum loquendi modum ſequutus ſim, cum dixi ideas, quæ judicio materiam præbent erroris, *materialiter* falſas eſſe, niſi apud primum auctorem qui mihi jam incidit in manus, vocem *materialiter* in eadem ſignificatione ſumptam invenirem, nempe apud Fr. Suarem, Metaphyſicæ diſput. 9. ſectione 2. numero 4.

Sed pergamus ad ea quæ V.C. omnium maximè reprehendit, mihi autem minimè omnium reprehenſione digna videntur, nempe ubi dixi, *licere nobis cogitare Deum quodammodo idem præſtare reſpectu ſui ipſius, quod cauſa efficiens reſpectu ſui effectus.* Hoc enim ipſo negavi illud quod viro Cl. durum videtur & falſum, nempe quòd Deus ſit cauſa efficiens ſui ipſius, quia, dicendo *idem quodammodo præſtare*, oſtendi me non exiſtimare idem eſſe: & præmittendo verba, *nobis omnino licet cogitare*, ſignificavi me hæc tantum propter imperfectionem intellectus humani ſic explicare. Sed & in reliquo ſcripto idem ubique confirmavi: nam ſtatim ab initio ubi dixi, *nullam rem exiſtere in cujus cauſam efficientem non liceat inquirere*: addidi, *vel ſi non habet, cur illa non indigeat poſtulare*; quæ verba ſatis indicant, me putâſſe aliquid exiſtere quod cauſâ efficiente non indigeat. Quid autem tale eſſe poteſt præter Deum? dixique paulò poſt, *in Deo eſſe tantam & tam inexhauſtam potentiam, ut nullius unquam ope eguerit ut exiſteret, neque etiam nunc egeat ut conſervetur, atque adeò ſit quodammodo ſui cauſa.* Ubi verbum, *ſui cauſa*, nullo modo de efficiente poteſt intelligi, ſed tantum quòd inexhauſta Dei potentia ſit cauſa, ſive ratio propter quam cauſâ non indiget. Cumque illa inexhauſta potentia, ſive eſſentiæ immenſitas, ſit quam maximè *poſitiva*, idcirco dixi, rationem ſive cauſam ob quam Deus non indiget cauſâ, eſſe *poſitivam*; quod idem dici non poſſet de ulla re finita, quamvis in ſuo genere ſummè perfecta: Sed ſi diceretur eſſe *à ſe*, hoc tantum intelligi poſſet *negativè*, quoniam nulla ratio à poſitiva ejus natura deſumpta afferri poſſet propter quam intelligeremus ipſam cauſâ efficiente non indigere. Atque eodem modo in omnibus aliis locis ita contuli cauſam formalem, ſive rationem ab eſſentia Dei petitam propter quam ipſe cauſâ non indiget ut exiſtat, neque ut conſervetur, cum cauſa efficiente ſine qua res finitæ eſſe non poſſunt, ut ubique illam à cauſa efficiente

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

te eſſe diverſam ex ipſis meis verbis cognoſcatur. Nec ullibi dixi Deum ſe conſervare per poſitivum aliquem influxum, ut res creatæ ab ipſo conſervantur, ſed tantùm immenſitatem potentiæ, ſive eſſentiæ, propter quam Conſervatore non indiget, eſſe rem *poſitivam*. Itaque poſſum ultrò admittere quæcunque à Viro Cl. afferuntur ad probandum Deum non cauſam efficientem ſui ipſius; neque ſe conſervare per ullum influxum poſitivum, ſive per ſui reproductionem continuam, quod ſolum ex ejus rationibus efficitur. Sed, ut ſpero, etiam ille non negavit immenſitatem illam potentiæ, propter quam Deus non indiget cauſa ut exiſtat eſſe in ipſo rem *poſitivam*, nihilque ejuſmodi quod ſit *poſitivum* intelligi poſſe in ullis aliis rebus, propter quod causâ efficiente non egeant ad exiſtendum, quod ſolum ſignificare volui, cùm dixi nullas res poſſe intelligi eſſe *à ſe* niſi *negative*, præter unum Deum, nec quicquam ampliùs aſſumere mihi opus fuit ad difficultatem, quæ propoſita erat, diſſolvendam.

Sed quia tam ſeriò hîc monet Vir Clar. *vix ullum Theologum reperiri poſſe qui non eâ propoſitione offendatur, quòd Deus à ſe ipſo ſit poſitive, & tanquam à cauſa*, paulò accuratiùs exponam quare iſte loquendi modus in hac quæſtione perutilis, atque etiam neceſſarius, & ab omni offenſionis ſuſpicione valde remotus mihi videatur.

Scio Latinos Theologos non uſurpare nomen *cauſæ* in divinis, cùm agitur de proceſſione perſonarum ſacroſanctæ Trinitatis, illoſque ubi Græci indifferenter αἴτιον & ἀρχὴν dixerunt, ſolo *principii* nomine ut maximè generali uti malle, ne cui ſcilicet indè occaſionem dent judicandi Filium eſſe minorem Patre. Sed ubi nullum tale erroris periculum eſſe poteſt, nec agitur de Deo ut trino ſed tantùm ut uno, non video cur nomen *cauſæ* ſit tantopere fugiendum, præſertim cùm in talem locum incidimus ut illo uti perutile ac propemodum neceſſarium eſſe videatur.

Nulla autem major hujus nominis utilitas eſſe poteſt quàm ſi Dei exiſtentiæ demonſtrandæ inſerviat: nullaque major neceſſitas quàm ſi abſque eo perſpicuè demonſtrari non poſſit.

Atqui conſiderationem cauſæ efficientis eſſe primum & præcipuum medium ne dicam unicum, quod habeamus ad exiſtentiam Dei probandam, puto omnibus eſſe manifeſtum. Illud autem accuratè perſequi non poſſumus, niſi licentiam demus animo noſtro in rerum omnium, etiam ipſius Dei cauſas efficientes inquirendi: quo enim jure Deum indè exciperemus priuſquam illum exiſtere ſit probatum? Quærendum igitur eſt de unaquaque re, an ſit *à ſe*, vel *ab alio*: Et quidem per hoc medium exiſtentia Dei concludi poteſt, etſi non expreſſe explicetur quo modo intelli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

telligendum ſit aliquid eſſe *à ſe*. Quicunque enim ſolius luminis naturalis ductum ſequuntur, ſponte ſibi formant hoc in loco conceptum quendam cauſæ efficienti & formali communem, ita ſcilicet ut quod eſt *ab alio*, ſit ab ipſo tanquam à cauſa efficiente; quod autem eſt *à ſe*, ſit tanquam à cauſa formali, hoc eſt, quia talem habet eſſentiam, ut cauſa efficiente non egeat; ideoque iſtud in Medit. meis non explicui, ſed tanquam per ſe notum prætermiſi. At cùm illi qui aſſueti ſunt judicare nihil eſſe poſſe cauſam efficientem ſui ipſius, illamque à cauſa formali accuratè diſtinguere, quæri vident an aliquid ſit à ſeipſo, facile ſit ut de ſola efficiente propriè dicta cogitantes, non putent illud, *à ſe*, debere intelligi tanquam *à cauſa*, ſed tantummodò *negative*, tanquam *ſine cauſa*, ita ſcilicet ut aliquid ſit de quo non debeamus inquirere cur exiſtat. Quæ interpretatio verbi *à ſe* ſi admitteretur, nulla poſſet ab effectibus haberi ratio ad exiſtentiam Dei demonſtrandam, ut rectè in primis objectionibus ab ipſarum Auctore probatum eſt, ideoque nullo modo eſt admittenda. Ut autem appoſitè ad ipſam reſpondeatur, exiſtimo neceſſe eſſe oſtendere inter *cauſam efficientem* propriè dictam, & *nullam cauſam* eſſe quid intermedium, nempe *poſitivam rei eſſentiam*, , ad quam cauſæ efficientis conceptus eodem modo poteſt extendi, quo ſolemus in Geometricis conceptum lineæ circularis quam maximæ ad conceptum lineæ rectæ, vel conceptum polygoni rectilinei, cujus indefinitus ſit numerus laterum, ad conceptum circuli extendere. Hocque non mihi videor ullâ ratione meliùs explicare potuiſſe, quàm cum dixi *cauſæ efficientis ſignificationem non eſſe in hac quæſtione reſtringendam ad illas cauſas quæ ſunt effectibus tempore priores, vel quæ ab ipſis ſunt diverſæ; tum quia eſſet nugatoria, cùm nemo neſciat idem nec ſeipſo prius, nec à ſeipſo diverſum eſſe poſſe; tum quia una ex his duabus conditionibus ab ejus conceptu tolli poteſt, & nihilominus integra notio efficientis remanere.* Nam quod non requiratur ut tempore ſit prior, patet ex eo, quòd non habeat rationem cauſæ, niſi quamdiu producit effectum, ut dictum eſt. Ex eo verò quod non poſſit alia conditio etiam tolli, debet tantùm inferri non eſſe cauſam efficientem propriè dictam, quod concedo: non autem nullo modo eſſe cauſam pòſitivam, quæ per analogiam ad efficientem referri poſſit, hocque tantùm in re propoſita requiritur: eodem enim lumine naturali quo percipio me mihi daturum fuiſſe omnes perfectiones quarum idea aliqua in me eſt, ſi quidem exiſtentiam mihi dediſſem, percipio etiam nihil ſibi exiſtentiam dare poſſe modo illo, ad quem cauſæ efficientis propriè dictæ ſignificatio reſtringi ſolet, ita ſcilicet ut idem quatenus dat ſibi eſſe, ſit diverſum à ſeipſo, quatenus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

accipit eſſe, quia contradictoria ſunt idem & non idem, ſive diverſum. Ideoque cùm quæritur an aliquid ſibi ipſi exiſtentiam dare poſſit, non aliud eſt intelligendum quàm ſi quæreretur, an alicujus rei natura ſive eſſentia ſit talis ut causâ efficiente non indigeat ad exiſtendum: Cumque ſubſumitur, *ſi quid ſit tale, illud ſibi daturum eſſe omnes perfectiones, quarum idea aliqua in ipſo eſt, ſiquidem ipſas nondum habet*, ſenſus eſt fieri non poſſe quin habet actu omnes perfectiones quas cognoſcit: Quia lumine naturali percipimus illud cujus eſſentia tam immenſa eſt, ut cauſa efficiente non indigeat ad exiſtendum, hac etiam non indigere ad habendas omnes perfectiones quas cognoſcit, propriamque eſſentiam dare ipſi eminenter illud omne quod poſſumus cogitare aliquibus aliis rebus à cauſa efficiente dari poſſe. Atque hæc verba, *ſi nondum habet ipſum ſibi eſſe daturum*, juvant tantùm ad rem explicandam, quia eodem lumine naturali percipimus illud jam non poſſe habere vim & voluntatem ſibi dandi aliquid novi, ſed ejus eſſentiam talem eſſe ut habuerit ab æterno illud omne, quod jam cogitare poſſumus ipſum ſibi daturum eſſe, ſi nondum haberet. Atqui nihilominus iſti omnes modi loquendi à cauſæ efficientis analogia petiti pernecеſſarii ſunt ad lumen naturale ita dirigendum, ut iſta perſpicuè advertamus: eodem planè modo quo nonnulla de Sphæra, & aliis figuris curvilineis ex comparatione cum figuris rectilineis apud Archimedem demonſtrantur, quæ vix aliter intelligi potuiſſent. Et quemadmodum iſtiuſmodi demonſtrationes non improbantur, etſi ſphæra in illis inſtar polyedri ſit conſideranda; ita non puto me hoc in loco poſſe reprehendi quòd analogiâ cauſæ efficientis uſus ſim ad ea quæ ad cauſam formalem, hoc eſt ad ipſammet Dei eſſentiam pertinent explicanda. Nec ullum hac in parte erroris periculum timeri poteſt, quoniam id unicum quod cauſæ efficientis proprium eſt, atque ad formalem non poteſt extendi, manifeſtam contradictionem involvit, ideoque à nemine credi poſſet, nempe quod aliquid ſit à ſeipſo diverſum, ſive idem ſimul & non idem.

Notandumque eſt cauſæ dignitatem ſic à nobis Deo fuiſſe tributam, ut nulla effectus indignitas in ipſo indè ſequeretur: nam quemadmodum Theologi cùm dicunt patrem eſſe *principium* filii, non ideo concedunt filium eſſe *principiatum*; ita quamvis admiſerim Deum dici quodammodo poſſe *ſui cauſam*, nullibi tamen illum eodem modo *ſui effectum* nominavi, quia ſcilicet effectus ad efficientem præcipuè ſolet referri, & illâ eſſe ignobilior, quamvis ſæpe ſit nobilior aliis cauſis.

Cùm autem integram rei eſſentiam pro cauſa formali hîc ſumo, Ariſtotelis veſtigia tantùm ſequor: nam lib. 2. annal. poſt. c. 11, cauſa materiali

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

riali prætermiſſa primam nominat αἰτίαν τὸ τί ἦν εἶναι, ſive, ut vulgo vertunt Latini philoſophi, *cauſam formalem*, illam quam ad omnes omnium rerum eſſentias extendit, quia nempe ibi non agit de cauſis compoſiti phyſici, ut neque ego etiam hîc; ſed generalius de cauſis ex quibus aliqua cognitio peti poſſit.

Quòd verò fieri vix potuerit in re propoſitâ ut à *cauſæ* nomine Deo tribuendo abſtinerem, vel ex eo poteſt probari, quòd cum Vir Cl. alia via idem quod ego efficere conatus ſit, non tamen id ullo modo præſtiterit, ſaltem quantùm mihi videtur. Nam poſtquam multis verbis oſtendit Deum non eſſe cauſam efficientem ſui ipſius, quia requiritur ad rationem efficientis ut diverſa ſit à ſuo effectu; Item non eſſe à ſe *poſitivè*, intelligendo per verbum *poſitivè*, poſitivum cauſæ influxum; itemque ſeipſum revera non conſervare, ſumendo *conſervationem* pro continua rei productione; quæ omnia lubens admitto; rurſus probare contendit Deum non dici debere cauſam efficientem ſui ipſius, *quia*, inquit, *cauſa efficiens rei alicujus non quæritur, niſi ratione exiſtentiæ, neutiquam verò ratione eſſentiæ: at non minùs eſt de eſſentia entis infiniti quòd exiſtat, quàm de eſſentia trianguli habere tres angulos æquales duobus rectis: ergo non magis per efficientem eſt reſpondendum, cùm quæritur cur Deus exiſtat, quàm cùm quæritur cur tres anguli trianguli ſint æquales duobus rectis.* Qui ſyllogiſmus facilè in illum poteſt retorqueri hoc pacto: etſi non quæratur efficiens ratione eſſentiæ, quæri tamen poteſt ratione exiſtentiæ; at in Deo non diſtinguitur eſſentia ab exiſtentia, ergo de Deo quæri poteſt efficiens.

Sed ut hæc duo ſimul concilientur, dici debet quærenti, cur Deus exiſtat, non quidem eſſe reſpondendum per cauſam efficientem propriè dictam, ſed tantùm per ipſam rei eſſentiam, ſive cauſam formalem, quæ propter hoc ipſum quòd in Deo exiſtentia non diſtinguatur ab eſſentia, magnam habet analogiam cum efficiente, ideoque quaſi cauſa efficiens vocari poteſt.

Denique, addit *in Dei cauſam efficientem inquirenti reſpondendum eſſe, illum eâ non indigere; & rurſum percontanti, cur illâ non indigeat, reſpondendum, quia ens infinitum eſt, cujus exiſtentia eſt ſua eſſentia: ea enim tantummodo cauſâ efficienti indigere, in quibus exiſtentiam actualem ab eſſentia diſtinguere licet.* Ex quibus ait corruere id quod dixeram, nempe ſi putarem nullam rem idem quodammodo eſſe poſſe erga ſeipſam, quod cauſa efficiens erga effectum, nunquam me in cauſas rerum inquirendo ad ullam omnium primam deventurum; quod tamen nec corruere, nec ullo modo concuti vel infirmari mihi videtur; & præcipua vis non modò meæ, ſed &

& omnium omnino demonſtationum quæ afferri poſſunt ad exiſtentiam Dei ab effectibus probandam, ab eo dependet: Nullam autem Theologi ferè omnes niſi ab effectibus afferri poſſe contendunt. Itaque tantum abeſt ut demonſtrationem de Deo illuſtret, cùm analogiam cauſæ efficientis illi erga ſeipſum tribui non permittit, quin potiùs ab illa intelligenda lectores avertit, præcipuè in fine, ubi concludit, *ſi putaret in cujuſque rei cauſam efficientem vel quaſi efficientem eſſe inquirendum, ſe cujuſcumque rei cauſam ab ea re diverſam quæſiturum.* Quomodo enim ii qui Deum nondum nôrunt, in cauſam aliarum rerum efficientem inquirerent, ut hoc pacto ad Dei cognitionem devenirent, niſi putarent cujuſque rei cauſam efficientem poſſe inquiri? Et quomodo tandem in Deo ut cauſa prima finem quærendi facerent, ſi putarent cujuſque rei cauſam ab ea re diverſam eſſe quærendam?

Certè idem feciſſe mihi videtur Vir Cl. hac in parte, ac ſi poſtquam Archimedes loquens de iis quæ de ſphæra per analogiam ad figuras rectilineas ſphæræ inſcriptas demonſtravit, dixiſſet, ſi putarem ſphæram pro figura rectilinea, vel quaſi rectilinea infinitorum laterum ſumi non poſſe, nullam vim iſti demonſtrationi tribuerem, ſed quia non de ſphæra ut figura curvilinea, ſed tantùm de ipſa ut figura rectilinea infinitorum laterum rectè procedit. Si, inquam, Vir Cl. nolens ſphæram ita nominari, & tamen Archimedis demonſtrationem cupiens retinere diceret, ſi putarem id quod ibi concluditur, de figura rectilinea infinitorum laterum eſſe intelligendum, id ipſum de ſphæra non admitterem, quia mihi certum & compertum eſt ſphæram nullo modo eſſe figuram rectilineam. Quibus ſanè verbis non idem quod Archimedes efficeret, ſed contra prorſus ab ejus demonſtratione rectè intelligenda ſeipſum alioſve avocaret.

Hæc verò paulò prolixiùs hîc perſequutus ſum quàm res fortè poſtulabat, ut oſtendam ſummæ mihi curæ eſſe cavere ne vel minimum quid in meis ſcriptis reperiatur quod merito Theologi reprehendant.

Denique quod circulum non commiſerim, cùm dixi non aliter nobis conſtare, quæ clarè & diſtinctè percipiuntur vera eſſe, quàm quia Deus eſt: & nobis non conſtare Deum eſſe, niſi quia id clarè percipitur, jam ſatis in reſponſione ad ſecundas Objectiones numero 3 & 4 explicui, diſtinguendo ſcilicet id quod reipſa clarè percipimus, ab eo quod recordamur nos antea clarè percepiſſe. Primùm enim nobis conſtat Deum exiſtere, quoniam ad rationes quæ id probant attendimus; poſtea verò ſufficit ut recordemur nos aliquam rem clarè percepiſſe, ut ipſam veram eſſe ſimus certi, quod non ſufficeret niſi Deum eſſe, & non fallere ſciremus.

Quòd

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Quòd autem nihil in mente, quatenus eſt res cogitans, eſſe poſſit, cujus non ſit conſcia, per ſe notum mihi videtur, quia nihil in illa ſic ſpectata eſſe intelligimus quòd non ſit cogitatio, vel à cogitatione dependens, alioqui enim ad mentem, quatenus eſt res cogitans, non pertineret; nec ulla poteſt in nobis eſſe cogitatio, cujus eodem illo momento quo in nobis eſt, conſcii non ſimus. Quamobrem non dubito quin mens ſtatim atque infantis corpori infuſa eſt, incipiat cogitare, ſimulque ſibi ſuæ cogitationis conſcia ſit, etſi poſtea ejus rei non recordetur, quia ſpecies iſtarum cogitationum memoriæ non inhærent.

Sed notandum eſt actuum quidem ſive operationum noſtræ mentis nos ſemper actu conſcios eſſe, facultatum, ſive potentiarum non ſemper niſi potentia; ita ſcilicet ut cùm ad utendum aliqua facultate nos accingimus, ſtatim, ſi facultas illa ſit in mente, fiamus ejus actu conſcii, atque ideo negare poſſimus eſſe in mente, ſi ejus conſcii fieri nequeamus.

Ad ea quæ Theologos morari poſſunt.

OPpoſui me primis Viri Cl. rationibus, à ſecundis declinavi: jam iis quæ ſequuntur planè aſſentior, præterquam ultimæ, de qua ſpero me non difficulter effecturum ut ipſe mihi aſſentiatur.

Itaque quòd ea quæ in prima Meditatione atque etiam in reliquis continentur, ad omnium ingeniorum captum non ſint accommodata, planè concedo, idque ubicunque ſeſe obtulit occaſio teſtatus ſum, atque in poſterum teſtabor. Et hæc unica fuit cauſa, cur eadem in diſſertatione de Methodo, quæ Gallicè ſcripta erat, non tractarim, ſed ad has Meditationes, quas à ſolis ingenioſis & doctis legendas eſſe præmonui, reſervarim. Neque dici debet rectiùs me facturum fuiſſe, ſi abſtinuiſſem ab iis ſcribendis, à quibus legendis permulti debeant abſtinere: tam neceſſaria enim exiſtimo, ut ſine ipſis nihil unquam firmum & ſtabile in Philoſophia ſtatui poſſe mihi perſuadeam. Et quamvis ignis & ferrum ab imprudentibus aut pueris ſine periculo non tractentur, quia tamen utilia ſunt ad vitam, nemo eſt qui putet idcirco ipſis eſſe carendum.

Quod verò in quarta Meditatione tantum egerim de errore qui *committitur in dijudicatione veri & falſi*: non autem de illo qui contingit in perſecutione boni & mali; quodque ea quæ ad fidem pertinent atque ad vitam agendam ſemper exceperim, cùm aſſerui, nulli nos rei aſſentiri debere, niſi quam clarè cognoſcamus, totius ſcripti mei contextus oſtendit; & expreſſe etiam in reſponſione ad ſecundas Objectiones numero 5 explicui;

plicui; nec non & in Synopſi præmonui, ut ita quantum Viri Cl. judicio tribuam, & quàm accepta mihi ſint ejus conſilia declarem.

Supereſt ſacramentum Euchariſtiæ, cum quo judicat Vir Cl. meas opiniones non convenire, *quia*, inquit, *fide credimus ablatâ ab Euchariſtico pane panis ſubſtantiâ, ſola illic accidentia remanere*: putat autem *me nulla accidentia realia admittere*, ſed tantum modos, qui *abſque aliqua ſubſtantia*, cui inſint, non poſſunt intelligi, *nec proinde etiam abſque illa exiſtere*. Quam objectionem perfacile poſſem eludere, dicendo me nunquam hactenus accidentia realia negâſſe; nam quamvis ipſis in Dioptricâ, & Meteoris non uſus ſim ad ea de quibus agebam explicanda, dixi tamen expreſſis verbis in Meteoris p. 164. me illa non negare. In his vero Meditationibus ſuppoſui quidem ipſa nondum à me cognoſci, ſed non idcirco nulla eſſe; modus enim ſcribendi analyticus, quem ſequutus ſum, id patitur ut quædam interdum ſupponantur quæ nondum ſint ſatis explorata, ut patuit in primâ Meditatione, in qua multa aſſumpſeram, quæ deinde in ſequentibus refutavi. Nec ſanè hîc quicquam de natura accidentium volui ſtabilire, ſed ea tantum, quæ de ipſis, tanquam primâ fronte, apparuerunt, propoſui. Ac denique ex eo quod dixerim modos abſque aliqua ſubſtantia cui inſint non poſſe intelligi, non debet inferri, me negâſſe illos abſque ipſa per divinam potentiam poni poſſe, quia planè affirmo, & credo Deum multa poſſe efficere, quæ nos intelligere non poſſumus.

Sed ut hîc agam liberalius, non diſſimulabo me mihi perſuadere, nihil planè aliud eſſe à quo ſenſus noſtri afficiantur præter ſolam illam ſuperficiem, quæ eſt terminus dimenſionum ejus corporis quod ſentitur: in ſola enim ſuperficie fit contactus; & nullum ſenſum affici niſi per contactum, non ego ſolus, ſed ferè omnes philoſophi cum ipſo Ariſtotele affirmant: ita ut, exempli cauſa, panis, vel vinum non ſentiatur, niſi quatenus ejus ſuperficies vel immediatè à ſenſus organo, vel mediante aëre, aliiſve corporibus, ut ego judico, vel, ut ajunt plerique Philoſophi, mediantibus ſpeciebus intentionalibus attingitur.

Notandum autem eſt iſtam ſuperficiem non ex ſola corporum figura externa quâ digitus tractatur eſſe æſtimandam, ſed conſiderandos etiam eſſe omnes illos exiguos meatus, qui inter pulviſculos farinæ, ex quibus panis conflatus eſt, atque inter particulas ſpiritus, aquæ, aceti & fæcum, ſeu tartari, ex quorum miſtura vinum conſtat, itemque inter reliquorum corporum minutias reperiuntur. Nam ſanè particulæ iſtæ, cum diverſas habeant figuras, & motus, nunquam tam aptè jungi poſſunt, quin multa inter ipſas ſpatia relinquantur, quæ vacua non ſunt, ſed vel aëre, vel alia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

alia materiâ repleta; ut ad oculum videmus in pane ſpatia ejuſmodi ſatis magna, quæ non modo aëre, ſed etiam aquâ, vel vino, aliiſve liquoribus impleri poſſunt: cumque panis maneat ſemper ipſe idem, quamvis aër aliave materia ejus poris contenta mutetur, patet iſta ad ejus ſubſtantiam non pertinere: ideoque ipſius ſuperficiem non eam eſſe quæ breviſſimo ambitu integrum cingit, ſed eam quæ ſingulis ejus particulis eſt immediatè circumpoſita.

Notandum etiam eſt hanc ſuperficiem non modò totam moveri, cùm totus panis ex eo loco in alium transfertur, ſed etiam moveri ex parte, cùm aliquæ panis particulæ ab aëre aliiſve corporibus ejus poros ingredientibus agitantur: adeò ut ſi quæ corpora talis ſint naturæ, ut vel aliquæ vel omnes eorum partes aſſiduè moveantur (quod de pleriſque partibus panis, & de omnibus vini, verum exiſtimo), intelligenda etiam ſit ipſorum ſuperficies in continuo quodam motu eſſe.

Notandum denique per ſuperficiem panis, aut vini, alteriuſve corporis, non hîc intelligi partem ullam ſubſtantiæ, nec quidem quantitatis ejuſdem corporis, nec etiam partem corporum circumjacentium, ſed tantummodo terminum illum qui medius eſſe concipitur inter ſingulas ejus particulas, & corpora ipſas ambientia, quique nullam planè habet entitatem, niſi modalem.

Jam verò, cùm in hoc ſolo termino contactus fiat, & nihil niſi per contactum ſentiatur, manifeſtum eſt ex hoc uno quòd dicantur panis & vini ſubſtantiæ in alicujus alterius rei ſubſtantiam ita mutari, ut hæc nova ſubſtantia ſub eiſdem planè terminis contineatur, ſub quibus aliæ priùs erant, ſive in eodem præciſe loco exiſtat in quo panis & vinum priùs exiſtebant; vel potiùs (quia eorum termini aſſiduè moventur) in quo jam exiſterent ſi adeſſent; ſequi neceſſariò novam illam ſubſtantiam eodem planè modo ſenſus omnes noſtros afficere debere, quo panis & vinum illos afficerent, ſi nulla transſubſtantiatio facta eſſet.

Docet autem Eccleſia in Concilio Tridentino, ſeſſ. 13. can. 2, & 4, *converſionem fieri totius ſubſtantiæ panis in ſubſtantiam corporis Chriſti Domini noſtri, manente duntaxat ſpecie panis.* Ubi non video quidnam poſſit intelligi per ſpeciem panis, præter illam ſuperficiem, quæ media eſt inter ſingulas ejus particulas, & corpora ipſas ambientia. Ut enim jam dictum eſt, in hac ſola ſuperficie fit contactus: &, fatente ipſo Ariſtotele, non modò ſenſus ille, qui ſpecialiter *tactus* vocatur, ſed & alii ſenſus tactu ſentiunt. lib. 3. de anima cap. 13. *καὶ τὰ ἄλλα αἰσθητήρια ἀφῇ αἰσθάνεται.* Et nemo eſt qui putet hîc per ſpeciem aliud intelligi, quàm præciſè id, quod

requiritur ad ſenſus afficiendos. Et nemo etiam eſt, qui credat converſionem panis in Chriſti corpus, quin ſimul putet hoc Chriſti corpus ſub eadem accurate ſuperficie contineri, ſub qua contineretur panis, ſi adeſſet. Etiamſi tamen ibi non ſit, tanquam propriè in loco, ſed *ſacramentaliter, & eâ exſiſtendi ratione, quam etſi verbis exprimere vix poſſumus, poſſibilem tamen eſſe* Deo, *cogitatione per fidem illuſtratâ aſſequi poſſumus, & conſtantiſſimè credere debemus.* Quæ omnia tam commodè ac tam rectè per mea principia explicantur, ut non modò nihil hîc habeam quod verear ne orthodoxis Theologis offendiculo ſit futurum, ſed contrà potius magnam me ab ipſis gratiam initurum eſſe confidam, quòd eas in Phyſica proponam opiniones, quæ longè meliùs quàm vulgares cum Theologia conſentiant. Nam ſanè nullibi unquam, ſaltem quod ſciam, docuit Eccleſia ſpecies panis & vini, remanentes in Sacramento Euchariſtiæ, eſſe accidentia quædam realia, quæ, ſublatâ ſubſtantiâ, cui inhærebant, miraculoſè ſola ſubſiſtant.

Sed cùm fortè primi Theologi, qui hanc quæſtionem Philoſophico more explicare conati ſunt, tam firmiter ſibi perſuaderent accidentia illa quæ ſenſus movent eſſe quid reale à ſubſtantia diverſum, ut ne adverterent quidem ea de re poſſe unquam dubitari: ſine ullo examine ac ſine juſta ratione ſuppoſuerunt ſpecies panis eſſe accidentia ejuſmodi realia: totique deinde in eo fuerunt ut explicarent, quomodo ipſa ſine ſubjecto eſſe poſſint. Qua in re tot difficultates invenerunt, ut vel ex hoc uno (quemadmodum viatores cùm fortè ad ſalebras & loca nullo modo pervia devenerunt) ſe à vero itinere deflexiſſe judicare debuiſſent. In primis enim non videntur ſibi conſtare, ſaltem ii qui omnem ſenſuum perceptionem per contactum fieri concedunt, cùm in objectis aliquid aliud, quàm ipſorum ſuperficies variè diſpoſitas, ad movendos ſenſus requiri ſupponunt: quia per ſe notum eſt ad contactum ſolam ſuperficiem ſufficere; Si qui verò id non concedant, nihil ea de re afferre poſſunt quod ullam habeat ſpeciem veritatis. Deinde non poteſt humana mens cogitare accidentia panis eſſe realia & tamen abſque ejus ſubſtantia exiſtere, quin ſimul illa per modum ſubſtantiæ concipiat: Adeò ut implicare videatur, ut tota panis ſubſtantia mutetur, quemadmodum credit Eccleſia; & interim ut aliquid reale, quod prius erat in pane, remaneat: quia nihil reale poteſt intelligi remanere, niſi quod ſubſiſtat, & quamvis verbo vocetur accidens, concipiatur tamen ut ſubſtantia. Ideoque in re idem eſt ac ſi diceretur totam quidem panis ſubſtantiam mutari, ſed tamen illam ejus ſubſtantiæ partem quæ vocatur accidens reale remanere: quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

quod ſi non in verbis, certè in conceptu, contradictionem involvit. Atque hæc præcipua ratio eſſe videtur ob quam nonnulli hac in parte ab Eccleſia Romana diſſenſerunt. Quis autem neget, ubi liberum eſt, & nulla ratio, nec Theologica, nec quidem Philoſophica, cogit nos ad aliquas opiniones amplectendas, quin illæ potiſſimum ſint eligendæ quæ nullam aliis occaſionem nec prætextum dare poſſint à veritate fidei deflectendi? Quòd autem opinio quæ realia ponit accidentia, cum Theologicis rationibus non conveniat, puto hîc ſatis perſpicuè oſtendi; quodque Philoſophicis planè adverſetur, ſpero me in ſumma Philoſophiæ, quam jam habeo in manibus, clarè eſſe demonſtraturum; ibique quo pacto color, ſapor, gravitas, & reliqua omnia quæ ſenſus movent, à ſola extima corporum ſuperficie dependeant oſtendam. Denique non poſſunt accidentia realia ſupponi, quin miraculo tranſubſtantiationis, quod ſolum ex verbis conſecrationis concludi poteſt, aliud novum, & quidem incomprehenſibile, gratis addatur, per quod accidentia iſta realia abſque panis ſubſtantia ita exiſtant, ut ipſa interim non fiant ſubſtantiæ: quod non modo pugnat contra humanam rationem, ſed etiam contra axioma Theologorum, qui dicunt verba iſta conſecrationis nihil efficere niſi ſuum ſignificatum; & quæ per rationem naturalem poſſunt explicari miraculo nolunt adſcribi. Quæ omnes difficultates per meam hujus rei explicationem planè tolluntur: nam tantum abeſt ut juxta ipſam opus ſit aliquo miraculo ad conſervanda accidentia poſt ſublatam ſubſtantiam; quin potiùs ſine novo miraculo (per quod ſcilicet dimenſiones mutentur) tolli non poſſint. Hocque aliquando contigiſſe memoriæ proditum eſt, cùm loco panis conſecrati caro, vel puer, in manibus ſacerdotis apparuit: Non enim id unquam per miraculi ceſſationem, ſed omnino per novum miraculum accidiſſe creditum eſt. Præterea nihil eſt incomprehenſibile aut difficile in eo quòd Deus creator omnium poſſit unam ſubſtantiam in aliam mutare, quodque hæc poſterior ſubſtantia ſub eadem planè ſuperficie remaneat ſub qua prior continebatur. Nec etiam quicquam rationi magis conſentaneum dici poteſt, nec vulgo apud Philoſophos magis receptum, quàm non modò omnem ſenſum ſed generaliter omnem corporis in corpus actionem fieri per contactum, huncque contactum in ſola ſuperficie eſſe poſſe: unde ſequitur evidenter eandem ſuperficiem, quantumvis ſubſtantia quæ ſub ea eſt mutetur, eodem ſemper modo agere ac pati debere.

Quapropter, ſi verum hîc ſine invidia ſcribere licet, auſim ſperare venturum tempus aliquando, quo illa opinio quæ ponit accidentia realia, ut à ra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

à ratione aliena, & incomprehenſibilis, & parum tuta in fide, à Theologis explodetur, & mea in ejus locum ut certa & indubitata recipietur. Quod hîc diſſimulandum eſſe non putavi, ut, quantum in me eſt, occurram illorum calumniis, qui, quoniam aliis doctiores videri volunt, nihil ægriùs ferunt quàm ſi quid novi in ſcientiis, quod ſibi priùs cognitum fuiſſe fingere non poſſint, afferatur. Et ſæpe in illud eò acriùs invehuntur, quò verius & majoris momenti eſſe putant; Quodque rationibus refutare non valent, ſacris Scripturis ac veritatibus fidei adverſari abſque ulla ratione affirmant. Impii certè hac in parte, quòd auctoritate Eccleſiæ uti velint ad evertendam veritatem. Sed provoco ab iſtis ad pios & orthodoxos Theologos, quorum me judiciis & cenſuræ libentiſſimè ſubmitto.

AU-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

AUCTORIS
De Objectionibus Quintis
MONITUM,
Verſum ex Gallico.

Ante primam harum Meditationum editionem, cupii eas non tantùm à Sorbonicis Doctoribus expendi, ſed etiam ab omnibus aliis qui vellent viris eruditis; ut ipſorum Objectiones, ſingulas ſuo ordine, cum meis Reſponſionibus ad calcem Meditationum ſubjiciendo, majorem ex hoc conflictu veritas lucem acciperet. Et licèt eæ quæ Quinto loco ad me fuerunt miſſæ magni præ cæteris momenti eſſe non viderentur, & admodum forent prolixæ, ſuo tamen illas ordine, ne de Auctore malè mererer, excudendas curavi; cui etiam meo nomine ſpecimina impreſſionis, quæ Probationes vocant, legenda ſunt tradita, ne quid fortè in iis quod pro ſuo non agnoſceret, inſereretur. Sed quia poſtea ingentem conſcripſit librum, in quo eædem Objectiones cum multis novis adverſus meas Reſponſiones Inſtantiis continentur, & ibi me illas luce donaviſſe conqueritur, quaſi id præter ipſius mentem factum fuiſſet, qui eas ad me in privatæ tantùm meæ inſtitutionis gratiam miſiſſet, non invitus deinceps voluntati ejus obſequar, & iſtud volumen iis exonerabo. Ideo cùm audivi Ludovicum Elſevirium, induſtrium typographum, Meditationes meas unà cum aliis Objectionibus prælo ſuo iterum ſubjicere decreviſſe, rogavi ipſum ut Quintas objectiones omitteret. Ne tamen eas Lector deſideret, monitum illum hoc loco velim, me illas nuper unà cum omnibus novis magni quo comprehenduntur libri inſtantiis relegiſſe, eo animo ut indè ſingula capita quæ reſponſione indigere viderentur excerperem: ſed nullum me animadvertiſſe, cui illos qui Meditationum mearum mentem percipient, abſque ope mea reſpondere facilè non poſſe putem. Quod verò ad eos attinet qui de libris ex mole ſolùm aut ex titulo judicant, me illorum approbationem non ambire. Quintarum igitur objectionum, & mearum ad illas Reſponſionum loco, ſatìs mihi ſuperque erit ſequentem Epiſtolam ſubjicere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

RENATI DES CARTES
AD
C. L. R. EPISTOLA:

In qua ad epitomen præcipuarum Petri Gaſſendi Inſtantiarum reſpondetur.

MAgnopere me tibi devinctum agnoſco, Clariſſime Vir, quod videns me nullo dignatum eſſe reſponſo ingentem Inſtantiarum librum, quem Objectionum quintarum Auctor adverſus Reſponſiones meas edidit, aliquos ex amicis rogaveris ut præcipuas iſtius libri rationes colligerent, & epitomen ab iis factam ad me miſeris. Majorem ea in re meæ famæ quàm egomet ipſe curam geſſiſti. Non enim dubitabo apud te profiteri, ſuſque deque mihi eſſe ſive magni ſive parvi fiam ab illis quos ejuſmodi rationes movere potuerint. Præſertim cùm aliquot ex iis quos novi perſpicaciſſimi ingenii homines, qui ipſius librum evolverunt, ſignificârint mihi ſe nihil in eo reperiſſe quod ſcrupulum ſibi injeciſſet. Illis verò ſolis ſatisfacere animus eſt. Scio mortalium pleroſque ſpeciem veritatis faciliùs quàm veritatem ipſam obſervare, & ſæpius prava quàm recta de rebus judicia ferre. Idcirco operæ pretium eſſe non putavi de illorum approbatione obtinenda multum laborare. Acceptiſſima tamen mihi eſt quam miſiſti epitome, & ei me teneri reſpondere agnoſco, ſed in gratiam potiùs ſuſcepti ab amicis tuis laboris, quàm quòd illud defenſionis meæ neceſſitas exigat.

Perſuaſus enim ſum eos qui illam concinnarunt nunc mecum ſentire, omnes iſtius libri objectiones vocibus tantum quibuſdam malè intellectis aut falſis hypotheſibus inniti; quippe non alias niſi iſtiuſmodi generis annotarunt, licèt tantâ ea in re diligentiâ ſint uſi, ut quaſdam etiam quas me ibi legiſſe non memini adjecerint.

Tres in primam Meditationem Inſtantias excerpſerunt. 1. *Me rem impoſſibilem poſtulare, cùm omnia præjudicia exui volo.* 2. *Non poſſe illa à quoquam exui, quin alia magis noxia induat.* 3. *Methodum de omnibus dubitandi à me propoſitam, nulli veritati inveniendæ utilem eſſe.*

Prima indè oritur quòd hujus libri Auctor non animadverterit, *præjudicii* vocem ad omnes quæ in anima noſtra ſunt notiones non extendi, (quas fieri non poſſe ut univerſas deponamus lubens agnoſco:) Sed tantùm

tùm ad illas omnes opiniones quas judicia ante à nobis facta animo impreſſerunt. Cùm verò judicare vel non judicare ſit voluntatis actio, ut ſuo loco explicui, eam in noſtra poteſtate ſitam eſſe liquet. Ut enim omnia quis præjudicia exuat, nihil aliud requiritur, niſi ut apud ſe ſtatuat nihil eorum quæ antea affirmavit vel negavit, antequam id rurſus ad examen revocarit, affirmare vel negare, etiamſi interea eaſdem omnes notiones memoriâ retineat. Nonnihil tamen difficultatis eſſe faſſus ſum, in ſic excutiendis ex animo noſtro iis quæ ante ab illo aſſumta & approbata fuerant; partim quia dubitandi aliquam rationem habere oporteat antequam dubitare velis; ideoque in prima Meditatione præcipuas quæ horſum facere poſſent rationes expoſui; partim quia etſi ſtatuerimus nihil affirmare vel negare, decreti tamen iſtius facilè obliviſcamur, niſi profundè memoriæ noſtræ infixum ſit; ideoque ut attentè de hoc negotio cogitaretur volui.

Secunda Inſtantia nihil aliud eſt niſi manifeſtè falſa hypotheſis. Etiamſi enim dixerim annittendum eſſe ut ea negarentur quæ antea nimia cum fiducia affirmata fuerant, expreſſè tamen hanc limitationem adjeci, id tantùm illo tempore debere fieri, quo in aliquid certius, quàm id quod ita negares, inveſtigando occupatus eſſes; tunc enim te nullum noxium præjudicium induere poſſe.

Tertia meram cavillationem continet. Nam licet verum ſit dubitationem ſolam ad veritatem aliquam ſtabiliendam non ſufficere, ad iſthuc tamen præparandum animum utilis eſt. In eum autem ſolum finem illam adhibui.

Sex in ſecundam Meditationem amici tui annotant. Primum eſt ex eo quod dico, *Cogito; ergo ſum*; Auctorem Inſtantiarum colligere me hanc Majorem ſupponere, *Qui cogitat, eſt*; atque ita me jam aliquod præjudicium induiſſe. Qua in re *præjudicii* voce iterum abutitur. Etſi enim enunciatio illa ita nuncupari queat cùm ſine attentione profertur, aut ideo tantum vera eſſe creditur quia talis antea judicata fuit; *præjudicium* tamen cùm expenditur appellari non debet, propterea quòd animo tam evidens appareat ut ab ea credenda temperare ſibi nequeat, cùm forte de illa tum primum cogitare incipiat, ac proinde mentem præjudicio imbutam nondum habeat. Sed præcipuus iſtius Auctoris in hac materia error hic eſt, quòd enunciationum particularium cognitionem ſemper ex univerſalibus, ſecundùm ſyllogiſmorum Dialectices ordinem, deducendam eſſe ſupponat. Qua in re ſe quomodo veritas indaganda ſit ignorare prodit. Conſtat enim inter omnes Philoſophos, ad eam inveniendam initium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

itium ſemper à notionibus particularibus fieri debere, ut poſtea ad univerſale accedatur; quamvis etiam reciprocè, univerſalibus inventis, aliæ particulares indè deduci queant. Ita ſi puer in Geometriæ elementis inſtituendus ſit, hoc principium generale, *Si ab æqualibus æqualia demas, quæ remanent erunt æqualia*, aut *Totum ſingulis ſuis partibus majus eſt*, non capiet, niſi particularibus exemplis illuſtretur. Ad quod cùm non attenderet iſte Auctor, in tot paralogiſmos incidit, quibus libri ſui molem auxit. Paſſim enim falſas Majores finxit, eaſque mihi tribuit, quaſi veritates quas explicui indè deduxiſſem.

Secunda, quam amici tui annotant, Inſtantia hæc eſt; *Ad ſciendum nos cogitare, quid cogitatio ſit præcognoſcere oportere; id autem me ignorare, quia omnia negavi.* Sed præjudicia tantùm negavi, non verò notiones (qualis eſt hæc) quæ abſque ulla affirmatione aut negatione cognoſcuntur.

Tertia eſt, *Cogitationem ſine objecto eſſe non poſſe, verbi gratiâ ſine corpore.* Ubi vitanda eſt ὁμωνυμία vocis *cogitationis*, quæ tum pro re cogitante, tum pro iſtius rei actione accipi poteſt. Nego autem rem cogitantem alio præter ſeipſam objecto indigere, ad ſuam actionem exercendum; quamvis etiam illam ad res materiales, quando eas examinat, extendere poſſit.

Quarta, *Etiamſi cogitationem de me ipſo habeam, neſcire tamen utrùm iſta cogitatio ſit actio corporea, aut atomus quæ moveatur, potiùs quàm ſubſtantia immaterialis.* Ubi vobis *cogitationis* homonymia iterum occurrit; & nihil ampliùs animadverto præter quæſtionem fundamento deſtitutam, & huic perſimilem: Judicas te eſſe hominem, quia in te omnia deprehendis, propter quæ eos in quibus illa reperiuntur homines vocas, ſed quî ſcis annon ſis elephas potiùs quàm homo, aliquibus aliis quas ignoras de cauſis? Nam poſtquam ſubſtantia quæ cogitat, ſe intellectualem eſſe judicavit, quia in ſe omnes ſubſtantiarum intellectualium proprietates obſervavit, & nullas quæ corpori conveniant animadvertere potuit, ex ipſa adhuc quæritur, quomodo noverit annon ſit corpus, potiùs quam ſubſtantia immaterialis.

Quinta Inſtantia ejuſdem eſt farinæ, *Etiamſi nullam in mea cogitatione extenſionem animadvertam, non ſequi tamen eam non eſſe extenſam, quia cogitatio mea veritatis rerum non ſit norma.* Itidem ſexta, *Fieri poſſe ut diſtinctio illa, quam cogitatione meâ inter cogitationem & corpus eſſe comperio, ſit falſa.* Sed hîc peculiariter obſervanda eſt iſtorum verborum homonymia, *Cogitatio mea non eſt veritatis rerum norma.* Si enim ſignificetur cogitationem meam aliorum non debere eſſe normam, ita ut quia aliquid verum eſſe credo,

illud

illud etiam alii credere teneantur, non illibenter aſſentiar. Sed ad eam, de qua agitur, rem, id nihil prorſus facit. Neminem enim unquam in mea verba jurare volui. Contra diverſis in locis ſoli rationum evidentiæ cedendum eſſe monui. Præterea ſi *cogitationis* vox indiſcriminatim pro omni animæ operatione accipiatur, certum eſt nos in multas cogitationes incidere poſſe, ex quibus de rerum extra nos poſitarum veritate nihil inferre debeamus. Sed neque illud hîc eſt appoſitum, ubi tantum de iis cogitationibus agitur, quæ claræ & diſtinctæ ſunt perceptiones, & de judiciis quæ unuſquiſque apud ſe conſentanea iſtis perceptionibus facere debet. Quare in eo quo voces iſtæ hîc accipiendæ ſunt ſenſu, dico uniuſcujuſque cogitationem id eſt perceptionem ſeu notitiam quam alicujus rei habet, ipſi veritatis iſtius rei regulam eſſe debere, hoc eſt omnia quæ de ea facit judicia, ut recta ſint, præceptioni iſti conformia eſſe oportere. Imò quod ad veritates fidei attinet, rationem aliquam habere nos oportet, quæ perſuadeat eas à Deo eſſe revelatas, antequam ad eas credendum voluntatem determinemus. Et quamvis indocti rectè faciant, ſi doctiorum de rebus cognitu difficilibus judicium ſequantur, nihilominus ex perceptione propria diſcere debent ſe eſſe ignaros, & eos quorum judicia ſequi volunt, ſe cognitione antecellere, alioqui illa ſequendo peccarent, & inſtar automatum aut brutorum potius quàm hominum ſe gererent. Unde apparet Philoſophum turpiùs errare non poſſe, quàm ſi judicia ſuis rerum perceptionibus diſſentanea formare velit. Sed tamen quomodo hîc Auctor in pleriſque ſuis objectionibus ab iſto errore purgare ſe poſſit non capio. Non enim vult ut unuſquiſque propriam perceptionem ſequatur, ſed potiùs neſcio quas opiniones & commenta, quæ nobis proponere ipſi libet, quantumvis nullo modo ea percipiantur.

Contra tertiam Meditationem amici tui annotarunt, 1. *Omnes homines Dei in ſe ideam non animadvertere.* 2. *Me iſtam ideam ſi mihi ineſſet, comprehenſurum.* 3. *Multos meas rationes legiſſe, qui iis perſuaſi non fuerunt.* 4. *Ex eo quod me imperfectum eſſe agnoſco, non ſequi, Deum eſſe.*

Sed ſi *Ideæ* vox eo modo intelligatur quo diſertè dixi me illam accipere, nec excuſatio quæratur in quorundam homonymia, qui eam ad imagines rerum materialium, quæ formantur in phantaſia, reſtringunt, nemo negare poteſt ſe aliquam Dei ideam habere, niſi dicat ſe non intelligere quid hæc verba ſignificent, *Res omnium quas poſſimus concipere perfectiſſima*; hoc enim eſt quod apud omnes homines *Dei* nomine venit. Dicere autem te non intelligere quid ſignificent voces omnium ore tritæ, eſt, te, ut alienam oppugnes ſententiam, in miras anguſtias conſtringere. Adde quòd hæc ſit omnium, quæ fingi poſſunt, maximè impia confeſſio, de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

te ipſo dicere, eo ſenſu quo *ideæ* vocem accepi, te nullam Dei ideam habere. Hoc enim eſt non ſolùm profiteri te illum naturali ratione non cognoſcere, ſed etiam te nec fide, nec ullâ aliâ viâ, quicquam de illo poſſe ſcire: quia ſi nullam ideam, id eſt nullam perceptionem habeas, quæ ſignificatui hujus vocis *Deus* reſpondeat, quantumvis profitearis te credere *Deum* eſſe, iſtud perinde eſt ac ſi dicas te credere *nihil* eſſe, & ita in impietatis & extremæ ignorantiæ abyſſo demerſum jacere.

Quod addunt, *me iſtam ideam, ſi qua in me eſſet, comprehenſurum*, abſque fundamento dictum eſt. Quia enim *comprehendendi* vox limitationem aliquam deſignat, fieri non poteſt ut ſpiritus finitus Deum, qui infinitus eſt, comprehendat. Sed id non obſtat quominus eum eſſe animadvertat; ſicut montem tangere quidem potes, etiamſi eum ulnis amplecti nequeas.

Quod dicunt etiam de meis rationibus, *multos eas legiſſe, qui tamen illis perſuaſi non fuerunt*; facilè confutari poteſt; quia aliquot alii reperti ſunt qui eas comprehenderunt, & quibus omni ex parte ſatisfecerunt. Plus enim fidei adhiberi debet uni, qui ſine mentiendi intentione aſſerit ſe aliquid vidiſſe aut comprehendiſſe, quàm mille aliis, qui id, quia videre aut comprehendere nequiverunt, inficiantur. Ita in Antipodum detectione plus fidei aliquot nautarum, qui totum terrarum Orbem circumiverant, relationi, quàm millenis aliquot Philoſophis qui eam rotundam eſſe non crediderunt, adhibitum eſt. Et quia hîc Elementorum Euclidis meminerunt, quaſi omnibus promiſcuè intellectu eſſent facilia, conſiderent, quæſo, vix centeſimum quemque eorum qui in Philoſophia Scholaſtica doctiſſimi habentur, illa intelligere, vel decies milleſimum Apollonii aut Archimedis omnes demonſtrationes percipere, quamvis illæ Euclideis non minùs evidentes & certæ ſint.

Denique cùm dicunt, *Ex eo quod aliquam in me agnoſco imperfectionem, non ſequi Deum eſſe*, nihil omnino probant. Non enim id immediatè ex eo ſolo, nullâ præterea re additâ, collegi. Et ſic argumentantes in memoriam mihi revocant iſtius Auctoris artificium, qui ut meæ rationes imperfectæ & debiles appareant, eas truncare eſt ſolitus.

Nihil in iis omnibus, quæ in reliquas tres Meditationes annotarunt, obſervare poſſum, cui alibi copioſè non reſponderim. Veluti cùm objiciunt, 1. *Me in probanda Dei exiſtentia per quaſdam nobis inſitas notiones in* διάλληλον, *quem* circulum *vocant, incidere, cùm poſtea dicam nullius rei certitudinem habere nos poſſe, niſi priùs Deum eſſe perſuaſi ſimus.* 2. *Dei notitiam nihil ad veritatum Mathematicarum ſcientiam comparandam facere.* 3. *Illum ſeductorem eſſe poſſe.* Inſpice ea de re Reſponſionem meam ad ſecundas objectiones, num. 3. & 4. & partem 2 reſp. ad quartas, circa finem.

Tan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Tandem addunt cogitatum, quod non memini ab Auctore iſto in libro Inſtantiarum ſcriptum eſſe, etſi iis quæ illic occurrunt perſimile ſit. *Multi, inquiunt, præſtantis ingenii viri credunt ſe clarè animadvertere extenſionem Mathematicam, quam pro principio in Phyſica mea ſtatuo, merum meum commentum eſſe, eamque extra animum meum ſubſiſtentiam nullam habere aut habere poſſe, cùm ſit pura puta à Phyſico corpore abſtractio: ideoque univerſam meam Phyſicam imaginariam tantùm & fictam eſſe, ſicut omnes puras Mathematicas eſſe conſtat; ſed in Phyſica reali rerum à Deo creatarum, opus eſſe reali, ſolidâ, & non imaginariâ materiâ.* Hæc eſt Objectio objectionum, & compendium univerſæ doctrinæ eximiorum qui hîc citantur Philoſophorum. Omnia quæ intelligere & concipere poſſumus, nihil aliud ſunt, ex illorum ſententia, niſi meræ animi noſtri imaginationes & figmenta, quæ nullam ſubſiſtentiam habere queant. Unde ſequitur nos pro vero nihil debere admittere, niſi id quod neque intelligere, neque concipere, neque imaginari poſſumus; hoc eſt oſtium planè rationi eſſe occludendum, & ſufficere, ut quis inter præſtantis ingenii viros & Philoſophos annumeretur, eſſe Simiam, aut Pſittacum, non verò hominem. Nam ſi illa quæ concipi poſſunt, ea ſolum de cauſa, quia poſſunt concipi, pro falſis ſunt habenda, quid aliud reſtat, niſi ut id ſolum quod non intelligimus pro vero amplectamur, & indè noſtræ doctrinæ ſyſtema componamus; alios imitando etiamſi cur eos imitemur ignoremus, quemadmodum ſimiæ faciunt, & voces à nobis non intellectas more pſittacorum proferendo? Sed hîc ſanè habeo unde me eximiè conſoler, quòd Phyſica mea cum puris Mathematicis confertur, cùm nihil magis quàm ut iis ſimillima ſit exoptem.

Quod ad duas illas quæſtiones attinet, quas ſub finem adjiciunt, videlicet, *Quomodo anima, ſi materialis non ſit, corpus moveat, & quomodo ſpecies objectorum corporeorum recipere poſſit*; eæ ſolùm occaſionem mihi ſuppeditant hîc monendi, Auctorem iſtum non rectâ inſtitiſſe viâ, quando ſub prætextu Objectiones mihi faciendi, multas ejuſmodi quæſtiones propoſuit, quarum ſolutio ad rerum quas ſcripſi demonſtrationem non erat neceſſaria, cùm vel indoctiſſimi plures unâ horâ quæſtiones proponere, quàm doctiſſimi totius vitæ ſpatio ſolvere poſſint; ideoque me de reſpondendo illis parum ſollicitum fuiſſe. Iſtæ verò inter alias explicationem unionis animæ cum corpore, quam nondum attigi, præſupponunt. Interim tamen tibi dicam, totam quæ in eis occurrit difficultatem, ex hypotheſi falſa, & quæ nullo modo probari poteſt, originem ducere, nimirum, ſi anima & corpus duæ ſint diverſæ naturæ ſubſtantiæ, fieri non poſſe ut altera in alteram agat. Nam è contrario, qui accidentia realia admittunt, ut calorem, gravitatem, & ſimilia, non dubitant quin iſta accidentia in corpus agere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

agere queant; cùm tamen majus inter utraque, hoc eſt inter accidentia & ſubſtantiam, quàm inter duas ſubſtantias ſit diſcrimen.

Cæterum antequam huic Epiſtolæ finem imponam, duas adhuc annotabo hîc homonymias, quas in iſto Inſtantiarum libro offendi, quia præcipuæ eſſe mihi videntur, quæ minùs attentos Lectores in errorem poſſint abducere; hac ratione oſtendere tibi cupiens, me, ſi quid ibi inveniſſem quod reſponſione dignum eſſe exiſtimarem, id minimè fuiſſe prætermiſſurum.

Prima occurrit pag. 63. ubi quia alicubi dixeram, animam, interea dum de omnium rerum materialium exiſtentia dubitat, ſe *præcisè tantùm* tanquam ſubſtantiam immaterialem cognoſcere; & ſeptem aut octo pòſt lineis, ad oſtendendum me his vocibus *præcisè tantùm*, omnimodam excluſionem aut negationem non intelligere, ſed ſolùm abſtractionem à rebus materialibus, dixi nos nihilominus non eſſe certos nihil in anima eſſe corporei, etiamſi nihil tale in ea deprehenderemus; adeò iniquè mecum agit iſte Auctor, ut Lectori velit perſuadere me cùm dixi *præcisè tantùm*, corpus excludere intendiſſe, ac proinde mihi ipſi poſtea contradixiſſe, cùm me id velle excludere negavi. Nihil ad illam accuſationem reſpondeo, quod in Meditatione ſexta aliquid ante à me non probatum ſuppoſuerim, & ita in paralogiſmum inciderim. Facile enim eſt deprehendere ejus falſitatem, quæ toto hoc libro vulgatiſſima eſt, & mihi ſuſpicionem excitare poſſet, Auctorem ejus bona mecum fide non egiſſe, ſi mihi perſpectus non eſſet illius animus, & niſi ipſum falſâ iſtâ perſuaſione primùm deceptum eſſe crederem.

Altera homonymia reperitur pag. 84, ubi *diſtinguere* & *abſtrahere* unum idemque eſſe vult, cùm tamen magnum inter illa ſit diſcrimen. Nam qui ſubſtantiam ab ejuſdem accidentibus diſtinguit, utraque conſiderare debet, quod non parum ad illius cognitionem adipiſcendam conducit: ſed ſi ſubſtantia abſtractione ſolummodo à ſuis accidentibus ſeparetur, hoc eſt, ſi conſideretur ſola, de illis non cogitando, id impedit quominus adeò perfectè, ut aliàs fieret, cognoſci poſſit, cùm natura ſubſtantiæ per accidentia innoteſcat.

Hæc ſunt, Clariſſime Vir, quæ magno Inſtantiarum libro reponenda eſſe putavi. Quamvis enim fortaſſe Auctoris amicis rem magis gratam facturus eſſem, ſi omnes ejus Inſtantias ſigillatim refellerem, vererer tamen ne id perinde placeret meis, & ne mihi ſuccenſerent quòd tempus in re tam parum neceſſaria tererem, atque ita otii mei dominos conſtituerem eos omnes, quibus ſuum in quæſtionibus inutilibus mihi proponendis prodigere luberet. Sed interim pro tua de me ſollicitudine gratias quàm poſſum maximas ago. Vale.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

OBJECTIONES SEXTÆ.

PErlectis attentiſſimè tuis Meditationibus, & iis quæ hactenus objectis reſpondiſti, nonnulli etiamnum ſcrupuli ſuperſunt, quos à te juſtum eſt auferri. Primus eſt, non videri adeò certum nos eſſe, ex eo quod cogitemus; Ut enim certus ſis te cogitare, debes ſcire quid ſit cogitare ſeu cogitatio, quidve exiſtentia tua; cumque nondum ſcias quid ſint illa, quî noſſe potes te cogitare, vel exiſtere? Cùm igitur dicens *cogito*, neſcias quid dicas: cumque addens, *ſum igitur*, neſcias etiam quid dicas, imò nequidem ſcias te dicere, vel cogitare quidpiam, quoniam ad hoc neceſſe videtur ut ſcias te ſcire quid dicas, iterumque ut noveris quod ſcias te ſcire quid dicas, & ſic in infinitum, conſtat te ſcire non poſſe an ſis, vel etiam an cogites.

Sed ut ſit ſecundus ſcrupulus, cùm ais te *cogitare* & *exiſtere*, contendet quiſpiam te decipi, neque cogitare ſed tantùm moveri, teque nihil aliud eſſe quàm motum corporeum, cùm nullus dum tuam demonſtrationem animo complecti potuerit, quâ putas te demonſtraſſe nullum motum corporeum eſſe poſſe, quam vocas cogitationem. An igitur eâ quâ uteris Analyſi motus omnes tuæ materiæ ſubtilis ita ſecuiſti, ut certus ſis, nobiſque attentiſſimis, &, ut putamus, ſatis perſpicacibus, oſtendere poſſis repugnare cogitationes noſtras in illos motus corporeos refundi?

Tertius ſcrupulus perſimilis eſt, cùm enim nonnulli Patres Eccleſiæ cum Platonicis exiſtimarint Angelos eſſe corporeos, unde & Concilium Lateranenſe concluſit illos pingi poſſe; idemque penitus de anima rationali putarint, quippe quam opinarentur ex eis aliqui profectam ex traduce, dixerunt tamen tam Angelos quàm animam cogitare, quod proinde fieri poſſe per motus corporeos, vel etiam ipſos eſſe motus corporeos cenſuiſſe videantur, à quibus cogitationem minimè diſtinxerint. Quod & ſimiarum, canum, & aliorum animalium cogitationibus confirmari poteſt. canes enim dormiendo latrant, ac ſi lepores vel fures inſequerentur, ſciuntque ſe vigilando currere, imo & ſomniando latrare, quamvis nihil tecum in iis à corporibus diſtinctum agnoſcimus. Quòd ſi negaris canem ſcire ſe currere, aut cogitare, præterquàm quòd id dicis, nec probas, ipſe canis de nobis forſan ſimile judicium efformat, nempe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

nos neſcire an curramus, aut cogitemus, dum currimus, vel cogitamus: neque enim modum illius internum operandi vides, quemadmodum nec ille tuum inſpicit, nec deſunt viri magni qui belluis rationem concedant, olimque tribuerint. Tantumque abeſt ut credamus omnes illarum operationes abſque ſenſu, vita & anima ope Mechanicæ poſſe ſatis explicari, quin illud & ἀδυνάτον, & riſu dignum quolibet pignore certare velimus; Ac denique non deſunt plures, qui hominem ipſum etiam abſque ſenſu & intellectu dicturi ſint, & omnia poſſe facere beneficio elateriorum mechanicorum, & abſque ulla mente, ſi tandem ſimia, canis, & elephas hocce modo ſuis omnibus operationibus fungi queant, cùm ſi ratio mediocris belluarum differat à ratione hominis, ſecundùm plus & minus ſolummodo differant, quæ non mutant eſſentiam.

Quartus ſcrupulus eſt de ſcientia Athei, quam contendit eſſe certiſſimam, & etiam, juxta tuam regulam, evidentiſſimam: dum aſſerit, ſi ab æqualibus æqualia demantur, quæ ſuperſunt æqualia fore: tres angulos trianguli rectilinei æquales eſſe duobus rectis, & mille ſimilia: quandoquidem de iis cogitare nequit, quin ea certiſſima credat: quod contendit ita verum eſſe, ut etiamſi neque Deus exiſtat, neque ſit poſſibilis, ut ille putat, non minus ſit certus de illis veritatibus, quàm ſi reverà exiſteret; negatque ullam dubitandi rationem ei poſſe afferri, quæ tantiſper eum deturbet, aut dubium efficiat: quam enim afferes, an Deum, ſi ſit, illum poſſe decipere? ſed negabit ſe in his etiam à Deo ſuam omnipotentiam exſerente poſſe decipi.

Hincque naſcitur quintus ſcrupulus, qui radices figit in illa deceptione, quam ipſi Deo penitus denegas; cùm enim plurimi Theologi cenſeant continuò damnatos tum angelos, tum homines, per ideam ignis torquentis ſibi à Deo inditam decipi, adeò ut firmiſſimè credant, clariſſimeque videre atque percipere putent ſe revera torqueri ab igne, licèt nullus ſit ignis, nunquid ſimilibus ideis nos Deus poteſt decipere, nobiſque continuò illudere, ſpeciebus vel ideis in animas noſtras immiſſis? adeò ut exiſtimemus nos clarè videre, & ſingulis ſenſibus percipere, quæ tamen non ſint extra nos, ut neque cælum ſit, aut terra, neque brachia, pedes, oculos, &c. habeamus. Quod quidem facere poteſt abſque injuria & iniquitate, cùm ſit ſupremus omnium Dominus, deque ſuis abſolutè poſſit diſponere; præſertim cùm id efficere queat ad deprimendam hominum ſuperbiam, & illorum punienda peccata, vel propter peccatum originale, aut alias ob cauſas nobis occultas. Quæ ſanè confirmari videntur illis ſcripturæ locis, quæ probant nos ſcire nihil poſſe, qualis eſt locus

Pauli

Pauli 1 ad Cor. cap. 8. verſ. 2. *Si quis*, inquit, *ſe exiſtimat aliquid ſcire, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum ſcire*; & locus Eccleſiaſtæ c. 8. v. 17. *Intellexi quòd omnium operum Dei nullam poteſt homo invenire rationem eorum quæ fiunt ſub ſole: & quantò plus laboraverit ad quærendum, tantò minus inveniet, etiamſi dixerit ſapiens ſe nôſſe, non poterit reperire.* Quod autem ſapiens id dixerit ob præmeditatas rationes, & non per tranſennam, vel incogitanter & ex abrupto, conſtat ex toto illius libro, præſertim ubi quæſtio proponitur de Mente, quam contendis immortalem. Nam verſic. 19. cap. 3. *ait eundem eſſe interitum hominis & jumentorum*: quod ne reſpondeas de ſolo corpore intelligi, ſubjungit *hominem nihil amplius habere jumento*: & loquens de ipſo ſpiritu hominis, negat *ullum eſſe qui noverit an ille ſurſum aſcendat*, hoc eſt, an ſit immortalis, *an verò cum ſpiritibus jumentorum deſcendat*, hoc eſt corrumpatur. Nec eſt quod dicas in perſona impiorum loqui, alioqui ea de re feriò monere, & quæ attulerat, refellere debuiſſet: vel etiam neges te ad ea reſpondere debere, quod ad Theologos Scriptura pertineat, cùm enim ſis Chriſtianus, te paratum eſſe decet ad omnibus aliquid adverſus fidem, præſertim verò adverſus ea, quæ ſtatuere cupis, objicientibus reſpondendum, & pro viribus ſatisfaciendum.

Sextus ſcrupulus oritur ex indifferentia judicii, ſeu libertatis, quam negas ad arbitrii perfectionem attinere, ſed ad ſolam imperfectionem, adeò ut indifferentia tollatur, quoties mens clarè perſpicit quæ credenda, vel facienda, vel omittenda ſunt. Quibus poſitis, numquid vides te Dei libertatem deſtruere, à qua tollis indifferentiam, dum creat mundum hunc potius, quàm alium, aut nullum condit? Cùm ſit tamen de fide Deum ab æterno fuiſſe indifferentem, ut conderet unum, vel innumeros, vel etiam nullum. Qui verò dubitat Deum omnia tam agenda quàm omittenda ſemper clariſſimo intuitu perſpexiſſe; non igitur clariſſima rerum viſio atque perceptio tollit arbitrii indifferentiam: quæ ſi non poſſit humanæ libertati convenire, neque divinæ congruet, quandoquidem eſſentiæ rerum ſunt, inſtar numerorum indiviſibiles, & immutabiles, quapropter non minùs includitur indifferentia in divini, quàm in humani arbitrii libertate.

Septimus ſcrupulus erit de ſuperficie, in qua, vel cujus ope ais fieri omnes ſenſationes: non enim intelligimus, qui fieri poſſit ut neque ſit pars corporum quæ ſentiuntur, neque pars ipſius aëris, & vaporum, quorum illam negas eſſe partem ullam, vel etiam extremum: Nec dum etiam capimus nulla eſſe cujuſlibet corporis aut ſubſtantiæ accidentia

realia,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

realia, quæ virtute divina poſſint abſque ullo ſubjecto exiſtere, reque vera exiſtant in altaris Sacramento, uti aſſeris. Non eſt tamen quòd Doctores noſtri moveantur, donec viderint num ſis illa demonſtraturus in tua Phyſica, cujus nobis ſpem facis, quamque vix credunt ea nobis adeò clarè propoſituram, ut ipſa poſſint, vel debeant amplecti rejectis antiquioribus.

Octavus ſcrupulus oritur ex tua reſponſione ad Quintas objectiones. Qui fieri poſſit ut veritates Geometricæ, aut Metaphyſicæ, quales ſunt à te memoratæ, ſint immutabiles & æternæ, nec tamen independentes à Deo. Nam in quo genere cauſæ dependent ab eo? numquid ergo potuit efficere, ut natura trianguli non fuerit? & quâ ratione, amabo, potuiſſet ab æterno facere ut non fuiſſet verum, bis 4 eſſe octo? aut triangulum non habere tres angulos? Vel igitur iſtæ veritates pendent ab intellectu ſolo, dum hæc cogitat, vel à rebus exiſtentibus, vel ſunt independentes, cum Deus non videatur efficere potuiſſe ut ulla ex iſtis eſſentiis ſeu veritatibus non fuerit ab æterno.

Nonus denique ſcrupulus maximè nos urget, cùm ais ſenſuum operationibus eſſe diffidendum, & intellectus certitudinem ſenſuum certitudine longè majorem eſſe: quid enim, ſi nulla poſſit intellectus certitudine gaudere, niſi priùs eam à ſenſibus bene diſpoſitis habeat? ſi quidem non poteſt ille alicujus ſenſus errorem corrigere, niſi priùs alter ſenſus prædictum emendet errorem. Apparet baculus fractus in aqua ob refractionem, qui tamen rectus ſit: quis corriget illum errorem? an intellectus? nuſquam, ſed tactus; idemque de reliquis eſto judicium. Itaque ſi ſenſus omnes rite diſpoſitos adhibeas, qui ſemper idem renuncient, maximam omnium certitudinem, cujus homo ſit naturaliter capax, aſſequeris; quæ ſæpenumero te fugiet, ſi mentis operationi fidas, quæ ſæpe aberrat in iis, de quibus ne quidem dubitari poſſe credebat.

Hæc ſunt præcipuè quæ nobis remoram injiciunt: Quibus etiam ſubjungas certam rationem; certoſque characteres, qui nos certiſſimos reddant quandonam rem aliquam ita completè abſque alia intelligimus, ut certum ſit unam ab alia ita diſtingui, ut ſeorſim poſſint, ſaltem Dei virtute, ſubſiſtere: hoc eſt, quomodo poſſimus certò, clarè, diſtinctéque cognoſcere illam intellectionis diſtinctionem non ab ipſo fieri intellectu, ſed ab ipſis rebus procedere. Enimverò cùm immenſitatem Dei contemplamur, non cogitantes de illius juſtitia; vel cùm de illius exiſtentia, non cogitantes de Filio, vel Spiritu Sancto, numquid completè percipimus illam exiſtentiam, vel Deum exiſtentem, abſque illis perſonis, quas peræque

que

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

que poſſit aliquis infidelis negare, atque negas mentem vel cogitationem de corpore: Quemadmodum igitur malè quis concludet Filium & Spiritum Sanctum à Deo Patre eſſentialiter eſſe diſtinctos, aut ab eo ſeparari poſſe, ita neque tibi conceſſerit quiſpiam cogitationem vel mentem humanam à corpore diſtingui, licèt unum abſque alio concipias, & unum de alio perneges, neque putes id fieri per ullam tuæ mentis abſtractionem. Quibus ſanè ſi ſatis facias, nil penitus nobis ſupereſſe videtur quod Theologis noſtris diſpliceat.

APPENDIX.

Pauca quædam ab aliis quæſita hic ſubjunguntur, ut conjunctim ad ipſa & ad proximè præcedentia reſpondeatur, quia ſunt ejuſdem argumenti. Quidam itaque ex doctiſſimis & perſpicaciſſimis hæc tria diligentiùs explicari voluerunt.

1. Quomodo certo ſciam me habere claram ideam animæ meæ.

2. Quomodo certo ſciam ideam illam eſſe prorſus diverſam à quacunque alia re.

3. Quomodo certo ſciam illam nihil prorſus habere corporeitatis. *Alii verò propoſuerunt ea quæ ſequuntur.*

Philoſophi & Geometræ

ad

DOMINUM CARTESIUM.

QUantumvis apud nos cogitemus, num revera mentis noſtræ ſeu humanæ Idola, hoc eſt cognitio atque perceptio quidpiam corporeum in ſe contineat, aſſerere non audemus, nulli corpori quocunque velis motu affecto, id quod vocamus cogitationem, ulla ratione convenire. Cùm enim cernamus quædam corpora quæ non cogitant, & alia, utpotè humana, & fortè brutorum, quæ cogitant, numquid ipſe nos ſophiſmatis reos perages, & audaciæ nimiæ, ſi propterea concludamus nulla eſſe corpora quæ cogitant? Vix ut dubitemus nos à te continuo deridendos, ſi primi argumentum illud ex ideis, tam pro mente quam pro Deo, propoſitum audiſſemus, illud deinde tua conſuiſſes Analyſi: qua teipſum præoccupaſſe & præveniſſe videris, adeo ut jam tuæ ipſe menti callum obduxiſſe videaris, quæ non ſit deinceps libera ut videat ſingulas, quas in te

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

te reperis, animæ proprietates vel operationes à motibus corporeis dependere: vel nodum ſolvas, quo vinculis adamantinis exiſtimas nos ipſos detineri, quò minùs mentes noſtræ corpus omne prætervolent.

Nodus eſt, nos optimè percipere 3 & 2 facere 5. & ſi æqualia ab æqualibus auferas, adhuc æqualia futura: his & mille aliis convincimur, idemque penes te reperies. Cur ſimiliter non convincimur ex ideis tuis, vel noſtris, animam hominis eſſe diſtinctam à corpore, & Deum exiſtere? Dices, te non poſſe nobis hanc veritatem in os, niſi meditemur tecum, ingerere. En ſepties legimus quæ ſcripſiſti, & mentem Angelorum inſtar pro viribus attollimus, necdum tamen perſuademur. Neque tamen exiſtimamus te potiùs dicturum mentes omnes noſtras bruto faſcino infectas, & Metaphyſicis rebus quibus à 30 annis aſſueti ſumus, prorſus ineptas, quàm ut fatearis tuas rationes hactenus ex ideis mentis & Dei hauſtas non eſſe tanti ponderis tantarumque virium, ut mentes hominum doctorum, totis viribus è maſſa corporea ſe proripientium, ſibi poſſint atque debeant ſubjicere.

Quin potiùs arbitramur te prorſus idem faſſurum, ſi meditationes tuas eo relegas animo, quo illas ad examen analyticum revocares, ſi ab inimico tibi propoſitæ fuiſſent. Denique quamdiu neſcimus quid à corporibus & illorum motibus fieri poſſit, cùm & fatearis nullum omnia ſcire poſſe, quæ Deus in aliquo ſubjecto poſuit, atque ponere valet, abſque ipſius Dei revelatione, qui ſcire potuiſti hanc à Deo non fuiſſe poſitam in quibuſdam corporibus vim & proprietatem, ut dubitent, cogitent, &c. Hæc ſunt ſive argumenta, ſive mavis præjudicia noſtra, quibus ſi medearis, quantas, Deus immortalis! tibi gratias omnes ſimul habituri ſumus, Vir Clariſſime, qui nos ab iſtis ſpinis tuam ſementem ſuffocantibus eripueris. Quod faxit Deus Opt. Max. cujus uni gloriæ cernimus te feliciter tua omnia obſtrinxiſſe.

R E-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

RESPONSIO
Ad
Sextas Objectiones.

1.

VErum quidem eſt neminem poſſe eſſe certum ſe cogitare, nec ſe exiſtere, niſi ſciat quid ſit cogitatio, & quid exiſtentia; Non quòd ad hoc requiratur ſcientia reflexa, vel per demonſtrationem acquiſita, & multo minùs ſcientia ſcientiæ reflexæ, per quam ſciat ſe ſcire, iterumque ſe ſcire ſe ſcire, atque ita in infinitum, qualis de nulla unquam re haberi poteſt: Sed omnino ſufficit ut id ſciat cognitione illa interna, quæ reflexam ſemper antecedit, & quæ omnibus hominibus de cogitatione & exiſtentia ita innata eſt, ut quamvis fortè præjudiciis obruti, & ad verba magis, quàm ad verborum ſignificationes attenti fingere poſſimus, nos illam non habere, non poſſimus tamen revera non habere. Cùm itaque quis advertit ſe cogitare, atque indè ſequi ſe exiſtere, quamvis fortè nunquam antea quæſiverit quid ſit cogitatio, nec quid exiſtentia, non poteſt tamen non utramque ſatis noſſe, ut ſibi in hac parte ſatisfaciat.

2. Nec etiam fieri poteſt, cùm quis advertit ſe cogitare, intelligitque quid ſit moveri, ut putet ſe decipi, ſeque non cogitare, ſed tantùm moveri: Cùm enim planè aliam habeat ideam ſive notionem cogitationis, quàm motus corporei, neceſſe eſt ut unum tanquam ab alio diverſum intelligat; etſi propter conſuetudinem plures diverſas proprietates, & inter quas nulla connexio cognoſcitur, uni & idem ſubjecto tribuendi, fieri poſſit ut dubitet, vel etiam ut affirmet, ſe eſſe unum & eundem, qui cogitat, & qui loco movetur. Notandumque eſt duobus modis ea, quorum diverſas habemus ideas, pro una & eadem re ſumi poſſe; nempe vel unitate & identitate naturæ, vel tantum unitate compoſitionis. Ita, exempli causâ, non eandem quidem habemus ideam figuræ & motus: ut neque eandem habemus intellectionis & volitionis; neque etiam oſſium & carnis, neque cogitationis & rei extenſæ: Atque nihilominus clarè percipimus illi eidem ſubſtantiæ, cui competit ut ſit figurata, competere etiam ut poſſit moveri, adeò ut figuratum & mobile ſit unum, & idem unitate naturæ; Itemque rem intelligentem, &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

volentem eſſe etiam unam & eandem unitate naturæ: Non autem idem percipimus de re, quam conſideramus ſub forma oſſis, & de re, quam conſideramus ſub forma carnis, nec idcirco poſſumus illas pro una & eadem re ſumere unitate naturæ, ſed tantùm unitate compoſitionis, quatenùs ſcilicet unum & idem eſt animal quod habet oſſa & carnes. Jam verò quæſtio eſt an rem cogitantem & rem extenſam perſpiciamus eſſe unam & eandem unitate naturæ, ita ſcilicet ut inter cogitationem & extenſionem, aliquam talem affinitatem ſive connexionem inveniamus, qualem inter figuram & motum, vel intellectionem & volitionem advertimus, an potiùs dicantur tantùm eſſe unum & idem unitate compoſitionis, quatenus in eodem homine reperiuntur, ut oſſa & carnes in eodem animali, quod ultimum affirmo, quia diſtinctionem ſive diverſitatem omnimodam inter naturam rei extenſæ, & rei cogitantis, non minùs quàm inter oſſa & carnes, animadverto.

Quia verò etiam auctoritate hîc certatur, ne fortè ipſa veritati præjudicet, ad id quod additur, *neminem adhuc meam demonſtrationem animo complecti potuiſſe*, cogor reſpondere, quamvis nondum à multis fuerit examinata, nonnullos tamen eſſe qui ſe illam intelligere affirment; & quemadmodum unus teſtis, qui, poſtquam in Americam navigavit, ait ſe vidiſſe Antipodas, majorem meretur fidem, quàm mille alii qui negarunt illos eſſe, propter hoc ſolum quod ignorarent: Ita etiam apud eos qui rationum momenta, ut par eſt, examinant, pluris facienda eſt auctoritas unius dicentis ſe aliquam demonſtrationem rectè intelligere, quàm mille aliorum, qui eandem à nemine poſſe intelligi nullâ adjunctâ ratione affirmant: Etſi enim ipſi non intelligant, hoc non impedit quo minus ab aliis poſſit intelligi; & quia hoc ex illo concludentes oſtendunt ſe non ſatis accuratè ratiocinari, non valde magnam fidem merentur.

Ad id denique quod quæritur, *an ea quâ utor Analyſi motus omnes meæ materiæ ſubtilis ita ſecuerim, ut certus ſim, viriſque attentiſſimis, atque, ut putant, ſatis perſpicacibus oſtendere poſſim repugnare cogitationes in motus corporeos refundi*, hoc eſt, ut interpretor, cogitationes & motus corporeos eſſe unum & idem: reſpondeo mihi quidem eſſe certiſſimum, ſed non ideo ſpondere aliis, quantumvis attentis, & ſuo judicio perſpicacibus idem poſſe perſuaderi, ſaltem quandiu non ad res purè intelligibiles, ſed tantum ad imaginabiles attentiônem ſuam convertent, ut apparet illos feciſſe, qui diſtinctionem cogitationis à motu per diſſectionem alicujus materiæ ſubtilis intelligendam eſſe finxerunt: Nam ex eo tantum intelligitur quod notiones rei cogitantis, & rei extenſæ, ſive mobilis, ſint planè diverſæ, atque

à ſe

à ſe mutuò independentes: repugnetque ut illæ res, quæ à nobis tanquam diverſæ & independentes clarè intelliguntur, ſeparatim, ſaltem à Deo, poni non poſſint: adeò ut quotieſcunque illas in uno & eodem ſubjecto reperimus, ut cogitationem & motum corporeum in eodem homine, non debeamus idcirco exiſtimare ipſas ibi eſſe unum & idem unitate naturæ, ſed tantùm unitate compoſitionis.

3. Quod hic de Platonicis, eorumque ſectatoribus affertur, jam ab univerſa Eccleſia Catholica, & vulgo omnibus Philoſophis exploſum eſt: Concilium autem Lateranenſe concluſit quidem Angelos pingi poſſe, non autem ideo conceſſit eſſe corporeos: & quamvis revera corporei crederentur, non certè magis in ipſis, quàm in hominibus, mentes à corporibus inſeparabiles poſſent intelligi; Nec quoque ſi fingeretur animam humanam eſſe ex traduce, ideo concludi poſſet eſſe corpoream, ſed tantùm ut corpus naſcitur à corpore parentum, ita ipſam ab eorum anima proficiſci. Quantum ad canes & ſimias, etſi concederem in iis eſſe cogitationem, non indè ullo modo ſequeretur mentem humanam à corpore non diſtingui, ſed contra potius in aliis quoque animalibus mentes à corporibus eſſe diſtinctas: quod illi ipſi Platonici, quorum auctoritas mox laudabatur, poſt Pythagoricos cenſuerunt, ut ex eorum metempſychoſi manifeſtum eſt. At verò nullam planè in brutis eſſe cogitationem non modò dixi, ut hîc aſſumitur, ſed etiam firmiſſimis rationibus, & quæ à nemine hactenus fuerunt refutatæ, probavi: Atqui revera illi qui affirmant *canes ſcire ſe vigilando currere, imò & ſomniando latrare*, tanquam ſi in ipſorum cordibus verſarentur, id dicunt, & non probant. Etſi enim addant *ſe non credere operationes belluarum abſque ſenſu, vitâ & animâ* (hoc eſt, ut interpretor, abſque cogitatione, neque enim id vulgò vocatur vita, nec anima corporea, nec ſenſus organicus brutis à me denegatur) *ope Mechanicæ poſſe explicari, quin illud & ἀδυνατον, & riſu dignum quolibet pignore certare velint*, id pro ratione haberi non debet: idemque de qualibet alia re quantumvis vera dici poſſet; quin & pignoribus certari non ſolet, niſi ubi rationes deſunt ad probandum; & cùm olim eodem ferè modò viri magni Antipodas irriſerint, non ſtatim pro falſo habendum puto quidquid ab aliquibus irridetur.

Quod denique ſubjungitur, *non deeſſe plures, qui hominem ipſum, etiam abſque ſenſu, & intellectu, dicturi ſint & omnia poſſe facere beneficio elateriorum Mechanicorum, abſque ullâ mente, ſi tandem ſimia, canis, & elephas hocce modo ſuis omnibus operationibus fungi queant*, non ſanè etiam ratio eſt quâ quicquam probetur, niſi fortè quoſdam homines tam confuſè omnia conci-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

pere, & anticipatis opinionibus verbotenus intellectis adeò tenaciter adhærere, ut, potiùs quàm illas mutent, de ſe ipſis id negent, quod non poſſunt non ſemper apud ſe experiri: Nam ſanè fieri non poteſt quin ſemper apud noſmetipſos experiamur nos cogitare, nec proinde ex eo quòd oſtendatur bruta animantia omnibus ſuis operationibus abſque ulla cogitatione fungi poſſe, quiſquam concludet ſe ipſum ergo etiam non cogitare, niſi qui cùm priùs ſibi perſuaſerit ſe non aliter operari quàm bruta, propter hoc ſcilicet, quòd illis cogitationem tribuerit, adeò pertinaciter adhærebit iſtis verbis, homines & bruta eodem modo operantur, ut cùm illi oſtendetur bruta non cogitare, malit ſe etiam illâ ſuâ, cujus non poteſt non eſſe ſibi conſcius, cogitatione exuere, quàm mutare opinionem quòd ipſe, eodem modo ac bruta, operetur: Cujus tamen generis hominum multos eſſe non mihi facile perſuadeo: Sed ſanè multò plures, & majori cum ratione invenientur, qui ſi concedatur *cogitationem à motu corporeo non diſtingui*, eandem illam in brutis, atque in nobis eſſe contendent, quoniam omnes motus corporeos in illis, quemadmodum in nobis animadvertent, addenteſque *differentiam, quæ eſt tantùm ſecundùm plus & minus, non mutare eſſentiam*, quamvis fortè minus rationis eſſe putent in belluis quàm in nobis, mentes tamen eſſe in ipſis ejuſdem planè ſpeciei cum noſtris optimo jure concludent.

4. Quantum ad ſcientiam Athei, facilè eſt demonſtrare illam non eſſe immutabilem, & certam, ut enim jam antè dixi, quo minus potentem originis ſuæ auctorem aſſignabit, tanto majorem habebit occaſionem dubitandi an forte tam imperfectæ ſit naturæ, ut fallatur etiam in iis quæ ſibi quàm evidentiſſima apparebunt, illoque dubio liberari nunquam poterit, niſi à vero & fallere neſcio Deo ſe creatum eſſe prius agnoſcat.

5. Quòd autem repugnet homines à Deo decipi, clarè demonſtratur ex eo quod forma deceptionis ſit non ens, in quod non poteſt ferri ſummum ens. Et in hoc omnes Theologi conſentiunt, omniſque fidei Chriſtianæ certitudo ex hoc pendet. Cur enim revelatis à Deo crederemus, ſi nos interdum ab ipſo decipi arbitraremur? Et quamvis vulgo Theologi affirment damnatos igne inferni torqueri, non ideo tamen cenſent ipſos *decipi per falſam ideam ignis torquentis ſibi à Deo inditam*, ſed potiùs ab igne verè torqueri, quia *ut viventis hominis incorporeus ſpiritus tenetur naturaliter in corpore, ſic facilè per divinam potentiam teneri poteſt poſt mortem corporeo igne, &c.* Vide Mag. lib. 4. ſent. diſt. 44. Quantum autem ad loca Scripturæ, non exiſtimo meum eſſe ad ipſa reſpondere, niſi ſi quando videantur adverſari alicui opinioni quæ mihi ſit peculiaris; cùm enim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

enim tantum afferuntur in illas quæ apud omnes Chriſtianos ſunt vulgares, quales ſunt eæ quæ hîc impugnantur, nempe quod aliquid ſciri poſſit, & quod animæ humanæ non ſint ſimiles iis jumentorum, vererer crimen arrogantiæ ſi non mallem reſponſionibus ab aliis jam inventis contentus eſſe, quàm novas excogitare, quia nunquam me Theologicis ſtudiis immiſcui, niſi in quantum ad privatam meam inſtitutionem conferebant, nec tantum in me divinæ gratiæ experior, ut ad illa ſacra me vocatum putem. Itaque profiteor me nihil in poſterum de talibus reſponſurum; ſed nondum id ſervabo hac vice, ne fortè aliquibus occaſionem præbeam exiſtimandi me ideo tacere, quòd loca propoſita non ſatis commodè poſſim explicare. In primis igitur aio locum D. Pauli 1 ad Corinth. cap. 8. verſ. 2, debere tantum intelligi de ſcientia, quæ non eſt cum charitate conjuncta, hoc eſt, de ſcientia Atheorum; quia quiſquis Deum, ut par eſt, novit, non poteſt ipſum non diligere, nec charitatem non habere. Hocque probatur ex verbis proximè præcedentibus, *ſcientia inflat, charitas verò ædificat.* & ex proximè ſequentibus: *Si quis autem diligit Deum, hic* (nempe Deus) *cognitus eſt ab eo.* Ita enim non vult Apoſtolus nullam plane ſcientiam haberi poſſe, quia fatetur diligentes Deum ipſum cognoſcere, hoc eſt, de ipſo habere ſcientiam; ſed ait tantùm eos qui non habent charitatem, nec proinde ſatis Deum norunt, etſi forte in cæteris rebus aliquid ſe ſcire exiſtiment, nondum tamen cognoſcere quemadmodum oporteat ſcire, quia nempe incipiendum eſt à Dei cognitione, ac deinde aliarum omnium rerum cognitiones huic uni ſunt ſubordinandæ, quod in meis Meditationibus explicui: atque ideo hic ipſe locus, qui contra me afferebatur, meam hac de re opinionem tam apertè confirmat, ut non putem ipſum ab iis qui à me diſſentiunt poſſe rectè explicari. Quod ſi quis contendat pronomen *hic* non referri ad Deum, ſe ad hominem qui à Deo cognoſcatur & approbetur; alius Apoſtolus, nempe D. Joannes epiſt. 1. cap. 2, meæ explicationi prorſus favet, nam verſ. 2 hæc habet, *in hoc ſcimus quoniam cognovimus eum, ſi mandata ejus obſervamus.* cap. 4. verſ. 7. *qui diligit, ex Deo natus eſt, & cognoſcit Deum.*

Nec diſpar ratio eſt dė locis Eccleſiaſtæ: Notandum enim Salomonem in illo libro non quidem agere perſonam impiorum, ſed ſuam tantum, quatenus ſcilicet, cùm peccator & à Deo averſus ante fuiſſet, ibi pœnitentiam agens, ait à ſe quidem, humanâ tantùm utente ſapientiâ, & illam ad Deum non referente, nihil inveniri potuiſſe quod plane ſatisfaceret, ſive in quo non eſſet vanitas. Ideoque hinc indè variis in locis monet oportere converti ad Deum, ut expreſſe in cap. 11. verſ. 9. *Et*

ſcito

ſcito quod pro omnibus his adducet te Deus in judicium, & in ſequentibus, uſque ad libri finem. Specialiter autem in cap. 8. verſ. decimo ſeptimo, hæc verba, *Et intellexi quod omnium operum Dei nullam poſſit homo invenire rationem, eorum quæ fiunt ſub ſole, &c.* non intelligenda ſunt de quovis homine, ſed de eo quem deſcripſit in verſu præcedenti: *Eſt homo qui diebus & noctibus ſomnum non capit oculis.* Tanquam ſi vellet ibi Propheta monere, illos qui nimis aſſidui ſunt in ſtudiis, non aptos eſſe ad aſſequendam veritatem; hocque profectò non facilè ii, quibus ſum notus, de me dictum eſſe exiſtimabunt. Sed præcipuè attendendum eſt ad hæc verba *quæ fiunt ſub ſole*, ſæpius enim repetuntur in illo libro, & ſemper deſignant res naturales, ad excluſionem earum ſubordinationis ad Deum, quia nempe cùm Deus ſit ſupra omnia, non continetur inter ea quæ ſunt ſub ſole: Adeò ut loci citati verus ſenſus ſit, hominem non poſſe res naturales rectè ſcire, quandiu Deum non cognoſcit, ut ego etiam affirmavi. Denique in cap. 5. verſ. 29, manifeſtum eſt non dici, *eundem eſſe interitum hominis & jumentorum*, neque etiam *hominem nihil ampliùs habere jumento*, niſi tantùm ratione corporis: nam ibi fit tantùm mentio eorum quæ pertinent ad corpus; & ſtatim poſtea ſubjungitur ſeorſim de anima, *Quis novit ſi ſpiritus filiorum Adam aſcendat ſurſum & ſpiritus jumentorum deſcendat deorſum*? Hoc eſt, an humanæ animæ beatitudine cœleſti fruituræ ſint, quis hoc novit per humanas rationes, & quandiu ad Deum ſe non convertit? Certè humanam animam non eſſe corpoream naturali ratione probare conatus ſum; ſed an ſurſum ſit adſcenſura, ſolâ fide cognoſci poſſe concedo.

6. Quantum ad arbitrii libertatem, longè alia ejus ratio eſt in Deo, quàm in nobis; repugnat enim Dei voluntatem non fuiſſe ab æterno indifferentem ad omnia quæ facta ſunt, aut unquam fient, quia nullum bonum, vel verum, nullumve credendum, vel faciendum, vel omittendum fingi poteſt, cujus idea in intellectu divino priùs fuerit, quàm ejus voluntas ſe determinarit ad efficiendum ut id tale eſſet: Neque hîc loquor de prioritate temporis, ſed ne quidem prius fuit ordine, vel naturâ, vel ratione ratiocinatâ, ut vocant, ita ſcilicet ut iſta boni idea impulerit Deum ad unum potiùs quàm aliud eligendum. Nempe, exempli cauſa, non ideo voluit mundum creare in tempore, quia vidit melius ſic fore, quàm ſi creaſſet ab æterno: nec voluit tres angulos trianguli æquales eſſe duobus rectis, quia cognovit aliter fieri non poſſe, &c. Sed contrà, quia voluit mundum creare in tempore, ideo ſic melius eſt, quàm ſi creatus fuiſſet ab æterno: & quia voluit tres angulos trianguli neceſſariò æquales

eſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

eſſe duobus rectis, idcirco jam hoc verum eſt, & fieri aliter non poteſt, atque ita de reliquis. Nec obſtat quòd dici poſſit merita ſanctorum eſſe cauſam cur vitam æternam conſequantur, neque enim ita ejus ſunt cauſa ut Deum determinent ad aliquid volendum, ſed tantùm ſunt cauſa effectus, cujus Deus voluit ab æterno ut cauſa eſſent. Et ita ſumma indifferentia in Deo ſummum eſt ejus omnipotentiæ argumentum. Sed quantum ad hominem, cùm naturam omnis boni & veri jam à Deo determinatam inveniat, nec in aliud ejus voluntas ferri poſſit, evidens eſt ipſum eò libentiùs, ac proinde etiam liberiùs, bonum & verum amplecti, quò illud clariùs videt, nunquamque eſſe indifferentem, niſi quando quidnam ſit melius aut verius ignorat, vel certè quando tam perſpicuè non videt, quin de eo poſſit dubitare: Atque ita longè alia indifferentia humanæ libertati convenit quàm divinæ. Neque hìc refert quod eſſentiæ rerum dicantur eſſe indiviſibiles: nam primo, nulla eſſentia poteſt univocè Deo & creaturæ convenire ac denique indifferentia non pertinet ad eſſentiam humanæ libertatis, cùm non modò ſimus liberi, quando ignorantia recti nos reddit indifferentes, ſed maxime etiam quando clara perceptio ad aliquid proſequendum impellit.

7. Non aliter concipio ſuperficiem, à qua ſenſus noſtros affici puto, quàm ab omnibus Mathematicis vel Philoſophis concipi ſolet (vel ſaltem debet) illa, quam à corpore diſtinguunt, & omni profunditate carere ſupponunt. Sed duobus modis ſuperficiei nomen apud Mathematicos uſurpatur; nempe vel pro corpore, ad cujus ſolam longitudinem & latitudinem attenditur, quodque nulla cum profunditate ſpectatur, etſi non negetur ipſum aliquam habere; vel tantùm pro corporis modo, quando ſcilicet omnis ei profunditas denegatur. Et idcirco ad vitandam ambiguitatem, dixi me loqui de ea ſuperficie, quæ cùm ſit tantum modus, non poteſt eſſe pars corporis, corpus enim eſt ſubſtantia, & modus non poteſt eſſe pars ſubſtantiæ. Sed non negavi eſſe corporis extremum, quin è contra, maximè propriè vocari poteſt extremitas tam corporis contenti, quàm continentis, eo ſenſu quo dicuntur ea corpora eſſe contigua, quorum extremitates ſunt ſimul. Nam ſanè cùm duo corpora ſe mutuò tangunt, una & eadem eſt utriuſque extremitas, quæ neutrius pars eſt, ſed utriuſque idem modus, qui etiam poteſt manere, quamvis iſta corpora tollantur, modò tantùm alia, quæ ſint ejuſdem accuratè magnitudinis & figuræ, in ipſorum loca ſuccedant. Quin & locus ille, qui ab Ariſtotelicis dicitur eſſe ſuperficies corporis ambientis, non poteſt intelligi eſſe alia ſuperficies, quàm hæc, quæ non eſt ſubſtantia, ſed modus. Neque

enim mutatur locus turris, etſi aër ipſam ambiens mutetur, vel aliud corpus in locum ipſius turris ſubſtituatur, nec proinde ſuperficies, quæ hîc pro loco ſumitur, pars ulla eſt aëris ambientis, vel turris. Ad accidentium autem realitatem explodendam, non mihi videtur opus eſſe exſpectare alias rationes ab iis quæ jam à me tractatæ ſunt: Nam primò cùm omnis ſenſus tactu fiat, nihil præter ſuperficiem corporum poteſt ſentiri: Atqui ſi quæ ſint accidentia realia, debent eſſe quid diverſum ab iſta ſuperficie, quæ nihil aliud eſt quàm modus: Ergo ſi quæ ſint, non poſſunt ſentiri. Quis autem unquam exiſtimavit illa eſſe niſi quia putavit ſentiri. Ac deinde, omnino repugnat dari accidentia realia; quia quicquid eſt reale, poteſt ſeparatim ab omni alio ſubjecto exiſtere; quicquid autem ita ſeparatim poteſt exiſtere, eſt ſubſtantia, non accidens. Nec refert quod dicatur accidentia realia non naturaliter, ſed tantùm per divinam potentiam à ſubjectis ſuis ſejungi poſſe: Nihil enim aliud eſt fieri naturaliter, quàm fieri per potentiam Dei ordinariam, quæ nullo modo differt ab ejus potentia extraordinaria: nec aliud quicquam ponit in rebus: adeò ut ſi omne id, quod naturaliter ſine ſubjecto eſſe poteſt, ſit ſubſtantia, quicquid etiam per quantumvis extraordinariam Dei potentiam poteſt eſſe ſine ſubjecto, ſubſtantia eſt dicendum. Fateor quidem unam ſubſtantiam alteri ſubſtantiæ poſſe accidere; atqui cùm hoc contingit, non ipſa ſubſtantia eſt quæ habet formam accidentis, ſed ſolus modus quo accidit, ut cùm veſtis accidit homini, non ipſa veſtis ſed tantummodo *veſtitum eſſe* eſt accidens. Quia verò præcipua ratio quæ movit Philoſophos ad ponenda accidentia realia, fuit, quòd putarint ſine illis ſenſuum perceptiones explicari non poſſe, promiſi me id minutatim de ſingulis ſenſibus in Phyſicis expoſiturum, non quòd velim ut mihi ulla in re credatur, ſed quia ex iis quæ jam de viſu in Dioptrica explicui, putavi rectè judicantes facilè facturos eſſe conjecturam de eo quod in cæteris præſtare poſſim.

8. Attendenti ad Dei immenſitatem manifeſtum eſt nihil omnino eſſe poſſe quod ab ipſo non pendeat, non modò nihil ſubſiſtens, ſed etiam nullum ordinem, nullam legem, nullamve rationem veri & boni: alioqui enim, ut paulò antè dicebatur, non fuiſſet planè indifferens ad ea creanda quæ creavit: Nam ſi quæ ratio boni ejus præordinationem anteceſſiſſet, illa ipſum determinaſſet ad id quod optimum eſt faciendum: ſed contra, quia ſe determinavit ad ea quæ jam ſunt facienda, idcirco, ut habetur in Geneſi, *ſunt valde bona*, hoc eſt, ratio eorum bonitatis ex eo pendet, quòd voluerit ipſa ſic facere. Nec opus eſt quærere in quonam genere cauſæ iſta bonitas, aliæve tam Mathematicæ, quàm Metaphyſicæ veri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

veritates à Deo dependeant: cùm enim cauſarum genera fuerint ab iis enumerata, qui fortè ad hanc cauſandi rationem non attendebant, minimè mirum eſſet ſi nullum ei nomen impoſuiſſent: ſed tamen impoſuerunt, poteſt enim vocari efficiens: eadem ratione qua Rex eſt legis effector, etſi lex ipſa non ſit res Phyſicè exiſtens, ſed tantùm, ut vocant, ens morale. Nec opus etiam eſt quærere, quâ ratione Deus potuiſſet ab æterno facere, ut non fuiſſet verum bis 4 eſſe 8, &c. fateor enim id à nobis intelligi non poſſe; atqui, cùm ex alia parte rectè intelligam nihil in ullo genere entis eſſe poſſe quod à Deo non pendeat, & facile illi fuiſſe quædam ita inſtituere, ut à nobis hominibus non intelligatur ipſa poſſe aliter ſe habere quàm ſe habent, eſſet à ratione alienum propter hoc quod nec intelligimus, nec advertimus à nobis debere intelligi, de eo quod rectè intelligimus dubitare. Nec proinde putandum eſt *æternas veritates pendere ab humano intellectu, vel ab aliis rebus exiſtentibus*, ſed à ſolo Deo, qui ipſas ab æterno, ut ſummus legiſlator, inſtituit.

9. Ut rectè advertamus quænam ſit ſenſus certitudo, tres quaſi gradus in ipſo ſunt diſtinguendi. Ad primum pertinet tantùm illud quo immediatè afficitur organum corporeum ab objectis externis, quodque nihil aliud eſſe poteſt quàm motus particularum iſtius organi, & figuræ ac ſitus mutatio ex illo motu procedens. Secùndus continet id omne quod immediatè reſultat in mente ex eo quòd organo corporeo ſic affecto unita ſit, taleſque ſunt perceptiones doloris, titillationis, ſitis, famis, colorum, ſoni, ſaporis, odoris, caloris, frigoris, & ſimilium, quas oriri ex unione ac quaſi permiſtione mentis cum corpore in ſexta Meditatione dictum eſt. Tertius denique comprehendit omnia illa judicia, quæ occaſione motuum organi corporei de rebus extra nos poſitis ab ineunte ætate facere conſuevimus. Ut exempli cauſâ, cùm baculum video, non putandum eſt aliquas ſpecies intentionales ab ipſo ad oculum advolare, ſed tantùm radios luminis ex iſto baculo reflexos, quoſdam motus in nervo optico, & illo mediante, etiam in cerebro excitare, ut ſatis prolixè in Dioptrica explicui; atque in hoc cerebri motu, qui nobis cum brutis communis eſt, primus ſentiendi gradus conſiſtit. Ex ipſo vero ſequitur ſecundus, qui ad ſolam coloris luminiſve ex baculo reflexi perceptionem ſe extendit, oriturque ex eo quòd mens cerebro tam intimè conjuncta ſit, ut à motibus qui in ipſo fiunt afficiatur: atque nihil aliud ad ſenſum eſſet referendum, ſi accuratè illum ab intellectu diſtinguere vellemus. Nam quòd ex iſto coloris ſenſu quo afficior judicem baculum extra me poſitum eſſe coloratum: itemque quòd ex iſtius coloris extenſione, termina-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

tione, ac ſitus relatione ad partes cerebri, de ejuſdem baculi magnitudine, figura, & diſtantia ratiociner, etſi vulgo ſenſui tribuatur, ideóque hîc ad tertium ſentiendi gradum retulerim, manifeſtum tamen eſt à ſolo intellectu pendere; Atque magnitudinem, diſtantiam, & figuram per ſolam ratiocinationem unas ex aliis percipi poſſe in Dioptrica demonſtravi. Sed in hoc tantùm differentia eſt, quòd ea quæ nunc primum ob novam aliquam animadverſionem judicamus, intellectui tribuamus; quæ verò à prima ætate eodem planè modo, atque nunc, de iis quæ ſenſus noſtros afficiebant judicavimus, aut etiam ratiocinando concluſimus, referamus ad ſenſum, quia nempe de iis tam celeriter propter conſuetudinem ratiocinamur, & judicamus, aut potius judiciorum, jam olim à nobis de rebus ſimilibus factorum recordamur, ut has operationes à ſimplici ſenſus perceptione non diſtinguamus. Ex quibus patet cum dicimus intellectus certitudinem ſenſuum certitudine longe eſſe majorem, ſignificari tantum ea judicia, quæ jam provecta ætate ob novas aliquas animadverſiones facimus, certiora eſſe iis, quæ à prima infantia, & abſque ulla conſideratione formavimus, quod abſque dubio eſt verum: Nam de primo & ſecundo ſentiendi gradu manifeſtum eſt hîc non agi, quia nulla in ipſis falſitas eſſe poteſt. Cùm itaque dicitur *baculum apparere fractum in aqua ob refractionem*, idem eſt ac ſi diceretur, eo illum modo nobis apparere, ex quo infans judicaret ipſum fractum eſſe, & ex quo etiam nos ſecundùm præjudicia quibus ab ineunte ætate aſſuevimus, idem judicamus. Quod autem hîc additur, nempe *illum errorem non intellectu, ſed tactu corrigi*, non poteſt à me concedi: quia etſi ex tactu baculum rectum eſſe judicemus, idque eo judicandi modo, cui ab infantia ſumus aſſueti, quique idcirco *ſenſus* vocatur, non tamen hoc ſufficit ad errorem viſus emendandum, ſed inſuper operæ eſt, ut aliquam rationem habeamus, quæ nos doceat credendum eſſe hac de re judicio ex tactu potiùs, quàm judicio ex viſu elicito: quæ ratio cùm in nobis ab infantia non fuerit, non ſenſui, ſed tantum intellectui eſt tribuenda: Atque ideo in hoc ipſo exemplo ſolus eſt intellectus, qui ſenſus errorem emendat, nec ullum unquam afferri poteſt, in quo error ex eo contingat quòd mentis operationi magis quàm ſenſui fidamus.

10. Quandoquidem ea quæ ſuperſunt, tanquam dubia, potius quàm tanquam objectiones, proponuntur, non mihi tantum aſſumo ut auſim ſpondere me illa, de quibus video pleroſque doctiſſimos & ingenioſiſſimos viros adhuc dubitare, ſufficienter eſſe expoſiturum. Sed tamen ut quicquid in me eſt præſtem, & cauſæ non deſim, dicam ingenuè quâ ratione contigerit, ut meipſum iiſdem dubiis planè liberarim, ſic enim ſi forte aliis eadem

dem uſui ſint gaudebo: ſin minus, ſaltem nullius temeritatis conſcius mihi ero. Cum primum ex rationibus in his Meditationibus expoſitis mentem humanam realiter à corpore diſtingui, & notiorem eſſe quàm corpus, & reliqua collegiſſem, cogebar quidem ad aſſenſionem, quia nihil in ipſis non cohærens, atque ex evidentibus principiis juxta Logicæ regulas concluſum advertebam: ſed fateor me non idcirco fuiſſe planè perſuaſum, idemque ferè contigiſſe qui aſtronomis, quod poſtquam ſolem eſſe aliquoties terra majorem rationibus evicerunt, non poſſunt tamen à ſe impetrare dum in illum oculos convertunt, ut judicent non eſſe minorem. Poſtquam autem ulterius perrexi, & iiſdem innixus fundamentis ad rerum Phyſicarum conſiderationem tranſivi, primo attendendo ad ideas, ſive notiones, quas de unaquaque re apud me inveniebam, & unas ab aliis diligenter diſtinguendo, ut judicia omnia mea cum ipſis conſentirent, adverti, nihil planè ad rationem corporis pertinere, niſi tantùm quòd ſit res longa, lata, & profunda, variarum figurarum variorumque motuum capax; ejuſque figuras ac motus eſſe tantum modos, qui per nullam potentiam ſine ipſo poſſunt exiſtere; colores verò, odores, ſapores, & talia, eſſe tantum ſenſus quoſdam in cogitatione mea exiſtentes, nec minùs à corporibus differentes, quàm dolor differt à figura & motu teli dolorem incutientis; ac denique gravitatem, duritiem, vires calefaciendi, attrahendi, purgandi, aliaſque omnes qualitates, quas in corporibus experimur, in ſolo motu motuſve privatione, partiumque configuratione, ac ſitu conſiſtere. Quæ opiniones cùm plurimum differrent ab iis, quas prius de iiſdem rebus habueram, cœpi deinde conſiderare quas ob cauſas aliter antea credidiſſem, præcipuamque eſſe animadverti, quòd primùm ab infantia varia de rebus Phyſicis, utpote quæ ad vitæ, quam ingrediebar, conſervationem conferebant, judicia tuliſſem, eaſdemque poſtea opiniones, quas tunc de ipſis præconceperam, retinuiſſem: cumque mens, illâ ætate, minus rectè organis corporeis uteretur, iiſque firmiùs affixa nihil abſque ipſis cogitaret, res tantum confuſas advertebat, & quamvis propriæ ſuæ naturæ ſibi conſcia eſſet, nec minus apud ſe ideam cogitationis, quàm extenſionis haberet, quia tamen nihil intelligebat quin ſimul etiam aliquid imaginaretur, utrumque pro uno & eodem ſumebat, notioneſque omnes, quas de rebus intellectualibus habebat, ad corpus referebat; & cum deinde in reliqua vita nunquam me illis præjudiciis liberaſſem, nihil omnino ſatis diſtinctè cognoſcebam, nihilque quod non ſupponerem eſſe corporeum. Etiamſi earum rerum, quas corporeas eſſe ſupponebam, tales ſæpe ideas ſive conceptus effingerem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

ut mentes potiùs quàm corpora, referrent: nam cùm, exempli cauſâ, concipiebam gravitatem inſtar qualitatis cujuſdam realis, quæ craſſis corporibus ineſſet, etſi vocarem illam qualitatem, quatenus ſcilicet ad corpora, quibus inerat, ipſam referebam, quia tamen addebam eſſe realem, revera putabam eſſe ſubſtantiam: eodem modo quo veſtis in ſe ſpectata ſubſtantia eſt, etſi, cùm ad hominem veſtitum refertur ſit qualitas: Atque etiam mens, etſi revera ſubſtantia ſit, nihilominus tamen corporis, cui adjuncta eſt, qualitas dici poteſt. Et quamvis gravitatem per totum corpus, quod grave eſt, ſparſam eſſe imaginarer, non tamen ipſi eandem illam extenſionem, quæ corporis naturam conſtituit, tribuebam, vera enim corporis extenſio talis eſt, ut omnem partium penetrabilitatem excludat, tantumdem autem gravitatis, quantum eſt in ligno decem pedum, putabam eſſe in maſsâ auri, alteriuſve metalli, unius pedis, quin & illam eandem omnem in punctum Mathematicum contrahi poſſe judicabam; quin etiam, dum corpori gravi manebat coëxtenſa, totam ſuam vim in qualibet ejus parte exercere poſſe videbam, quia ex quacunque parte corpus illud funi appenderetur, tota ſua gravitate funem trahebat, eodem planè modo ac ſi gravitas iſta in ſola parte funem tangente, non etiam per reliquas ſparſa fuiſſet. Nec ſanè jam mentem alia ratione corpori coëxtenſam, totamque in toto, & totam in qualibet ejus parte eſſe intelligo. Sed ex eo præcipuè apparet illam gravitatis ideam fuiſſe ex parte ab illa, quam habebam mentis, deſumptam, quòd putarem gravitatem deferre corpora verſus centrum terræ, tanquam ſi aliquam ejus cognitionem in ſe contineret: Neque enim hoc profectò ſine cognitione fieri, neque ulla cognitio niſi in mente eſſe poteſt. Attamen alia etiam nonnulla gravitati tribuebam, quæ non eodem modo de mente poſſunt intelligi, ut quod eſſet diviſibilis, menſurabilis, &c. Poſtquam autem hæc ſatis animadverti, & mentis ideam à corporis motuſque corporei ideis accuratè diſtinxi, omneſque alias qualitatum realium, formarumve ſubſtantialium ideas, quas ante habueram, ex ipſis à me conflatas effictaſve fuiſſe deprehendi, perfacile me omnibus dubiis, quæ hîc propoſita ſunt, exſolvi: Nam primò non dubitavi quin claram haberem ideam meæ mentis, utpote cujus mihi intimè conſcius eram: nec quin idea illa ab aliarum rerum ideis eſſet planè diverſa, nihilque corporeitatis haberet, quia cùm cæterarum etiam rerum veras ideas quæſiviſſem, ipſaſque omnes in genere cognoſcere mihi viderer, nihil planè in iis, quod ab idea mentis non omnino differret, inveniebam, & longè majorem diſtinctionem eſſe videbam inter ea, quæ, quamvis de utroque attentè cogitarem, nihilominus diſtincta apparebant,

qualia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

qualia ſunt mens & corpus, quam inter ea, quorum quidem unum poſſumus intelligere non cogitantes de alio; ſed quorum tamen unum non videmus abſque alio eſſe poſſe, cùm de utroque cogitamus. Ut ſanè immenſitas Dei poteſt intelligi, quamvis ad ejus juſtitiam non attendatur: ſed planè repugnat ut ad utramque attendentes, ipſum immenſum, & tamen non juſtum eſſe putemus. Poteſtque etiam Dei exiſtentia rectè cognoſci, quamvis perſonæ ſacroſanctæ Trinitatis ignorentur, utpote quæ non niſi à mente per fidem illuſtrata percipi poſſunt; atqui cùm perceptæ ſunt, nego inter ipſas diſtinctionem realem ratione eſſentiæ divinæ poſſe intelligi, quamvis ratione relationum admittatur. Ac denique non timui ne me mea forſan Analyſi præoccupaſſem ac decepiſſem, cùm ex eo quòd viderem quædam eſſe corpora quæ non cogitant, vel potiùs clarè intelligerem quædam corpora ſine cogitatione eſſe poſſe, malui arguere cogitationem ad naturam corporis non pertinere, quàm ex eo quòd viderem quædam alia corpora, utpote humana, quæ cogitant, concludere cogitationem eſſe corporis modum: Nam revera nunquam vidi aut percepi humana corpora cogitare, ſed tantùm eoſdem eſſe homines, qui habent & cogitationem, & corpus: Hocque fieri per compoſitionem rei cogitantis cum corporea ex eo perſpexi, quòd rem cogitantem ſeparatim examinando, nihil in illa deprehenderim quod ad corpus pertineret, ut neque ullam cogitationem in natura corporea ſeorſim conſiderata: contra autem examinando modos omnes tam corporis, quàm mentis, nullum planè animadverti, cujus conceptus à rei, cujus erat modus, conceptu non penderet. Atque ex eo quòd duo quædam ſimul juncta ſæpe videamus, non licet concludere ipſa eſſe unum & idem; ſed ex eo quod aliquando unum ex ipſis abſque alio advertamus, optimè infertur eſſe diverſa. Neque ab hac illatione potentia Dei nos debet deterrere, quia non minus conceptui repugnat ut ea, quæ tanquam duo diverſa clarè percipimus, fiant intrinſecè & abſque compoſitione unum & idem, quàm ut ea, quæ nullo modo diſtincta ſunt, ſeparentur: atque ideo ſi Deus quibuſdam corporibus vim cogitandi indiderit (ut revera illam humanis indidit,) hanc ipſam vim poteſt ab iis ſeparare; ſicque nihilo minus eſt ab ipſis realiter diſtincta. Nec miror quòd olim, antequam me ſenſuum præjudiciis liberaſſem, rectè quidem perceperam *2 & 3 facere 5. & cum ab æqualibus æqualia auferuntur, quæ remanent eſſe æqualia*, & multa ejuſmodi, cùm tamen animam hominis ab ejus corpore diſtinctam eſſe non putarem. Nam facilè adverto non contigiſſe, dum adhuc planè infans eſſem, ut de propoſitionibus iſtis, quas omnes æquè admittunt, quic-

quicquam falſi judicarem, quia tunc nondum mihi uſui erant, nec pueri diſcunt prius numerare 2 & 3, quàm capaces ſint judicandi an ſit 5, &c. contrà autem à prima infantia mentem & corpus (ex quibus ſcilicet me compoſitum eſſe confusè advertebam) tanquam unum quid concepi: atque id in omni ferè imperfecta cognitione contingit, ut multa ſimul inſtar unius apprehendantur, quæ poſtea per accuratius examen ſunt diſtinguenda. Sed valde miror doctos homines, & Metaphyſicis rebus à triginta annis aſſuetos, poſtquàm Meditationes meas ſepties legerunt, arbitrari, *me, ſi eaſdem eo relegerem animo, quo ipſas ad examen analyticum revocarem, ſi mihi ab inimico propoſitæ eſſent, rationes in iis contentas non crediturum tanti eſſe ponderis, tantarumve virium, ut iis debeant omnes aſſentiri*; cum interim ipſi nullum planè vitium in iſtis meis rationibus oſtendant. Ac profectò multò plus mihi tribuunt quàm debent, vel etiam quàm ulli homini ſit tribuendum, ſi putent me aliquâ uti Analyſi, cujus ope vel veræ demonſtrationes evertantur, vel falſæ ita tegantur, & adornentur, ut à nemine alio everti poſſint: cum è contra eam tantum me quæſiviſſe profitear, qua verarum rationum certitudo, ac falſarum vitia cognoſcantur. Atque ideo non ita moveor, quod viri docti nondum meis concluſionibus aſſentiantur, quàm quod poſt attentam & ſæpius repetitam mearum rationum lectionem nihil in ipſis vel malè aſſumptum, vel non rectè illatum eſſe oſtendant. Nam quod concluſiones ægre admittant, id facilè tribui poteſt inveteratæ conſuetudini aliter de ipſis judicandi; ut jam antè notatum eſt Aſtronomos non facilè imaginari ſolem eſſe majorem terrâ, quamvis certiſſimis rationibus id demonſtrent; Non autem video cauſam ullam eſſe poſſe cur nec ipſi, nec ulli alii, quod ſciam, quicquam hactenus in rationibus meis reprehenderint, niſi quia ſunt omnino veræ ac certæ, cum præſertim ipſæ ex nullis obſcuris ignotiſve principiis, ſed primum à ſumma rerum omnium dubitatione, ac deinde ex iis, quæ menti præjudiciis liberæ omnium evidentiſſima & certiſſima eſſe apparent, gradatim deductæ ſint; hinc enim ſequitur planè nullos in iis errores eſſe poſſe, quin facilè à quovis mediocri ingenio prædito advertantur. Atque hîc idcirco mihi videor merito poſſe concludere, non tam ea quæ ſcripſi infirmari auctoritate doctiſſimorum virorum, qui ipſis ſæpe perlectis nondum poſſunt aſſentiri, quàm è contra eorundem auctoritate confirmantur, ex eo quod nullos errores, ſive paralogiſmos, poſt tot accurata examina, in demonſtrationibus meis annotarint.

FINIS.

RE-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

RENATI DES CARTES

NOTÆ

IN

Programma quoddam, ſub finem Anni 1647 in Belgio editum, cum hoc Titulo:

EXPLICATIO

Mentis humanæ, ſive Animæ rationalis, ubi explicatur quid ſit, & quid eſſe poſſit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

LECTORI.

EX quo tempore lucem *adſpexit* Philoſophia Nob. Viri RENATI DES CARTES, *à multis quidem, ſed non uno excepta eſt modo: verùm diverſam ea experta eſt fortunam, prout in manus diverſorum incidit ac genios. Sunt, qui ſerias in eam inſtituerunt* Objectiones, *quibus ſeriò ab* Heroë *illo eſt reſponſum, tum* Latinè, *tum* Gallicè. *Alii, cùm aliud non poſſent, arrodere tamen eam & admordere voluerunt:* quibus, *ut ipſe in* Præfatione Medit. Metaph. *vatem egit* Philoſophus, rationum ſeriem & nexum comprehendere non curantibus, in ſingulas tantùm clauſulas argutari fuit ſtudium; qui idcirco, quamvis cavillandi occaſionem in multis invenerint, nihil tamen quod urgeat, aut reſponſione dignum ſit, objecerunt. *Hujus eſt farinæ, Tenebrio quidam ac Lucifuga, qui nunc* Theophilum, *nunc* Mercurium Coſmopolitam *ſe vocat, in gemino libello, ante aliquot annos edito; & nuperus* Theologus *in ſua* Methodi Carteſianæ Theologica Conſideratione, *in qua criminationes ſuas ac calumnias,* DEO OPT. MAX. DEO Forti, Zelotæ, Cauſæ ſuæ Vindici, Nominis Aſſertori, Veritatis Protectori, *ſacras facere, cum multorum ſtupore, non erubuit. Quaſi, criminationibus & calumniis certare, idem ſit,* ac Cauſam, Nomen, Veritatem Dei *vindicare, aſſerere, protegere! An non hoc eſt illud, quod* Propheta *ait* Malachias, c. 1. 8, DEO offerre animalia cæca, clauda, ægrota, *quæ* Ducibus *ſuis ac Curatoribus offerre, ſacerdotem iſtum puduiſſet? Et, ſi attentus* Conſiderator *attentiùs conſideraſſet hæc* Methodi *verba (pag.* 3. Ne quis igitur putet, me hîc traditurum aliquam Methodum, quam unuſquiſque ſequi debeat ad rectè regendam rationem: illam enim tantùm, quam ipſe ſecutus ſum, exponere decrevi. *Et pag.* 13. Quamvis, quia opus meum mihi ſatis placet, ejus exemplar hîc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

vobis proponam, non ideo cuiquam Auctor eſſe velim, ut ſimile quid aggrediatur) facilè ab illa ſua Conſideratione abſtinuiſſet, ex qua nominis maculam potiùs quàm laudem apud æquos rerum æſtimatores reportavit: ut non dicam, πολυπραγμοσύνης notam eum incurriſſe, dum falcem Theologicam immiſit in meſſem Philoſophicam; quod verè eſt, μεταβαίνειν εἰς ἄλλο γένος. Alii in Philoſophiam Carteſianam inſurrexerunt theſibus ad diſputandum proponi ſolitis; Lutetiæ, Ultrajecti, Groningæ, Franekeræ, Lugduni: &, vel aperto Marte ejus Auctorem ſunt aggreſſi, vel ſub tecto & generali Neotericorum Philoſophorum titulo latenter in ipſum irruerunt, vel in totum nomen ejus diſſimularunt. Poſtremi generis utriuſque ſpecimen nuperrimè contigit, in Antiquiſſima & Noviſſima Belgicæ Fœderatæ Academia. In Lugdunenſi quidem, Philoſophus primarius, Vir, ut D. Carteſius judicat, non malus, ac ſimplex potiùs quàm prudens, affectu, neſcio quo, abreptus, Neotericis quibuſdam Philoſophis, tam fatuas, tam ineptas, tam inſulſas affinxit opiniones; ut ſeipſum fecerit ludibrium multis jocumque ac riſum, multis commiſerationem: &, quamvis in diſputandi actu quadriſyllabum hoc nomen, CARTESIUS, non pronunciaverit; ac publicè poſtulatus, ut nomen alicujus Neoterici Philoſophi, tam ſtultas opiniones tenentis, proferret, turpiter hîc defecerit, ita tamen ſe geſſit, & in omnem circumegit partem, ut non alium deſignari quam D. Carteſium facilè Auditorum cuivis conſtiterit: &, quid multis eſt opus? Theſes ipſæ hoc abundè loquuntur. In Ultrajectinâ Academiâ, Medicus non indoctus, diſputationem quandam conſcripſit, de Cachexia Leucophlegmatica, cui Corollaria nonnulla ſubjunxit, ad convellendas Medit. Metaph. Carteſ. inſtituta: quæ, cùm diſputatio eſſet ſufflaminata, patenti folio, per varias Hollandiæ Urbes ſunt miſſa, in ſignum vel triumphi, vel provocationis, ac certaminis in eas inſtituendi. Licèt verò Generoſiſſimus D. des Cartes, iſtos Theſium & Conſiderationum aſſultus atque allatrationes magno animo contemſerit, nihilque unquam reponere voluerit, tantum tamen à ſe impetravit; ut iſti Corollariorum

riorum Programmati Reſponſum *aliquod repoſuerit ; quod* Amico, *cui miſit & poteſtatem ejus fecit, non indignum fuit viſum luce publicâ: quo fortaſſis ad meliorem mentem reducatur* Programmatis Auctor; *&, quia nonnullis fortè videatur in ea contineri aliquid vindice dignum : neque enim unquam exiſtimationi aut partibus ſuis defuit, vel deeſt* D. Carteſius *in reſpondendo, ſi quid adverſus* Philoſophiam *ſuam reſponſione dignum fuerit productum. At verò calumnias ac futiles nugas, & quæ nullam ex ſuis ſententiis aut reſponſionibus feriunt, ſed quæ aut in objectiones tantùm, vel à ſe excogitatas, vel ab aliis ad inventionem veritatis prolatas incurrunt, aut hinc indè particulam ex ſuis ſcriptis vellicant, inſuper habet. Scilicet*, Aquila non captat muſcas. *Sed præfationum ſatis; atque ipſum* Programmatis *examen &* Notas *legere atque expendere operæ fuerit pretium.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

RENATO DESCARTES,

Philoſophiæ Reſtauratori, Seculi ornamento.

Nullius addictus jurare in verba Magiſtri,
Dum verum ex veri ſonte, Renate, *bibis,*
Et Menti reddis ſua jura, & Senſibus auſers,
Quam nimiam tribuit credula turba, fidem:
Neſcio quo dubitans pacto, dubia omnia tollis,
Atque ex non certis omnia certa legis.
Certe Atheus propriis cadit armis: & malè Sextus
Aſſenſum cohibens, vincitur arte ſuâ.
Nilque obſtare poteſt jam, Mente Deoque reperto.
Materia ingenio ſubditur, ecce, tuo,
Qua Motu in varias diffiſſa & mille figuras,
Orbis tam vaſti nobile ſurgit opus.
Hinc Cœli, Terræque, Mariſque, atque Aëris Almi
Fuſa per hoc magnum ſemina inane fluunt.
Quæ natura Ignis: rutilum ſplendeſcere Solem
Quid faciat: Mixtis additus unde Color:
Unde tremor Terris, quâ vi Maria alba tumeſcant,
Cur ſexangula Nix, Gutta rotunda cadat:
Cur Magnetem ineat Ferrum, vis ſcire? Renati
Hic unus labor eſt, quem via nulla latet:
Cujus & Ingenio aſſurgunt Priſcique Novique,
Nec vidiſſe aiunt ſecula cuncta parem.
Invidus huic quiſquis renuit ſubmittere faſces,
Naturam violans, Matris adulter erit.
Et fragili dentem quærens illidere, ſoldo
Offendet. Melius, non tetigiſſe, fuit.
Cui ſic extremis reſpondent prima, quis illum
Hæc ſine crediderit pandere ſacra Deo?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

RENATI DES CARTES
N O T Æ
In Programma quoddam, ſub finem Anni 1647 in Belgio editum, cum hoc Titulo.

Explicatio Mentis humanæ, ſive Animæ rationalis, ubi explicatur quid ſit, & quid eſſe poſſit.

ACcepi à paucis diebus duos libellos, in quorum uno apertè & directè impugnor, in altero tectè & obliquè duntaxat, Et quidem priorem nihil moror: imò habeo gratias ejus auctori, quòd, cùm nihil niſi futiles cavillationes, & nulli credibiles calumnias, improbo labore collegerit, hoc ipſo teſtatus ſit, ſe nihil invenire potuiſſe in meis ſcriptis, quod meritò reprehenderet, ſicque ipſorum veritatem, meliùs quàm ſi ea laudaſſet, confirmavit, idque cum diſpendio ſuæ famæ. Alius autem libellus magis me movet: quamvis enim nihil in eo apertè de me habeatur, prodeatque ſine nomine Auctoris & Typographi, quia tamen continet opiniones quas judico pernicioſas & falſas, editúſque eſt formâ Programmatis, quod vel templorum valvis affigi, & quibuſlibet legendum obtrudi poſſit, dicitur autem jam antea typis mandatus fuiſſe ſub alia forma cum adjuncto nomine cujuſdam, tanquam Auctoris, quem multi putant non alias quàm meas opiniones docere, cogor detegere ejus errores, ne mihi fortè imputentur ab illis, qui caſu incident in obvias iſtas chartas, & mea ſcripta non legerunt.

Sequitur Programma quale ultimâ vice prodiit in lucem.

E X P L I C A T I O

Mentis Humanæ, ſive Animæ rationalis, ubi explicatur quid ſit, & quid eſſe poſſit.

I.

MEns humana eſt, quâ actiones cogitativæ ab homine primò peraguntur; eaque in ſola cogitandi facultate, ac interno principio, conſiſtit.

II. Quan-

II.

Quantum ad naturam rerum attinet, ea videtur pati, ut mens poſſit eſſe vel ſubſtantia, vel quidam ſubſtantiæ corporeæ modus; vel, ſi nonnullos alios philoſophantes ſequamur, qui ſtatuunt extenſionem & cogitationem eſſe attributa, quæ certis ſubſtantiis, tanquam ſubjectis inſunt, cùm ea attributa non ſint oppoſita, ſed diverſa, nihil obſtat, quo minus mens poſſit eſſe attributum quoddam, eidem ſubjecto cum extenſione conveniens, quamvis unum in alterius conceptu non comprehendatur. Quicquid enim poſſumus concipere, id poteſt eſſe: Atqui, ut mens aliquid horum ſit, concipi poteſt; nam nullum horum implicat contradictionem: Ergo ea aliquid horum eſſe poteſt.

III.

Errant itaque, qui aſſerunt, nos humanam mentem clarè & diſtinctè, tanquam neceſſariò à corpore realiter diſtinctam, concipere.

IV.

Sive actu. Quod autem mens revera nihil aliud ſit quàm ſubſtantia, ſive ens realiter à corpore diſtinctum, & actu, ab eo ſeparabile, & quod ſeorſim per ſe ſubſiſtere poteſt, id in ſacris literis, plurimis in locis, nobis eſt revelatum. Atque ita, quod per naturam dubium quibuſdam eſſe poteſt, per divinam in ſacris revelationem nobis jam eſt indubitatum.

V.

Si accuratam & non moralem rerum veritatem & cognitionem quæramus. Nec obſtat, quod de corpore dubitare, de mente vero dubitare nequaquam poſſumus. Hoc enim illud tantùm probat, quod, quamdiu de corpore dubitamus, illam ejus modum, dicere non poſſimus.

VI.

Mens humana, quamvis ſit ſubſtantia à corpore realiter diſtincta, in omnibus tamen actionibus, quandiu eſt in corpore, eſt organica. Atque ideo, pro varia corporis diſpoſitione, cogitationes mentis ſunt variæ.

VII.

Cùm hæc ſit naturæ, à corpore, & corporis diſpoſitione, diverſæ, nec ab hac oriri queat: ea eſt incorruptibilis.

VIII.

Cùmque ea nullas partes, nec ullam extenſionem in conceptu ſuo habeat; fruſtra quæritur, an ſit tota in toto, & in ſingulis partibus tota.

IX.

Cùm mens æquè ab imaginariis, atque à veris affici queat, hinc

per

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

per naturam dubium eſt, an ulla corpora à nobis reverà percipiantur. Verum, etiam hoc dubium tollit divina in Sacris relevatio, quâ indubitatum eſt, Deum cœlum & terram & omnia, quæ iis continentur, creaſſe, & etiamnum conſervare.

Non moraliter, ſed exquiſitam & accuratam rerum veritatem quærenti.

X.

Vinculum, quo anima cum corpore conjuncta manet, eſt lex immutabilitatis naturæ, quâ unumquodque manet in eo ſtatu, in quo eſt, donec inde ab alio deturbetur.

XI.

Cum ſit ſubſtantia, & in generatione nova producatur; rectiſſime ſentire videntur ii, qui animam rationalem, per immediatam creationem, à Deo in generatione produci volunt.

XII.

Mens non indiget ideis, vel notionibus, vel axiomatis innatis: ſed ſola ejus facultas cogitandi, ipſi, ad actiones ſuas peragendas ſufficit.

XIII.

Atque ideo omnes communes notiones, menti inſculptæ, ex rerum obſervatione vel traductione originem ducunt.

XIV.

Imo ipſa Idea Dei, menti inſita, eſt, vel ex divina revelatione, vel traditione, vel rerum obſervatione.

XV.

Conceptus noſter de Deo, ſive idea Dei, in mente noſtra exiſtens, non eſt ſatis validum argumentum ad exiſtentiam Dei probandam. Cum non omnia exiſtant, quorum conceptus in nobis obſervantur; atque hæc idea, utpote à nobis concepta, idque imperfecte, non magis quàm cujuſvis alius rei conceptus, vires noſtras cogitandi proprias ſuperet.

XVI.

Cogitatio mentis eſt duplex: intellectus & voluntas.

XVII.

Intellectus eſt perceptio & judicium.

XVIII.

Perceptio eſt ſenſus, reminiſcentia & imaginatio.

XIX.

Omnis ſenſus eſt perceptio alicujus motus corporei; quæ nullas ſpecies intentionales deſiderat: iſque fit, non in externis ſenſoriis; ſed ſolo cerebro.

XX.

Voluntas eſt libera, & ad oppoſita, in naturalibus, indifferens: ut ipſa nobis teſtatur conſcientia.

XXI.

Hæc ſe ipſam determinat; nec cæca eſt dicenda, ut viſus non dicendus ſurdus.

Nulli faciliùs ad magnam pietatis famam perveniunt, quàm ſuperſtitioſi & Hypocritæ.

Sequitur examen Programmatis.

Ad titulum notæ.

Adverto *in titulo*, non nudas aſſertiones de anima rationali, ſed ejus explicationem promitti; adeò ut credere debeamus, omnes rationes, vel ſaltem præcipuas, quas auctor habuit ad ea, quæ propoſuit, non tantùm probanda, ſed etiam explicanda, in hoc programmate contineri: Nullaſque alias ab ipſo eſſe exſpectandas. Quòd autem *animam rationalem* nomine *mentis humanæ* appellet, laudo: ſic enim vitat æquivocationem, quæ eſt in voce animæ, atque me hac in re imitatur.

Ad ſingulos articulos notæ.

In articulo primo, videtur velle iſtam animam rationalem *definire*, ſed imperfectè: genus enim omittit, quòd nempe ſit ſubſtantia, vel modus, vel quid aliud; ſolamque exponit differentiam, quam à me mutuatus eſt: nemo enim ante me, quod ſciam, illam in ſola cogitatione, ſive cogitandi facultate, ac interno principio (ſupple ad cogitandum) conſiſtere aſſeruit.

In articulo ſecundo, incipit inquirere in ejus genus, dicitque, *videri rerum naturam pati, ut mens humana poſſit eſſe vel ſubſtantia, vel quidam ſubſtantiæ corporeæ modus.*

Quæ aſſertio contradictionem involvit, non minorem, quàm ſi dixiſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

ſet, rerum naturam pati, ut mons poſſit eſſe vel ſine valle vel cum valle. Quippe diſtinguendum eſt inter illa, quæ ex natura ſua poſſunt mutari, ut quod jam ſcribam vel non ſcribam, quod aliquis ſit prudens, aliùs imprudens; & illa, quæ nunquam mutantur, qualia ſunt omnia quæ ad alicujus rei eſſentiam pertinent, ut apud Philoſophos eſt in confeſſo. Et quidem non dubium eſt, quin de contingentibus dici poſſit rerum naturam pati, ut illa vel uno, vel alio modo ſe habeant, exempli cauſa, ut jam ſcribam, vel non ſcribam; Sed cùm agitur de alicujus rei eſſentia, planè ineptum eſt & contradictorium, dicere, rerum naturam pati ut ſe habeat aliquo alio modo quàm revera ſe habet; atque non magis pertinet ad naturam montis ut non ſit ſine valle, quàm ad naturam mentis humanæ ut ſit id quod eſt, nempe ut ſit ſubſtantia, ſi eſt ſubſtantia, vel certè ut ſit rei corporeæ modus, ſi quidem eſt talis modus; quod hîc *noſter* conatur perſuadere, atque ad iſtud probandum ſubjungit hæc verba, *vel ſi nonnullos alios philoſophantes ſequamur, &c.* ubi per *alios philoſophantes* me apertè deſignat; primus enim ſum, qui cogitationem tanquam præcipuum attributum ſubſtantiæ incorporeæ, & extenſionem tanquam præcipuum corporeæ, conſideravi. Sed non dixi, attributa illa iis ineſſe tanquam ſubjectis à ſe diverſis: cavendumque eſt, ne per *attributum* nihil hic aliud intelligamus quam modum: nam quicquid alicui rei à natura tributum eſſe cognoſcimus, ſive ſit modus qui poſſit mutari, ſive ipſamet iſtius rei planè immutabilis eſſentia, id vocamus ejus *attributum*. Sic multa in Deo ſunt attributa, non autem modi. Sic unum ex attributis cujuſlibet ſubſtantiæ eſt, quod per ſe ſubſiſtat. Sic extenſio alicujus corporis, modos quidem in ſe varios poteſt admittere, nam alius eſt ejus modus ſi corpus iſtud ſit ſphæricum, alius ſi ſit quadratum: verùm ipſa extenſio, quæ eſt modorum illorum ſubjectum, in ſe ſpectata, non eſt ſubſtantiæ corporeæ modus, ſed attributum, quod ejus eſſentiam naturamque conſtituit. Sic denique cogitationis modi varii ſunt; nam affirmare alius eſt cogitandi modus quàm negare, & ſic de cæteris; verùm ipſa cogitatio, ut eſt internum principium, ex quo modi iſti exſurgunt, & cui inſunt, non concipitur ut modus, ſed ut attributum, quod conſtituit naturam alicujus ſubſtantiæ, quæ an ſit corporea an vero incorporea, hîc quæritur.

Addit, *iſta attributa non eſſe oppoſita, ſed diverſa:* quibus in verbis rurſus contradictio eſt: cùm enim agitur de attributis aliquarum ſubſtantiarum eſſentiam conſtituentibus, nulla major inter illa oppoſitio eſſe poteſt, quàm, quod ſint diverſa; Et, cùm fatetur, hoc eſſe diverſum ab illo, idem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

eſt ac diceret, hoc non eſſe illud; eſſe autem & non eſſe contraria ſunt. *Cùm*, inquit, *non ſint oppoſita, ſed diverſa, nihil obſtat quo minùs mens poſſit eſſe attributum quoddam eidem ſubjecto cum extenſione conveniens, quamvis unum in alterius conceptu non comprehendatur.* Quibus in verbis, manifeſtus eſt paralogiſmus: concludit enim de quibuſlibet attributis, id, quod non niſi de modis propriè dictis verum eſſe poteſt, & tamen nullibi probat, mentem ſive cogitationis internum principium eſſe talem modum; ſed è contra, non eſſe, ex ipſiſmet ejus verbis in *articulo* 5. poſitis, mox oſtendam. De aliis autem attributis, quæ rerum naturas conſtituunt, dici non poteſt, ea, quæ ſunt diverſa, & quorum neutrum in alterius conceptu continetur, uni & eidem ſubjecto convenire; idem enim eſt, ac ſi diceretur, unum & idem ſubjectum duas habere diverſas naturas: quod implicat contradictionem, ſaltem cùm de ſimplici & non compoſito ſubjecto quæſtio eſt, quemadmodum hoc in loco.

Sed *tria* hîc advertenda ſunt, quæ ſi bene intellecta eſſent ab hoc ſcriptore, nunquam in tam manifeſtos errores incidiſſet.

Primum eſt; ad rationem modi pertinere, ut quamvis ſubſtantiam ſine illo facile intelligamus, non poſſimus tamen vice verſâ modum clare intelligere, niſi ſimul concipiamus ſubſtantiam cujus eſt modus, ut in 1 *parte principiorum art.* 61 explicui, atque in hoc omnes Philoſophi conſentiunt. *Noſtrum* autem non attendiſſe ad hanc regulam, ex ejus *articulo quinto* fit manifeſtum: ibi enim fatetur, nos poſſe de corporis exiſtentia dubitare, cùm interim de mentis exiſtentia non dubitamus: unde ſequitur, mentem poſſe à nobis ſine corpore intelligi, ac proinde non eſſe ejus modum.

Alterum, quod hîc notari velim, eſt differentia inter entia ſimplicia & compoſita; quippe compoſitum illud eſt, in quo reperiuntur duo vel plura attributa, quorum utrumque ſine alio poteſt diſtincte intelligi: ex hoc enim, quòd unum ſine alio ſic intelligatur, cognoſcitur non eſſe ejus modus, ſed res vel attributum rei, quæ poteſt abſque illo ſubſiſtere: ens autem ſimplex illud eſt, in quo talia attributa non inveniuntur. Unde patet, illud ſubjectum, in quo ſolam extenſionem cum variis extenſionis modis intelligimus, eſſe ens ſimplex: ut etiam ſubjectum, in quo ſolum cogitationem cum variis cogitationum modis agnoſcimus; illud autem, in quo extenſionem & cogitationem ſimul conſideramus, eſſe compoſitum, hominem ſcilicet, conſtantem anima & corpore, quem videtur *auctor noſter* pro ſolo corpore, cujus mens ſit modus hîc ſumpſiſſe.

Denique

Denique hîc notandum, in ſubjectis ex pluribus ſubſtantiis compoſitis, ſæpe unam eſſe præcipuam, quæ à nobis ita conſideratur, ut quod ei ex reliquis adjungimus, nihil aliud ſit quàm modum: ſic homo veſtitus conſiderari poteſt, ut quid compoſitum ex homine & veſtibus, ſed veſtitum eſſe, reſpectu hominis eſt tantùm modus, quamvis veſtimenta ſint ſubſtantiæ. Eodemque modo, potuit *auctor noſter* in homine, qui ex anima & corpore eſt compoſitus, conſiderare, corpus tanquam præcipuum quid, ratione cujus, animatum eſſe vel cogitationem habere, nihil aliud eſt quàm modus: ſed ineptum eſt, indè inferre, ipſam animam, ſive id per quod corpus cogitat, non eſſe ſubſtantiam à corpore diverſam.

Conatur autem, quæ dixit, confirmare hoc Syllogiſmo: *Quicquid poſſumus concipere, id poteſt eſſe: atqui ut mens aliquid horum ſit* (nempe ſubſtantia, vel modus corporeæ ſubſtantiæ) *concipi poteſt: nam nullum horum implicat contradictionem: Ergo &c.* Ubi notandum eſt, hanc regulam, *quicquid poſſumus concipere, id poteſt eſſe*, quamvis mea ſit, & vera, quoties agitur de claro & diſtincto conceptu, in quo rei poſſibilitas continetur, quia Deus poteſt omnia efficere, quæ nos poſſibilia eſſe clarè percipimus; non eſſe tamen temerè uſurpandam; quia facilè fit, ut quis putet ſe aliquam rem rectè intelligere, quam tamen præjudicio aliquo excæcatus non intelligit. Atque hoc contingit *huic auctori*, cùm negat implicare contractionem, ut una & eadem res habeat alterutram è duabus naturis planè diverſis, nempe, ut ſit ſubſtantia, vel modus. Si tantùm dixiſſet, nullas ſe percipere rationes, propter quas mens humana credi debeat ſubſtantia incorporea potiùs quàm ſubſtantiæ corporeæ modus, poſſet ejus ignorantia excuſari; ſi verò dixiſſet, nullas ab humano ingenio poſſe inveniri rationes, quibus unum potiùs quàm aliud probetur, arrogantia quidem eſſet culpanda, ſed non appareret contradictio in ejus verbis; cùm autem dicit, rerum naturam pati, ut idem ſit ſubſtantia, vel modus, omnino pugnantia loquitur, & abſurditatem ingenii ſui oſtendit.

In articulo tertio, ſuum de *me* judicium profert. *Ego* enim ſum, qui ſcripſi mentem humanam clarè & diſtinctè poſſe percipi ut ſubſtantiam à ſubſtantia corporea diverſam: *noſter* autem, quamvis non aliis nitatur rationibus quàm iſtis contradictionem involventibus, quas in articulo præcedenti explicuit, me errare pronunciat. Sed hoc non moror. Nec examino, verba, *neceſſario, ſive actu*, quæ nonnihil ambiguitatis continent; non enim ſunt magni momenti.

Nolo etiam examinare, quæ in *articulo quarto* de ſacris literis habentur, ne videar mihi jus arrogare de alterius religione inquirendi. Sed dicam tantùm, tria genera quæſtionum eſſe hîc diſtinguenda; quædam enim ſolâ fide creduntur, quales ſunt de myſterio incarnationis, de Trinitate, & ſimilibus; aliæ verò, quamvis ad fidem pertineant, ratione tamen naturali quæri etiam poſſunt, inter quas Dei exiſtentia & humanæ animæ à corpore diſtinctio ſolent ab Orthodoxis Theologis recenſeri; ac denique aliæ ſunt, quæ nullo modo ad fidem, ſed ad ſolum ratiocinium humanum ſpectant, ut de quadratura circuli, de auro arte Chymicâ faciendo, & ſimilibus. Atque ut illi Sacræ Scripturæ verbis abutuntur, qui ex iis malè explicatis has ultimas elicere ſe putant: ita etiam ejus auctoritati derogant, qui priores argumentis à ſola Philoſophia petitis demonſtrandas ſuſcipiunt: ſed tamen omnes Theologi contendunt, eſſe oſtendendum, ipſas lumini naturali non adverſari, atque in hoc præcipuum ſuum ſtudium ponunt; medias autem non modò lumini naturali non adverſari arbitrantur, ſed etiam hortantur Philoſophos, ut ipſas rationibus humanis pro viribus demonſtrent. Neminem autem unquam vidi, qui affirmaret, rerum naturam pati, ut res aliqua aliter ſe habeat quàm docet Sacra Scriptura, niſi vellet indirectè oſtendere, ſe Scripturæ illi fidem non habere. Cùm enim priùs nati ſimus homines quàm facti Chriſtiani, non credibile eſt, aliquem amplecti ſeriò eas opiniones, quas rectæ rationi, quæ hominem conſtituit, contrarias putat, ut fidei, per quam eſt Chriſtianus, adhæreat. Sed fortè etiam *auctor noſter* hoc non dicit: verba enim ejus ſunt, *per naturam dubium quibuſdam eſſe poſſe, quod per divinam in ſacris revelationem nobis jam eſt indubitatum*, in quibus duplicem contradictionem invenio: primam in eo, quòd unius & ejuſdem rei eſſentiam, quam repugnat non eandem ſemper manere (quia ſi ſupponatur alia fieri, hoc ipſo erit alia res, & alio nomine indigitanda,) ſupponat, eſſe, per naturam, dubiam, ac proinde mutabilem: aliam in verbo *quibuſdam*; quia, cùm omnium eadem ſit natura, quod non niſi quibuſdam dubium eſſe poteſt, non eſt per naturam dubium.

Articulus quintus referendus eſt ad ſecundum potiùs quàm ad quartum: neque enim in eo agit *auctor* de revelatione divina, ſed de natura mentis, an ſit ſubſtantia vel modus: atque ut probet, defendi poſſe, illam nihil aliud eſſe quàm modum, conatur ſolvere objectionem ex meis ſcriptis deſumptam. Quippe ſcripſi, nos non poſſe dubitare, quin mens noſtra exiſtat, quia, ex hoc ipſo, quòd dubitemus, ſequitur, illam exiſtere; ſed interim

nos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

nos poſſe dubitare, an ulla corpora exiſtant; unde collegi & demonſtravi, illam à nobis clarè percipi, ut rem exiſtentem, ſive, ut ſubſtantiam, quamvis nullum planè corpus concipiamus, ac etiam negemus, ulla corpora exiſtere, ac proinde, mentis conceptum non involvere in ſe ullum conceptum corporis; quod argumentum putat ſe difflare, cùm ait, *illud tantùm probare, quòd quamdiu de corpore dubitamus, mentem ejus modum dicere non poſſimus.* Ubi oſtendit, ſe planè ignorare, quid ſit quod à Philoſophis vocatur *modus*: in eo enim conſiſtit natura modi, quòd nullo pacto poſſit intelligi, quin conceptum rei cujus eſt modus, in conceptu ſuo involvat, ut jam ſupra explicui; *Noſter* autem, fatetur mentem poſſe aliquando intelligi ſine corpore, quando ſcilicet de corpore dubitatur, unde ſequitur, illam tunc ſaltem dici non poſſe ejus modum; atque, quòd aliquando verum eſt de alicujus rei eſſentia vel natura, ſemper eſt verum; ſed nihilominus affirmat, *rerum naturam pati, ut mens ſit tantùm corporis modus*: quæ duo manifeſtè contradictoria ſunt.

In articulo ſexto, quid ſibi velit, non capio: memini quidem audiviſſe in ſcholis, *animam eſſe actum corporis organici*; ſed ipſam dici *organicam*, nunquam ante hanc diem audivi. Atque ideo ab *auctore noſtro* veniam peto, ut, quia nihil hîc certi habeo quod ſcribam, meas conjecturas, non tanquam rem veram, ſed tanquam conjecturas duntaxat, exponam. Duo inter ſe pugnantia mihi videor advertere; quorum unum eſt, quòd mens humana ſit ſubſtantia realiter à corpore diſtincta; hocque apertè quidem dicit *Auctor*, ſed rationibus, quantum poteſt, diſſuadet, ſoliuſque Sacræ Scripturæ auctoritate probari poſſe contendit; aliud eſt, eandem illam mentem humanam in omnibus ſuis actionibus eſſe *organicam* ſive inſtrumentalem, quæ ſcilicet per ſe nihil agat, ſed quâ corpus utatur, tanquam membrorum ſuorum confirmatione, aliiſque corporeis modis; atque ita, non quidem expreſſis verbis, ſed re ipsâ affirmat, *mentem nihil aliud eſſe quàm corporis modum*, ut etiam ad hoc unum probandum omnium rationum ſuarum aciem inſtruxit. Quæ duo tam manifeſtè contraria ſunt, ut non putem, *Auctorem* velle utrumque ſimul à lectoribus credi, ſed ea de induſtria ſic inter ſe miſcuiſſe, ut ſimplicioribus quidem ſuiſque Theologis Scripturæ auctoritate aliquo modo ſatisfaciat, ſed interim naſutiores agnoſcant, illum, cùm ait, *mentem eſſe à corpore diſtinctam*, ironiâ uti, atque omnino in ea eſſe opinione, quòd nihil ſit quàm modus.

In ſeptimo etiam & *octavo articulo* videtur tantum ironiâ uti. Atque retinet idem Socraticum ſchema *in poſteriore parte articuli noni.* Sed *in priori* ratio-

rationem aſſertioni ſuæ adjungit, ideoque, illum ibi ſeriò agere, credendum eſſe videtur. Nempe, docet per naturam dubium eſſe, an ulla corpora à nobis revera percipiantur, rationemque affert, *quia mens æquè ab imaginariis atque à veris affici poteſt.* Quæ ratio ut vera ſit, ſupponendum eſt, nos nullo intellectu propriè dicto poſſe uti, ſed ea tantùm facultate, quæ *ſenſus communis* vocari ſolet: in qua ſcilicet rerum tam verarum quàm imaginariarum ſpecies recipiuntur ut mentem afficiant, & quam ipſis brutis Philoſophi vulgo concedunt. Sed ſanè, qui habent intellectum, nec facti ſunt tanquam equus & mulus, etiamſi non à ſolis rerum verarum imaginibus afficiantur, ſed etiam ab iis, quæ in eorum cerebro aliis ex cauſis occurrunt, ut contingit in ſomnis, unas tamen ab aliis rationis lumine clariſſimè dignoſcunt. Et, quâ viâ id rectè ac tutò fiat, tam accuratè *in meis ſcriptis* explicui, ut neminem, qui ea perlegit, & intelligendi eſt capax, Scepticum eſſe poſſe, confidam.

In decimo & undecimo articulo, licet etiam ironiam ſuſpicari: Atque ſi anima credatur eſſe ſubſtantia, ridiculum eſt & ineptum, dicere; *vinculum, quo ipſa manet cum corpore conjuncta, eſſe legem immutabilitatis naturæ, quâ unumquodque manet in eo ſtatu, in quo eſt*: æque enim, quæ diſjuncta ſunt, ac conjuncta, manent in eodem ſtatu, quamdiu nihil eorum ſtatum mutat, quod hîc non quæritur; ſed, quomodo fiat, ut mens ſit corpori conjuncta, non autem ab eo disjuncta? Si autem anima ſupponatur eſſe modus corporis, rectè dicitur, non aliud quærendum eſſe vinculum, quo ei jungatur, quàm quòd maneat in eo ſtatu in quo eſt, quia nullus alius eſt modorum ſtatus; quàm quòd inſint rebus quorum ſunt modi.

In articulo 12 non videtur niſi ſolis verbis à me diſſentire: Cùm enim ait, mentem non indigere ideis, vel notionibus, vel axiomatis innatis, & interim ei facultatem cogitandi concedit (putà naturalem ſive innatam) re affirmat planè idem, quod ego, ſed verbo negat. Non enim unquam ſcripſi vel judicavi, mentem indigere ideis innatis, quæ ſint aliquid diverſum ab ejus facultate cogitandi; Sed cùm adverterem, quaſdam in me eſſe cogitationes, quæ non objectis externis, nec à voluntatis meæ determinatione procedebant, ſed à ſola cogitandi facultate, quæ in me eſt, ut ideas ſive notiones, quæ ſunt iſtarum cogitationum formæ, ab aliis adventitiis aut factis diſtinguerem, illas innatas vocavi: eodem ſenſu, quo dicimus, generoſitatem eſſe quibuſdam familiis innatam, aliis verò quoſdam morbos, ut podagram, vel calculum; non quòd ideo iſtarum familiarum infantes morbis iſtis in utero matris laborent, ſed

quòd

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

quod naſcantur cum quadam diſpoſitione ſive facultate ad illos contrahendos.

Egregiam verò conſequentiam *in articulo* 13 ex præcedenti deducit, *Ideo*, inquit (quod mens, ſcilicet, non indigeat ideis innatis, ſed ſola facultas cogitandi ei ſufficiat) *omnes communes notiones menti inſculptæ, ex rerum obſervatione, vel traditione, originem ducunt*; tanquam, ſi facultas cogitandi nihil poſſit per ſe præſtare, nihilque unquam percipiat vel cogitet, niſi quod accipit à rerum obſervatione vel traditione, hoc eſt, à ſenſibus. Quod adeò falſum eſt, ut è contra, quiſquis rectè advertit, quouſque ſenſus noſtri ſe extendant, & quidnam ſit præcisè, quod ab illis ad noſtram cogitandi facultatem poteſt pervenire, debeat fateri, nullarum rerum ideas, quales eas cogitatione formamus, nobis ab illis exhiberi: adeò ut nihil ſit in noſtris ideis, quod menti ſive cogitandi facultati, non fuerit innatum, ſolis iis circumſtantiis exceptis, quæ ad experientiam ſpectant, quòd nempe judicemus, has vel illas ideas, quas nunc habemus cogitationi noſtræ præſentes, ad res quaſdam extra nos poſitas referri, non, quia iſtæ res illas ipſas noſtræ menti per organa ſenſuum immiſerunt; ſed, quia tamen aliquid immiſerunt, quod ei dedit occaſionem ad ipſas, per innatam ſibi facultatem, hoc tempore potiùs quàm alio, efformandas. Quippe nihil ab objectis externis ad mentem noſtram per organa ſenſuum accedit, præter motus quoſdam corporeos, ut ipſemet *auctor noſter in artic.* 19 ex meis principiis affirmat; ſed ne quidem ipſi motus, nec figuræ ex iis ortæ, à nobis concipiuntur, quales in organis ſenſuum fiunt, ut fusè in *Dioptrica* explicui; unde ſequitur, ipſas motuum & figurarum ideas nobis eſſe innatas: Ac tantò magis innatæ eſſe debent ideæ doloris, colorum, ſonorum, & ſimilium, ut mens noſtra poſſit occaſione quorundam motuum corporeorum, ſibi eas exhibere; nullam enim ſimilitudinem cum motibus corporeis habent. Quid autem magis abſurdum fingi poteſt, quàm, quòd omnes communes notiones, quæ menti noſtræ inſunt, ab iſtis motibus oriantur, & ſine illis eſſe non poſſint? Vellem, *noſter* me doceret, quiſnam ille ſit corporeus motus, qui poteſt in mente noſtra formare aliquam communem notionem, exempli causâ, *quòd quæ eadem ſunt uni tertio, ſint eadem inter ſe*, vel quamvis aliam: omnes enim iſti motus ſunt particulares, notiones verò illæ, univerſales, & nullam cum motibus affinitatem, nullamve ad ipſos relationem, habentes.

Pergit tamen in *articulo* 14 affirmare, ipſam ideam Dei, quæ in nobis eſt, non à noſtra cogitandi facultate, cui ſit innata, *ſed ex divina revelatio-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

re, vel traditione, vel rerum obſervatione, eſſe: cujus aſſertionis errorem faciliùs agnoſcemus, ſi conſideremus, aliquid dici poſſe ex alio eſſe, vel quia hoc aliud eſt cauſa ejus proxima & primaria, ſine qua eſſe non poteſt; vel quia eſt remota & accidentaria duntaxat, quæ nempe dat occaſionem primariæ, producendi ſuum effectum uno tempore potiùs quàm alio. Sic artifices omnes ſunt operum ſuorum cauſæ primariæ & proximæ; qui verò jubent, vel mercedem promittunt, ut illa faciant, ſunt cauſæ accidentariæ & remotæ, quia fortaſſis niſi juſſi non facerent. Non autem dubium eſt, quin traditio vel rerum obſervatio ſæpe ſit cauſa remota, nos invitans, ut ad ideam, quam habere poſſumus de Deo, attendamus, illamque cogitationi noſtræ præſentem exhibeamus. Quòd autem ſit cauſa proxima iſtius ideæ effectrix, à nemine dici poteſt, niſi ab eo, qui putat nihil à nobis de Deo unquam intelligi, niſi quale ſit hoc nomen, *Deus*, vel qualis ſit figura corporea quæ nobis ad repræſentandum Deum à pictoribus exhibetur. Quippe obſervatio, ſi fiat per viſum, nihil propriâ ſuâ vi menti exhibet præter picturas, & quidem picturas ex ſola motuum quorundam corporeorum varietate conſtantes, ut ipſe *Auctor noſter* docet: ſi per auditum, nihil præter verba & voces: ſi vero per alios ſenſus, nihil in ea habetur quod referri poſſit ad Deum. Et ſanè, quod viſus nihil præter picturas, nec auditus præter voces vel ſonos, propriè ac per ſe exhibeat, unicuique eſt manifeſtum: adeò ut illa omnia quæ præter iſtas voces vel picturas cogitamus tanquam earum ſignificata, nobis repræſententur per ideas non aliunde advenientes quàm à noſtra cogitandi facultate, ac proinde cum illa nobis innatas, hoc eſt, potentiâ nobis ſemper inexiſtentes, eſſe enim in aliqua facultate, non eſt, eſſe actu, ſed potentiâ dumtaxat, quia ipſum nomen facultatis nihil aliud quàm potentiam deſignat. Quod vero de Deo nihil præter nomen vel effigiem corpoream poſſimus cognoſcere, nemo poteſt affirmare, niſi qui ſe apertè atheum, atque etiam omni intellectu deſtitutum, fateatur.

Poſtquam *Auctor noſter* iſtam ſuam de Deo opinionem expoſuit, refutat *in articulo* 15 argumenta omnia, quibus Dei exiſtentiam demonſtravi. Ubi ſanè mirari ſubit hominis confidentiam, quod tam facilè, tam paucis verbis, putet ſe omnia poſſe evertere, quæ ego longâ & attentâ meditatione compoſui, libroque integro explicui. Sed nempe omnes rationes, quas ad hoc attuli, ad *duas* referuntur: *Prima* eſt, quod oſtenderim, nos habere Dei notitiam, ſive ideam, quæ talis eſt, ut, cùm ad eam ſatis attendimus, &, eo modo quo explicui, rem perpendimus, ex ſola ejus conſideratione cognoſcamus, fieri non poſſe, quin Deus exiſtat,

ſtat, quoniam exiſtentia, non poſſibilis duntaxat vel contingens, quemadmodum in aliarum omnium rerum ideis, ſed omnino neceſſaria & actualis, in ejus conceptu continetur. Hanc autem rationem, quam pro certa & evidenti demonſtratione, non ego ſolus habeo, ſed habent etiam alii plures, iique doctrinâ & ingenio ſupera cæteros eminentes, qui eam cum cura examinarunt; hanc, inquam, *Auctor Programmatis* ſic refutat: *Conceptus noſter de Deo, ſive idea Dei in mente noſtra exiſtens, non eſt ſatis validum argumentum, ad exiſtentiam Dei probandam, cùm non omnia exiſtant, quorum conceptus in nobis obſervatur.* Quibus verbis oſtendit, ſe mea quidem ſcripta legiſſe, ſed ea nullo modo intelligere, vel potuiſſe, vel voluiſſe: non enim vis mei argumenti deſumitur ab idea in genere ſumpta, ſed à peculiari ejus proprietate, quæ in idea, quam habemus de Deo, evidentiſſima eſt, atque in nullis aliarum rerum conceptibus poteſt reperiri: nempe ab exiſtentiæ neceſſitate, quæ requiritur ad cumulum perfectionum, ſine quo Deum intelligere non poſſumus. *Aliud* argumentum, quo demonſtravi, Deum eſſe, ex eo deſumpſi, quod evidenter probaverim, nos non habituros fuiſſe facultatem, ad omnes eas perfectiones, quas in Deo cognoſcimus, intelligendas, niſi verum eſſet, Deum exiſtere, noſque ab illo eſſe creatos. Quod putat *Noſter* ſe abundè diſſolvere, dicendo, *ideam, quam habemus de Deo, non magis quàm cujuſvis alterius rei conceptum vires noſtras cogitandi proprias ſuperare*: quibus verbis, ſi tantùm intelligit, eum, quem de Deo conceptum, ſine gratiæ ſupernaturalis auxilio, habemus, non minùs eſſe naturalem, quàm ſint reliqui omnes quos habemus de aliis rebus, mecum ſentit, ſed nihil indè contra me colligi poteſt; Si vero exiſtimat, in illo conceptu non plures perfectiones objectivas involvi quàm in omnibus aliis ſimul ſumptis, apertè errat; ego autem ab hoc ſolo perfectionum exceſſu, quo noſter de Deo conceptus alios ſuperat, argumentum meum deſumpſi.

In ſex reliquis articulis nihil habet notatu dignum, niſi, quod, cùm velit animæ proprietates diſtinguere, confusè admodum & impropriè de iis loquatur. Quippe ego dixi, eas omnes referri ad duas præcipuas, quarum una eſt, perceptio intellectus, alia verò, determinatio voluntatis, quas *Noſter* vocat, *intellectum* & *voluntatem*; ac deinde illud, quod vocavit *intellectum*, dividit in *perceptionem* & *judicium*; qua in re à me diſſentit: ego enim, cùm viderem, præter perceptionem, quæ prærequiritur ut judicemus, opus eſſe affirmatione vel negatione ad formam judicii conſtituendam, nobiſque ſæpe eſſe liberum ut cohibeamus aſſenſionem, etiamſi rem percipiamus, ipſum actum judicandi, qui non niſi in aſſenſu, hoc eſt, in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

affirmatione vel negatione conſiſtit, non retuli ad perceptionem intellectus, ſed ad determinationem voluntatis. Poſtea, inter ſpecies perceptionis, non enumerat, niſi *ſenſum, reminiſcentiam*, *& imaginationem*: unde colligi poteſt, eum nullam intellectionem puram, hoc eſt, intellectionem, quæ circa nullas imagines corporeas verſetur, admittere; ac proinde ipſum ſentire, nullam de Deo, nec de mente humana, vel aliis incorporeis rebus, cognitionem haberi: cujus rei non aliam cauſam poſſum ſuſpicari, quàm, quòd eæ, quas habet de illis rebus, cogitationes, ſint tam confuſæ, ut nullam unquam puram, & ab omni corporea imagine diverſam, in ſe animadvertat.

In fine denique, addidit hæc verba ex meo aliquo ſcripto deſumpta, *Nulli facilius ad magnam pietatis famam perveniunt, quàm ſuperſtitioſi & Hypocritæ*. Quibus quid ſignificare velit, non video; niſi fortè referat ad hypocriſim, quòd uſus ſit ironiâ multis in locis: ſed non puto, illum iſtâ viâ poſſe ad magnam pietatis famam pervenire.

Cæterùm, cogor, hîc fateri, me pudore ſuffundi, quòd ante hac iſtum *Auctorem*, tanquam perſpicaciſſimi ingenii virum, laudarim, atque alicubi ſcripſerim, me non putare ullas ab ipſo doceri opiniones, quas nollem pro meis agnoſcere. Sed nempe, quando iſta ſcribebam, nullum adhuc videram ejus ſpecimen, in quo fidus exſcriptor non fuiſſet, niſi tantùm ſemel in verbulo uno, quod illi tam malè ceſſerat, ut ſperarem nihil tale ampliùs eſſe auſurum; & quia videbam, ipſum in reliquis magno cum affectu opiniones amplecti, quas veriſſimas arbitrabar, id ejus ingenio & perſpicacitati tribuebam. Nunc autem multiplex experientia cogit me, ut exiſtimem, non tam amore veritatis eum teneri, quàm novitatis; Atque quoniam omnia, quæ ab aliis didicit, pro antiquis & obſoletis habet, nihilque ſatis novum ei videtur, niſi quod ex proprio cerebro extundit; eſt autem adeò infelix in ſuis inventis, ut nullum unquam verbum in ejus ſcriptis notaverim (quòd ex aliis non exſcripſiſſet,) in quo non aliquem errorem contineri judicarem. Monere debeo illos omnes, qui meas opiniones ab eo defendi ſibi perſuadent, nullas eſſe, non modò in *Metaphyſicis*, in quibus apertè mihi adverſatur, ſed etiam in *Phyſicis*, de quibus alicubi in ſuis ſcriptis agit, quas non malè proponat & corrumpat. Adeò ut magis indigner, quòd talis *Doctor* ſcripta mea pertractet, atque interpretanda ſive interpolanda ſuſcipiat, quàm quod alii nonnulli ſumma cum acerbitate ipſa impugnent.

Quippe neminem ex acerbis iſtis adhuc vidi, qui non mihi tribueret opiniones à meis toto cœlo diverſas, atque adeò abſurdas & ineptas, ut

non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

non verear, ne ullis cordatis viris poſſit perſuaderi meas eſſe. Sic eo ipſo tempore, quo hæc ſcribo, mihi adhuc afferuntur duo novi libelli ab aliquo hujus generis adverſario conſcripti, in quorum priore habetur, *eſſe Neotericos nonnullos, qui certam omnem fidem ſenſibus abrogant, & Philoſophos Deum negare, & de ejus exiſtentia dubitare poſſe contendunt, qui inſitas interim à natura humanæ menti de Deo notitias actuales, ſpecies, & ideas, admittunt.* Dicitur autem in altero, *Neotericos iſtos audacter pronunciare, Deum non modò negativè, ſed & poſitivè, ſui cauſam efficientem dici debere.* Atque in utroque libello nihil aliud agitur, quàm quòd argumenta multa congerantur, ad probandum primò, nos nullam Dei cognitionem *actualem* in utero matris habuiſſe, ac proinde *nullam de Deo actualem ſpeciem & ideam menti noſtræ ingenitam*: ſecundo, *non oportere Deum negare*, atque *illos atheos & legibus puniendos qui eum negant*: tertiò denique, Deum non eſſe cauſam *efficientem* ſui ipſius. Quæ omnia poſſem quidem ſupponere contra me non ſcribi, quia nomen meum in iſtis libellis non habetur, & nulla eſt opinionum, quæ in iis impugnantur, quam non planè abſurdam & falſam putem. Sed tamen, quia non diſſimiles ſunt iis quæ jam ſæpe ab aliis ejuſdem ordinis hominibus mihi per calumniam fuerunt imputatæ, nullique alii agnoſcuntur quibus eæ tribui poſſint, ac denique quia multi non dubitant, quin ego ille ſim, contra quem iſti libelli ſcripti ſunt; monebo hîc, ex occaſione, earum auctorem, *Primò*, per ideas innatas me nihil unquam intellexiſſe, niſi quod ipſemet in pag. 6 ſui poſterioris libelli verum eſſe expreſſis verbis affirmat, nempe, *nobis à natura ineſſe potentiam quâ Deum cognoſcere poſſumus*; quòd autem iſtæ ideæ ſint *actuales*, vel quòd ſint ſpecies neſcio quæ à cogitandi facultate diverſæ, nec unquam ſcripſiſſe nec cogitaſſe: imò etiam me magis quàm quemquam alium ab iſta ſupervacua entitatum ſcholaſticarum ſupellectile eſſe alienum, adeò ut à riſu abſtinere non potuerim, cùm vidi magnam illam catervam, quam Vir, fortaſſe minimè malus, laborioſe collegit, ad probandum, *infantes non habere notitiam Dei actualem quamdiu ſunt in utero matris*, tanquam ſi me hoc pacto egregiè impugnaret. *Secundò*, me nunquam etiam docuiſſe, *Deum eſſe negandum, vel ipſum nos poſſe decipere, vel de omnibus eſſe dubitandum, vel fidem omnem ſenſibus abrogandam, vel ſomnum à vigilia non diſtinguendum*, vel ſimilia, quæ à calumniatoribus imperitis aliquando mihi objecta ſunt; ſed omnia iſta expreſſiſſimis verbis rejeciſſe, validiſſimiſque argumentis, imò etiam auſim addere, validioribus, quàm ab ullo ante me refutata fuerint, refutaſſe: quod ut commodiùs & efficaciùs præſtarem, propoſui, initio *Meditationum* mearum, iſta omnia tanquam dubia,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

quæ non à me primùm fuerunt inventa, ſed à Scepticis dudum decantata. Quid autem iniquius, quàm tribuere alicui ſcriptori opiniones, quas eo fine tantùm refert ut eas refutet? Quid ineptiùs, quàm fingere, ſaltem illo tempore, quo iſtæ falſæ opiniones proponuntur & nondum refutantur, eas doceri; atque ideo illum, qui refert atheorum argumenta, *eſſe Atheum temporarium?* Quid magis puerile, quàm dicere, ſi moriatur interim priuſquam *ſperatam ſuam demonſtrationem* ſcripſerit vel invenerit, eum Atheum moriturum, ipſumque in anteceſſum pernicioſam doctrinam docuiſſe, *non autem eſſe facienda mala ut eveniant bona*, & talia. *Dicet fortè aliquis*, me iſtas falſas opiniones non retuliſſe tanquam aliorum, ſed tanquam meas: verùm quid hoc refert? quandoquidem in eodem libro, in quo ipſas retuli, omnes refutavi; atque ex ipſo libri titulo potuit intelligi, me ab iis credendis eſſe planè alienum, quandoquidem in eo *demonſtrationes de exiſtentia Dei promittuntur*. Eſtne aliquis adeò ſtolidus, ut exiſtimet, eum, qui talem librum componit, ignorare, dum primas ejus paginas exarat, quid in ſequentibus demonſtrandum ſuſceperit? Objectiones autem tanquam meas propoſui, quia hoc exigebat ſtylus meditationum, quem rationibus explicandis aptiſſimum judicavi. Quæ ratio ſi noſtris cenſoribus non ſatisfacit, velim ſcire, quid dicant de Sacris literis, cum quibus nulla humana ſcripta ſunt comparanda, quando vident in iis nonnulla, quæ non poſſunt rectè intelligi niſi ſupponantur tanquam ab impiis, vel ſaltem ab aliis quàm à Spiritu Sancto vel à Prophetis dicta eſſe; qualia ſunt Eccl. cap. 2. hæc verba: *Nonne melius eſt comedere & bibere, & oſtendere animæ ſuæ bona de laboribus ſuis, & hoc de manu Dei eſt. Quis ita devorabit & delictis affluet ut ego?* & in capite ſequenti: *Dixi in corde meo de filiis hominum, ut probaret eos Deus, & oſtenderet ſimiles eſſe beſtiis. Idcirco unus interitus eſt hominis & jumentorum, & æqua utriſque conditio; ſicut moritur homo, ſic & illa moriantur; ſimiliter ſpirant omnia, & nihil habet homo jumento amplius, &c.* An credunt ibi Spiritum Sanctum nos docere, ventri eſſe indulgendum, & affluendum deliciis, animaſque noſtras non magis eſſe immortales quàm jumentorum? Non puto eos uſque adeò eſſe furioſos: Sed neque debent etiam calumniari, quòd iis inter ſcribendum non uſus ſim cautelis, quæ nunquam ab ullis aliis ſcriptoribus fuerunt obſervatæ, nec ab ipſo quidem Spiritu Sancto.

Tertiò denique, moneo libellorum iſtorum auctorem, me nunquam ſcripſiſſe, *Deum non modo negativè, ſed & poſitivè ſui cauſam efficientem dici debere*, ut in pag. 8. poſterioris ſui libelli valde inconſideratè affirmat. Quærat, legat, evolvat mea ſcripta, nihil unquam ſimile in illis reperiet;

ſed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

ſed omnino contrarium. Me verò à talibus opinionum portentis quàm maximè eſſe remotum, notiſſimum eſt iis omnibus, qui vel ſcripta mea legerunt, vel aliquam mei notitiam habent, vel ſaltem omnino fatuum eſſe non putant. Atque idcirco admodum miror, quis ſit ſcopus iſtorum Calumniatorum. Nam ſi volunt perſuadere hominibus, ea me ſcripſiſſe, quorum planè contrarium in meis ſcriptis reperitur, deberent priùs curare, ut omnia, quæ in lucem edidi, ſupprimantur, nec non etiam, ut ex eorum, qui jam ea legerunt, memoria deleantur: quamdiu enim hoc non faciunt, plus ſibi nocent quàm mihi. Miror etiam, quòd contra me, qui eos nunquam laceſſivi, nihilque nocui, ſed qui fortaſſe, ſi me irritarint, nocere poſſem, tanta cum acerbitate ac tanto ſtudio invehantur, interimque nihil agant contra multos alios, qui eorum doctrinam libris integris refutarunt, ipſoſque ut Simplicios & Andabatas deriſerunt. Nolo tamen hîc quicquam addere, quo revocem illos ab inſtituto libellis me ſuis impugnandi: video libenter me tanti fieri ab ipſis: ſed iis interim precor ſanitatem.

Hæc ſcripta ſunt Egmondæ in Hollandia circa finem Decembris, Anno 1647.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]